ಬಿ.ಎ 6ನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್ DSCC-12

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ

ಎನ್ ಎ ಪಿ (NEP) ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಪ್ರಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗಾಗಿ

ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸ

1947 ರಿಂದ 1991

ಡಾ. ತಾರಾ ಬಿ. ಎನ್.

ಡಾ. ಅರುಣ ಸಿ. ಕಲ್ಲೋಳಿಕರ

ಪರಿವಿಡಿ

ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತ ಇತಿಹಾಸ

ಘಟಕ ೧

ಅಧ್ಯಾಯ – ೧

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ರಚನೆ – ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ – ೨

ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಪಾತ್ರ– ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡಿನ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ – ೩

ಪೀಠಿಕೆ– ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಭೂತ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

ಘಟಕ–೨

ಅಧ್ಯಾಯ – ೪

ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಏಕೀಕರಣ; ಕಾಶ್ಮೀರ್, ಜುನಾಗಡ್ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯ

ಅಧ್ಯಾಯ – ೫

ಕಾನೂನು ಕ್ರೂಡೀಕರಣ– ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್.

ಅಧ್ಯಾಯ – ೬

ರಾಜ್ಯಗಳ ಭಾಷಾ ಸಂಘಟನೆ– ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು

ಘಟಕ –೩

ಅಧ್ಯಾಯ – ೭

ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು; ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ನೆಹರೂವಿಯನ್ ಪರಂಪರೆ; ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಮಿನ್ದಾರಿ ಹಾಗೂ ಬಾಡಿಗೆ ಸುಧಾರಣೆ ರದ್ಧತಿ– ಭೂದಾನ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ.

ಅಧ್ಯಾಯ – ೮

ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ– ೨೦ ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಘೋಷಣೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೯:
೧೯೭೩ ರಿಂದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಅವಲೋಕನ

ಘಟಕ ೪

ಅಧ್ಯಾಯ–೧೦:
ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮ: ಜಾಗತೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಖಾಸಗೀಕರಣ GATT ಒಪ್ಪಂದ

ಅಧ್ಯಾಯ–೧೧:
ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಂದೋಲನ – OBC–ಮಂಡಲ್ ಕಮಿಷನ್, ಮೀಸಲಾತಿಗಾಗಿ ಅನುಪಾತ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೧೨:
ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು: ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿ, ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು.

ನಕ್ಷೆಯ ಕಾರ್ಯ :

೧) ಕಾಶ್ಮೀರ, ಜುನಾಗಡ್ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು

ಅಥವಾ

೨) ಕಾರ್ಮಿಕ ಒಕ್ಕೂಟ ಚಳುವಳಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು.

INDEX

Chapter-1: **Unit-I**
Framing of Indian Constitution-Constituent Assembly
Chapter-2:
Role of Drafting Committee Debates and Amendments to Draft Constitution
Chapter3:
The Preamble Basic Features and Institutions of the Constitution.

Chapter4: **Unit-II**
Integration of Indian States: Kashmir, Junagarh and Hyderabad States
Chapter-5:
Legal Integration: Hindu Code Bill.
Chapter-6:
The Linguistic Organization of States - Regionalism and Regional disparities

Chapter-7: **Unit-III**
Economic Developments: Nehruvian Legacy of Indian economy-Five Year Plans and abolition of Zamindari and Tenancy reforms Bhoodan movement and Green Revolution.
Chapter-8:
Nationalizations of Banks Emergence in India. 20 Points Program and Declaration of
Chapter9:
Overview of Panchayat Raj reforms and Scientific and Technological advancement since 1973

ಘಟಕ – I

ಅಧ್ಯಾಯ–1

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ರಚನೆ– ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಮಾನವ ಮೂಲತಃ ಸಮಾಜ ಜೀವಿ; ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ; ಸುಖಕರವಾದ ಜೀವನ ನಡೆಸುವದು ಅವನ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ, ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಸುಖವಾಗಿ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾನವ ಸ್ವಭಾವ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಾಗೂ ಕೆಟ್ಟ ಗುಣಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿದೆ. ಮಾನವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ; ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಘರ್ಷಣೆ ಉಂಟಾಗುವುದು; ಇದರಿಂದಾಗಿ ಶಾಂತಿಭಂಗವಾಗುವುದು; ಹಾಗೂ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಂಟಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾನವರ ಕೆಟ್ಟ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಡಲು ಕೆಲವೊಂದು ನೀತಿ, ನಿಯಮಗಳು ಬೇಕಾಗುವವು. ಇಂತಹ ನೀತಿ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರುವ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸರಕಾರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸರಕಾರವು ಕೂಡ ಮಾನವರಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ಸಂಸ್ಥೆ: ಅದು ಕೂಡ ಅಧಿಕಾರ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳುಂಟು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸರಕಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಕಾನೂನುಗಳು ಬೇಕು. ಜನರನ್ನೂ, ಸರಕಾರವನ್ನೂ, ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಇರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆಯೋ, ಅದೇ ರೀತಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಆಧುನಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಜನರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಕಾನೂನುಗಳಿರುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಸಂವಿಧಾನ ಅವಶ್ಯಕ. ಸಂವಿಧಾನವಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯ ರಾಜ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ, ಅದೊಂದು ಅರಾಜಕತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು "ಜೆಲ್ಲಿನೆಕ್" ಎಂಬ ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಹೇಳಿರುವದು ಸೂಕ್ತವಾದ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ:

ಸಂವಿಧಾನವೆಂದರೆ ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೆ ಸಂವಿಧಾನ ಏನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶಾಲಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಮೊದಲು ಸಂವಿಧಾನವೆಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ.

ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು 'ಮೂಲಶಾಸನ', 'ರಾಜ್ಯಾಂಗ ಘಟನೆ', 'ರಾಜ್ಯ ನಿಬಂಧನೆ', 'ರಾಷ್ಟ್ರ ವಿಧಾನ' ಎಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನವೆಂಬ ಪದವು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಕಾನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಷನ್ (Constitution) ಎಂಬ ಪದದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವಾಗಿದೆ. ಕಾನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ (Constitute) ಎಂಬ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಪದದಿಂದ ಕಾನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಷನ್ (Constitution) ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದ ಬಂದಿದೆ. ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾನ್‌ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ (Constitute) ಅಂದರೆ 'ಸಂಯೋಜಿಸು' ಅಥವಾ 'ನಿಯೋಜಿಸು' ಅಥವಾ 'ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸು' ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ಒಂದು ಸ್ಥಾಪಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಸರಕಾರದ ರಚನೆ ಅದರ ಅಂಗಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಂಗಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಭೂತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಆಡಳಿತದ ಮೂಲಭೂತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಲಿಖಿತ ಅಥವಾ ಅಲಿಖಿತ ದಾಖಲೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅವನ್ನೇ ಸಂವಿಧಾನವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ: ಭಾರತ, ಅಮೇರಿಕಾ, ಜಪಾನ್, ಚೀನಾ, ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಇಂಗ್ಲೇಂಡ ಅಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ; ಅಂದರೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಜನತೆ ಸಂವಿಧಾನ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಭೂತ ನಿಯಮಗಳು ಒಂದು ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಅಷ್ಟೆ.

ಸಂವಿಧಾನದ ನಿಯಮಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಅಂತರವಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ನಿಯಮಗಳು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು, ಶಾಸಕಾಂಗ ರಚಿಸುವುದು. ಸಂವಿಧಾನ ನಿಯಮಗಳು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವವು. ಸಂವಿಧಾನದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂವಿಧಾನದ ನಿಯಮಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ, ಪ್ರಮುಖವೂ ಆಗಿವೆ.

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ರಚನೆ :

ಸಂವಿಧಾನವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಜ್ವಲ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅದು ಜನರ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಸಂವಿಧಾನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಧೈಯೋದ್ದೇಶಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಡಳಿತದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲಭೂತ ಕಾನೂನು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ ಅಗತ್ಯ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಸಾ.ಶ1946ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ಅದನ್ನು ಸಾ.ಶ1949 ರ ನವಂಬರ 26 ರಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಭಾಗಶಃ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಂದದ್ದು ಸಾ.ಶ1950 ರ ಜನವರಿ 26 ರಂದು.

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಬೇಡಿಕೆ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಭಾರತೀಯ ಜನತೆಯಿಂದ ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. 20 ನೇ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಇಂತಹ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರದ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾ ಬರಲಾಗಿತ್ತು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಯ ದುರಾಡಳಿತದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತೀಯರಿಂದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಬೇಡಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಗತಿಪರ ಭಾರತೀಯರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ತರಲು ತಮ್ಮದೇ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟು ಸಾ.ಶ1919ರ ಭಾರತ ಸರಕಾರದ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಪಾಸುಮಾಡಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನೂ ತಂದಿತಾದರೂ; ಭಾರತೀಯರ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಭಾರತದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಗಾಂಧಿ ಸಾ.ಶ1922ರಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ನಾವು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. 'ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಕೊಟ್ಟ ಉಚಿತ ಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲ ಅದು ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಆಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಘೋಷಣೆಯಾಗಿದೆ'.

ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕರ ನಿಧನದ ನಂತರ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನ ಮುಂದಾಳಾಗಿ; ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಜಲಿಯನ್ ವಾಲಾಬಾಗ್ ದುರಂತ; ಖಿಲಾಫತ್ ಚಳವಳಿ

ಹಾಗೂ ಗಾಂಧೀಯವರ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಗಳು ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಾ ನಡೆಯಿತು. ಸಾ.ಶ1934 ರಲ್ಲಿ ಎಂ. ಎನ್. ರಾಯ್, ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಬೇಡಿಕೆಗಾಗಿ ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದರು; ಅದನ್ನು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಪಕ್ಷವು ಅನುಮೋದಿಸಿತು. ಭಾರತದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿಯ ಲೋಪ-ದೋಷಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ 'ಸೈಮನ್ ಕಮೀಶನ್' ಅದರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಲಂಡನ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸಾ.ಶ1930, 31, 32 ರಲ್ಲಿ ಕರೆಯಿಲಾದ ಮುಂಡು ಮೇಜಿನ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ವಿಫಲತೆಯಿಂದಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟು ಸಾ.ಶ1935ರ ಭಾರತೀಯ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಪಾಸು ಮಾಡಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯೂ ಕೂಡ ಭಾರತೀಯರ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾ.ಶ1938 ರಲ್ಲಿ ಪಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರು ಅವರು ಭಾರತೀಯರ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ಅವರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ: "ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ಸು ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಭಾರತವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ವ್ಯೆಧ ಮತದಾನ ಪದ್ಧತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯಿಂದ ಪರಕೀಯರ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು." ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು 1939ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ಸು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು.

ಈ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರ ಎರಡನೆಯ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧದವರೆಗೆ ವಿರೋಧಿಸಿತು ಎರಡನೆಯ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟೀಷರು ಭಾರತೀಯ ಧುರೀಣರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡದೆ ಭಾರತವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳಗಳು ರಾಜೀನಾಮೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದವು. ಸಾ.ಶ1941ರಲ್ಲಿ ಜಪಾನ್ ಜಾಗತಿಕ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿತು. ಭಾರತೀಯರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ. ಜಪಾನೀಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರವು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯು ರಚನೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ತತ್ವಶಃ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಸಾ.ಶ 1942 ರ ಮಾರ್ಚ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಟಾಫರ್ಡ ಕ್ರಿಪ್ಸ್‌ರ ನಿಯೋಗವನ್ನೂ, ಭಾರತದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಯುದ್ಧ ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೇ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯೊಂದರ ಸ್ಥಾಪನೆ. ಆ ಸಭೆ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವದು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕ್ರಿಪ್ಸ ಯೋಜನೆಯ ಉಳಿದ ಯಾವ ಅಂಶವೂ

ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿಪ್ಸ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗ್ ಸಹ ಕ್ರಿಪ್ಸ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು.

ಕ್ರಿಪ್ಸ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷ ಆಗಸ್ಟ 8, 1942 ರಂದು ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ 'ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿ' ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಮುದಾಯ ಕಾನೂನು ಭಂಗ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಚಳುವಳಿ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು ಜೈಲಿಗೆ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಕ್ರಿಪ್ಸ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ವೇವೇಲ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಭಾರತೀಯರ ಮುಂದೆ ಇಡಲಾಯಿತು. ಅದನ್ನೂ ಭಾರತೀಯರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿರಿ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿತು.

ಎರಡನೆಯ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಇಂಗ್ಲೇಂಡದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆದು ಲೇಬರ್ ಪಕ್ಷ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕ್ಲೆಮೆಂಟ್ ಅಟ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾದರು. ಅವರು ಸಾ.ಶ1946 ರಲ್ಲಿ 'ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸರಕಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಯಾವ ತೆರನಾದ ಸರಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಭಾರತೀಯರೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು; ಅಂಥ ಸರಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವದು ನಮ್ಮ ಧೋರಣೆಯಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಸರ್ ಪೆಥಿಕ್‌ಲಾರೆನ್ಸ್, ಸರ್ ಸ್ಟಾಫರ್ಡ ಕ್ರಿಪ್ಸ್, ಮತ್ತು ಎ.ವಿ. ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ ಎಂಬ ಮೂರು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಆಯೋಗವನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿತೀಲಿಸಲು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತ್ತು.

ಸಾ.ಶ1946 ಮಾರ್ಚ 24 ರಂದು ಈ ಆಯೋಗ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಮುಖಂಡರೊಡನೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗಿನ ಧುರೀಣರೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ. ಈ ಎರಡೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ರಾಜ್ಯದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗು ಮುಂದಿಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಈ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಆಯೋಗ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಆಗಿನ ಭಾರತದ ವೈಸರಾಯ್‌ರಾದ ಲಾರ್ಡ ವೇವೆಲ್ಲರ ಕೂಡ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ಸಾ.ಶ1946 ಮೇ 16 ರಂದು ನಿಯೋಗ ತನ್ನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ನಿಯೋಗದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳಾವುವು ಎಂದರೆ :

1. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರ ರಚನೆಯಾಗಬೇಕು.

2. ರಕ್ಷಣೆ ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿರಬೇಕು.

3. ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಹಾಗೂ ಶಾಸಕಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಆಂಗ್ಲ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿರಬೇಕು.

4. ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸರಕಾರವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು.

5. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸಬಲ್ಲ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಶಾಸನಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿಸಬೇಕು. ಸಿಖ್ಖರೂ ಹಾಗೂ ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕು. ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬೇಕು.

ನಿಯೋಗದ ಸಲಹೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವು. ಪ್ರಾಂತಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿರೋಧಿಸಿತು. ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಹುಮತಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರಿಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ಪಂಜಾಬ ಸಿಖ್ಖರು ಅತೃಪ್ತರಾದರು. ತನ್ನ ಪ್ರಮುಖ ಬೇಡಿಕೆಯಾದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಲೀಗ್ ತನ್ನ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು.

ಸಂವಿಧಾನದ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆ :

ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಆಯೋಗದ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಜುಲೈ 1946ರಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿಸಿದವು. ಒಟ್ಟು 296 ಸದಸ್ಯರ ಈ ಸಮಿತಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು 211 ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು; ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗ್ 73 ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು, 12 ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಇನ್ನಿತರರು ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಲಭಿಸಿದ ಬಹುಮತವನ್ನು ಕಂಡು ಮಹಮ್ಮದ್ ಅಲಿ ಜಿನ್ನಾ ಅವರು ನಿಸ್ತೇಜರಾದರು. ಪಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರು ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ "ನಡುಗಾಲ ಸರಕಾರ" ರಚನೆಯಾದ ನಂತರ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಥಮ ಅಧಿವೇಶನ ಸಾ.ಶ1946 ಡಿಸೆಂಬರ 9 ರಂದು ಸೇರಿತು. ಈ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯು ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಆಯೋಗದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅದಲ್ಲದೆ ಅದರ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟಾಗಿಯೂ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧೀ ಹಾಗೂ ಜಿನ್ನಾರವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯು ಅನುಭವಿ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳನ್ನು; ಕಾನೂನು ಪಂಡಿತರನ್ನು ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತಗಾರರನ್ನು, ಮೇಧಾವಿಗಳನ್ನು, ಜನಪ್ರಿಯ ನಾಯಕರನ್ನು, ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗದ,

ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಮಿಷನ್ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಹಾಗೂ ಸಿಖ್ಖ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಇತರ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಅಂದರೆ, ಪಾರ್ಸಿ, ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್ಸ್, ಭಾರತೀಯ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಈ ದೋಷವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್‌ರ 7 ಸದಸ್ಯರು, ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್‌ರ 3 ಸದಸ್ಯರು, ಪಾರ್ಸಿ ಜನಾಂಗದ 3 ಸದಸ್ಯರು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪಡೆದರು. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ, ಪಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರು, ಸರ್ದಾರ ಪಟೇಲ, ಡಾ. ಬಾಬು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ, ರಾಜಾಜಿ, ಮೌಲಾನಾ ಆಜಾದ, ಕೃಪಲಾನಿ, ಪಟ್ಟಾಭಿ ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಇವರೆಲ್ಲ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಅನುಯಾಯಿಗಳು. ಡಾ. ರಾಧಾಕೃಷ್ಣನ್, ಶ್ರೀಮತಿ ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು ಡಾ. ಶ್ಯಾಮ ಪ್ರಸಾದ ಮುಖರ್ಜಿ, ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಐಯ್ಯಂಗಾರ್, ಅಲ್ಲಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್, ಕೆ.ಎಂ. ಮುನ್ಷಿ, ಕೆ.ಟಿ.ಷಾ. ಟಿ.ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿ, ಹೆಚ್.ವಿ. ಕಾಮತ್, ಬಾಬು ಜಗಜೀವನರಾಮ್, ಕೆ. ಸಂತಾನಂ, ಡಾ. ಜಾನ್ ಮೆಥಾಯ್, ಸರ್ದಾರ ಹುಕುಮ್‌ಸಿಂಗ, ಕೆ. ಹನುಮಂತಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು.

ನಡುಗಾಲ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗ್ ಸೇರಿದರು ಕೂಡಾ ಅದು ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸಿತು. ಡಿಸೆಂಬರ್ 9, 1946ರಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿ ತನ್ನ ಮೊದಲ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಆಗ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗ್ ಭಾಗವಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಎಲ್ಲಾ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಲೀಗ್‌ನ ಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಎರಡು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಗಳು ಇರಬೇಕು, ಒಂದು ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ ಎಂದು ತನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಲಂಡನ್ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, ಲೀಗ್ ಮತ್ತು ಸಿಖ್ಖರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಪರಿಹಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಧೋರಣೆಯನ್ನೇ ಪುನಃ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಆಯೋಗದ ಯೋಜನೆ ವಿಫಲವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಬೇಕೆಂದು, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗರು, ಲೀಗ್ ಸದಸ್ಯರು ಕೂಡಲೇ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದೂ ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ತಾವೇ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಲೀಗ್ ಮಂತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಬಗೆಹರಿಯುವ ಸೂಚನೆಗಳೇ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರಕಾರವು

ವೇವೆಲ್‌ರ ಬದಲು ಲಾರ್ಡ್‌ಮೌಂಟ ಬ್ಯಾಟನ್ನರನ್ನು ಭಾರತದ ವೈಸ್ರಾಯ್ ಹುದ್ದೆ
ನೇಮಕ ಮಾಡಿತು. ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ ಬ್ಯಾಟನ್ನರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಧಿಕಾ
ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ಹಾಗೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಘಟಕಾರ ಕೂಡ ಚರ್ಚೆ
ಭಾರತದ ವಿಭಜನೆಗೆ ಹೊರೆಗೂ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ನಾಯಕರ ಮನವೊಲಿಸುವುದರ
ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಸಾ.ಶ 1947 ರ ಜೂನ್ 3 ರಂದು "ಮೌಂಟಬ್ಯಾಟನ್
ಯೋಜನೆ"ಯು ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತವನ್ನು ಭಾರ
ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಸಾ.ಶ194
ಜುಲೈ 18 ರಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟು ಭಾರತೀಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನ
ಪಾಸುಮಾಡಿತು. ಸಾ.ಶ1947 ಅಗಸ್ಟ 15 ರಂದು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಗಳ
ಸ್ವತಂತ್ರವಾದವು. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ
ಸಂಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆ ಮೌಂಟಬ್ಯಾಟನ್ನರ ಸೇವೆ
ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಅವರನ್ನೇ ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಗುವಂ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಅಗಸ್ಟ 15 ರಂದು ಮೌಂಟಬ್ಯಾಟನ್ನರು ಭಾರತದ ಗವರ್ನ
ಏನರಲ್ಲರಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

ದೇಶದ ವಿಭಜನೆಯ ನಂತರ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯ
ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು. ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದ 229 ಮತ್ತು ದೇಶಿಯ
ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ 70 ಹಾಗೂ 28 ಮುಸ್ಲಿಂ ಸದಸ್ಯರು ಇದ್ದರು. ಅವರ
ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಇದ್ದವು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದ ಆರಿಸಿಬಂ
ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸ
ಜಿನ್ನಾ ಕರೆಕೊಟ್ಟರು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಮುಸ್ಲಿಂ ಜನಾಂಗ
ಹಿತರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸಾ.ಶ1946 ಜುಲೈ 14 ರಂದು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ
ಸಮಿತಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬಾರಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್‌ನ ಸದಸ್ಯರು
ಭಾಗವಹಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ತಾವು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಕಾಯ್ದೆ ಪಾಲನೆಯ ಭಾರತೀಯ
ನಾಗರಿಕರೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು.

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆ :

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸಭೆ ಹೊಸದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಡಿಸೆಂಬ
9, ಸೋಮವಾರ 1946ರಲ್ಲಿ ಸೇರಿತು. ಸಭೆಯನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ
296 ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಪೈಕಿ ಕೇವಲ 211 ಸದಸ್ಯರು ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇಡೀ ಸಭೆಯ
ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ವಯೋವೃದ್ಧರಾದ ಡಾ. ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸಿಂಹರನ್ನು ಸಭೆಯ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ
ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ
ಎರಡನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಾಬು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದರನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ
ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು ಡಿಸೆಂಬರ್ 11, 1946ರಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿಸಲಾಯಿತ
ಶ್ರೀ ಟಿ.ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿಯವರನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು, ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್
ಅವರನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು ಚುನಾಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಪಂಡಿತ ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಅವರು ಡಿಸೆಂಬರ 13, 1946 ರಂದು
ಸಂವಿಧಾನದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಠರಾವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಈ ಠರಾವಿನಲ್ಲಿ
ನಮೂದಿಸಿದ ಅಂಶಗಳು "ಜನತೆಗೆ ನಾವು ನೀಡಿರುವ ಪವಿತ್ರ ವಾಗ್ದಾನಗಳು.
ಮುಂದೆ ರೂಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಜನತೆಯೇ ಇವುಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕು"
ಎಂದು ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಠರಾವ್ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಸಂವಿಧಾನ
ರಚನಾ ಸಭೆ ಎಂಟು ಪ್ರಮುಖ ಉಪಸಮಿತಿಗಳನ್ನು, ಅಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ
ಪ್ರಮುಖವಲ್ಲದ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳೆಂದರೆ

1.ಚಾಲಕ ಸಮಿತಿ
2.ನಿಯಮ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ
3.ಸಲಹಾ ನಮಿತಿ
4.ಕರಡು ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಸಮಿತಿ
5.ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯಗಳ ಸಮಿತಿ
6.ಕೇಂದ್ರ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿ
7.ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿ
8.ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಸಮಿತಿ
9.ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಮಿತಿ
10.ಕ್ರೆಡೆನ್ಷಿಯಲ್ ಸಮಿತಿ
11.ಸದನ ಸಮಿತಿ
12.ಪ್ರೆಸ್ ಗ್ಯಾಲರಿ ಸಮಿತಿ
13.ಆರ್ಡರ್ಸ್ ಆಫ್ ಬಿಜಿನೆಸ್ ಸಮಿತಿ
14.ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರ ಸಮಿತಿ
15.ಉರ್ದು ಭಾಷಾಂತರ ಸಮಿತಿ
16.ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಸಮಿತಿ
17.ಹಣಕಾಸು ಸಮಿತಿ
18.ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರ್ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಸಮಿತಿ
19.ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನ ಪರಿಶೀಲನಾ ವಿಶೇಷ ಸಮಿತಿ
20.ಅಡ್‌ಹಾಕ್ ಕಮಿಟಿ ಆನ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಫ್ಲ್ಯಾಗ್
21.ಆಡ್‌ಹಾಕ್ ಕಮಿಟಿ ಆನ್ ಸುಪ್ರಿಂ ಕೋರ್ಟ್
22.ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಸಮಿತಿ

ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರು, ಸರ್ದಾರ ಪಟೇಲ ಅಥವಾ ಡಾ. ರಾಜೇಂದ್ರ
ಪ್ರಸಾದ, ಈ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂವಿಧಾನ

ರಚನಾ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನಗಳು ಬಿಡಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ನಡೆದು. ಒಟ್ಟು ಉದಯಮಿತಿಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಂತಿಮ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಿ.ಎನ್.ರಾವ್ ಸಮಿತಿಗಳ ವರದಿಗಳನ್ನು ಕರಡು ಸಮಿತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ 7 ಜನ ಒಂದು ಕರಡು ಸಮಿತಿಯನ್ನು 29 ಆಗಸ್ಟ್ 1947 ರಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಎನ್. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಅಲ್ಲಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್, ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ಷಿ, ಮಹಮದ್ ಸಾದುಲ್ಲಾ, ಎನ್. ಮಾಧವ ರಾವ್ ಮತ್ತು ಟಿ.ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿ ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮುಂದಿನ 141 ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೊದಲ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು. ಈ ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಬಂದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಫೆಬ್ರವರಿ 1948 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇಲೆ ಒಟ್ಟು 2473 ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಸಲ್ಲಿಕೆಯಾದವು. ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ರವರು ಮಂಡಿಸಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮತ್ತು ಏಳನೇ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಶಿಲ್ಪಿ, ಸಂವಿಧಾನ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಷತ್ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಹಾಯ: ಬಿ.ಪಟ್ಟಾಭಿ ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ, ಬಿ.ಎಸ್. ಮೂರ್ತಿ, ಕೆ. ಸಂತಾನಮ್, ಪ್ರೊ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಪ್ರೊ. ಕೆ.ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, ಟಿ.ಟಿ. ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿ, ಕೆ. ಎಂ. ಮುನ್ಷಿ, ಎನ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣನ್ ಮುಂತಾದವರು ರಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರು. ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಸರ್.ಎ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್, ಕೆ. ಹನುಮಂತಯ್ಯ, ಎನ್. ಗೋಪಿನಾಥ್, ಎನ್. ಮಾಧವರಾವ್ ರವರು ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಇವರಲ್ಲದೆ 15 ಜನ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಇದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಜನ್ಮಪಿಹಾ, ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಚೇತ ಕೃಪಲಾನಿ, ಶ್ರೀಮತಿ ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಂಡಿತ, ಶ್ರೀಮತಿ ಅಮ್ಮುಕುಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು ಮುಂತಾದವರು.

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯು ಒಟ್ಟು 11 ಅಧಿವೇಶನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆ ಸಂವಿಧಾನ ರಚಿಸಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ(ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಯಾವಧಿ

2 ವರ್ಷ 11 ತಿಂಗಳು ಮೂರು 18 ದಿನಗಳು) ಡಾ. ಬಾಬು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದರು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದರು.

ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಭೆ :

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದರೂ ಬಹುತೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದವೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯೇ ಶಾಸನ ಸಭೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 389 ಇದ್ದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಪಾಲಾಗಿದ್ದ 93 ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಪಾಲಾದ 4 ಸದಸ್ಯರು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ 296 ಸದಸ್ಯರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು.

ಪ್ರಮುಖ ಪಾರ್ಟಿಯು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಹುಮತವಿತ್ತು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಸಭೆಯ ಸಮಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು.

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಮೊದಲು ಸಭೆ ಡಿಸೆಂಬರ್ 9, 1946 ರಂದು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸಿನ್ಹಾರವರಿಂದ ಸಿನ್ಹಾ ಅವರು ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು. ಆದರೆ, ಡಿಸೆಂಬರ್ 11, 1946 ರಂದು ಡಾ.ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು ಮತ್ತು ಎಚ್.ಸಿ. ಮುಖರ್ಜಿ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮುಖರ್ಜಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದರು.

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳು :

1. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವುದು.
2. ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವುದು.
3. ಜುಲೈ 22, 1947 ರಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧ್ವಜವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು.
4. ಮೇ 1949 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕಾಮನ್ವೆಲ್ತ್ ದೇಶದ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.
5. ಜನವರಿ 24, 1950 ರಂದು ಡಾ. ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ್ ಅವರನ್ನು ದೇಶದ ಮೊದಲ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿತು.
6. ಜನವರಿ 24, 1950 ರಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆ ಮೈಸೂರ ಅವರ 'ಜನ ಗಣ ಮನ' ವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು.

7. ಜನವರಿ 24, 1950 ರಂದು ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ "ವಂದೇ ಮಾತರಂ" ಅನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೀತೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿತು.

ಮಧ್ಯಂತರ ನಿರ್ಣಯ: :

ಆಬ್ಜೆಕ್ಟಿವ್ ರೆಸಲ್ಯೂಶನ್ ಅನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ 13, 1946 ರಂದು ಪಂಡಿತ್ ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಅವರು ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು ಮತ್ತು ನಂತರ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಮುನ್ನುಡಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು 22 ಜನವರಿ 1947 ರಂದು ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಮೊದಲು ಭಾರತವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಗಣರಾಜ್ಯವೆಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಘಟಕಗಳಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉಳಿಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ; ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ, ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಸಮಾನತೆ, ಚಿಂತನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ನಂಬಿಕೆ, ನಂಬಿಕೆ, ಆರಾಧನೆ, ವೃತ್ತಿ, ಸಂಘ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೈತಿಕತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು, ಹಿಂದುಳಿದವರು, ಪಿಸ್ನತೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುರಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು; ಗಣರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸಮಗ್ರತೆ ಮತ್ತು ಭೂಮಿ, ಸಮುದ್ರ ಮತ್ತು ಗಾಳಿಯ ಮೇಲಿನ ಅದರ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ಭಾರತವು ವಿಶ್ವ ಶಾಂತಿಯ ಉತ್ತೇಜನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಕುಲದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸಮಿತಿಗಳು :

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಎಂಟು ಪ್ರಮುಖ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು, ಅವುಗಳೆಂದರೆ:

1. ಸಂವಿಧಾನ ಮೇಕಿಂಗ್ ಯೂನಿಯನ್ ಪವರ್ಸ್ ಕಮಿಟಿ
2. ಕೇಂದ್ರ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿ
3. ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ ಸಮಿತಿ
4. ಕರಡು ಸಮಿತಿ
5. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಸಲಹಾ ಸಮಿತಿ
6. ಕಾರ್ಯವಿಧಾನದ ಸಮಿತಿಯ ನಿಯಮಗಳು
7. ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮಿತಿ
8. ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಸ್ಟೀರಿಂಗ್ ಕಮಿಟಿ

ಈ ಎಂಟು ಪ್ರಮುಖ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಕರಡು ಸಮಿತಿ. ಆಗಸ್ಟ್ 29, 1947 ರಂದು, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕರಡು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಭಾರತಕ್ಕಾಗಿ ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಿದ್ದಾರೆ.

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಟೀಕೆ:

1. ಜನಪ್ರಿಯ ದೇಹವಲ್ಲ : ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಭಾರತದ ಜನರು ನೇರವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ವಾದಿಸಿದರು. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಭಾರತದ ಜನರು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಮುನ್ನುಡಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಜನರಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡದ ಕೆಲವೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

2. ಸಾರ್ವಭೌಮ ದೇಹವಲ್ಲ: ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಭಾರತದ ಜನರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಕ್ರಮದಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳಿಂದ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅವರಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ : ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಮಯ ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಯುಎಸ್ ಸಂವಿಧಾನದ ಬೌಕಟ್ಟಿಗಳು ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

4. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ : ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಕರಡು ರಚಿಸಿದ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ದೇಶದ ಜನರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇರಿದೆ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ವಾದಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು.

5.ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ : ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರ ಪ್ರಕಾರ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಧಾರ್ಮಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

6. ವಕೀಲರಿಂದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ : ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಕೀಲರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನವು ಬೃಹತ್ ಮತ್ತು ತೊಡಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿಮರ್ಶಕರು ವಾದಿಸಿದರು. ಅವರು ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದ ಇತರ ವರ್ಗಗಳು ತಮ್ಮ ಕಳವಳಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಕರಡು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಭಾರತದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂಸತ್ತಾಯಿತು ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂವಿಧಾನದ ಕರಡು ರಚನೆಗೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಸಮನಾದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಕೇವಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡದೇ, ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ 22 ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು 395 ಕಲಮುಗಳನ್ನು, 8 ಅನುಸೂಚಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು 26 ನವೆಂಬರ್ 1949 ರಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಅಂಕಿತದೊಂದಿಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಶಾಸನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ 24 ಅಧ್ಯಾಯಗಳು, 445 ಕಲಮುಗಳು, 12 ಅನುಸೂಚಿಗಳು ಇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನ 1950 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಡಾ. ಬಾಬು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದರನ್ನು ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರೆಂದು ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಭಾರತವು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ ಇಡೀ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ 2

ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಪಾತ್ರ, ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡುಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಯ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಒಟ್ಟು 22 ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 10 ಸಮಿತಿಗಳು ಆಡಳಿತ ವಿಧಾನ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 12 ಸಮಿತಿಗಳು ಇತರೆ ವಿಷಯಿಗಳ ಮೇಲೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದವು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮಿತಿಗಳು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ 1947 ಏಪ್ರಿಲ್ ಮತ್ತು ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತಾದ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದವು. ಈ ವರದಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಕರಡಿಗೆ ಡಾ।ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ರಚನೆಯಾಗಿದ್ದ ಕರಡು ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯು ಅಂತಿಮ ರೂಪ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಡಾ॥ ಬಾಬು ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್, ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ, ಸರ್ದಾರ್ ವಲ್ಲಭಬಾಯಿ ಪಟೇಲ್ ನೀಡಿದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಚರ್ಚೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಹಿಂದೆ ರೂಪಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ಕಾಯಿದೆಗಳು ಸಂವಿಧಾನ ತಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪುಗಳೂ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದವು.

ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡು ರಚನಾ ಸಮಿತಿ :

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಸಲು ರಚನೆಯಾದ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡು ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯು ಆಗಸ್ಟ್ 29, 1947 ರಂದು ಅಸ್ಥಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಗುರುತರವಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದರದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಒಟ್ಟು 7 ಜನರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮಿತಿಯಾಗಿದ್ದು ಅವರಲ್ಲಿ ಡಾ।ಬಿ.ಆರ್.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ಬಿ.ಎಲ್.ಮಿತ್ತರ್, ಎನ್.ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಅಲ್ಲಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಆಯ್ಯರ್, ಡಾ. ಕೆ.ಎಂ.ಮುನ್ಷಿ, ಸೈಯಿದ್ ಮಹಮದ್ ಸಾದುಲ್ಲಾ, ಡಿ.ಪಿ.ಖೈತಾನ್‌ರವರಯು ಸದಸ್ಯರುಗಳಾಗಿದ್ದರು.

ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎಲ್.ಮಿರ್ತ್ ಮತ್ತು ಡಿ.ಪಿ.ಖೈತಾನ್‌ರವರ ಮರಣದಿಂದ ತೆರವಾದ ಸದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಟಿ.ಟಿ.ಕೃಷ್ಣಮಾಚಾರಿ ಮತ್ತು ಎನ್.ಮಾಧವರಾವ್‌ರವರು ನೇಮಕಗೊಂಡರು.

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಗಾಗಿ ರಚನೆಯಾಧ ವಿವಿಧ ಸಮಿತಿಗಳು ಕರಡು ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಮೊದಲ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಫೆಬ್ರವರಿ 1943 ರಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಕರಡು ಪ್ರತಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡಲು ಭಾರತೀಯರಿಗೆ 8 ತಿಂಗಳ ಕಾಲಾವಧಿ ನೀಡಿದ ಫಲವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ ಬಂದ ವಿಮರ್ಶೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಎರಡನೇ ಕರಡನ್ನು ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1948 ರಂದು ತಯಾರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ 141 ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿಸಿತು.

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯು ನವೆಂಬರ್ 26, 1948 ರಂದು 3 ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಪರವಾಗಿ ಭಾರತೀಯರಾದ ನಾವು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಶಾಸನರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ನಮಗೆ ನಾವೇ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.

ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶ :

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕರಡು ಸಮಿತಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು 21 ಫೆಬ್ರವರಿ 1948 ರಂದು ಸಂವಿಧಾನದ ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರು ಸುಮಾರು ಎಂಟು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರು. ನಾಗರಿಕರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸಹ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ನಂತರ, ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಅಗತ್ಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು ಮತ್ತು ಕೆಳಗಿನ ಸಂವಿಧಾನದ ಕರಡನ್ನು ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1948 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು.

1947 ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗಿನಿಂದ, ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಭಾರತದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು 2 ವರ್ಷ, 11 ತಿಂಗಳು ಮತ್ತು 18 ದಿನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಒಟ್ಟು 165 ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 11 ಅಧಿವೇಶನಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 114 ದಿನಗಳನ್ನು ಕರಡು ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನದ ಚರ್ಚೆಗೆ ವ್ಯಯಿಸಲಾಯಿತು.

ಕರಡು ಸಮಿತಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಂತಿಮ ಕರಡು :

ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರು ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿಸಲಾದ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಹಿಂದಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ. ಮೂಲ ಸಂವಿಧಾನವು ಕೈಯಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಪುಟವನ್ನು ಶಾಂತಿನಿಕೇತನದ ಹೆಸರಾಂತ ಕಲಾವಿದರು ಬಿಯೋಹರ್ ರಾಮಮನೋಹರ್ ಸಿನ್ಹಾ ಮತ್ತು ನಂದಲಾಲ್ ಬೋಸ್‌ನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕ್ಯಾಲಿಗ್ರಾಫರ್ ಪ್ರೇಮ್ ಬಿಹಾರಿ ನರೇನ್ ರೈಜಾದಾ ಮಾಡಿದರು.

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಡೆಹ್ರಾಡೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಫೋಟೊಲಿಥೋಗ್ರಫಿಯನ್ನು ಸರ್ವೆ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಮೂಲ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಸುಮಾರು ಐದು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚ ?6.3 ಕೋಟಿ. ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ 100 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ

ಭಾರತದ ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನ 1948 :

21 ಫೆಬ್ರವರಿ 1948 :

ಟೀಕೆಗಳು :

21 ಫೆಬ್ರವರಿ 1948 ರಂದು, ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಕರಡನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು. ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ, ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸಲಹೆಗಾರ ಬಿ ಎನ್ ರಾವ್ ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಸಮಿತಿಯು ಸ್ವೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಈ ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ನಿಯೋಜಿಸಲಾದ ವಿವಿಧ ಸಮಿತಿಗಳ ವರದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1947 ಮತ್ತು ಫೆಬ್ರವರಿ 1948 ರ ನಡುವೆ, ರಾವ್ ಅವರ ಕರಡನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿತು, ತಿರುಚಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸೇರಿಸಿತು ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಕರಡು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ, 1948 ಕರಡು 315 ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸುಮಾರು ಹದಿನೆಂಟು 'ಭಾಗಗಳು' ಮತ್ತು ಎಂಟು 'ವೇಳಾಪಟ್ಟಿಗಳು' ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ರಚನೆ, ಕೇಂದ್ರ ರಾಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳಂತಹ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಹಲವಾರು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇದು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿತು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಕರಡು B N ರಾವ್ ಅವರ ಕರಡಿನಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ದೂರ ಸರಿಯಿತು, ಅಥವಾ ಕೆಲವು ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಾದ ಅಥವಾ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಕೊರತೆ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ, ಕರಡು

ಸಮಿತಿಯು ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದೆ.

ಈ ಕರಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೊದಲ ನೀಲನಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ . ಇದು ಅಸೆಂಬ್ಲಿ, ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವಾಲಯಗಳು, ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ಮತ್ತು ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಆಹ್ವಾನದೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು. ಮಾರ್ಚ್ ಮತ್ತು ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1948 ರಲ್ಲಿ, ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕಾಮೆಂಟ್‌ಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು.

4 ನವೆಂಬರ್ 1948 ರಂದು , ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಕರಡನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರು ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಕರಡು ಪ್ರತಿಯ ಒಂದು ಅವಲೋಕನವನ್ನು ನೀಡಿದರು ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದರು. ಕರಡು ಪ್ರತಿಗೆ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮಿಶ್ರವಾಗಿವೆ. ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ನಿರಾಸೆ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕರಡು ಭಾರತದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ತತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಆಧರಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸದಸ್ಯರು ಅಸಮಾಧಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ನವೆಂಬರ್ 15, 1948 ರಂದು , ಸಭೆಯು ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಕರಡು ಪ್ರತಿ ಲೇಖನದ ಎಲ್ಲಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇದು ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸದಸ್ಯರು ಮಂಡಿಸಿದ ಹಲವಾರು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಚರ್ಚಿಸಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು 17 ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1949 ರವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು, ನಂತರ ಕರಡು ಸಮಿತಿಯು ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕರಡನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿತು ಮತ್ತು 14 ನವೆಂಬರ್ 1949 ರಂದು ಎರಡನೇ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಓದುವಿಕೆಗಾಗಿ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿತು.

ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇಲಿನ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯ ಚರ್ಚೆಗಳು (ಪರಿಷ್ಕೃತ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ) ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಚರ್ಚೆಗಳ ಬಹುಪಾಲು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದವು ಎಂಬುದನ್ನು

ಗಮನಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ : ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ 165 ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ 114 ಈ ಕರಡನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ 26 ನವೆಂಬರ್ 1949 ರಂದು ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು 26 ಜನೇವರಿ 1950ರಂದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪರಿಶ್ರಮದ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ಸಂವಿಧಾನವೂ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದದೇ ಇರಲಾರದು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಕೈಗೊಂಬೆ ಆಗಬಾರದು. ಸಂವಿಧಾನವು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರು ದಾಖಲೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಅದು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೂಡ ಬೆಳೆಯಬೇಕು; ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಜನರ ಬಯಕೆಗಳಂತೆ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಬೇಕು.

ಸಂವಿಧಾನದ 20ನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 368ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವು ತಿದ್ದುಪಡಿ ವಿಧಾನದ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ವಿಧಾನವು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸಂವಿಧಾನದಷ್ಟು ನಮ್ಮವು (ಸರಳ) ಅಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕಾ ಸಂವಿಧಾನಷ್ಟು ಕಠಿಣವೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಠಿಣ ತಿದ್ದುಪಡಿ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ, ಸರಳ ಹಾಗೂ ಕಠಿಣ ಎರಡೂ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ ಸೂಚಿತ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದ ಪಾಸಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಂಕಿತ ಪಡೆದರೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವದು.

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು :

ಸಂವಿಧಾನದ ಮೊದಲನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಜೂನ್ 1951 : ಸಂವಿಧಾನದ 15,19,85,87,174,176,341,342, ಹಾಗೂ 376 ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರಲಾಯಿತು. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಾದ ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಹಾಗೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳನ್ನು ಹೇರಲಾಯಿತು. 85 ಹಾಗೂ 87ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಎರಡು ಸಲ ಕರೆಯುವದು. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವರು. ಸದ್ಯ ಎರಡು ಅಧಿವೇಶನಗಳ ಮಧ್ಯದ ಅವಧಿ 6 ತಿಂಗಳಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಬಾರದು. ಈಗ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಅಧಿವೇಶನ ಕರೆಯುವರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಪ್ರಾರಂಭದ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮಾತನಾಡುವರು.

2ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮೇ 1952 : ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 81 ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದ ತಿದ್ದುಪಡಿ. ಮೊದಲು ಲೋಕಸಭೆ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 500 ಎಂದು 7,50,000 ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ–ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗ ಬೇಕಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ರದ್ದಾಯಿತು.

3ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ 1954 : ಸಮವರಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆ, ದನಗಳ ಮೇವು, ಕಚ್ಚಾಹತ್ತಿ ಸಣಬು ಉತ್ಪಾದನೆ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

4ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಪ್ರೀಲ 1955 : ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕಿನ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸುವ 31 ಹಾಗೂ 31ಂ ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಪರಿಹಾರ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗದು. 305ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು 9ನೇ ಅನೂಸೂಚಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ.

5ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 3 ಡಿಸೆಂಬರ 1955 : 5 ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಗಡಿರೇಷೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ, ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಿಳಿಯುವದು.

6ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ 1956 : ಕೇಂದ್ರ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಸ ವಿಷಯ ಸೇರ್ಪಡೆ (ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯ).

7ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ನವೆಂಬರ 1956 : ಇದು ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ ರಚನೆ, ಗಡಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ ರಚನೆ ಕುರಿತಾದ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು.

8ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಜನೆವರಿ 1959 : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಪಂಗಡದವರಿಗೆ, ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನರಿಗೆ 10 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗ, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನದ ಕುರಿತು.

9ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1960 : 1958 ಸೆಪ್ಟಂಬರ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಜೊತೆ ಆದ ಒಪ್ಪಂದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲು 1ನೇ ಅನುಸೂಚಿ ತಿದ್ದುವದು (ಅಸ್ಸಾಂ, ಪಂಜಾಬ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಲ, ತ್ರಿಪುರಾ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಸ್ತಾಂತರ).

10ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1961 : ದಾದ್ರಾ, ನಗರ ಹವೇಲಿ, ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದವು.

11ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1961: ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿಸುವದು (ಮೊದಲು ಜಂಟೀ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು) 71 (3) ಅನುಚ್ಛೇದ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸದಿರುವದು.

12ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1962 : ಗೋವಾ ದೀವ ದಮನ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶ

ಮಾಡಲು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇವುಗಳ ಆಡಳಿತದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ.

13ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1962 : ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಗೆ ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರನೆಯ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾನಮಾನ.

14ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1962 : ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಶಾಸಕಾಂಗ ಕಾಯಾಂಗ ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ. ಪಾಂಡಿಚೇರಿ, ಕರೈಯಕಲ ಮಾಹೆ ಹಾಗೂ ಯಾನಂ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದವು.

15ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1963 : ಹೈಕೋರ್ಟ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಗೆಗೆ ಏಳುವ ವಿವಾದಗಳನ್ನು, ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳು (ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ) ಚರ್ಚಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ.

16ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1963 : ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ ಹೇರಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ. ಪ್ರಮಾಣ ವಚನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕುರಿತು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

17ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1964 : 31 ಎ ಕಲಮದಲ್ಲಿಯ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಎಂಬ ಪದದ ಪುನರ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವದು (ಭೂಮಿತಿ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಜಮೀನನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಬೆಲೆ ನೀಡುವದು) 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ 21–64 ಎಂಟ್ರಿ ಆಳವಡಿಸುವದು.

18ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1966 : ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ ರಚನೆ. ಪಂಜಾಬ–ಪಂಜಾಬಿ ಭಾಷೆ, ಹರಿಯಾಣಾ–ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆ–ರಚನೆ–ರಾಜ್ಯ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ, ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ.

19ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1966 : ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ.

20ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1966 : ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ.

21ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1966 : ಸಂವಿಧಾನ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಧಿ ಭಾಷೆಗೆ ಸ್ಥಾನ.

22ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1969: ಮೇಘಾಲಯ ಆಸ್ಸಾಂದಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯ.

23ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1969 : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಆಂಗ್ಲ ಇಂಡಿಯನ್‌ರಿಗೆ ಸಂಸತ್ತು, ವಿಧಾನಸಭೆ ಮೀಸಲು ಸ್ಥಾನ 10 ವರ್ಷ ಮುಂದುವರಿಕೆ.

24ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1971: ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗ, ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ನೀಡಲೇಬೇಕು.

25ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1971 : 31ನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ 'ಪರಿಹಾರ' ಪದ ತೆಗೆದು ಮೊತ್ತ ಪದದ ಸೇರಿಕೆ.

26ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1971 : ಮಾಜಿ ರಾಜರುಗಳ ರಾಜಧನ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ರದ್ದು.

27ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1971 : ಮಿಜೋರಾಂ, ಅರುಣಾಚಲ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದವು.

28ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1972 : ಅನುಚ್ಛೇದ 314 ಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ. (ಆಯ.ಸಿ.ಎಸ್. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ರಕ್ಷಣಾ ಸೌಲಭ್ಯ ರದ್ದು).

29ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1972 : 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವದು.

30ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1972 : ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕರಣ–ರಾಜ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ದಿಂದ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಹೋಗುವ ಕುರಿತು ಬದಲಾವಣೆ. 133 ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ.

31ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1973 : 322 ಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ. ಲೋಕಸಭೆಯ ಬಲ 525 ರಿಂದ 545ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆ.

32ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1973 : ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ 6 ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವದು.

33ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1974 : ಸಂವಿಧಾನದ 101 ಹಾಗು 190 ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ. ಸಭಾಪತಿ ಪರಿಶೀಲಿಸದೇ ಸಂಸತ್ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗದ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ರಾಜೀನಾಮೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗುವಂತಿಲ್ಲ (ಸ್ವಯಂ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಾಜೀನಾಮೆ ಬಗೆಗೆ ಪರಿಶೀಲನೆ). ಮೊದಲು ರಾಜೀನಾಮೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ತಕ್ಷಣ ಅಂಗೀಕಾರವಿತ್ತು.

34ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1974 : ರಾಜ್ಯಗಳ ಭೂ ಸುಧಾರನಾ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವದು.

35ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1974 : ಸಿಕ್ಕಿಂಗೆ–ಸಹ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡುವದು.

36ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1975 : ಸಿಕ್ಕಿಂ ಭಾರತದ 22ನೇ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾನಮಾನ.

37ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1975 : ಅರುಣಾಚಲದಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗ ಹಾಗೂ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟ ರಚನೆ (240ಪರಿಚ್ಛೇದ ತಿದ್ದುಪಡಿ).

38ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1975: ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಆಜ್ಞೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲ, ಉಪರಾಜ್ಯಪಾಲರುಗಳ ಸುಗ್ರಿವಾಜ್ಞೆ, ನ್ಯಾಯಾಲಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

39ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1975 : ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ಪ್ರಧಾನಿ, ಸಭಾಪತಿ (ಲೋಕಸಭೆ) ಇವರುಗಳ ಚುನಾವಣೆಯ ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ

ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೊರಗೆ ಚುನಾವಣಾ ತಕರಾರು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು ಮಂಡಗಳ ರಚನೆ.

40ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1976: ಕೇಂದ್ರ – ರಾಜ್ಯಗಳ, ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಅನುಚ್ಛೇದ 297ಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ (ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಕೆಳಗಿನ ಭೂಮಿ, ಖನಿಜ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಕುರಿತು ಕಾನೂನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ).

41ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1976 : ರಾಜ್ಯ ಲೋಕ ಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸು 60 ರಿಂದ 62 ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆ.

42ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1976 : ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಇದನ್ನು ಮಿನಿ ಸಂವಿಧಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ಗಿದೆ. ಈ ಮಸೂದೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು 18–12–1976 ರಂದು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದರು 59 ವಾಕ್ಯಾಂಗಗಳನ್ನು ಇದು ಹೊಂದಿದೆ.

1. ಪ್ರಸಾವನೆಗೆ, ಸಮಾಜವಾದಿ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ದರ ಜೊತೆಗೆ ಭಾರತದ ಏಕತೆ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಏಕತೆ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರತೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು.
2. ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು, ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದವು.
3. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು 4ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.
4. ಲೋಕಸಭೆ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಕಾಲಾವಧಿ 5 ವರ್ಷದಿಂದ 6 ವರ್ಷ ವಾಯಿತು. ಈ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋರಮ್ ನಿರ್ಬಂಧನೆ ತೆಗೆದು ಹಾಕಲಾಯಿತು.
5. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿರ್ಧಾರ.
6. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಆಡಳಿತದ ಕಾಲಾವಧಿ 6 ತಿಂಗಳಿಂದ 1 ವರ್ಷಕ್ಕೆ.
7. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.
8. ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳದ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು ಕಡ್ಡಾಯ.

43ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1977: ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ 42ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೊದಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪುನಃ

44ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1978: ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಲ್ಲಿ 45 ವಾಕ್ಯಾಂಗಗಳವೆ 42 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಲ್ಲಿಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಕ್ರಮ ಎನ್ನಬಹುದು. ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳದ ಲಿಖಿತ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ, ದೇಶಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧದ ಆಥವಾ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಸಹಿತ ದಂಗೆ ಉಂಟಾದರೆ ಮಾತ್ರ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಜಾರಿ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ದಮನ ಗೊಳಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು ಕೇವಲ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕಾಯಿತು. ಲೋಕಸಭೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಕಾಲಾವಧಿ ಪುನಃ 5 ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳ ಸಲಹೆ ಪುನಃ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಕೇಳುವ ಅಧಿಕಾರ.

45ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1980 : ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾತಿ 10 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಸಂಬಂಧ 334ಪರಿಚ್ಛೇದ ತಿದ್ದಲಾಯಿತು.

46ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1982: ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ ಕಾಯ್ದೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ, ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆ ತರಲಾಯಿತು.

47ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1984 : ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

48ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1984: 356ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ 5 ಉಪಅನುಚ್ಛೇದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಆಡಳಿತ ಆರು ತಿಂಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ.

49ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1984 : ತ್ರಿಪುರಾದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿ ರಚನೆ ಕುರಿತು.

50ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1984 : ದೇಹುಗಾರಿಕೆ, ದೂರ ಸಂಪರ್ಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ.

51ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1984 : ಈಶಾನ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ.

52ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1985 : ಪಕ್ಷಾಂತರ ನಿಷೇಧ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗ ಹಾಗೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರು, ಸ್ವಯಂ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪಕ್ಷ ತೊರೆದರೆ ಅಥವಾ ಸದನದಲ್ಲಿನ ಮತದಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸದೇ ಇದ್ದರೆ, ಪಕ್ಷವು ಆಣತಿ ಮೀರಿ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಿದರೆ, ಪಕ್ಷ ಈ ಕ್ರಮ ಮನ್ನಿಸದಿದ್ದರೆ (15 ದಿನದೊಳಗಾಗಿ), ಸದಸ್ಯತ್ವ ರದ್ದಾಗುವದು.

ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಭಜನೆಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷ 1/3 ಸದಸ್ಯರು ಪಕ್ಷ ತೊರೆದು ಪಕ್ಷಾಂತರ ಎನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನವಾದಾಗ (ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಸಕಾಂಗ ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡರಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ) ಸಹ ಪಕ್ಷಾಂತರವಲ್ಲ.

ನಾಮಕರಣಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರ ಆರು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಷ ಸೇರಿದರೆ ಅವರ ಸದಸ್ಯತ್ವ ರದ್ದಾಗುವದು. ಲೋಕಸಭೆ, ರಾಜ್ಯಸಭೆ, ಉಪ ಸಭಾಪತಿಗಳು (ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಉಪ ಚೇರಮನ್) ಸ್ವಯಂ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ, ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದರೆ ಅದು ಪಕ್ಷಾಂತರವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಭಾಪತಿಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿವಾದ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಸದನದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಗೊಂಡ ಸದಸ್ಯರು ಈ ವಿಷಯ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವರು. ಪಕ್ಷಾಂತರ ನಿಷೇಧ ವಿಷಯವನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

53ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1986 : ಮಿಜೋ ಜನರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವ ತಿದ್ದುಪಡಿ.

54ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1986 : ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಸಂಬಳ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಕುರಿತು ಕಾನೂನು.

55ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1986 : ಅರುಣಾಚಲ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 30 ಎಂದು, ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೀಡುವದು.

56ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1987 : ಗೋವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 30 ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಬಾರದು.

57ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1987: ನಾಗಲ್ಯಾಂಡ, ಮೇಘಾಲಯ ಮಿಜೋರಾಂ ಹಾಗೂ ಅರುಣಾಚಲಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲು ಸ್ಥಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಶಾಶ್ವತಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

58ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1987 : ಭಾರತ ದೇಶದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗೆ ತರ್ಜುಮೆ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ.

59ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1988 : ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ದೇಶದ ಸಮಗ್ರತೆಗೆ ಗಂಡಾಂತರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ.

60ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1988 : ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರ, ನೌಕರರ ವೃತ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ರೂ. 2,500 ಗಳವರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ.

61ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1989 : ಮತದಾನದ ವಯಸ್ಸು 21 ರಿಂದ 18 ಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

62ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1989 : ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು 10 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪುನಃ ಮುಂದುವರಿಸಲಾಯಿತು.

63ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1990 : ಸಂವಿಧಾನದ 356 ನೇ ಕಲಮಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ (ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ರದ್ದುಪಡಿಸುವ ಹಿನ್ನೆಲೆ).

64ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1990 : ಸಂವಿಧಾನದ 356ನೇ ಕಲಮಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ (ಪುನಃ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸುವದು).

65ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1990 : 338ನೇ ಕಲಮಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ/ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ ಸ್ಥಾಪನೆ.

66ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1990 : ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ.

67ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1990 : 356 ನೇ ಕಲಮಿನ, ಮೂರನೆ ವಾಕ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಆಡಳಿತ ವಿಸ್ತರಣೆ.

68ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1991 : 356 ನೇ ಕಲಮಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ.

69ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1991 : ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶ ದೆಹಲಿಗೆ, ಶಾಸನಸಭೆ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳ ರಚನೆ ಕುರಿತಂತೆ, 239 ಎ ಎ, 239 ಎಬಿ, ಕಲಮುಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವದು.

70ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1992 : ದೆಹಲಿ ಪಾಂಡಿಚೇರಿ, ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಎಲೆಕ್ಟೋರಾಲ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಿಸುವದು (Electoral College)

71ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1992 : 8ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ.

72ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1992 : 332 ನೇ ಕಲಮಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿ 3 ಬಿ ಸೇರ್ಪಡೆ.

73ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1993 : ಪಂಚಾಯತ ರಾಜ್ಯ ರಚನೆ.

74ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1993 : ನಗರಪಾಲಿಕಾ ರಾಜ್ಯ ರಚನೆ.

75ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1993 : ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದ ಬಾಡಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಮಂಡಳಿ ರಚನೆ ಕಲಮು 323 ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿ.

76ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1993 : ತಮಿಳುನಾಡು ಸರಕಾರದ ಶೇಕಡಾ 69ರಷ್ಟು ಮೀಸಲು ನೀತಿಯ ಕುರಿತು, ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಬಾರದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಸಂವಿಧಾನದ 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಕೆಲವು ವಿಷಯ ಸೇರ್ಪಡೆ.

77ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1995 : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಪದೋನ್ನತಿ-ಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೀಸಲಾತಿ ಕುರಿತು ಸಂವಿಧಾನದ 16 ನೇ ಕಲಮಿಗೆ ಉಪವಿಧಿ ಸೇರ್ಪಡೆ.

78ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ 1995 : ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಬಿಹಾರ, ಕೇರಳ, ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಓರಿಸ್ಸಾ, ರಾಜಗಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾಯ್ದೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆ, 9ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ.

79ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಬಿಹಾರ, ಕೇರಳ, ರಾಜಸ್ಥಾನ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಓರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳು ತಂದ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು 9 ನೆಲ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಮಾಡಲಾಯಿತು.

80ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : 272 ನೆಯ ವಿಧಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿ ತೆರಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯ ದೋಷ ನಿವಾರಿಸಲು 269, 270 ನೇ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಬದಲಾವಣೆ ತರಲಾಯಿತು.

81ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಸರಕಾರಿ ಇಲಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಇದ್ದ ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೀಸಲಾ ಮಿತಿಗಳನ್ನು; ಪ್ರತಿಶತ50% ರಷ್ಟು ಮೀರದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವದು.

82ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಇಂಜನೀಯರಿಂಗ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ಅರ್ಜಿಶಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಡಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು.

83ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಪಂಚಾಯತ ರಾಜ್ಯಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವನ್ನು ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸದಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

84ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಛತ್ತಿಸಗಡ ಜಾರ್ಖಂಡ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಂಚಲ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು.

85ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಮೀಸಲು ನಿಯಮವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಅವರು ಸೇವೆಗೆ ಸೇರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು ಬಡ್ತಿಕೊಡುವಾಗ ಅಲ್ಲ. ಸೇವಾ ಜೇಷ್ಠತೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

86ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : 6 ರಿಂದ 14 ವರ್ಷದ ಮಕ್ಕಳು ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವದು ಅವರ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

87ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಸಾಮೂಹಿಕ ಪಕ್ಷಾಂತರವನ್ನು ನಿಷೇದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸತ್ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಾಸನ ಸಭೆಗಳ ಯಾವುದೆ ಸದಸ್ಯ ಪಕ್ಷಾಂತರ ಮಾಡಿದರೆ ಅವನ ಸದಸ್ಯತ್ವ ರದ್ದುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳದ ಗಾತ್ರ ಆಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಾಸನಾಂಗದ ಕೆಳಮನೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇಕಡಾ 15% ರಷ್ಟು ಇರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕನಿಷ್ಠ 12 ಜನರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

88ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಆಯೋಗದ ರಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ.

89ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಬೋಡೋ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆ, ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.

90ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು 332ನೇ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದಿದೆ. ಆಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬೋಡೋಲ್ಯಾಂಡ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವಂಗಡ ಮತ್ತು ಇತರರ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

91ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2003 – ಈ ಕಾಯ್ದೆ 2004ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆ ಸಂವಿಧಾನದ 75 ಮತ್ತು 164ನೇ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ

ಮೂಲಕ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದ ಗಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.

ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಕೇಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪೈಕಿ ಶೇ. 15ನ್ನು ಮೀರುವಂತಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ 12 ಮಂದಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಾರದು ಎಂದು ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯು ಸಂವಿಧಾನದ 10ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಪಕ್ಷಾಂತರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಾಸನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಉಳಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಹುದ್ದೆ ಹೊಂದುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

92ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2003 – ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ 2004ಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಯ ಮೂಲಕ ದೋಡೋ, ದ್ರೋಗಿ, ಮೈಥಿಲಿ ಮತ್ತು ಸಂತಾಲಿ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ 8ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅನುಸೂಚಿತ ಭಾಷೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 18 ರಿಂದ 22ಕ್ಕೆ ಏರಿತು.

93ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2005 – ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಸಂವಿಧಾನದ 15ನೇ ವಿಧಿಗೆ (5)ನೇ ಉಪವಿಧಿಯು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. 15(5) ವಿಧಿಯು ಖಾಸಗಿ ಅನುದಾನ ರಹಿತ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ (ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟಪಂಗಡ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೀಸಲು ನಿಯಮವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

94ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2006 – ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಯು ಬಿಹಾರವನ್ನು 164 (1)ನೇ ಇಧಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಛತ್ತೀಸ್‌ಗಡ ಮತ್ತು ಜಾರ್ಖಂಡ್ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು 164(1)ನೇ ವಿಧಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತದೆ. 164 (1)ನೇ ವಿಧಿಯು, ಬಿಹಾರ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿವಾಸಿ ಜನಾಂಗದ ಕಲ್ಯಾಣ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿ ಇರತಕ್ಕದು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

95ನೇ ತಿದ್ದುಪರಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2009 – ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಕಾಯ್ದೆಯ ಮೂಲಕ ಲೋಕಸಭೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ಸ್ಥಾನ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಆಂಗ್ಲೋ – ಇಂಡಿಯನ್ನರಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿರುವ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷ (2010 ರಿಂದ 2020ರವರೆಗೆ)ಗಳ

ಕಾಲ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ 334ನೇ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ 70 ವರ್ಷಗಳು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

96ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2011 – ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಸಂವಿಧಾನದ 8ನೇ ಅನುಸೂಚಿಗೆ 'ಒರಿಯಾ' ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 'ಒಡಿಯಾ' ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಒರಿಯಾ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಒಡಿಯಾ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಬೇಕು.

97ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2011– ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ.

1. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಅಥವಾ ರಚಿಸುವುದು ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕು ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ (19ನೇ ವಿಧಿ).
2. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವವನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿತು. (43–ಬಿ ವಿಧಿ).
3. ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ix-B ಹೊಸ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಈ ಭಾಗವು 243ZH ಇಂದು 243ZT ವರೆಗಿನ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

98ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ : 2012 – ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ 371 (ಜೆ) ವಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಯು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಆರು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾದ ಗುಲ್ಬರ್ಗ, ಬೀದರ್, ಯಾದಗಿರಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ರಾಯಚೂರು ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ 371 (ಜೆ) ವಿಧಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದರನ್ವಯ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

99ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : 13 ಎಪ್ರಿಲ್ 2015 ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ನೇಮಕ ಸಮಿತಿ ಸ್ಥಾಪನೆ ಕುರಿತು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. 29 ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ 16 ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದವು, ಆದರೆ, ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟ್ ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದೆ.

100ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ : 8ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಥಾಲಿ ಬೋಡೋ, ಸಂತಾಲಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡಿಸಿದೆ. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು.

101ನೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ: 2017 ಜುಲೈ 01ರಿಂದ ಅನುಚ್ಛೇದ (246A, 269B, 279A) 7ನೆ ಅನುಸೂಚಿ, GST ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ತೆರಿಗೆ 368 ಅಸ್ಸಾಂ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ.

102ನೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ: ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ದಿನಾಂಕ : 2018 ವಿಧಿ: 338B.

103 ತಿದ್ದುಪಡಿ: ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಶೇಕಡ 10ರಷ್ಟು ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ದಿನಾಂಕ: 2019 ವಿಧಿ:16.

104 ತಿದ್ದುಪಡಿ: ಲೋಕಸಭೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಸೀಟುಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು 70 ವರ್ಷದಿಂದ 80 ವರ್ಷದವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ದಿನಾಂಕ : 202 ವಿಧಿ:334.

105 ತಿದ್ದುಪಡಿ: ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು 102ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಿತ್ತು ಆದರೆ ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ಇದನ್ನು 22 ಮೇ 2023 ರಂದು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗೆಗೆ ಶಾಸಕಾಂಗ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಮಧ್ಯೆ ಘರ್ಷಣೆಯು ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಜನರನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸಂಸತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಮ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ ಎನ್ನುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ದಾಖಲೆ ಆದನ್ನು ವಿರೂಪಗೊಳಿಸುವದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ವಾದವಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸತ್ವಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅನೇಕ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳದು. ವಿಚಿತ್ರವೆಂದರೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪ ಯಾವದು ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೂ ಕೂಡಾ ಒಂದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ದೇಶದ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಗತ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸರಳವಾದ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸರಕಾರ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಅನಗತ್ಯ ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಗೆ ತಡೆಹಾಕಿದಂತೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ 3

ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಭೂತ ಲಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು 1950ರ ಜನವರಿ 26ರಂದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು. ಅದು ಭಾರತವನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ, ಗಣರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡೆಯ ನಂತರ ಭಾರತವು ಸಮಾಜವಾದಿ, ಜಾತ್ಯಾತೀತ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕೂಡ ಆಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢ ಮತದಾನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕೊಡಮಾಡಿದೆ. ಇದು ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೂ ಏಕಾತ್ಮಕ ಸರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಭಾರತೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಭಾರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡದಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

1. ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ತನ್ನದೇಯಾದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆ ಇದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ಇದು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾಗವಲ್ಲ; ಆದರೂ ಅದು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಸಂವಿಧಾನವು ಯಾವ ಮೂಲದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು ಎಂದು; ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನೂ; ಜೊತೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. "ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ನಾವು ಭಾರತವನ್ನು ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ, ಸಮಾಜವಾದಿ, ಜಾತ್ಯಾತೀತ, ಗಣರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕುವಂತೆಯೂ, ವಿಚಾರ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ನಂಬಿಕೆ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುವದೂ, ಅಂತಸ್ತು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗೌರವ ದೊರಕಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಐಕ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ, ಬಂಧುತ್ವ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ದೃಢ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಈ ದಿನ

ಅಂದರೆ 1949 ನವಂಬರ 26 ರಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಶಾಸನಮಾಡಿ ನಮಗೆ ನಾವೇ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ". ಇದು ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

2. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ದೊಡ್ಡದಾದ ಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಂವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಂವಿಧಾನವಾಗಿದೆ. ನವಂಬರ್ 26. 1949ರಂದು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ದಾಗ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ 395 (Articles) ಕಲಮುಗಳು ಮತ್ತು 8 ಅನುಸೂಚಿಗಳನ್ನು (Schedules) ಹಾಗೂ 12 (Schedule) ಅನುಸೂಚಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು." ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನ ದೊಡ್ಡದಾದ ಹಾಗೂ ವಿವರವಾದ ಸಂವಿಧಾನ ವೆಂದು" ಸರ್ ಜೆನ್ನಿಂಗ್ಸ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 100ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ತಿದ್ದುಪಡೆಗಳಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಆನೆಗಾತ್ರದ ಸಂವಿಧಾನವೆಂದೂ, ವಕೀಲರ ಸ್ವರ್ಗವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥವಾಗಲು ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳುಂಟು.

1. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಇತರ ಸಂವಿಧಾನಗಳಂತೆ ಕೇವಲ ಮೂಲ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸದೇ, ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಗೊಂದಲ ಉಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.
2. ಭಾರತವು ಒಂದು ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಸಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂವಿಧಾನವು, ಏಕಾತ್ಮಕ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕಿಂತ ದೀರ್ಘವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಮೇರಿಕೆಯ ಸಂವಿಧಾನವು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಾಗಿದೆ. ಅದು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿನ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ರಚನಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹಂಚಲಾಗಿದೆ. ಕೇಂದ್ರಪಟ್ಟಿ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಸಂಯುಕ್ತಪಟ್ಟಿ ಎಂದು ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೂರು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ನಮೂದಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂರನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 12 ರಿಂದ 35ನೆಯ ಕಲಮುಗಳವರೆಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಬಹಳಷ್ಟು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಕ್ಕುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಿವರಣೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕರು ಪದೇ ಪದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೊರೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.

4. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಕೇವಲ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರದೆ. ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ IV ನೇ ಭಾಗ– ಅಂದರೆ. 36 ರಿಂದ 51ನೇ ಕಲಮುಗಳು ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.
5. ಸಂವಿಧಾನವು ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥವಾಗಲು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅದು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಜನಾಂಗಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು (Special Provision for SC, ST) ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.
6. ಕೇಂದ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ. ಶಾಸನೀಯ. ಹಣಕಾಸಿನ ಹಾಗೂ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ.
7. ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಸುಪ್ರಿಂ ಕೋರ್ಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯದೆ. ಹೈಕೋರ್ಟಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. ಚುನಾವಣೆ ಸಮಿತಿ. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ. ಹಣಕಾಸಿನ ಆಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿ ಅನೇಕ ಧುರೀಣರು ಬಹಳಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದ ಕಾಯ್ದೆಬಾಹಿರ ನಿರ್ಣಯವೇ ಕಾರಣ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸಂವಿಧಾನ ಬರೆಯುವಾಗ ಬಹಳೇ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಸರಕಾರವು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹಾಕುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಂವಿಧಾನವು ದೀರ್ಘವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು.
10. ಭಾರತವು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಿಯರೊಂದಿಗೆ. ಮುಸ್ಲಿಂ, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್, ಸಿಖ್, ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ್ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮಗಳ ಜನರುಂಟು ಇವರೆಲ್ಲರ ಹಿತರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವಂತಹ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಸಂವಿಧಾನ ಬೃಹದಾಕಾರ ವಾಯಿತೆನ್ನಬಹುದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಶಾಸಕಾಂಗದ ಕಾಯ್ದೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ ? ಹಾಗೆ ಮೂಡಿದ್ದರೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಗಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿಯ ವಿವಿಧ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖಿನವಿರಲೇಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಗತ್ತಿನ ಇನ್ನುಳಿದ ಸಂವಿಧಾನಗಳಿಗಿಂತ ಬೃಹದಾಕಾರವ್ಯಾಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು.

3. ಸಾರ್ವಭೌಮ, ಸಮಾಜವಾದಿ, ಜಾತ್ಯಾತೀತ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯ :

ಭಾರತ ಎಂತಹ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಂವಿಧಾನವು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಪೂರ್ವಪೀಠಿಕೆಯು ಭಾರತವು ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, ಭಾರತದ ಆಂತರಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಕೈಹಾಕಲಾರದು. ಬಾಹ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಂತರಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತವು ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಸದಸ್ಯತ್ವವು ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ಆತಂಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಾರದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಯಾವದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿದು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನದ 42 ನೆಯ (1976) ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತವು ಜಾತ್ಯಾತೀತ, ಸಮಾಜವಾದೀ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧರ್ಮವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿಲ್ಲ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧರ್ಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಂಡು, ಗೌರವಿಸುವದು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ತತ್ವವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವುಂಟು. ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾಗರಿಕನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದು. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಧರ್ಮ ಖಾಸಗಿ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಒಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವದಾಗಲೀ, ಮತ್ತೊಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಳಿಯುವುದಾಗಲೀ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಾಗವಹಿಸದು. ರಾಷ್ಟ್ರವು ಧಾರ್ಮಿಕವೂ ಅಲ್ಲ, ಅಧಾರ್ಮಿಕವೂ ಅಲ್ಲ ಧರ್ಮದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೂರವಾಗಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅದು ತಟಸ್ಥ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದು ಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷ ರಾಷ್ಟ್ರವೆನಿಸಿದೆ.

ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವದು ಭಾರತದ ಸರಕಾರಗಳ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವದು ಅವುಗಳ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ ತರುವದು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವೇತನ ಮುಂತಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರುವದು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸರಕಾರಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಸಾರ್ವಭೌಮಾಧಿಕಾರವು ಜನತೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆಳುವವರೂ, ಆಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ

ಜನರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. 18 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ, ಅವರ ಮೂಲಕ ಸರಕಾರ ರಚಿಸಿ ಆಡಳಿತ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 13 ಲೋಕಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಸರಕಾರಗಳು ಜನರಿಂದಲೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಜನರ ಇಚ್ಛೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತವೆ.

ಭಾರತವು ಒಂದು ಗಣರಾಜ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಐದು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಚುನಾಯಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಜನತೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಭಾರತವನ್ನು ಗಣರಾಜ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಇಂಗ್ಲೇಂಡ ದೇಶ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜನು ಆನುವಂಶಿಕವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಗಣರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರ ಜನತೆಯಿಂದಲೇ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವರ ಇಚ್ಛೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಗಣರಾಜ್ಯ ತತ್ವ ಕೇವಲ ಚುನಾವಣಾ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸದೇ ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಮಾನತೆ, ಬಂಧುತ್ವ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವದಾಗಿದೆ.

4.ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಇದು ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸರಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸದೀಯ ಸರಕಾರದ ಪರವಾಗಿಯೇ ಮತ ಚಲಾಯಿಸಿದರು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸದೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಶಾಸಕಾಂಗದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರಡು ತೆರನಾದ ಕಾರ್ಯಾಂಗಗಳು ಇದ್ದು, ಒಂದು ನಾಮಪತ್ರ ಕಾರ್ಯಾಂಗ (ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು, ಇಂಗ್ಲಂಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆ) ಇನ್ನೊಂದು ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ (ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲ). ನಾಮ ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರೂ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳವೇ ಆಡಳಿತದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳ ನಿಜವಾದ ಕಾರ್ಯಾಂಗವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ಪಡೆದ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ, ಶಾಸಕಾಂಗದ ಇಚ್ಛೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ. ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳವು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅವಿಶ್ವಾಸ (Non-confidence) ಠರಾವನ್ನು ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಮತದಿಂದ ಪಾಸು ಮಾಡಿ ಕಿತ್ತು

ಹಾಕಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಉಳಿವಿನ ಸಂಗತಿ ಅವನನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಸರಕಾರವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಇಂತಹ ಸಂಸದೀಯ ಸರಕಾರವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ. ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೂ, ಇದು ಅಮೇರಿಕೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷೀಯ ಸರಕಾರಕ್ಕಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರುಗಳು ಕೇವಲ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೊರತು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನಾಗಲೀ, ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲೀ ನೇರವಾಗಿ ಆಳಲಾರರು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವಾಗ ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ಪಡೆದ ಪಕ್ಷದ ಮುಖಂಡನನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಎಂದು ನೇಮಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ರಾಜ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಮತ ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ತಮ್ಮ ಆಳಿಕೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು. ಅಂಥದರಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಳ ಸರಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು.

5. ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿ :

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ವಿಕಾತ್ಮಕ ಸರಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. 1927 ರಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸೈಮನ್ ಕಮೀಶನ್ ಭಾರತದಂಥ ವಿಶಾಲ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಸರಕಾರವು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಸರಕಾರವಲ್ಲ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೂ, 1919ರ ಭಾರತೀಯ ಕಾಯ್ದೆಯು ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. 1928ರಲ್ಲಿ ನೆಹರು ಸಮಿತಿಯು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯು ಬೇಕು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿತು. ಕೊನೆಗೆ 1935ರ ಭಾರತದ ಸರಕಾರದ ಕಾಯ್ದೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಎರಡನೇಯ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. 1946ರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಮಿಶನ್ ಯೋಜನೆಯು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸರಳ ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ನಂತರ ಬಲಿಷ್ಠ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರವುಳ್ಳ ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿ ಹೊಸ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಸಂವಿಧಾನದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದವು, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಘ (ಯೂನಿಯನ್) ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ 'ಯೂನಿಯನ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ, ಫೆಡರೇಶನ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಳಸಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಒಳ್ಳೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು

ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ, ಸಂವಿಧಾನ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಫೆಡರಲ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಒಕ್ಕೂಟ ಸಂವಿಧಾನವೆನ್ನುವಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನ, ದ್ವಿ ಸರಕಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಅಧಿಕಾರ ವಿಭಜನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳು ಸಂವಿಧಾನದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭಾರತವು ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ 28 ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ 7 ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲದೇ ವಿಕಾತ್ಮಕ ಸರಕಾರದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂವಿಧಾನವು ಸಂಯುಕ್ತ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೂ, ಅದು ವಿಕಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು "ಅರೆ–ಒಕ್ಕೂಟ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

6. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು:

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ, ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವದು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಯಶಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಶಿಯಾ ಹಾಗೂ ಅಮೇರಿಕೆಯ ಸಂವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 12 ರಿಂದ 35ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿರುವದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ಮಿತಿಗಳನ್ನೂ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಧಕ್ಕೆ ತಗುಲಿದಾಗ ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡುವದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು, ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು, ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಕ್ಕು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಕ್ಕು, ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರದ ಹಕ್ಕು, ಇವು ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿವೆ. ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ತೆಗೆಯಲಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಅದು ಕೇವಲ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕು. ಭಾರತದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಈ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಕನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ನ್ಯಾಯ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಸರಕಾರದಿಂದಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಜೆಯಿಂದಾಗಲೀ, ಆದದ್ದಾದರೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೇಳಬಹುದು.

ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ 'ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಇದೆ. ಅವು ನಿರ್ಬಂಧಿತವಾಗಿವೆ. ಅವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ಅಲ್ಲ.

7. ರಾಜ್ಯ ನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 31 ರಿಂದ 56 ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯನೀತಿ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವಾಗ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಐರ್ಲಂಡಿನ ಸಂವಿಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಎರವಲಾಗಿ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಯಾಣರಾಷ್ಟ್ರ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಈ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಮಾಡುವವರು ಗಮನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶಾಸಕಾಂಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಂಗಗಳು ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು ಕೇವಲ ಬಾಯಿ ಮಾತಿನ ಘೋಷಣೆಗಳಲ್ಲ. ಸರಕಾರ ತನ್ನ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಈ ತತ್ವಗಳು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಅನುಸರಿಸಿದ ಆದರ್ಶಗಳು. ಅವರು ಇವುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಜ್ಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೇವಲ ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲವುಂಟು. ಕಾಯ್ದೆಯ ಬೆಂಬಲ ವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿದವರ ವಿರುದ್ಧ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಹೇರಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದೆ ಎಂದು ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಇಡಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ವೇಳೆ ಸರಕಾರವು ಅವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದರೆ ? ಅವುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರಕ್ಷಣೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಹಾರ ಒಂದು ಉಂಟು ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸರಕಾರವು ಮತದಾರರಿಗೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬೆಂಬಲವುಂಟು ಎನ್ನಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತರುವದರ ಮೂಲಕ ನಾಗರಿಕರ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿತರಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸರಕಾರಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರವು.

8. ಏಕ ನಾಗರಿಕತ್ವ :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏಕನಾಗರಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವದು ಒಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಮೇರಿಕಾ ಹಾಗೂ ಸ್ವಿಡ್ಜರ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿನಾಗರಿಕತ್ವ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ

ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಮೇರಿಕೆಯ ರಾಜ್ಯಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಅಂತರ್ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ, ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಏಕ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಆಚರಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂತಹ ತೊಡಕುಗಳು ನಿವಾರಣೆಯಾಗಿವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಭಾರತದ ಯಾವದೇ ರಾಜ್ಯದ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರಲಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ, ದೇಶದ ಯಾವದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬಹುದು. ಏಕ ನಾಗರಿಕತ್ವ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಜ್ಯ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತೀಯರ ನಡುವೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ನಿಕಟಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದೆ.

9. ಏಕ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪದ್ಧತಿ :

ಏಕ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ (ಸುಪ್ರೀಮ್ ಕೋರ್ಟ) ನ್ಯಾಯಾಂಗ ರಚನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ (ಹೈಕೋರ್ಟ)ಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ನೇಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಅವರೆ ಮಾಡತ್ತಾರೆ. ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಏಕ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವದರಿಂದ, ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಏಕತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಆಡಳಿತವು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಇರುವದರಿಂದ, ಭಾರತದ ಯಾವದೇ ಪ್ರಜೆಯೇ ಆಗಲಿ ತನ್ನ ಹಕ್ಕಿನ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ.

10. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:

ನಾಗರಿಕರ ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು 1976ರಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ 42ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು 'ಏ' ಉಪವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾದ ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಹೀಗಿವೆ: ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ, ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವದು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಆದರ್ಶಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು, ಭಾರತದ ಪರಮಾಧಿಕಾರ; ಏಕತೆ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರತೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೇವೆ ಮೊದಲಾದ 11 ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

11.ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢ ಮತದಾನ ಪದ್ಧತಿ:

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ, ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ವಯಸ್ಕ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 326ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರೌಢ ಮತದಾನ ಪದ್ಧತಿಯಿರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 21 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾದ ಸಮಸ್ತ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಜಾತಿ, ಮತ, ಲಿಂಗ, ಅಂತಸ್ತು, ಪ್ರದೇಶ ಮೊದಲಾದ ಯಾವದೇ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಈಚೆಗೆ ವಯೋಮಿತಿಯನ್ನು 18 ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರೌಢ ಮತದಾನ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕೊನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದೆ. ಯಾವದೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ 18 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ತಲೆಭ್ರಮೆಯಾದವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಕಾಯ್ದೆ ದಾಖಿರ ಕ್ರಮಕೈಗೊಂಡರೆ ಅಥವಾ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಎಸಗಿದ್ದರೆ ಅಂಥವನು ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುತ್ತಾನೆ.

12. ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ :

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಹಾಗೂ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದು. ನಾಗರಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಹಾಗೂ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ತತ್ವವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗವಿರದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ಸರಕಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನವು ಕಾರ್ಯಾಂಗದಿಂದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವಂಥ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಸ್ವಾತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದೆ ಕಾಣಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

1. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಕಾರ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೆ ನೇಮಕ ಹೊಂದಿದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರು ಕಾರ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಹೆದರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಸೇವಾಭದ್ರತೆ ಇದೆ. ಅವರನ್ನು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಲು ಕಠಿಣ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸುಪ್ರೀಮ್ ಕೋರ್ಟ ಹಾಗೂ ಹೈಕೋರ್ಟಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರನ್ನು ಅವರ ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಸತ್ತಿನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರು ತೆಗೆದು ಹಾಕಬಹುದು.
2. ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ವೇತನ ಭತ್ಯೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ

ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದಾಗ ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅವರ ಅಧಿಕಾರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

3. ಸುಪ್ರೀಮ್ ಕೋರ್ಟ ಹಾಗೂ ಹೈಕೋರ್ಟಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನಡೆತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲೀ, ಚರ್ಚಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಸ್ವಾತಂತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

13. ನಮ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಅನಮ್ಯತೆಗಳ ಸಂಗಮ:

ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಲೆದೋರಬಹುದಾದ ಆಡಳಿತದ ತೊಡಕುಗಳನ್ನು, ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ, ಬಹುಜನಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರುವಂತಹದು ಉತ್ತಮ ಸಂವಿಧಾನ ಆಗಿದೆ. ಸಂಸತ್ತಿನ ಹಾಜರಿದ್ದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸದಸ್ಯರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಬರುವ ಸಂವಿಧಾನವು ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ವಿಶೇಷವಾದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಿದ್ದರೆ ಅಂಥದನ್ನು ಅನಮ್ಯ ಸಂವಿಧಾನವೆನ್ನಲಾಗುವದು. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಮ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ, ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅನಮ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಂವಿಧಾನದಷ್ಟು ನಮ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ, ಅಮೇರಿಕೆಯ ಸಂವಿಧಾನ ದಷ್ಟು ಅನಮ್ಯವೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ವಿಧಾನ ಅತೀ ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಆತಂಕವುಂಟಾಗಬಹುದು. ಅದರಂತೆ ಅತೀ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಬರುವಂತಿದ್ದರೂ ಅಪಾಯವುಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಭಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಂದರೆ, ಸಂವಿಧಾನ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ನಮ್ಮ ಅನಮ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಮಧ್ಯಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು 'ನಮ್ಯಾನಮ್ಯ' ಸಂವಿಧಾನವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ 368ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

14. ನ್ಯಾಯಾಂಗೀಯ ಮರು ಪರಿಶೀಲನಾ ಅಧಿಕಾರ :

ನ್ಯಾಯಾಂಗೀಯ ಮರು ಪರಿಶೀಲನಾ ಅಧಿಕಾರ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಶೇಷವಾದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಅಮೇರಿಕೆಯ ಸಂವಿಧಾನದಿಂದ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯಾಂಗೀಯ

ಮರು ಪರಿಶೀಲನಾ ಅಧಿಕಾರ. ಇದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಲಯಕ್ಕೆ (ಸುಪ್ರೀಮ್ ಕೋರ್ಟಿಗೆ) ಸಂವಿಧಾನ ಕೊಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರ ನ್ಯಾಯಾಂಗೀಯ ಮರು ಪರಿಶೀಲನಾ ಅಧಿಕಾರವೆಂದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಶಾಸನಾಂಗ ಪಾಸುಮಾಡಿದ ಕಾಯ್ದೆಗಳು; ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಆಜ್ಞೆಗಳು ಸಂವಿಧಾನಬದ್ಧವಾಗಿ ಇವೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ. ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕಾಯ್ದೆಗಳಾಗಲೀ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನಾಂಗಗಳ ಕಾಯ್ದೆಗಳಾಗಲೀ, ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರ ಮೀರಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಯ್ದೆಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಕಾಯ್ದೆಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನಬಾಹಿರ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ನ್ಯಾಯಾಂಗೀಯ ಮರು ಪರಿಶೀಲನಾ ಅಧಿಕಾರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವದು. ಸಂವಿಧಾನಬಾಹಿರ ಎಂದು ಘೋಷಿತ ಕಾಯ್ದೆಯಾಗಲೀ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಲೀ ರದ್ದಾಗುತ್ತವೆ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಈ ಅಧಿಕಾರವು ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವೂ, ಕೊನೆಯದೂ ಆಗಿದೆ. ನಾಗರಿಕ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹಾಗೂ ಸಂಯುಕ್ತ ಪದ್ಧತಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಈ ಅಧಿಕಾರವು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಒಕ್ಕೂಟ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಅಧಿಕಾರ ಹಂಚಿಕೆಯ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಹಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಸಂವಿಧಾನದ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತ ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಈ ಅಧಿಕಾರ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

15. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅವಕಾಶಗಳು :

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಇನ್ನೊಂದು ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ, ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಕಾಶಗಳ (ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆ) ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ನೀಡಿರುವದಾಗಿದೆ. ಜರ್ಮನಿಯ ವೀಮಾರ ಗಣರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದಂತೆ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಿಸಲು ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳು ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಮೂರು ತೆರನಾದ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕುರಿತು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ; ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (ಕಲಮು 352), ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (ಕಲಮು 356) ಹಾಗೂ ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (ಕಲಮು 360). ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕುರಿತು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಇದೆ. ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಎದುರಿಸಲು ಇವು ಅಗತ್ಯ.

16. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು :

ಶತ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ, ತೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನ, ಕೆಲವು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು

ಸಂವಿಧಾನದ 16ನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಲೋಕಸಭೆ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದೆ. 2020 ಇಸ್ವಿಯವರೆಗೆ ಈ ಮೀಸಲಾತಿ ಕ್ರಮ ಮುಂದುವರಿಯಲಿದೆ. ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪೌರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ, ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೂಡಾ ಮೀಸಲಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ.

17. ಭಾಷಾ ಸಂಬಂಧಿ ನೀತಿ:

ಇದೂ ಕೂಡಾ ಸಂವಿಧಾನದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿಯ ಹಿಂದಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಇದರ ಜೊತೆ ಮುಂದುವರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೂ ಇದೆ. ರಾಜ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಹಾಗೂ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಗಳೆಂದರೆ: ಆಸ್ಸಾಮಿ, ಬಂಗಾಲಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಹಿಂದಿ, ಕನ್ನಡ, ಕಾಶ್ಮೀರಿ, ಮಲೆಯಾಳಿ, ಮರಾಠಿ, ಓರಿಯಾ ಪಂಜಾಬಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಸಿಂಧಿ, ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಉರ್ದು, ಕೊಂಕಣಿ, ಮಣಿಪುರಿ ಹಾಗೂ ನೇಪಾಳಿ.

18. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವಾ ವರ್ಗಗಳು:

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಡಳಿತ ಸೇವಾವರ್ಗಗಳಿದ್ದರೂ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವಾವರ್ಗಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 312 ನೆಯ ಪರಿಚ್ಛೇದವು ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವಾವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸೇವಾ ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಗೊತ್ತುವಳಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇವು ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ (Common to Centre and States) I.A.S. I.P.S. I.F.S. IMS ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 12 ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಸೇವಾ ವರ್ಗಗಳುಂಟು.

ಸಂಸ್ಥೆಗಳು :

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ರಾಜ್ಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರು ಅಂಗಗಳಾದ ಶಾಸಕಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಶಾಸಕಾಂಗವು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು ಶಾಸನ ರಚನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಕಾರ್ಯಾಂಗವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತದೆ.

ಶಾಸಕಾಂಗ :

ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗವಿಲ್ಲದೆ ಇತರೆ ಅಂಗಗಳು ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಶಾಸಕಾಂಗವು ರಾಜ್ಯದ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಸಂಸತ್ ಎಂಬ ಪದವು Parliament ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪದದ ಮೂಲಪದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯ Parlor (ಪಾರ್ಲರ್) ಅಂದರೆ, ಮಾತನಾಡು, ಚರ್ಚಿಸು, ಸಮಾಲೋಚಿಸು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಿಸು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಢಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಆಳುವ ವರ್ಗಗಳು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ರಾಜರು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜರು ಮೇಧಾವಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಖಾಯಂ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಜನಪ್ರಿಯಗೊಂಡಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ 'ಸಭಾ' ಮತ್ತು 'ಸಮಿತಿಗಳು' ಅಸ್ಥಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇವುಗಳೇ ಶಾಸಕಾಂಗದ ರೂಪತಾಳಿದವು. ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ Westminister ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ Parliament ಪದ್ಧತಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು 1861ರ ಇಂಡಿಯಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಕ್ಟ್ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗದ ರಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿತು. ನಂತರ, 1909, 1919 ಹಾಗೂ 1935 ರ ಕಾಯಿದೆಗಳು ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದು ದ್ವಿಸದನ ಶಾಸಕಾಂಗವನ್ನು ಅಸ್ಥಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಂದವು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ದ್ವಿಸದನ ಶಾಸಕಾಂಗ ಎಂದರೆ ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸದನಗಳು ಇರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಮನೆ ಮತ್ತು ಕೆಳಮನೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನ ಸಂಸತ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಲಾರ್ಡ್ಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಮೇರಿಕಾದ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೆನೆಟ್ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ; ಭಾರತದ ಸಂಸತ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆ (ಮೇಲ್ಮನೆ) ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆ (ಕೆಳಮನೆ) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗ :

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾಕಾರರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸಂಸದೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ದ್ವಿಸದನ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗವು ರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ

ಕೇಂದ್ರ ಶಾಸಕಾಂಗ:

ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾಗ 5ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್‌ನ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 79ನೇ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ಲೋಕಸಭೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಿಸದನಗಳಿದ್ದು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯನ್ನು ಮೇಲ್ಮನೆ, ಲೋಕಸಭೆಯನ್ನು ಕೆಳಮನೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪಾಪ್ಯುಲರ್ ಹೌಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿದ್ದು, ಇವರು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್‌ನ ಅಧಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ, 1) ಬಜೆಟ್ ಅಧಿವೇಶನ (ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಮೇ ವರೆಗೆ). 2) ಮಳೆಗಾಲದ ಅಧಿವೇಶನ (ಜುಲೈನಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ವರೆಗೆ). 3) ಚಳಿಗಾಲದ ಅಧಿವೇಶನ (ನವೆಂಬರ್‌ನಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ವರೆಗೆ). ಸದನಗಳ ಎರಡು ಅಧಿವೇಶನಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲಾವಕಾಶವಿರದಂತೆ ಅಧಿವೇಶನ ಕರೆಯುವ ಅಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಲೋಕಸಭೆ:

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಕೆಳಮನೆಯಾದ ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಜನರಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸದಸ್ಯರು ನೇರವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಲೋಕಸಭೆಯು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಪರಮೋಚ್ಚ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ.

ರಚನೆ : ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 545 ಜನ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ 543 ಜನ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಜನರೇ ನೇರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 8ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ 20 ಸದಸ್ಯರು ಮೀರಬಾರದೆಂದು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲೋ ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ

ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆ. 2008ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾದ ಕುಲದೀಪ್ ಸಿಂಗ್‌ರವರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಪುನರ್ ರಚನೆ ಸಮಿತಿಯು ಲೋಕಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ಸಂವಿಧಾನದ IV ನೇ ಭಾಗದ 3ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ 168 ರಿಂದ 212ನೇ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ, ಕಾರ್ಯಕಲಾಪ, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗ ಎಂದರೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು, ವಿಧಾನಸಭೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 168ನೇ ವಿಧಿಯನ್ವಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಧಾನಸಭೆ ಇರಬೇಕೆಂದೂ ಹಾಗೂ 169 ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ ಅನ್ನು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತರುವ ಹಾಗೂ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇದೆ.

ವಿಧಾನ ಪರಿಷದ್ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಆರು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ಮನೆ ಎಂದು ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಕೆಳಮನೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತವೆ.

ಸಂವಿಧಾನದ 171ನೇ ವಿಧಿಯು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಾರದು ಮತ್ತು 40 ಸದಸ್ಯರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಬಾರದು ಎಂದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದೆ.

ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತಂದು ಸರ್ಕಾರದ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಅಂಗವೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ. ಇದು ಸರ್ಕಾರದ ಎರಡನೇ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಯಾಂಗವನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಲಾಗುವುದು. ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಆತನ ಸಲಹೆಗಾರರು, ಉನ್ನತ ಹಂತದ ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗದಿಂದ ಕೆಳ ಹಂತದ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಂಗವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಸಂಕುಚಿತ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಲಹೆಗಾರರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾರ್ಯಾರ್ಂಗ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರ್ಂಗ :

ಭಾರತವು ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟರಿ ಅಂದರೆ ಸಂಸದೀಯ ಮಾದರಿಯ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಕಾರ್ಯಾಂಗೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ನಾಮಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸರ್ಕಾರದ

ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಪ್ರಧಾನಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ನೈಜ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ನಾಮಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು, ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ನೈಜ ಕಾರ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಕಾರ್ಯಾಂಗ :

ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು :

ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ಭಾರತದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಆಡಳಿತದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂವಿಧಾನದ 52ನೇ ವಿಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. 53ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರ್ಯಾಂಗೀಯ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಂತ್ರಿಮಂಡವು ಚಲಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅರ್ಹತೆಗಳು :

1. ಸಂವಿಧಾನದ 58 (1) ನೇ ವಿಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.
2. 35 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿರಬೇಕು.
3. ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಇರಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅರ್ಹತೆಗಳಿರಬೇಕು.
4. ಕೇಂದ್ರ, ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿರಬಾರದು.

ಕಾರ್ಯಾಂಗೀಯ ಅಧಿಕಾರಗಳು :

ಸಂವಿಧಾನದ 53ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕಾರ್ಯಾಂಗೀಯ ಅಧಿಕಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

1. ಸಂವಿಧಾನದ 77ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾರ್ಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.
2. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಅವರ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
3. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು, ಅಟಾರ್ನಿ ಜನರಲ್, ಕಂಟ್ರೋಲರ್ ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರು, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ

ಕಲ್ಯಾಣ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು. ವಿವಿಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜ್ಯ ಕಾರ್ಯಾಂಗ :

ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ನಾಮಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ನೈಜ ಕಾರ್ಯಾಂಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ಸರ್ಕಾರವು ರಚನೆಯಾಗಿದೆ.

ರಾಜ್ಯಪಾಲರು :

ಸಂವಿಧಾನದ 153ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಹುದ್ದೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

ನೇಮಕ :

ಸಂವಿಧಾನದ 155ನೇ ವಿಧಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ನೇಮಕಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯಪಾಲರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ನೇಮಕ ಮಾಡುವರು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕವಾಗುವರು.

ಅರ್ಹತೆಗಳು: ಸಂವಿಧಾನದ 157ನೇ ವಿಧಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾಗಲು ಅವಶ್ಯಕವಿರುವ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

- ಭಾರತದ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿರಬೇಕು.
- ಕನಿಷ್ಠ 35 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿರಬೇಕು.
- ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸಕಾಂಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರಬಾರದು.
- ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿರಬಾರದು.
- ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯನಾಗಿರಬಾರದು.
- ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರಬಾರದು, ಅಪರಾಧಿಯಾಗಿರಬಾರದು.

ಅಧಿಕಾರದ ಅವಧಿ :

ಸಂವಿಧಾನದ 156ನೇ ವಿಧಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಇಚ್ಛಿಸುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿರಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅದು 5 ವರ್ಷ ಅವಧಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಎರಡನೇ ಅವಧಿಗೂ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲರನ್ನು ಅವಧಿ ಮುಗಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ವಜಾ ಮಾಡಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ನ್ಯಾಯ್ಯಾಂಗ:

ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಇದು ಶಾಸಕಾಂಗವು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿ. ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಗಳು ಮತ್ತು ಜಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಸುಪ್ರೀಂಕೋರ್ಟ್, ಹೈಕೋರ್ಟ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಜೆಗಳು ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಜೀವಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇದು ಪ್ರಜೆಗಳ ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳಾದ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ, ಪರಿಹಾರ, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿ ವಿವಾದ ಮಕ್ಕಳ ಸುಪರ್ದಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಪು ನೀಡುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕಕ್ಷಿದಾರರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕಾಪಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜಿ ಸಂಧಾನ ಮೂಲಕ ಪರಿಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಸಗೀ ಜೀವನದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗ:

ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. 1935ಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಲ್ಕತ್ತ, ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೈಕೋರ್ಟುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದರು. 1935ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಶಾಸನದ ಅನ್ವಯ ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಫೆಡರಲ್ ಕೋರ್ಟ್‌ನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ 26ನೇ ಜನವರಿ 1950 ರಂದು ಭಾರತದ ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ರಚನೆಯಾಯಿತು.

ಭಾರತದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರೆ–

1) ಏಕೀಕೃತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ 2) ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ.

ಭಾರತ ಎಂಬ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರವಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಏಕೀಕೃತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು. ನ್ಯಾಯವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಗುಣ, ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಳೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿತರೆ ಸಾಕು ಎಂದಿದ್ದಾನೆ, ಲಾರ್ಡ್ ಬ್ರೈಸ್. ಸರ್ವೋನ್ನತ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ, ಸಂವಿಧಾನದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿ, ನಾಗರಿಕರ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೇಂದ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗವಾದರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ನ್ಯಾಯಾಂಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವಲ್ಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿರಬೇಕೆಂದು ಸಂವಿಧಾನ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇಂದು ಒಟ್ಟಾರೆ 21 ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿವೆ.

ಪ್ರೊ. ಗಾರ್ನರ್ "ಶಾಸಕಾಂಗವಿಲ್ಲದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಆದರೆ ನ್ಯಾಯಾಂಗವಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಒರೆಗಲ್ಲು ನ್ಯಾಯಾಂಗವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ಸಂವಿಧಾನಗಳಂತೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಿಗೆ ಏಕೀಕೃತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅಮೇರಿಕಾದ ಫೆಡರಲ್ ಕೋರ್ಟ್‌ಗಳು ಫೆಡರಲ್ ಕಾನೂನನ್ನು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಫೆಡರಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಸರ್ವೋಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ ದೇಶದ ಅತ್ಯುಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯ. ಅದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅವುಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತಿತರ ಅಧೀನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇಡೀ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದೆ.

ಭಾರತದ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಶಾಸಕಾಂಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಒತ್ತಡ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರಲು ನ್ಯಾಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ 4

ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಏಕೀಕರಣ; ಜುನಾಗಢ್, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ್

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಭಾರತವು ಎರಡು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಾಂತಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆಯಾಯಿತು. ಮೊದಲ ಪ್ರಾಂತವು "ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾ" ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಲಂಡನ್‌ನ ಭಾರತದ ಕಚೇರಿ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆವರ ನೇರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಎರಡನೆಯದು "ರಾಜರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು". ಈ ರಾಜರುಗಳು ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ರಾಜ್ಯಗಳು ತಮ್ಮ ಆನುವಂಶಿಕ ಸೂತ್ರಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಇದಕ್ಕೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ, ಹಲವಾರು ವಸಾಹತು ಪರಾವೃತ ಭಾಗವು ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಪೋರ್ಚುಗಲ್‌ನ ಹಿಡಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವ ರಾಜಕೀಯ ಏಕೀಕರಣವೇ ತನ್ನ ಏಕಮೇವ ಉದ್ದೇಶವೆಂದು ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಘೋಷಿಸಿತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮುಂದಿನ 10 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಸರ್ದಾರ್ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ ಪಟೇಲ್ ಮತ್ತು ವಿ.ಪಿ. ಮೆನನ್ ಸರಿಸುಮಾರು 100ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರತದೊಳಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸಿದರು. ಏಕೀಕರಣದಲ್ಲಿ ರಾಜರುಗಳ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ನಂತರ ಅವರು ಹಂತ ಹಂತವಾದ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಈ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು ಮತ್ತು 1956ರ ವರೆಗೆ ಅವರ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದರು. 1956ರ ವೇಳೆಗೆ, ಅಲ್ಲಿ ಮುಂಚೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜರುಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿದ್ದವು.

ವಿಲೀನ ಪತ್ರದ ಸಿಮೀತ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ನೀಡುವ ಭರವಸೆ ಮತ್ತು ಅವರು ನೀಡಿದ ಇತರೆ ಹಲವಾರು ಉಚಿತವಾದ ಭರವಸೆಗಳು

ಹಲವಾರು ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ನೀಡಿದವು. ಬ್ರಿಟೀಷರು ನೀಡುವ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಿಂತ ಇದು ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆಂತರಿಕ ಒತ್ತಡ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿತು ಮೇ 1947ರಿಂದ ಆಗಸ್ಟ್ 15 1947ರ ನಡುವಿನ ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳು ವಿಲೀನ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಿ ನೀಡಿದವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಹೊರಗುಳಿದವು. ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರಾಂತಗಳು ವಿಲೀನ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಮಾಡಲು ತಡಮಾಡಿದವು. ಪಿಪ್ಲೋಡ, ಮಧ್ಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯ 1948ರ ಮಾರ್ಚ್‌ವರೆಗೂ ವಿಲೀನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಗಡಿ ಭಾಗಗಳ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾದವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಜೋಧ್‌ಪುರ್, ಜುನಾಗಢಗಳು ಸಮಾಲೋಚನೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು, ಮತ್ತು ಹೈದ್ರಾಬಾದ್, ಕಾಶ್ಮೀರ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಬಯಸಿದವು.

ಜುನಾಗಡ್ :

ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಅಂತಿಮ ಸಮಸ್ಯೆಯು ರಾಜರುಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಿತು. ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಪಶ್ಚಿಮ ಕಿತೀಜದ ಮೇಲೆ ಭಯದ ಕಾರ್ಮೋಡ ಕವಿಯಿತು. ಇದೇ ಜುನಾಗಡ್‌ನ ನವಾಬ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದೊಂದಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಭಯಾನಕ ಕಾರ್ಮೋಡ.

ಕಾಥೈವಾಡ್ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಜುನಾಗಡ್ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಥಾನ. ಕಾಥೈವಾಡ್‌ನಿಂದ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿಗಿತ್ತು. ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ದಕ್ಷಿಣ ಹಾಗೂ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅರಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರವಿದೆ. ಜುನಾಗಡ್ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೂ ಭೂ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲ. ಸಮುದ್ರದ ಮೂಲಕ ವೆರವಲ್ ಬಂದರಿನಿಂದ ಕರಾಚಿಗೆ ಇರುವ ದೂರ ಸುಮಾರು 300 ಮೈಲಿಗಳು. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸುತ್ತಳತೆ ಸುಮಾರು 3337 ಚದುರ ಮೈಲಿಗಳು, ಜನಸಂಖ್ಯೆ 1941ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ 6,70,719. ಅದರಲ್ಲಿ ಶೇ. 80ರಷ್ಟು ಹಿಂದೂಗಳು. ಜುನಾಗಡ್ ಸೀಮೆಯೊಳಗೆ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದವು. ಅವೇ ಗೊಂದಾಲ್, ಜಾವ್‌ನಗರ ಹಾಗೂ ನವನಗರ. ಅಂತೆಯೇ, ಭಾರತ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪೈಕಿ ಕೆಲಭಾಗಗಳು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಜುನಾಗಡ್ ಸೀಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚದುರಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಬರೋಡ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ ಜುನಾಗಡ್ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅದರ ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಹಿಂದೂ ಮತ್ತು ಜೈನ ಧಾರ್ಮಿಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇದ್ದು ಭಾರತದ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರ ರೈಲ್ವೆ, ಅಂಚೆ ಮತ್ತು ತಂತಿ ಭಾರತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಮೂಹದೊಳಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ರೈಲ್ವೆ ಪೊಲೀಸ್, ತಂತಿ, ಮತ್ತು ಟೆಲಿಫೋನ್, ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಕೆಯೊಳಗಿತ್ತು.

ಜುನಾಗಡ್ ರಜಪುತ್ ಸಂಸ್ಥಾನ. ಛುಡಾಸಮ ರಾಜವಂಶದ ಆಧೀನದಲ್ಲಿ (1472– 73) ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಅಹಮದಾಬಾದ್‌ನ ಮಹಮದ್ ಬೆಡ್ಡ ಎಂಬ ಸುಲ್ತಾನ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ. ಅಕ್ಬರ್‌ನ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ದಿಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಬಳಿಕ ಅಹಮದಬಾದಿನ ಸುಭ ಎಂಬುವನ ಕೈ ಸೇರಿತು. ಸುಮಾರು 1735ರಲ್ಲಿ ಮೊಗಲ್ ಸರ್ಕಾರ ಅವನತಿಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸುಭನ ಕೂಲಿಯೋಧ ಶೇರ್‌ಖಾನ್ ಬಾಬಿ ಎಂಬವ ಮೊಗಲ್ ಗೌರರನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಜುನಾಗಡ್‌ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಧಿಪತ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡ. ಜುನಾಗಡ್‌ನ ಕೊನೆಯ ನವಾಬ ಈ ಶೇರ್‌ಖಾನ್ ಬಾಬಿಯ ವಂಶಸ್ಥನಾಗಿದ್ದನು.

ಸಂಯುಕ್ತ ಕಾಥೈವಾಡ್‌ನ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಈ ನವಾಬನದು ಬರಿ ಬಾಯು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಮಾತಾಗಿತ್ತಷ್ಟೆ. 1947 ಏಪ್ರೀಲ್ 11ರಂದು ಗುಜರಾತಿ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಕೆಲವು ಊಹಾಪೋಹಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಭವಿಷ್ಯದ ನಡೆ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜುನಾಗಡ್ ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಕಟಣೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು:

ಕಾಥೈವಾಡ್ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಮೀರಿ ಜುನಾಗಡ್ ನಿಲ್ಲಲಿದೆ. ಸ್ವಾವಲಂಬಿ ಕಾಥೈವಾಡ್ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಗುಂಪಿನ ರಚನೆಯನ್ನು ಅದು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹದೊಂದು ಗುಂಪು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಅದು ಸರ್ವರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಶಂಕೆಯನ್ನು ಈ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೇಳಿಕೆ ನಿವಾರಿಸಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 22ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಗೆಜೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ದಿವಾನ್ ಖಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಅಬ್ದುಲ್ ಕದೀರ್ ಮೊಹಮದ್ ಹುಸೈನ್ ಯಾವುದೇ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮಾತೃಭಾಷಾ ಮಾಧ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಜುನಾಗಡ್ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳ್ಳುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದೆ ಎಂತಲೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೊಲೀಸ್ ಸೇವೆಗೆ ಬಲೂಚಿಸ್ತಾನ್ ಹಾಗೂ ಹರ್ಸರನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಬಹೌದ್ದೀನ್ ಕಾಲೇಜು ಸಿಂಗ್ ವಿ.ವಿ.ಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಿದೆ ಎಂಬ ಆರೋಪವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರು.

ಜುಲೈ 25ರ ರಾಜರ ಸಭೆಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್‌ರ ಆ ಸಭೆಗೆ ನವಾಬರ ಸಂವಿಧಾನ ಸಲಹೆಗಾರ ನಬಿಭಕ್ಸ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿದ್ದರು. ಇವರು ದಿವಾನನ ಸಹೋದರ. ಈತ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ವಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರಿಗೆ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ಸಭೆ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ

ಪಾಸಗಿಯಾಗಿ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದ ನಬಿಭಕ್ಷೆ ನವಾಬರಿಗೆ ಜುನಾಗಡ್ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಸಲಹೆ ನೀಡುವ ಇರಾದೆ ನನಗಿದೆ ಎಂದರು. ತನ್ನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅವರು ನವನಗರದ ಜಾಮ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ದಾರರಿಗೆ ಅವರು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಹೇಳಿದ್ದರು ಕೂಡ. 1947ರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದಿವಾನ್ ಅಬ್ದುಲ್ ಕದೀರ್ ಮೊಹಮದ್ ಹುಸೈನ್, ಕರಾಚಿಯ ಓರ್ವ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ನಾಯಕನಾಗಿದ್ದು.

ಸರ್ ಶಾ ನವಾಜ್ ಭುಟ್ಟೋನನ್ನು ಜುನಾಗಡ್‌ಗೆ ಬಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಎಂದು ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತ. 1947ರ ಮೇ ಮಾಹೆಯಲ್ಲಿ ದಿವಾನ ಅಬ್ದುಲ್ ಕದೀರ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ವಿದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊರಟ. ಸರ್ ಶಾ ನವಾಜ್ ಭುಟ್ಟೋ ತರವಾದ ದಿವಾನ್ ಪೀಠ ಅಲಂಕರಿಸಿದ. ನಂತರ, ಸಂಸ್ಥಾನ ನಬಿಭಕ್ಷನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಿತು. ಒಡನೆಯೆ ನವಾಬ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ನಾಯಕತ್ವದ ಕಪಿಮುಷ್ಠಿಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ. ನವನಗರದ ಜಾಮ್ ಸಾಹೇಬ ಹಾಗೂ ದ್ರಂಗದ್ರರದ ಮಹಾರಾಜ, ಇಬ್ಬರು ಈ ಶಾ ನವಾಜ್ ಭುಟ್ಟೋನ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ಜುನಾಗಡ್ ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಸಂಭವವಿದೆ ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದರು.

ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಹತ್ಯಾರವನ್ನು ನವಾಬನಿಗೆ ಭಾರತ ಕಳುಹಿಸಿತು. ಆದಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಮಾಡಿಕೊಡಿರೆಂದು ಕೋರುತ್ತ. 1947 ಆಗಸ್ಟ್ 12ರವರೆಗೂ ಅವರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬಾರದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ನವಾಬನಿಗೆ ಹಾಗೂ ದಿವಾನರಿಗೆ ಪುನಃ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಕಳಿಸುತ್ತ, ಹತ್ಯಾರಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಮಾಡುವ ಕೊನೆ ದಿನಾಂಕ ಆಗಸ್ಟ್ 14; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕಳಿಸಲು ಕೋರಿದರು. ಆಗಸ್ಟ್ 13ರಂದು, ಸರ್ ನವಾಜ್ ಭುಟ್ಟೋ, ವಿಷಯ ಪರಿಶೀಲನೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕಳಿಸಿದನು.

ವಂಚನೆಯನ್ನು ದೀರ್ಘ ಸಮಯ ಎಳೆಯಲು, ಶಾ ನವಾಜ ಭುಟ್ಟೋ ಅಂದೇ ಪ್ರಮುಖ ಪುರ ಪಿತೃಗಳ ಸಭೆ ಕರೆದ ಈ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸಲು. ಪುರ ಪ್ರಮುಖರು ಹಿಂದೂಗಳ ಪರವಾಗಿ ಒಂದು ಮನವಿಯನ್ನು ನವಾಬನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆ ಮನವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನವೇನಾದರೂ ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡರೆ ಎದುರಾಗಲಿರುವ ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಸರಮಾಲೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಭೌಗೋಳಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯೊಂದೇ ಅಲ್ಲ ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವುದು, ಇಲ್ಲಿನವರು ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾತ ಹಿಂದೂಗಳು ಎಂಬುದು ವಾಸ್ತವಾಂತ. ಅಲ್ಲದೆ ಜುನಾಗಡ್, ಕಾಥೈವಾಡ್‌ನ ಪ್ರಧಾನ ನೆಲೆ ಎಂಬ ಅದರ ಅರ್ಹತೆ, ನೆಲ ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಥಾನ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದರೆ, ವ್ಯಾಪಾರದ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ಬಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ವಹಿವಾಟು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಹಿವಾಟು ತತ್ಪರಿಣಾಮ ಮುಗ್ಗರಿಸುತ್ತದೆ, ಫಲಿತಾಂಶ

ಅಗಾಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಆದಾಯ ನಷ್ಟವಾಗಲಿದೆ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಎಂದಿತ್ತು ಪುರ ಪ್ರಮುಖರ ಅಳಲು. ನವಾಬ ಕಾಥೈವಾಡ್‌ನ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ನಾಯಕರಿಂದ 'ಸೂರ್ತಾಲ್‌ಬ' ಎಂಬ ಕಪ್ಪುಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಚಕಾರ ಬೇಳಲಿದೆ ಎಂಬ ಅವರ ಮನವಿಯಲ್ಲಿ ಜುನಾಗಡ್ ಇಂಡಿಯಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿತ್ತು. ಈ ಸಭೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿತನಾಗಿದ್ದ ಓರ್ವ ಮುಸ್ಲಿಂನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿದ ದಿವಾನ ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ People could have no voice in the matter and that it was the prerogative of the ruler to accede to any Dominion he liked' .ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸದರಿ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆಂಬ ಸೋಗನ್ನು ದಿವಾನನ ತಂಡ ನಟಿಸಿತು. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮೂಲಕ ಜುನಾಗಡ್ ಸರ್ಕಾರ ಆಗಸ್ಟ್ 15ರಂದು ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು:

ಕಳೆದ ಕೆಲವು ವಾರಗಳಿಂದ ಜುನಾಗಡ್ ಸರ್ಕಾರವು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ಥಾನ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ವಿಲೀನ ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿತ್ತು. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪ್ರತಿ ಇಂಚನ್ನು ಅದು ಅಳೆದು ತೂಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರಮುಖ ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯಂತೆ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನುಸರಿಸುವ ಮಾರ್ಗ, ಜುನಾಗಡ ಜನತೆಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ನೆಮ್ಮದಿ, ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತ, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಆದರ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಬೇಕು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಎದುರಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳನ್ನು ಬಹು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ತೂಗಿ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸರ್ಕಾರವು ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಿಲೀನವಾಗಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ತೀರ್ಪನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿಧೇಯ ಸರ್ವ ಪ್ರಜಾವರ್ಗ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹಾಗೂ ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ನೈಜ ನೆಮ್ಮದಿ ಹಾಗೂ ಅಭ್ಯುದಯ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸದರಿ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರ ಮೊದಲಿಗೆ ಆಗಸ್ಟ್ 17ರಂದು ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಕ್ಷಣವೇ ಈ ಸುದ್ದಿಯ ಯಥಾರ್ಥತೆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲು ವಿ.ಪಿ.ಮೆನನ್ ದಿವಾನನಿಗೆ ತಂತಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಆತ ಮರುದಿನ ಜುನಾಗಡ್ ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಟೆಲಿಗ್ರಾಪ್ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಿಸಿದನು.

ಇದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತಂದಿಕ್ಕಿತು. ಜುನಾಗಡ್ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಒಂದು ಘಟಕವಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಪೋಷಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ

ಕಾಥ್ಯೆವಾಡ್‌ನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿತ್ತು. ಕಾಥ್ಯೆವಾಡ್‌ನಿಂದ ಅದರ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವಿಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಮನೆಯಂತೆ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಲಿತ್ತು. ತಾನಾಗೇ ಬದುಕುವ ಲಕ್ಷಣಗಳೊಂದು ಅದಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಂತಗೀಡುಮಾಡಿದ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಭುಗಿಲೇಳುವ ದೊಂಬಿಯ ಶಕ್ಯತೆ ಈಗ ಕುತ್ತಿಗೆವರೆಗೆ ಬರಲಿತ್ತು. ಇಡೀ ಕಾಥ್ಯೆವಾಡ್ ಆದ್ಯಂತ ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ನವಾಬ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಕಾನೂನು, ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹದಗೆಡಲು ಹೇತುವಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಎಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಕಾಲೂರಿತ್ತೊ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೋಮುಗಲಭೆ ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಇದು ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಪರಿಹರಿಸಲಾಗದ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಜೀವ ತುಂಬಲಿದೆ ಎಂಬ ಭಯ ಕಾಡತೊಡಗಿತ್ತು.

ಆಗಸ್ಟ್ 21ರಂದು ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿರುವ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಹೈಕಮೀಷನರ್‌ಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ ಜುನಾಗಡ್ ಹೇಗೆಲ್ಲ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿದೆ, ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಹೇಗಿದೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ದೇಶಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಕುರಿತು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆಯೇ ಎಂತಲು, ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಇನ್ನೂ ಜುನಾಗಡ್ ಸೇರ್ಪಡೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿಲ್ಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನವ ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿ ಏನು ಎಂದು ಎರಡು ವಾರಗಳವರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದರೂ ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 6ರಂದು ಪುನಃ ನೆನಪಿನೋಲೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಸಹ ಫಲ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 12ರಂದು ನೆಹರೂ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಲಿಯಾಕತ್ ಅಲಿಖಾನ್‌ಗೆ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಮೂಲಕ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಜುನಾಗಡ್ ಜನತೆಯ ಆಶೋತ್ತರದಂತೆ, ಸದರಿ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭಾರತದೊಡನೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಾರತ ಇಚ್ಛಿಸಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗವರನರ್ ಜನರಲ್‌ರ ಚೀಫ್ ಆದ ಲಾರ್ಡ್ ಇಸ್‌ಮೆ ಕರಾಚಿಗೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿದ್ದರು. ಅವರ ಕೈಲಿ ಸದರಿ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ರವಾನಿಸುವುದರ ಬದಲಿಗೆ. ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ, ಲಾರ್ಡ್ ಇಸ್‌ಮೆಗೆ ಜುನಾಗಡ್ ಸಂಸ್ಥಾನ ಕುರಿತಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರವನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಯಿತು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಅದರ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದಾಗುವ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಿದ್ದು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನರೇ ಇಸ್‌ಮೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದೆನೆಂದರೆ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರ ಜುನಾಗಡ್ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಅದು ಎರಡು ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ನಡುವೆ ಕಿತ್ತಾಟಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು, ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಜಿನ್ನ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥಾನ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದೇಯಾದರೆ ಕೆಟ್ಟ

ಸಂಸ್ಥಾನವೊಂದನ್ನು ಆತ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂದು ಜಿನ್ನಾಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಆದಾಗ್ಯೂ ತಮ್ಮ ನಿಲುವಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೇಯಾದರೆ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತದ ವೀಕ್ಷಕ ಬೆಂಬಲಿಸಲಾರರೆಂದು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಹೇಳಿದರೆಂದು ಇಷ್‌ಮೆ ಹೇಳಿದರು.

ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಸಂಬಂಧದ ಸೆಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಆದಂತ ಲಾರ್ಡ್ ಲಿಸ್ಟೋವೆಲ್‌ರವರು ಆಂದು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು, ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಜುನಾಗಡ್ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದಾಗುವ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿಲಾಯಿತು.

ಲಾರ್ಡ್ ಇಸ್‌ಮೆ ದಿಲ್ಲಿಯಿಂದ ಒಯ್ದಿದ್ದ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಮೇಲೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಖುಂಟುನೆಪ ಹೇಳುತ್ತ ಆದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪತ್ರ ಸಂಖ್ಯೆ ಇಲ್ಲ, ಅಧಿಕೃತವಲ್ಲ, ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಚಿವರು (ನೆಹೂ) ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗೆ ಸಹಿ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ ಎಂದೆಲ್ಲ ರಗಳೆ ತೆಗೆದು ಅಲ್ಪ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಗಾಧ ಅವಾಂತರ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ. ಪರಿಣಾಮ ಎರಡು ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ನಡುವೆ ಬಿರುಸು ಮಾತಿನ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗಳ ವಿನಿಮಯದ ಸಮರ ನಡೆಯಿತು. ಆದರ ವಿಷಯ ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರ ಜುನಾಗಡ್‌ನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂತಲೂ ಹಾಗೂ ನಿಲುಗಡೆ ಕೌಲಿಗೆ ಜುನಾಗಡ್ ಸಹಿ ಮಾಡಿದೆ ಎಂತಲೂ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಮೂಲಕ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 13ರಂದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿತು.

ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ, ಜುನಾಗಡ್ ಸೇರ್ಪಡೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ನಡೆದ ರಹಸ್ಯ ಸಂಧಾನದ ಹಲವು ಪತ್ರಗಳು ನವಾಬ ಹಾಗೂ ದಿವಾನ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕಾಲ್ಕಿತ್ತ ಬಳಿಕ ಅವು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ನಮಗೆ ಅವರ ಷಡ್ಯಂತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಒಂದು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ ಶಾ ನವಾಜ್ ಭುಟ್ಟೋ, ಜಿನ್ನಾಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಿನ್ನಾ ನವಾಬನಿಗೆ ಇತ್ತ ಸಲಹೆ ಏನೆಂದರೆ 'ಆಗಸ್ಟ್ 15ರವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಯಾರನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಡಿ' ಎಂದಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಜಿನ್ನಾನ ಭರವಸೆ ಮೇರೆಗೆ ತಾನು ಜುನಾಗಡ್ ಹಸಿವಿನಿಂದ ಬಳಲಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. 'ವೆರವೆಲ್ ಕರಾಚಿಯಿಂದೇನೂ ದೂರವಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಅವುಗಳಲ್ಲಿತ್ತು. ದಿವಾನ್ ತನ್ನ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತ ಆ ಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಜುನಾಗಡ್ ಕಾಶಿ (ಬನಾರಸ್)ಯಷ್ಟೆ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇಲ್ಲೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತನ್ನ ಕೊನೆಯ ಕಾಲ ಕಳೆದದ್ದು.

ಬ್ರಿಗೇಡಿಯರ್ ಗುರು ದಯಾಳ್ ಸಿಂಗ್‌ರಿಗೆ K.D.F. ಪಡೆಯ ಹೊಣೆ ಹೊರಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಬಳಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದ ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ಅವರಿಗೆ 'ತಕ್ಕಡಿಯನ್ನು ಸಮತಲವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಿರಿ' ಎರಡೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಂದರು. ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮುದ ತಂದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಗುರುದಯಾಳ್ ಸಿಂಗ್ ಪಶ್ಚಿಮ ಪಂಜಾಬ್‌ನಿಂದ

ನಿರ್ವಸಿತರಾದವರು. ಅವರ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿ ಕೋಮುದಳ್ಳುರಿಗೆ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಹತ್ಯಾಕಾಂಡಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿತ್ತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಈತ ಜುನಾಗಡ್‌ನ ವಿಷಮ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯವಹಾರ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದರು. ಇದೆಲ್ಲದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಅವರು ಬದ್ಧ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.ಈ ಗೌರವ ಗುರುದಯಾಳ್ ಸಿಂಗ್‌ಗೆ, ಬುಚ್‌ರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ಸಚಿವ ಸಂಪುಟದ ತುರ್ತುಸಭೆ ನಡೆವ ನಾಟಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ಜುನಾಗಡ್‌ನಲ್ಲಿ ನವೆಂಬರ್ 10ರಂದು ಸೇರಿತ್ತು. ಜುನಾಗಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಇಂಡಿಯಾ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ವಿರೋಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ U.N.O. ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದಾದರೆ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲ ಎಂದಿತು. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಜುನಾಗಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಎಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವೋ ಅಷ್ಟು ಶೀಘ್ರ ಆಗಲೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಎಂದಿತು ಸಭೆ.

ನೆಹೂ ಕಳಿಸಿದ ಡಿ. 9ರ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಲಿಯಕತ್ ಅಲಿಖಾನ್ ನವೆಂಬರ್ 11ರಂದು ಮಾರುತ್ತರ ಕಳಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ ಜುನಾಗಡ್ ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗಿದ್ದು ದಿವಾನರಿರಲಿ, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜರೂ ಸಹ ಹಂಗಾಮಿಯ ಶಾಶ್ವತ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಲು ಅರ್ಹರಲ್ಲ. ಭಾರತ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಡಳಿತವನ್ನು ತನ್ನ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು, ಜುನಾಗಡ್‌ಗೆ ಭಾರತವ ಪಡೆ ರವಾನಿಸಿರುವುದು, ಈ ಅಕೃತ್ಯ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ಅತಿಕ್ರಮಣವೆಸಗಿದಂತಾಗಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಭಾರತ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅಂತರ್‌ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತ ವಾದಕ್ಕಿಳಿದ. ಎರಡು ಪ್ರಭುತ್ವಗಳ ನಡುವಿನ ಉದ್ದೇಶಿತ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಬಗ್ಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ಏನು ಸಲಹೆ ಮೂಡಿತ್ತೋ ಅದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಭಾರತ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಉದ್ದೇಶಿತ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತೇವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ, ಒಡನೆಯೇ ಪಡೆಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನವಾಬರ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪುನರ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಜುನಾಗಡ್‌ನ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಆಗಬೇಕು. ನಿಮ್ಮ ಹಂಗಾಮಿ ಸರ್ಕಾರದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಜುನಾಗಡ್ ಮೇಲೆ ನೀವು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮಗಳು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ವಿರುದ್ಧದ ಹಗೆತನದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕೂಡಲೇ ನಿಮ್ಮ ಪಡೆಯನ್ನು ಹಿಂಪಡೆಯಿರಿ. ನವಾಬರಿಗೆ ಹಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಿ. ಪಾಕ್ ಪ್ರಧಾನಿ ನಿಜವಾದ ಹಕ್ಕುದಾರ ಅವರು, ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟದ ಜನರ ಪ್ರವೇಶ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅಂತೆಯೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಎಂದೆಲ್ಲ ಬಡಬಡಿಸಿದ್ದರು .

ಈ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ನೆಹೂ ಸಮಂಜಸವಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಬರೆದಾಗ್ಯೂ, ನೆಹ್ರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಾಕ್ ಪ್ರಧಾನಿ, ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಮೇಲೆ ಟೆಲಿಗ್ರಾಂಗಳ ಹಾರಾಟದ ಬರುಸು ಹೆಚ್ಚಿತು ಎರಡು ಕಡೆಯಿಂದ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಜುನಾಗಡ್ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.

ನವೆಂಬರ್ 13ರಂದು ಸರ್ದಾರರು ಜುನಾಗಡ್‌ಗೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತರು. ಬಹೌದ್ದೀನ್ ಕಾಲೇಜಿನ ವಿಶಾಲ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ಜನಸ್ತೋಮ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದರು. ವಾಗಾಡಂಬರದಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಯಾ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕೋ ಎಂದು ಜನಸ್ತೋಮವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ದಿಢೀರನೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೈಗಳು ಮೇಲೆದ್ದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಎಂದವು ಒಮ್ಮೆಗೇ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ನಿಮ್ಮ ಆಶೋತ್ತರಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿದೆ ಎಂದರು ಸರ್ದಾರ್ ಅವರು.

ಬಳಿಕ ಪ್ರಭಾಸ್ ಪಠಾನ್‌ನ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತರು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಂತಿದ್ದ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯ ಇಂದು ಶಿಥಿಲಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗಿದರು. ಅಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಅನಾಥವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೇ ಆಗಲೇ ಅದರ ಹಿಂದಿನ ವೈಭವಕ್ಕೆ ತರಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಜಾಮ್ ಸಾಹೇಬ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ದೇಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಮಲ್‌ದಾಸ್ ಗಾಂಧಿ 51,000 ರೂ.ಗಳ ದೇಣಿಗೆ ಘೋಷಿಸಿದರು Arzi Hukumat ಪರವಾಗಿ. ಈ ನಿರ್ಧಾರ ಹಾಗೂ ದೇಣಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ತನ್ನಿಂತಾನೇ ಬಂದಂತವು. ಸೋಮನಾಥಕ್ಕೆ ಇದೇ ನನ್ನ ಮೊದಲ ಭೇಟಿ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲೆ ಘಜ್ನಿಮಹಮದ್ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ದೋಚಿದ ಕಥೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದೆ.

ಜುನಾಗಡ್‌ನ ಆಡಳಿತದ ಪುನಸ್ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ, ರೀಜಿನಲ್ ಕಮೀಷನರ್ ಆಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಡಬ್ಲ್ಯೂ. ಶಿವೇಶ್ವರ್‌ಕರ್ ಐ.ಸಿ.ಎಸ್.ರವರನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರ ಕುಸಿದಿತ್ತು. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಅಪಾಯದ ಅಂಚಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ನ್ಯಾಯ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೇರಿತ್ತು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ ಜನ ಕೋಮು ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲೂ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಮತಲಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು. ಅದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೊಲೀಸ್ ಬಲವನ್ನು, ಇದನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಲಾಯಿತು. ಆಂತೆಯೆ ಬಾಂಬೆ ಮತ್ತಿತರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಂದಲೂ ಮಂದಿಯನ್ನು ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ನವಾಬ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಶ್ವಾನ ಸಂಕುಲವನ್ನು ಯುಕ್ತವೆನಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಲು

ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಲು ತಿಂಗಳಿಗೆ 16,000 ರೂ. ಖರ್ಚು ಬರುತ್ತಿತ್ತು ! ನವಾಬ ಕರಾಚಿಗೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒತ್ತೋಯ್ದುದ್ದಿದ 1.29.34.700 ರೂ.ಗಳ Govt Promissory note ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆರ್‌ಬಿಐಗೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಲು ಆದೇಶವಿತ್ತರು. ನಕಲು ಟಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲು. ಒಟ್ಟಾರೆ ದಿಟ್ಟ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪುನಸ್ಸಂಘಟನೆ ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ. ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ. ಹಲವು ಏಕಸ್ವಾಮತ್ವಕ್ಕೆ. ಓಬಿರಾಯನ ಕಾಲದ ಕರ ವದ್ಧತಿಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಂಸ್ಥಾನ ಸಹಜ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಜಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಈ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಣೆಗೆ I.C.S. ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ ಸಿ.ಪಿ. ನಗರ್‌ಕರ್. ಇವರು ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಆಗಿರದೇ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರನ್ನು ಇದರ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1948. ಫೆಬ್ರವರಿ 20ರಂದು ಮತದಾನ ಶುರುವಾಯಿತು. ಒಟ್ಟು 2.01.457 ಮತದಾರರಲ್ಲಿ 1.90.870 ಮತದಾರರು ಮತ ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 91 ಮಂದಿ ಮಾತ್ರ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಪರ ಮತ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಅದೇ ದಿನ ಮಾಂಗ್ರೋಲ್. ಮಾನವದರ್, ಬಾಬರಿವಾಡ. ಬಂಟ್ವಾ. ಸರ್‌ದಾರ್‌ನಗರ್‌ಲ್ಲಿ ಮತದಾನ ನಡೆಯಿತು. 31.431 ಮತದಾರರು ಮತ ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಕ್ ಪರ ಬಿದ್ದ ಮತಗಳು ಕೇವಲ 39. ಅಂದು Daily Telegraph ಮತ್ತು Sunday Times ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತದಾನದಂದು ನಡೆದ ಲೋಪ ತೀರಾ ಕನಿಷ್ಠವಿತ್ತೆಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದರು.

ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವತ್ತ. ಚಿತ್ತ ಹರಿಸಿಲಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1949 ಫೆಬ್ರವರಿ 20ರಂದು ಜುನಾಗಡ್. ಮಾಂಗ್ರೋಲ್, ಮಾನವದರ್, ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಆಗಲೇ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್– I :

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮೀರ್ ಕಮರುದ್ದೀನ್ ಚಿನ್ ಕ್ವಿಲಿಚ್ ಖಾನ್ ಎಂಬವವನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ. ಈತ ಔರಂಗಜೇಬನ ದಂಡನಾಯಕ ಫಜಿವುದ್-ದಿನ್ ಖಾನ್ ಫೆರೋಜ್ ಜಂಗ್‌ನ ಮಗ. ಈತ ಪ್ರಥಮ ಖಲೀಫ ಅಬ್ಬೂಬಕ್ಕರನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜನನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಔರಂಗಜೇಬನ ಸಾವಿನ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಸಾ.ಶ1713ರಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಫಾರೂಖ್‌ಸಿಯಾರ್ ಮೀರ್ ಕಮರುದ್ದೀನ್‌ನನ್ನು ದೆಖ್ಖಿನಿನ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಆಗಿ ನೇಮಿಸಿ ನಿಜಾಮ್ ವುಲ್ ಮುಲ್ಕ ಫೆರೋಜ್ ಜಂಗ್

ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟ! ನಂತರ. ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮುಹಮದ್ ಷಾ ಇವನಿಗೆ ಆಸಫ್ ಜಾ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕೊಟ್ಟ. ಈ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಇವನ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಸಾ.ಶ1724ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಮೀರ್ ಕಮರುದ್ದೀನ್ ದೆಹಲಿಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ತಾನೇ ಸ್ವಯಂ ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡ. ಆದರೂ ಇವನು ಮತ್ತು ಇವನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊಗಲ್ ದೊರೆಗೆ ಸಾ.ಶ1858ರವರೆವಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ ತೋರುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರಾಣಿಗೆ ಭಾರತದ ಆಳ್ವಿಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಸಾ.ಶ1748ರಲ್ಲಿ ಮೀರ್ ಕಮರುದ್ದೀನ್ ಸಾವಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರದ ಕಲಹ ಭುಗಿಲೆದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಮತ್ತು ಫ್ರೆಂಚರು ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳ ಹಕ್ಕುದಾರಿಕೆ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ನಿಂತರು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ. ಸಾ.ಶ1751ರಲ್ಲಿ ಸಲಬತ್‌ಜಂಗ್ ಎಂಬ ಮೂರನೇ ಮಗ ಫ್ರೆಂಚರ ನೆರವಿನಿಂದ. ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಲು. ಫ್ರೆಂಚ್‌ರೊಂದಿಗೆ ಹೊಸ ನಿಜಾಮ ಪಾಲುದಾರನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರದ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಮರಾಠರಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಬಯಸಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ. ಸಾ.ಶ1759ರಲ್ಲಿ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಫ್ರೆಂಚರಿಂದ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು.

ಸಾ.ಶ1761ರಲ್ಲಿ ಸಲಾಬತ್ ಜಂಗ್‌ನ ಕಿರಿಯ ಸಹೋದರ ನಿಜಾಮ್ ಅಲಿಖಾನ್ ಎಂಬಾತ ಇವನನ್ನು ಪದಚ್ಯುತಗೊಳಿಸಿದ. ಈತ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೂ ದಾಳಿ ಇಟ್ಟ. ಬ್ರಿಟೀಷರು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿ ಸಾ.ಶ1766ರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈಗ ನಿಜಾಮ ಬ್ರಿಟೀಷರೊಂದಿಗಿನ ರಕ್ಷಣಾ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ. ಸಾ.ಶ1767ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಗುರಿ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಒಪ್ಪಂದ ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಮೈಸೂರಿನ ಹೈದರಾಲಿ ಜೊತೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದ. ಹೈದರಾಲಿ ಮತ್ತು ನಿಜಾಮನ ಜಂಟಿ ಸೇನೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರು ಸಾ.ಶ1768ರಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗು ಬಡಿದು ಮಚಲಿಪಟ್ಟಂ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ತಮ್ಮ ಸೇನೆಯ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು ಬ್ರಿಟೀಷರು. ಸಾ.ಶ1778ರಿಂದಾಚೆಗೆ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಿತ ಸೇನೆ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಹೂಡುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು.

ಸಾ.ಶ1795ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ಅಲಿಖಾನ್ ಮರಾತ ಕೂಟದ ಮೇಲೆ ಹುಲ್ಲದ ಬಳಿ ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಭಾರೀ ಸೋಲನುಂಡೆ. ತತ್ಪಲ ಅವಮಾನಕರ ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಬೆರಾರ್ ಸೇರಿದಂತೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಭಾರಿ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರದ ಜೊತೆಗೆ 'ಚೌತದ' ಮರಾಠರು ಬಾಕಿ ಕೊಡಲು ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಒತ್ತಡ ಹೇರಿದರು.

ಮತ್ತೆ ನಿಜಾಮ ಫ್ರೆಂಚರ ಮೊರೆ ಹೋದ. ಆದರೆ ಬ್ರಿಟೀಷರ ಪ್ರಭಾವವೇ ಮೇಲುಗೈಯಾಯಿತು. ಮಾರೈಸ್‌ನ ವೆಲ್ಲೆಸ್ಲಿ ಫ್ರೆಂಚರ ಪಡೆ ಬದಲಿಗೆ ಈಗ ಬ್ರಿಟೀಷರ

ಪೆಚ್ಚಿನ ಆಶ್ರಿತ ಸೇನೆ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡ. ಸಾ.ಶ1799ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ಟಪ್ಪು ವಿರುದ್ಧ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿದ. ಟಪ್ಪುವಿನ ಸೋಲು ಮತ್ತು ಅವನ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಟಪ್ಪುವಿನ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ತರುವಾಯದ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದನು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಆಶ್ರಿತ ಸೇನೆಯ ಏರ್ಪುವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ.

ನಿಜಾಮ ಅಲಿಖಾನ್ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಸಾ.ಶ1803ರಲ್ಲಿ ಸಿಕಂದರ್ ಜಾ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ. ಆಗಷ್ಟೆ ಮರಾಠರ ಎರಡನೇ ಯುದ್ಧ ಆಸ್ಫೋಟಗೊಂಡು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಉರುಳಿದ್ದವು. ಆ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಂಡು ದಿಯೋಗಾವ್ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತ ಬಿದ್ದಿತು. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷರೊಂದಿಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಈತನಿಗೆ ವಾರ್ಧದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬೆರಾರ್‌ನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು (ಪರ್ವತದ ಮೇಲಿನ ಕೋಟೆ ಬಿಟ್ಟು). ಜೊತೆಗೆ ಸಿಂದಿಯರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಜಂತ ಪರ್ವತಗಳ ದಕ್ಷಿಣದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ. ಮೂರನೇ ಮರಾಠ ಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನಿಜಾಮ ಚೌತದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಒಳ್ಳೆ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಸಿಕಂದರ್ ಷಾ ಸಾ.ಶ1820 ಮೇ 21ರಂದು ನಿಧನನಾದನು. ಇವನ ಮಗ ನಸೀರ್ ವುದ್ ದೌಲ್ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದ. ಸಾ.ಶ1852ರ ವೇಳೆಗೆ ಆಶ್ರಿತ ಸೇನೆಯ ವೆಚ್ಚ ವಿಪರೀತವೇರಿ ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ಬಾಕಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಇತರರಿಗೆ ವೇತನವನ್ನು ಕಂಪನಿಯೇ ಭರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ನಿಜಾಮನಿಗೆ, ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಭೂಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಅಡ ಇಡಲು ಕರಾರು ಹಾಕಿದ. ಸಾ.ಶ1853ರ ಒಪ್ಪಂದದಂತೆ, ಬೆರಾರ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ರಾಯಚೂರ್ ದೋಬ್, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗವನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟ ದೌಲ್ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಬ್ರಿಟೀಷರ ವಶವಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1857 ಮಾರ್ಚ್ 11ರಂದು ನಸೀರ್ ವುದ್ ದೌಲ್ ವಿಧಿವಶನಾದ. ಇವನ ಹಿರಿಯ ಮಗ ಅಫ್ಜೆಲ್ ವುದ್ ದೌಲ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಇವನು ಮಂತ್ರಿ ಸರ್ ಸಾಲಾರ್ ಜಂಗ್‌ನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸಾ.ಶ1857ರ ಸಿಪಾಯಿ ದಂಗೆ ನೆಪದಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ನಿದ್ದೆಗೆಡಿಸಿದ. ತದನಂತರ ಸಾ.ಶ1853 ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರು ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡಲೊಪ್ಪಿ ಅವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಸಾ.ಶ1860ರ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಬೆರಾರ್ ವಿನಾಃ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಸಾ.ಶ1853ರಲ್ಲಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೇ ದಂಗೆ ಎದ್ದು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸುರಪುರದ ರಾಜನ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲ ಕೊಡಬೇಕಿದ್ದ ರೂ. 50 ಲಕ್ಷವನ್ನು ಸಹ ರದ್ದು ಮಾಡಿದರು. ಸಾ.ಶ1869 ಫೆಬ್ರವರಿ 26ರಂದು ಅಫಲ್ ವುದ್‌ದೌಲನ ಅಪ್ರಾಪ್ತ ಮಗ ಮೀರ್ ಮಹಬೂಬ್ ಅಲಿಖಾನ್ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳ ಬಳಿಕ ಇವನಿಗೆ ಆಡಳಿತದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಇವನ ಆಳ್ವಿಕೆ ದೀರ್ಘಕಾಲದ್ದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳ್ಯಾವು ಘಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾ.ಶ1902ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆರಾರ್ ಮೇಲಿನ ನಿಜಾಮನ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆಯನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರು ಪುನರ್ದೃಢೀಕರಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ನಿಜಾಮ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಶಾಶ್ವತ ಅನುಭೋಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂ. 25 ಲಕ್ಷದ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬೆರಾರ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ (ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆರಾರ್ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಿದೆ). ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಶುಕಡಿಯನ್ನು ಫಿರಂಗಿಗಳು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ವಿಸರ್ಜಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಸ್ಥಳೀಕರಿಸದೆ ಇಂಡಿಯನ್ ಸೇನೆಗೆ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರು. ಸಾ.ಶ1902ರ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಲಾರ್ಡ್ ಕರ್ಜನ್‌ನ ಅಶ್ಯುತ್ತಮ ಕೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಇಂಡಿಯಾಕ್ಕೆ. ಹಾಲಿ ನಿಜಾಮ ಮೀರ್ ಉಸ್ಮಾನ್ ಅಲಿಖಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಏಳನೇಯವ. 1911ರಲ್ಲಿ ಈತ ಗಾದಿ ಏರಿದ. ಸಾ.ಶ1918ರಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ 'His exalted Highne' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಅವನ ಅನುವಂಶಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದರು. ತದನಂತರ ಶೀಘ್ರವೇ ಇವನಿಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ರಾಜನ ಕೈಬರಹದಲ್ಲೇ 'Faithful Ally of the British Government' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಲಭಿಸಿತು.

ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಹೃದಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಬಾಂಬೆ, ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಆವರಿಸಿದೆ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇದು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಥಾನ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲೇ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ 16 ಮಿಲಿಯನ್ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯ 26 ಕೋಟಿ, 82,000 ಮೈಲಿ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಆದರದೆ ಆದ ನಾಣ್ಯ, ನೋಟು ಮತ್ತು ಸ್ಟ್ಯಾಂಪ್ಸ್ ಇತ್ತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಅದಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಅದನ್ನು ಇತರೇ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಸದಾ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಸಾ.ಶ1911 ಅಕ್ಟೋಬರ್, ನಿಜಾಮ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೆಲ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿತ್ತು. ಆಗ ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಲಾರ್ಡ್ ಹಾರ್ಡಿಂಜ್ "ನೀವಿನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷ ಪರೀಕ್ಷೆ'ಯಲ್ಲಿರಬೇಕು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟ. ಮತ್ತೆ ಸಾ.ಶ1919ರಲ್ಲಿ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಲಾರ್ಡ್ ಚೇಮ್ಸ್‌ಫೋರ್ಡ್ ಪತ್ರದ ಮೂಲಕ ನೀವೇನಾದರೂ ದುರಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಹೈದರಾಬಾದ್

ಮೇಲೆ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಹಕ್ಕುಂಟು ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಪತ್ರ ಹಾಗೂ ಸಂದರ್ಶನವೊಂದರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮನಿಗೆ. ಸಾ.ಶ1925ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ. ವೈಸ್‌ರಾಯ್‌ಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೆರಾರ್‌ನ ಪುನಃ ಸ್ವಾಧೀನ ವಿಷಯವೆತ್ತಿ ವಿದೇಶಿ ರಾಜನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ 'Independent in the internal affairs of their state, Just as much as the British Government in British India' ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಇವನ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಆಂದಿನ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಲಾರ್ಡ್‌ರಿಂಗ್ ನಿಜಾಮನ ವಾದವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರಾಣಿಯ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾದುದು. ಬರಿ ಒಪ್ಪಂದ, ಗೊತ್ತುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ನಿಂತಿಲ್ಲ ಅವುಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಹೊಂದಿದೆ ಅದು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಆಂತರಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕುವ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿದೆ ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ. ನಿಜಾಮ ಸಾದರಪಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ, ಗ್ರೇಟ್ ಬ್ರಿಟನ್‌ಗೂ ನಡುವೆ ಸಾಮ್ಯತೆ ಇದೆ ಎಂದು ಏನು ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದನೋ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ವೈಸ್‌ರಾಯ್, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ನಿಜಾಮರು ಭಾರತದ ಇತರೇ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ಪಂಗಡದಿಂದ ಬೇರೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದುತ್ತರಿಸಿದ ವೈಸ್‌ರಾಯ್. ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೇ. 85ರಷ್ಟು ಹಿಂದೂಗಳು. ಆದರೆ ನಾಗರೀಕ ಸೇವೆ. ಪೊಲೀಸ್ ಸೇವೆಯ ಎಲ್ಲ ಹುದ್ದೆಗಳು ಮುಸ್ಲಿಂರಿಗೆ ಮೀಸಲಿದ್ದವು. ನಿಜಾಮ ಸಾ.ಶ1946ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದ್ದ ಶಾಸಕಾಂಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ 132ರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳಿಗಿಂತ ಮುಸ್ಲಿಂರು 10 ಮಂದಿ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರು.

ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರಾಣಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಸಾ.ಶ1947 ಜೂನ್ 3ರ ಪ್ರಕಟಣೆ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಿಜಾಮ ಫರ್ಮಾನು ಹೊರಡಿಸಿ ಭಾರತ ಅಥವಾ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಮಂಡಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ತನಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಾಗೂ ಆಗಸ್ಟ್ 15ರಂದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾನ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮವಾಗಲಿದೆ ಎಂದ. ನನ್ನ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಪರಮಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಹತೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನನ್ನ ಏಕೈಕ ಆಸೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ. ಬ್ರಿಟೀಷರು ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆಯುವ ಹಿರಿಯಾಸೆ ಇದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಮಸೂದೆ 7ನೇ ಉಪವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಪರಮಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಹತೆ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಓದಿ ಗರಂ ಆದ ನಿಜಾಮ 'ನನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಮಿತ್ರರು ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಪ್ರಭುತ್ವದೊಂದಿಗಿನ ನಮ್ಮ ಸಂಬಂಧದ ಕೊಂಡಿ ಹಾಗೂ ರಾಣಿಗೆ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಸೇವಕನಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ

ನನ್ನ ಸೇವೆ ಈಗ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದಿದೆ' ಎಂದು ಪ್ರತಿಘಟಿಸಿದ.

ಜುಲೈ 11ರಂದು ನಿಜಾಮ. ಚತುರಯ ನವಾಬನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ (ಈತ ನಿಜಾಮನ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ). ಒಂದು ನಿಯೋಗವನ್ನು ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ. ಇವರ ಸಂಗಡ ನವಾಬ ಅಲಿಯವ್ ಜಂಗ್, ಸರ್‌ವಾಲ್ಟರ್ ಮಾಂಕಟನ್ ಕೆ.ಸಿ. ಅಬ್ದುಲ್ ರಹೀಮ್ ಮತ್ತು ಪಿಂಗಲಿ ವೆಂಕಟರಾಮರೆಡ್ಡಿ ಇದ್ದರು. ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನಿಂದ ಸರ್ ಕಾರ್ನಾಡ್ ಕಾರ್ ಫೀಲ್ಡ್ ಮತ್ತು ಎಲ್.ಸಿ.ಎಲ್. ಗ್ರಿಪಿನ್‌ರ ಜೊತೆಗೆ ನಾನು ಇದ್ದೆ. ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್ ಮೆಂಟ್ ಪರ. ಚರ್ಚೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೂರು ಅಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಿತು: ಬೆರಾರ್‌ನ್ನು ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಪರಮಾಧಿಕಾರ'ದ ಅರ್ಹತೆಯ ಅನುಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳಿಸುವುದು. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ಎತ್ತಿದ ಅಂಶದಂತೆ ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಮಸೂದೆ ಬೆರಾರ್ ಮೇಲಿನ ನಿಜಾಮನ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೆ ಬೆರಾರ್ ಈಗ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಅದನ್ನು, ನಿಜಾಮರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಯುದ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಸಾ.ಶ1936ರಲ್ಲಿ ರಾಣಿ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರಸಕ್ತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜನರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬದಲಿಸುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದು ಭರವಸೆ ಇತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಬೆರಾರ್‌ನಲ್ಲಿ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ಹೊರಟರೆ ಆಗಲೂ ಜನ ಪ್ರಸಕ್ತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಲಿ ಎನ್ನುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಲಿ ಎಂದರು ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟ್.

ಕಾರ್ನಾಡ್ ಕಾರ್‌ಫೀಲ್ಡ್ ಬೆರಾರ್ ಮೇಲೆ ಸ್ತಂಭನ ನಿಲುಗಡೆಯನ್ನು ಈಗ ತೀರ್ಮಾನಿಸೋಣ ಮೂರು ವರುಷಗಳವರೆಗೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಹ ಸಹಮತಿಸಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಮೂರು ವರುಷಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆರಾರನ್ನು ನಿಜಾಮರಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸೋಣ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡವೆ ಎಂಬ ಸಲಹೆಯನ್ನು ವಿ.ಪಿ ಮೆನನ್ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಇಡೀ ದೇಶದ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರು. ನಿಜಾಮರು ಈ ಐಕ್ಯತೆಗೆ ಕೈಗೂಡಿಸಿದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅವರ ಕೆಲವು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದು ಎಂದಿದ್ದರು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರು ಬೆರಾರ್ ವಿಷಯದ ಸ್ತಂಭನಕರಾರನ್ನು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಲ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕೋಣ ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳು 12 ತಿಂಗಳು ಮೊದಲೇ ನೋಟೀಸು ನೀಡಬೇಕು ಆದರ ರದ್ದತಿಗೆ. ಈ ಘೋಷಣೆ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಕೂಡದು. ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿರಬೇಕು ಇದರ ಹಿಂದೆ. ಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ನೋಟೀಸಿನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಅವರ ಈ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನಿಯೋಗ ನಿಜಾಮರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿತು.

ಇನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಪರಮಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಹತೆ ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರು ಸ್ಪಿರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ರಾಣಿಯ ಪ್ರಭುತ್ವ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನ ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್ ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸದು ಹೊಸದಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಪರಮಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಭುತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನವಾಬ ಅಲಿಯವರ ಜಂಗ್ ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅದರ ಇರಾದೆ ಏನಿದೆಯೋ ಎಂದು ಹೇಳಲು ನಾವು ಪ್ರವಾದಿಯಲ್ಲ ಎಂದರು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ವಿಚಾರ ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮೆನನ್ ಹಾಗೂ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರು ನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಇದು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಎರಡಕ್ಕೂ ಪರಸ್ಪರ ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿದೆ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂಚೂರು ಆರ್ಥಿಕ ಹೊರೆ ಇರದು ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಒಲೈಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಿಯೋಗದವರಿಗೆ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿಜಾಮರ ಎದುರು ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಭಾರಿ ತ್ರಾಸದೆ ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಅವರ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆಯೊಂದಿಗೆ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಆಗುವಲಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಎಂದು ನಿಜಾಮರಿಗೆ ದುಂಡಾಲು ಬಿದ್ದರೆ ಆಗ ಅವರು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಇಂಗಿತ ತೋರಬಹುದು ಎಂದಿತು ನಿಯೋಗ.

ಅದಕ್ಕೆ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರು, ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲ, ಅವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರರಿದ್ದಾರೆ ಕಾನೂನಾತ್ಮಕವಾಗಿ. ಆದರೆ ಇರುವ ತೊಡಕು ಭೌಗೋಳಿಕವಾದದ್ದು. ಈಗ ಇರುವ ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಇದೆ ಕೊನೆಯದು. ಒಡನೆಯೇ ಆತುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮುಂದೆಂದು ಅದು ದಕ್ಕದು. ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಐದು-ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ ಅನರ್ಥಕಾರಕ ಯಾನ ತಪ್ಪಲಿದೆ ನನ್ನ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೋದರೆ ಎಂದು ಮುನ್ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳು ಅಂಗೀಕಾರವಲ್ಲವೆಂದು ಅರಿತ ನಿಯೋಗ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಮರಳಿತು. ಆಗಸ್ಟ್ 15ರ ಒಳಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಲಾರದೆಂದು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಅವರು ನಿಜಾಮನೊಂದಿಗೆ ಮಾತುಕತೆಗೆ ಮುಂದಾದರು. ಅದ್ದರಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸೇರ್ಪಡೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ವಿಸ್ತರಣಾ ಗಡುವು ನೀಡಿರೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದರು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್. ಅದರಂತೆ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟ ಅನ್ನು ಎಂದಿತು ಅವರ ಸಲಹೆಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಧಾನ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಬ್ಯಾಟನ್‌ರನ್ನು ಕೋರಿತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ.

ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳು ನಿಜಾಮ, ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ್ನು ಸುಸಂಘಟಿತ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅದು ಭಾರತ ಆಗಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾ

ಅಗಲಿ ತರಲು ನಾನು ಆಲೋಚಿಸಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಬರಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದೇನೆ. ಅಂತಹ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾರತದ ನೀತಿಗೆ ನಾನು ಒಳಪಡುವೆ. ಅಂತೆಯೆ ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಅದರ ವಿನಿಮಯದ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವೆ. ಭಾರತ ಕೋರಿದ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಭಾರತದ ನೆರವಿಗೆ ನೀಡಲು ಸಿದ್ಧವಿದೆ: ಭಾರತದ ವಿದೇಶಿ ನೀತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ತನ್ನ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಬಾಹ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮೂರು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಅರ್ಹತೆಗಳಸಲಿವೆ ಎಂದ ನಿಜಾಮ: ಭಾರತ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ನಡುವೆ ಯುದ್ಧ ನಡೆದರೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ತಟಸ್ಥವಾಗುಳಿಯಲಿದೆ. ಎರಡನೆಯದು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ Agents-Generalಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಲಿದೆ. ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಇಂಡಿಯಾ ಏನಾದರೂ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್‌ನಿಂದ ಹೊರಬಂದರೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಲು ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಮುಕ್ತವಿದೆ ಆಗ ಎಂಬ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಕ್ಕಿದ.

ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ಅವರು ಇವನನ್ನು ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕರಾರನ್ನು ನಾನೇನಾದರೂ ಇಂಡಿಯಾದೊಂದಿಗೆ ಸಹಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನದೊಂದಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದು ಬೆದರಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ನಿಜಾಮರ ಪತ್ರ ರಾಜನೀತಿಜ್ಞರಿಗೆ ತಕ್ಕುದಲ್ಲದ ರೀತಿಯದೆಂದು ಬಾಡಿಸಿದರು ನವಾಬನಿಗೆ. ನಿಜಾಮರಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವ ಕಾಲ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ. ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿಗೆ ನಿಜಾಮರು ಸಹಿ ಮಾಡದಿರುವುದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ತೊಡಕು ಅಷ್ಟೆ, ಆದರೆ ಅದೇ ನಿಜಾಮರಿಗೆ ಬಯಮಟ್ಟಿಗೆ ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲಾಗದಂತ ಸ್ಥಿತಿ ಅದು. ಇಂಡಿಯಾ ದುರ್ಬಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲದೆ ಆಮೇಲೆ ಅದು ಇತರೆ ವಿಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇರೆಡೆ ಮಗ್ನವಾಗಿದೆ. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸಲು ಅದಕ್ಕೆ ಪುರಸೊತ್ತು ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆಯೆಲ್ಲ ಬರಿ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ನಿಜಾಮ, ಛತಾರಿಯ ನವಾಬರಿಂದ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದವಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಪಡೆದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಇತ್ತೇಹಾದ್-ಉಲ್-ಮುಸ್ಲಿಮೀನ್, ನಿಜಾಮರ ಮೇಲೆ ಛತಾರಿಯ ನವಾಬರ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಮೀರ್ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಅಥವಾ ಜಹೀದ್ ಹುಸೇನ್‌ರನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಡ ಹಾಕಿತು. ಮೀರ್ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಉದ್ಯಮಿ. ಯುಎನ್‌ಒನಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದ್ದಾತ. ಅಂತೆಯೇ ಜಹೀದ್ ಹುಸೇನ್ ಬಾರತದಲ್ಲಿ ಪಾಕ್ ರಾಯಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದವರು. ನಿಜಾಮರು ಈ ಇರ್ವರ ಬಗ್ಗೆ ಜಿನ್ನರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದರು. ಆತ ಇರ್ವರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದ. ಜಿನ್ನ ಜೊತೆ ಭಾರತದೊಂದಿಗಿನ ಸಂಧಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದರು

ನಿಜಾಮ. ಆದರೆ ಜಿನ್ನ ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಬಾಧ್ಯಸ್ಥನಾಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಜಿನ್ನನ ಸಲಹೆ ಮೇರಿ ನಿಜಾಮದ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ನೇಮಕಾತಿ ಕಾಶೀಮ್ ರಜ್ವಿಯ ಹುಕುಮ್‌ನಿಂದಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಇತರೆ ನಾಮಿನಿಗಳು ರಜ್ವಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಆದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ರಜ್ವಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿತ್ತು.

ಸರಿಸುಮಾರು ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಕಾಶೀಮ್ ರಜ್ವಿ ದೆಹಲಿಗೆ ಭೇಟಿ ಇತ್ತ. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಹಣೆಬರಹದ ತೀರ್ಪುಗಾರ ಈಗ ನಾನೇ ಅಂತ ಈತ ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರು ನವೆಂಬರ್ 24ರಂದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದರು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಟೀಮು 25ರಂದು ದೆಹಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚೆಗಿಳಿಯಿತು. ಇದೊಂದು ಕುಟಿಲ ಬಗೆಯ ವರ್ತನೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಿಯೋಗ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳ ಮಾರ್ಪಾಡಿಗೆ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿರುವ ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆ, ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮ, ಅರ್ಧ ವಿರಾಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೇಲೂ ಕಿತ್ತಾಟಕ್ಕಿಳಿಯಿತು!

ನಿಯೋಗ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿತು ಅಷ್ಟೇನೂ ಭೌತಿಕ ಮಾರ್ಪಾಡನ್ನು ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅನುಬಂಧ ಪತ್ರದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ. ಎರಡೂ ಡಾಕ್ಯುಮೆಂಟುಗಳಿಗೂ ಸಾ.ಶ1947ರ ನವೆಂಬರ್ 29ರಂದು ನಿಜಾಮರ ಸಹಿ ಬಿದ್ದಿತು.

ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರು ಐದು ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಅಧಿಪತ್ಯ ಮತ್ತು ನಿಜಾಮರು ಜೊತೆಗೂಡಿ ಪರಸ್ಪರರು ಸೌಹಾರ್ದತೆಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರರ ಹಿತಕಾಯುವುದೆ ಪ್ರಧಾನ ಗುರಿ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಐದು ನಿಬಂಧನೆಗಳಿದ್ದವು. ಮೊದಲ ನಿಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗುವವರೆಗೆ, ಸರ್ವರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತಹ ಎಲ್ಲ ಕರಾರು ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು; ಅಂದರೆ ರಕ್ಷಣೆ, ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಸಂವಹನ ಯಾವು ಇವು ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರಾಣಿಯ ಮತ್ತು ನಿಜಾಮರ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಂಡಿದ್ದವೋ ಇವೆಲ್ಲವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ನಿಜಾಮರ ನಡುವೆ ಮುಂದುವರಿಯಲಿವೆ. ಆದರೆ ಈ ಕರಾರು ಅಧಿಪತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೆ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಹಕ್ಕನ್ನಾಗಲಿ ನಿಜಾಮರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಸೇನಾ ಪಡೆಯನ್ನು ಆಂತರಿಕ ಶಾಂತಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಬಂಧನೆ Iರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ನಿಜಾಮ, ದೆಹಲಿ ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಮತಕ್ಕೆ ಬಂದಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅವರವರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರರು ಮಾಡಿಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ನಿಬಂಧನೆ-IIIರ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಕೂಡದು ಮತ್ತು ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕರಾರು ಮುಕ್ತಾಯದ ನಂತರವೂ ಸಹ ಪರಸ್ಪರರು ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಬಂಧನೆ-IVರಲ್ಲಿ ಈ ಕರಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಏನೇ ವಿವಾದ ಬಂದರೂ ಅದನ್ನು ಇರ್ವರಿರುವ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಾರರಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಓರ್ವರು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡವರಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ತೀರ್ಪು ನೀಡುವ ಮಧ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆದಾರರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ನಿಬಂಧನೆ-V ಈ ಕರಾರು ತತ್ ಕ್ಷಣದಿಂದಲೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರಲಿದ್ದು ಇದು ಒಂದು ವರುಷದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಚಾರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ;

ನಿಜಾಮ ಅನುಬಂಧ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಾನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ ನನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಕ್ಷಪಾತರಹಿತನದಿಂದ ಚಲಾಯಿಸಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕರಾರು ಉಜಿರ್ತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆತ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಅವೆಂದರೆ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ, ವಾಣಿಜ್ಯಕ, ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ, ಅನಿವಾಸಿಗಳ ವಾಪಸಾತಿ, ಆಯುಧ ಮತ್ತು ಮದ್ದುಗುಂಡುಗಳ ಸರಬರಾಜು, 'soft' ವಾಹನಗಳ ಆಮದು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆಯ ಹಿಂತೆಗೆತ, ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದ ವಾಪಸಾತಿ, ನಾಣ್ಯ, ನೋಟು ಮತ್ತು ಅಂಚೆ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದರು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರು ತೃಪ್ತಿದಾಯಕ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಿದೆ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿದೆ. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳು ಭಾರತದವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿಕೆಯ ತರಹ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಪ್ರಗತಿಪಥದತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯಲಿವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನನಗಿದೆ ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರು ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿಲೀನಗೊಳ್ಳುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗಿದೆ. ನಿಜಾಮರು ಎತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಲಿದೆ ಎಂದು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರಿಗೆ ನಿಜಾಮ ಗುಪ್ತ ಪತ್ರವೊಂದನ್ನು ಬರೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರೆನು ಎಂದು ಭಾಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು..ಈ ಪತ್ರ ಮತ್ತೆರಡು

ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮೊದಲನೆಯದು, ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟ ಕಾಮನ್‌ವೆಲ್ತ್‌ನಿಂದ ಹೊರಬಂದರೆ, ನಿಜಾಮ ಆಗ ತನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಸ್ವತಂತ್ರರಿರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಭಾರತ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಮಧ್ಯೆ ಏನಾದರೂ ಯುದ್ಧ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ, ತಾನಾಗ ತಟಸ್ಥನಾಗುಳಿಯುವುದಾಗಿ ನಿಜಾಮರು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಈ ಎರಡು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.

ನವೆಂಬರ್ 29ರಂದು ಸರ್ದಾರರು ಕರಾರು ಹಾಗೂ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಈ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆ ಆಗ ಸಂಸತ್ತು ಆಗಿ ಕಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ದಾರರು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಆಂತರಿಕ ಗೋಜಲುಗಳ ಪರಿಚಯದ ಅರಿವಿದೆ. ಎರಡು ಕಡೆಯವರು ಅವರವರ ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿಯನುಸಾರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ, ನಿರ್ಭಿತವಾಗಿ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಗರಿಷ್ಠ ಪ್ರಮಾಣದ ಸದಾಶಯದೊಂದಿಗೆ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಬಗೆಯ ಒಂದು ಕರಾರಿಗೆ, ಒಂದು ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪಡೆದಿರುವರು ಗಣನೀಯವಾದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಮುಂದೆ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಒಂದು ಪಕ್ಷದ ಕಾಲಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ನಡುವೆ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧ ಕುದುರುವುದೆಂದು ತನ್ಮೂಲಕ ಸಂಬಂಧ ಶಾಶ್ವತ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವುದೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗಿದೆ. ಸದರಿ ಕರಾರು ಪಾಕಸ್ತಾನದೊಂದಿಗೆ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿಲೀನಕ್ಕೆ ಮನಗೊಡದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಸರ್ದಾರ್ ಸಂಸತ್ ಕಲಾಪದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನಾನು ಈ ಯತಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣಕರ್ತರಾದ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರಿಗೆ ಆತ್ಮೀಯದ ಆಭಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರು.

ಹೈದರಾಬಾದ್–II :

ಸಾ.ಶ1947ರ ಘಟನೆಗಳ ಕಡೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನೊಂದಿಗಿನ ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ದಿಕ್ಸುಚಿ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳುತ್ತದೆ. ನೆಹೂ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕರಾರಿನಿಂದಾಗಿ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ವರುಷದವರೆಗಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಮಾತ್ರ ಆಶಾವಾದಿಯಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಮುಖರು ಶಾಂತರಾಗುವರೆಂದು ಅವರ ಹೃದಯ ಮೆತುವಾಗಿ, ಕರಾರಿನ ಅವಧಿ ಅಂತ್ಯವಾಗುವ ಮುನ್ನವೆ ಇತರೆ ಎಲ್ಲ ರಾಜರಂತೆ ನಿಜಾಮರೂ ಕೂಡ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಗುವರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಕಡೆ, ನಿಜಾಮ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಲಹೆಗಾರರು ಈ ಕರಾರಿನಿಂದ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ನಮಗೆ ಉಸಿರಾಡಲು ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ

ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಾವು ಒತ್ತಡ ಹೇರಬಹುದೆಂದು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸ್ವಾತಂತ್ರವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಬಲ ಸಿಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸರ್ದಾರರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ನಾನು ಆಗ ಸರ್ದಾರರಿಗೆ, ನಿಜಾಮ ಈ ಒಂದು ವರುಷದ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಬೇಕು, ಇಲ್ಲ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಆಗ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಂತಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿನ ಅನುಚ್ಛೇದ 2ರ ರಿತ್ಯಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಕೆ.ಎಂ. ಮುನ್ಷಿಯವರನ್ನು ಏಜೆಂಟ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಸಾ.ಶ1937ರಿಂದ ಸಾ.ಶ1939ರವರೆಗೆ ಅವರು ಬಾಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಗೃಹಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಆಲ್ಲಿನ ಕೋಮು ಗಲಭೆಯನ್ನು ತಹಬಂದಿಗೆ ತಂದ ಕ್ರಮ ಭಾರಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು. ಕೆ.ಎಂ. ಮುನ್ಷಿಯವರ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ನಿಜಾಮರಿಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ಆತ ಕೆಲವು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ. ಮೊದಲಿಗೆ ಮುನ್ಷಿ ಕೇವಲ ವಾಣಿಜ್ಯ ನಿಯೋಗಿಯಾಗಿ ಇರಲು ಮಾತ್ರ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರಲು ಅಪೇಕ್ಷಿ ಪಡಲಿಲ್ಲ ನಿಜಾಮ. ನಾನಾಗ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿಗೆ ಕರಾರಿನ ಅನುಚ್ಛೇದ–2ರ ಪ್ರಕಾರ ಆದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಏಜೆಂಟ್–ಜನರಲ್‌ರವರು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತರಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು.

ನಂತರ, ಏಜೆಂಟ್ ಜನರಲ್ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕಾರ ಸಮಾರಂಭದ ವಿಧಿಗಳ ಆಚರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದರು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಇರಾದೆ ಏನಿತ್ತೆಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರದ ಸರಿಸಮಕ್ಕೆ ತರುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಎರಡು ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹೇಗೆ ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಯೋ ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲೇ ಏಜೆಂಟ್–ಜನರಲ್‌ರನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶ ಅವರದಿತ್ತು. ಸ್ಟೇಟ್ ಮಿನಿಸ್ಟ್ರಿ ಈ ನೀತಿಗೆ ಕಡು ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ವಸ್ತುತಃ, ಯಾವುದೇ ಆಚಾರವಿಧಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಚಯ ಪತ್ರಗಳ ವಿನಿಮಯವೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಎರಡೂ ಕಡೆಯೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಏಜೆಂಟ್ ಜನರಲ್‌ಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ.

ವಿವಾದ ತಲೆ ಎತ್ತಿತು ಮುನ್ಷಿಯವರಿಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ವಾಸಗೃಹ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ನಿಜಾಮ ಕೊನೆಪಕ್ಷ ಮುನ್ಷಿಯವರಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ವಸತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ. ಮುನ್ಸಿ ಜೋಲರಮ್ಮಲ್ಲೋ ಅಥವಾ ಛಂದೆರ್‌ಘಾಟ್‌ನಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ. ಕೊನೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆಗೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಮುನ್ಸಿ ಮತ್ತವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

ನಿಜಾಮ ಸರ್ಕಾರ, ಶೀಘ್ರ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಿಂದ ಕಾಲೆಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಸೇನೆಗೆ ಮತ್ತು ಪೊಲೀಸ್ ವಡೆಗೆ ಭಾರತ ಶಸ್ತಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮದ್ದುಗುಂಡು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಹೇರಿತು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ.ಶ1947 ಡಿಸೆಂಬರ್ 24ರಂದು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನಿಯೋಗವೊಂದು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿತು. ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆ ಹೈದರಾಬಾದ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಆದಾಗಲೇ ಬಹಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿರುಗಿತ್ತು. ಜಲ್ನ ಮತ್ತು ಸಿಕಂದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಪಡೆ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಜಲ್ನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇನೆ Indian Pioneer CorpsUE ಸೇರಿದ್ದು ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ವಿಸರ್ಜನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಏಪ್ರೀಲ್ ಅಂತ್ಯದ ಒಳಗೆ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮುಗಿಸಿ ಎಂದು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ನಮಗೆ ಸಮಯದ ಗಡುವು ನೀಡಿತು. ಸಿಕಂದರಾಬಾದ್‌ನಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಡೆಯನ್ನು ಶೀಘ್ರ ಖಾಲಿ ಮಾಡಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡವು.

ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವವರೆಗೂ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಸ್ಟೋರ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದ ಶಸ್ತಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬಿದ್ದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಟೋರ್‌ಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಚೌಕಿದಾರರು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಆದೇಶವೊಂದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಪಡೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಮುನ್ನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಟೋರ್‌ಗಳು ಸೂಕ್ತ ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಇರಕೂಡದೆಂದು ಹಾಗೂ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳು ಒಟ್ಟೋಟ್ಟಿಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಾಪಸಾಗಬೇಕೆಂದು ಆದೇಶಿಸಿದೆವು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪರ ಇವ್ವ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವರ ಪಸಿವು ಈಗಾಗಲೆ ತಿಂದುಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ಗುಡಾಣವಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು ಇಲ್ಲ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುವಂತ ಬೇಡಿಕೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತ ಸಂಧಾನವನ್ನು ಭಗ್ನಗೊಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು ನಿಯೋಗ. 14ರ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರ ಮುಂದೆ ನಿಯೋಗ ಮತ್ತೊಂದು ಆಘಾತಕಾರಿ ಸಿಡಿಗುಂಡನ್ನು ಸಿಡಿಸುತ್ತ ಪುನಃ ನಾಲ್ಕು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಕರಡು Heads of Agreementಗೆ ಕೋರಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀವು ಇಂತಹವೆ ಶಾಸನವನ್ನು ಪಾಸು ಮಾಡಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅದು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿಯಿತು. ಎರಡನೆಯದು ಹೈದರಾಬಾದಿನ 20,000 ಸೈನಿಕರ ಜೊತೆಗೆ 8000 ಅನಿಯತ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ರಜಕಾರರನ್ನು ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸುವುದು (ಎಲ್ಲರನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲ) ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ

ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವುದನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಕಾಯಿದೆ 1935 ಸೆಕ್ಷನ್ 102ರ ಮೇರೆಗೆ ಎಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಅವರ ಅಹವಾಲು ಇದ್ದಿತು. ಸೆಕ್ಷನ್ 102ರ ಪ್ರಕಾರ ತುರ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದೇಶ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ತುಮುಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಜೂನ್ 14ರ ರಾತ್ರಿ ಸೇರಿದ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟ ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಯ ನಾಲ್ಕು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಪುನಃ ಜೂನ್ 15ರಂದು ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ನ ಭೇಟಿಯಾದರು. ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಆಗಲೂ ವಾಣಿಜ್ಯಕ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಬೇಕೆಂದ. ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇವೆಲ್ಲ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್. ಸಭೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಮತ್ತೂ ಮುಂದುವರಿದು ಹೊಸ Heads of Agreementನಲ್ಲಿ ನಾವು ಪಂಚಾಯ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಟ್ಟಳೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಎಂದು ಆಗ್ರಹಿಸಿದ. ಈಗಾಗಲೆ ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಟ್ಟಳೆ ಇದ್ದು ಅದು ಈಗಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದೇಳಿ Heads of Agreement ನಡೆಯಲಿರುವ ಹೊಸ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು.

ಅದೇ ದಿನ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಭಾರತ, ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಬೇಕು ಬೇಕೆನಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದೀವಿ ನೀವು ಮತ್ತೆ, ಮತ್ತೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಇಡಕೂಡದೆಂದು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಕರಾರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಒಪ್ಪಿ ಇಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಇಷ್ಟೆ ಉಳಿದಿರುವ ದಾರಿ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಎಂದರು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್. ಸರ್ ವಾಲ್ಟರ್ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು.

ಮರುದಿನ ಸಂಜೆವರೆಗೂ ಹೈದರಾಬಾದಿನಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸುದ್ದಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ನಿಜಾಮನಿಂದ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ಗೊಂದು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮ್ ಬಂದಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲಿನ ಸಲಹೆ ಕೇಳಿದೆ. ಅವರ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ ನನಗೆ ಕರಾರು ಹೇಗಿದೆಯೋ ಹಾಗೆ ಒಪ್ಪಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದ. ನಿಜಾಮ ನಾಲ್ಕು ಆಂಶಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದ. ಅವುಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಅವನು ಸಂತೃಪ್ತನಾಗುತಲಿದ್ದ. ಶಾಸನಸಭೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕರಡು ಫರ್ಮಾನ್‌ನಲ್ಲಿನ ಪದಗಳು 'On A basis which I shall Consider Later' ಹಾಗೆ ಬಿಡಬೇಕು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಮಧ್ಯಾಂತರ ಸರ್ಕಾರದ ಪರ ಇದ್ದ ವ್ಯಾಖ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ಇಚ್ಛಿಪಟ್ಟದ್ದು 'In consultations with the leaders of major Political Parties' ವಾಕ್ಯ ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೋರಿದ್ದ. ಮೂರನೆಯದು, ಹೈದರಾಬಾದ್‌ಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಹಾಗೂ

ಹಣಕಾಸಿನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಸೇರಬೇಕು. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ, ನ್ಯಾಯಪಂಚಾಯ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವ ಅವಕಾಶ ಬೇಕೆಂದ.

ವಾಲ್ಟರ್ ಮಾಕಟನ್ ಈ ನಾಲ್ಕು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಪಠ್ಯಾ ಅಸಮರ್ಥನೀಯ ಹಾಗೂ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದ ಎಂದರು. ನಾನು ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಜಾಮರೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸುವೆ ಎಂದರು. ಈ ಅಂಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್, ಸರ್ ವಾಲ್ಟರ್ ಕೈಲಿ ನಿಜಾಮುನಿಗೊಂದು ಪತ್ರ ಕಳಿಸಿದರು.

ಜೂನ್ 17ರ ಅಪರಾಹ್ನ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್‌ರಿಗೊಂದು ಟೆಲಿಗ್ರಾಂ ಬಂದಿತು. ಸರ್ ವಾಲ್ಟರ್ ಮಾಕಟನ್‌ನಿಂದ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪದ 'Lost' ಎಂಬುದಿತ್ತು. ಸಂಜೆ ವೇಳೆಗೆ ನಿಜಾಮನಿಂದ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಅಪಸ್ಥಾಲದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಲು ಈ ಹಿಂದೆ ನಿಜಾಮ ಒಪ್ಪಿದ್ದವನು ಈಗ ಅದರಿಂದಲೂ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದ.

ಜೂನ್ 17ರ ಸಂಜೆ ನೆಹೂ ಪತ್ರಿಕಾಗೋಷ್ಠಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಧಾನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಹೋಗಲಿಚ್ಛಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಕರಾರಿನಾಚೆ ಭಾರತ ಹೋಗಲು ಇಚ್ಛಿಸದು ಎಂದರು. ಅದೇ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಮಿ ನಮಗೆ. ನಮ್ಮದು ಮುಕ್ತದ್ವಾರದ ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿ. ನಿಜಾಮರು ನಮ್ಮ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಒಪ್ಪಬಹುದು ಆದ್ದ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಗತವಿದೆ ಎಂದರು.

ಹೈದರಾಬಾದ್–III :

ಹೈದರಾಬಾದಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಾನ ಮುರಿದುಬಿದ್ದ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಬಳಿ ಅಂದರೆ ಸಾ.ಶ1948 ಜೂನ್ 21ರಂದು ನಮಗೆ ವಿದಾಯ ಹೇಳುತ್ತ ಭಾರತದಿಂದ ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಹೊರಟರು. ಅವರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಿ. ರಾಜಗೋಪಾಲಚಾರಿಯವರು ಗವ್ಹರ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಸಂಧಾನ ಮುರಿದುಬಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ತೀರಾ ನಿರಾಶದಾಯಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ನಿಜಾಮನೊಂದಿಗೆ ಸಂಧಾನಕ್ಕಿಳಿದು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತಂದೇ ತರುವೆನು ಆಶಾವಾದಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಿಜಕ್ಕೂ ನಿಜಾಮ ಇಂತಹ ಅದ್ಭುತ ಸ್ನೇಹಿತನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಹೈದರಾಬಾದಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಯಾರಿಗಾದರೂ ರಜಕಾರ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟ ಸೇರ್ಪಡೆಗಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರದ ರಚನೆಗಾಗಲಿ ಒಪ್ಪದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ವಸ್ತುತ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲೂ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ಅವರು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರದ ರಚನೆಗೆ ಸಮಚಿತ್ತತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ

ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕೆ ಕುತ್ತು ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಬಂದೊದಗಲಿದೆ ಎಂಬ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಅವರೊಳಗಿತ್ತು. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಈಗ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಜ್ವಲಂತ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರೆ ವಿಕ್ಟಟ್ಟಿನಿಂದ ಅದರ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು ಅಲುಗಾಡಿಸಲು ಅದರಿಂದ ಏನೂ ಆಗದು ಎಂದು ನಿಜಾಮ ಮತ್ತವನ ಸಲಹೆಗಾರರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಭಾರತ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವು ತಾಳಿರುವ ಕೆಲವು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರು ದನಿಗೂಡಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮ ನಿಜಾಮ ಜೊಂಡುತನದ ವರ್ತನೆಗೆ ಕಟ್ಟುಬಿದ್ದಿದ್ದ.

ಈಗ ಒತ್ತಡ ಭಾರತ ಹಾಗೂ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಎರಡರ ಮೇಲೂ ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತೊಡಗಿತು. ಎರಡೂ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಗಡಿ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ, ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿಗೊಂಡವು. ಪರಸ್ಪರ ಅಪನಂಬಿಕೆ, ಪ್ರಚೋದನೆಯ ಅಧಿಕ ತೊರೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಘಟನೆಗಳು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಗೊಂಡು ಗಾಳಿಸುದ್ದಿ ನಿಜವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಗೆ ಮುನ್ನ ಸರಿ ತಾಳೆಗೆ ಮನಗೊಡಲಿಲ್ಲ ಮಂದಿ. ಈ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಂಗತಿಗಳು; ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ಘೋಷವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸಿದವು. ಅವೇ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಿಜಾಮನ ಎಕ್ಸಿಕ್ಯೂಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಜೆ.ವಿ. ಜೋಶಿಯವರ ರಾಜಿನಾಮೆ, ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟರು ಮತ್ತು ರಜಕಾರರ ಮೈತ್ರಿ ಮತ್ತು ಸಿಡ್ನಿ– ಕಾಟನ್ ಎಂಬವನ ಬಂದೂಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಹಿವಾಟು. ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿಗೆ ರಾಜಿನಾಮೆ ಪತ್ರ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಜೋಶಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲ್ನಾ, ಔರಂಗಾಬಾದ್, ಪರ್‌ಭಾನಿ ಹಾಗೂ ನಾಂದೆಡ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹದಗೆಟ್ಟಿದೆ. ಪೊಲೀಸರು ರಜಕಾರರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಲೂಟಿ, ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ, ಕೊಲೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಭಂಗ, ಅತ್ಯಾಚಾರ, ಆವರ ಮೇಲೆ ಉಪದ್ರವ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಬಸವಳಿದ ಬಹಳಷ್ಟು ಹಿಂದೂಗಳು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹೊರಗೆ ನಿರಾಶ್ರಿತರಾಗಿ ಇರುವಂತಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜೋಶಿಯವರ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ:

ಸಂಪೂರ್ಣ ಭೀತಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯ ನಾಂದೆಡ್ ಮತ್ತು ಪರಭಾನಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿದೆ. ಲೋಹದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ವಿದ್ವಾಂಸಕ ಕೃತ್ಯ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರ ಕೋಡಿ ಹರಿಸಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದರು, ಅವರ ಕಣ್ಣು ಕಿತ್ತರು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನಭಂಗ ಮಾಡಿದರು. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದರು. ನನ್ನ ಹೃದಯ ವೇದನೆಯಿಂದ ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪೆಯಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಎದೆಬಿರಿಯುವ ದೌರ್ಜನ್ಯವನ್ನು ತಡೆಯದ ದುರ್ಬಲ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ನನಗಿಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಥಾನದೊಳಗಿನ ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ ಕೇವಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಹಿಂದೂಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೆ ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ರಜಕಾರರ

ನೀತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಮುಸ್ಲಿಂರಿಗೂ ಗುದ್ದು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಂದಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರಕರ್ತರು ಜೈಲಿನಲ್ಲಿದ್ದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ನಿಷೇದಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಭಾರಿ ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸುವ ವಿಷಯ ಅಂದರೆ ರಜಕಾರರು, ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟರೊಂದಿಗೆ ಮೈತ್ರಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದು. ಸಾ.ಶ1943ರಲ್ಲಿ ನಿಜಾಮ ಸಂಸ್ಥಾನಾದ್ಯಂತ ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟ ಪಕ್ಷವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದ! ಈ ನಿಷೇಧ ಈಗ ತೆರವಾಗಿತ್ತು. ಮೇಲಾಗಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರಿಗೆ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಮದ್ದುಗುಂಡುಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಮೂಲಕ ಸಾಗಿಸುವ ಯತ್ನಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಿಡ್ನಿಕಾಟನ್ ಹೆಸರಿನ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾದವನೋರ್ವ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ಕರಾಚಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವನೆಂದು ವರದಿ ಇತ್ತು. ಸಾಗಾಣಿಕೆ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಬೀದರ್ ಹಾಗೂ ವಾರಂಗಲ್‌ನ ಏರ್‌ಫೀಲ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಮಾನಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಕಷ್ಟವಿತ್ತು ಅಂತೆಯೇ ಆಯುಧಗಳ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಸಹ. ಆದರೆ ಇದೇ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಅತಿರಂಜಿತ ಉಪ್ಪೇಕ್ಷೇಯ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದವು.

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಸೆಕ್ಯುರಿಟಿಯನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ರೂ. 20 ಕೋಟಿ ಸಾಲವನ್ನು ನಗದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಯತ್ನಿಸಿತು. ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನಗದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸಹ ಈ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಅದು ಕೈ ಹಾಕಿತ್ತು. ಈಗ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೆಕ್ಯುರಿಟಿಯನ್ನು, ನಿಜಾಮರಾಗಲಿ ಅವರ ಸರ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ಹೈದರಾಬಾದ ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಗಲಿ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲವೆಂದು ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕರೆನ್ಸಿ ಸಂದೂಕವನ್ನು ಸಹ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಿತು. ಮುಂದುವರಿದು, ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಆಭರಣಗಳು ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಕರೆನ್ಸಿಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿತು ಭಾರತ. ಇದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ತಮ್ಮ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಮದ್ದುಗುಂಡಿನ ಏರೀದಿ ಮೇಲೆ ವ್ಯಯಿಸಿತ್ತು. ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತು.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹೊರಡಿಸಿದ ಸುಗ್ರಿವಾಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸಾಲದ ಹಣ ಫ್ರೀಜ್ ಆಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕಿತು. ಆದರೆ ನಿಹೂ, ಲಿಯಾಕತ್ ಅಲಿಪಾನ್‌ಗೆ ನಾವು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ವಿರುದ್ಧ ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದರು.

ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೂಲಕ ಹಾದುಹೋಗುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ರೈಲ್ವೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪದೇ ಪದೇ ನಡೆವ ದಾಳಿಯಿಂದ ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಸದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರುವಂತಾಯಿತು. ಸ್ತಂಭನ ಕರಾರಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗುತ್ತಿದ ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪಂಚಾಯಿತಿಗೆ ಒಯ್ಯಲು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸರ್ಕಾರ ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕಿತು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿನ ಕಾನೂನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ ತೀರಾ ಹದಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರಾರಿನ ಭಂಗ ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಅಮೂಲ್ಯವಾಯಿತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬಂದ ಮಾಹಿತಿಯಂತೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಬಳ 2 ಲಕ್ಷ ರಜಾಕರರು, ಸಂಸ್ಥಾನದ 42,000 ಪಡೆ ಜೊತೆಗೆ ಅಸಂಖ್ಯೆಯ ಪಠಾಣರು ಇದ್ದರು; ಪಠಾಣರು ಈ ಮುಂಚೆಯೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ತೂರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಗಡಿಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅಕ್ರಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿದ್ದು, ಈ ಅಕೃತ್ಯಗಳ ತಡೆಗೆ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಸುತ್ತ ಸೇನೆಯ ಪಹರೆಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದವು (ಮೇ 1948). ತತ್ಪಲ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕ್ರಿಯೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತಾಭಿಪ್ರಾಯ ಮೂಡದೇ ಹೋಯಿತು. ನಿಷ್ಠಿಯ ನೀತಿಯ ಪರವಿದ್ದ ಕೆಲವರ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಭಯ ಏನಿತ್ತೆಂದರೆ ಬೃಹತ್ತಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೈದರಾದಾದಿನಲ್ಲಿ ಕೋಮುಗಲಭೆ ಎದ್ದು ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿರುದ್ಧ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಬಹುದಾದ ಸಂಭವವೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೌಹಾರಿದರು. ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಸಹಸ್ರಗಟ್ಟಳೆ ಹಿಂದೂಗಳ ಮಾರಣಹೋಮ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ಶಂಕೆಪಟ್ಟರು. ತತ್ಪರಿಣಾಮ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಕಗ್ಗೊಲೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂರ ದಂಗೆ ಏಳುವರೆಂದರು. ಅದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೊಪ್ಲರು ಎಂದರು. ಈ ಆದ್ಭುತ ಸಲಹೆ ಮೊಪ್ಲರನ್ನು ಎಂದೂ ನೋಡದೆ ಇರುವ ಮಹಾಶಯರಿಂದ ಈ ತರಹದ ಶಂಕೆ ಹೊರಬಿತ್ತು. ಅದು ಅಲ್ಲದೆ ಮೊಪ್ಲರ ಮನೋಧರ್ಮದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದ ಮಂದಿಯಿಂದ ಈ ತರಹದ ಸಲಹೆ ಬಂದಿತ್ತು.

ಇವರಾರಿಗೂ ಮಲಬಾರಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಬಗ್ಗೆ ಅಂದಿನ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಆಗಬಹುದೆಂಬ ಗ್ರಹಿಕೆ ನಿಜ. ಅಂತಹ ದುಷ್ಕೃತ್ಯದ ತಡೆಗೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಕ್ರಮ ಅನಿವಾರ್ಯವಿತ್ತು.

ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೋಮುಗಲಭೆ ಆಗಲಿದೆ ಎಂಬ ಜೊಚ್ಚಿಯನ್ನು ಉಪೇಕ್ಷೆಯದೆನಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದು ಪೂರ ಮಿಥ್ಯೆಯದೇನು ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತಹ ಮತ್ತೊಂದು ಭಯ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ಕ್ರಮಕ್ಕಿಳಿದರೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ನಡುವೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಿತ್ತು. ಹೈದರಾಬಾದ್ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ತಲೆ ಹಾಕದು ಎಂಬ ಗಾಢನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿಮಾನಗಳು ದೆಹಲಿ, ಬಾಂಬೆ, ಮದ್ರಾಸ್ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಕತ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಾಂಬ್ ಹಾಕಲಿವೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಗಾಳಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಈ ಊಹಾಪೋಹದ ಗಾಳಿಸುದ್ದಿ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಕಡೆಯದಾದರೂ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕುರಿತಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದ ವಿರುದ್ಧ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಪಡೆಯ Commander-in-Chief ಆಗಿರುವ ಎಲ್. ಎಡ್ರೂಸ್‌ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದಕ್ಕಿಳಿದಿದ್ದ ಏರ್ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಜನರಲ್ ಹೈದರಾಬಾದ್ ವಿಷಯದ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಎಲ್. ಎಡ್ರೂಸ್ ಕೈಲಿ ಅಶಿಸ್ತಿನ ಕ್ಷುದ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಹ ಫ್ರೆಂಚ್ ವಿದೇಶಿ ಯೋಧನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತನಾಗಬಲ್ಲ! ಎಂದು ಅತನನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆ ಮಾಡಿದ.

ಭಾರತದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಪದೇ ಪದೇ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಆಲಸ್ಯ ಧೋರಣೆಗೆ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಅಪಾದಿಸಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರು. ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಿಂದ ಬಂದ ವಲಸಿಗರು ಹೇಳಿದ ಕತೆಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ರೈಲುಗಳ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ರೈಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರ ಸಜ್ಜಿತ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆ ನಿಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ಸಂಸತ್ತಿನ ನಿಲುವು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಆತಂಕವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಚರ್ಚೆ ಶುರುವಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕೋಮುವಾದದ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಭಯದ ಕಾರಣ ಮುಂದು ತಂದು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯತೆ ತಾಳುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸೇನಾ ಪ್ರಮುಖರು ಹಾಗೇನೂ ಯೋಚಿಸದೇ ಕೋಮು ಗಲಭೆ ಅದೆಷ್ಟೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪತ್ತಿಕ್ಕುವುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಗಲಭೆಗಳಿಗೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ತತ್ಪರಿಣಾಮ ನಾವು ಗಲಭೆಯನ್ನು ಪೀಪ್ರ ಹಾಗೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಡಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾವು ನೇಪಾಳದಿಂದ ಗೂರ್ಖಾ ಪಡೆಯನ್ನು ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆವು ಭಾರಿ ಮೊತ್ತ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮೇಲಿನ ಕ್ರಮ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಮುಂದೂಡುತ್ತ ಹೋಯಿತು ನಮ್ಮ ಕಡೆಯಿಂದ.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಲೆನೋವು ಉಂಟುಮಾಡಿದ್ದು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಅಕ್ರಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು. ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಹಾವಳಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಜಾಮನ ಸರ್ಕಾರ ಆ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸಾ.ಶ1943ರಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಿಸಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರಜಾಕಾರರಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೊಡ್ಡಿದ ಅದು ಬಳಿಕ ಭೂಗತವಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಅವರಾಗಿಯೇ ರಜಾಕಾರರೊಂದಿಗೆ ಮೈತ್ರಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಜಾಕಾರರು ವಸ್ತುತಃ ಹೈದರಾಬಾದಿನ ದೊರೆಗಳಾಗಿದ್ದರು ನಿಜವಾಗಿ. ಲಿಯಾಕ್ ಅಲಿ ಸಂಪುಟ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಮೇಲಿದ್ದ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞೆ ರದ್ದಾಯಿತು. ರಜಾಕಾರರು ಮತ್ತು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರೆರ್ಮರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈಡುಜೋಡಿಲ್ಲದ ಜೊತೆಗಾರರು. ರಜಾಕಾರರು ಕಲಮಂಡಿ ಮಾತ್ರ, ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವ ಸರ್ಕಾರ (Oligarchy) ವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದರೆ, ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಪ್ರಕ್ಷುಬ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಗೊಂದಲವನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಸ್ವಾರ್ಥ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ತತ್ಪರಿಣಾಮ, ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಡಳಿತ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುರಿ ಇದ್ದು ಇಲ್ಲಿಂದ ತಮ್ಮ ಗ್ರಹಣಾಂಗಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ. ಪ್ರತಿಯೋರ್ವನು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ, ರಜಾಕಾರರನ್ನು ಕಾರ್ಯತಃ ಪೊಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ಪೂರಾ ಸದಬಡಿಯಲಾಯಿತು. ಆದರೂ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಉಳಿದುಕೊಂಡರು.

ವಾರಂಗಲ್ ಮತ್ತು ನಲಗುಂದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ತೀರಾ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ದೇರೂರಿದ್ದರು. ಉದಾ: ನಲಗುಂದ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾದರೂ ರೈಲ್ವೆಯಾಗಲಿ, ಟೆಲಿಫೋನ್ ಸೌಕರ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಭೂಮಾಲಿಕರು ಬಡ ರೈತನಿಂದ ಕುಳಪಾಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮೇಯಲು ಒಳ್ಳೆ ಫಸಲು ಭೂಮಿ ದೊರಕಿತು.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ, ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ತಮ್ಮ ನಾಯಕರ ಆಣತಿಯಂತೆ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮದ ಸಂಘಟನೆಗಳೆಂದು ವಿಭಜಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಉಗ್ರಗಾಮಿ ತಂಡಗಳು ಗೋರಿಲ್ಲ ಮಾದರಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದವು. ಈ ತಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ಇದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿಗರು ಇವರ ಉಪಟಳದಿಂದ ಭಯಭೀತರಾಗಿ ಅವರ ನೆಲೆ, ಅವರ ಚಲನವಲನ, ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪೊಲೀಸರಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪೋಲೀಸ್ ನಂತರ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮನೆಯನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಮಿಲಿಟರಿ ಗವರ್ನರ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಪೀಲಿಗೆ ಹಲವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ತಂದೊಪ್ಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳು ರಜಾಕಾರರ ಮೂಲಕ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ

ಕೈ ಸೇರಿದ್ದವು. ಪ್ರದೇಶವೂ ಅಷ್ಟೇ ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನಿಂದ ಆವರಿಸಿ, ಸಂಪರ್ಕದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಗೋರಿಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಇಳಿದರು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಭಾರೀ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿತ್ತು.

ಸಮುದಾಯದವರ ಮನದಿಂದ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಭಯ, ಭೀತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅವರ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಅರ್ಜಿತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಯನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುವುದು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ದಿಟ್ಟ, ದೃಢ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಫಲತೆ ಕಂಡವು. ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ ಬಿತ್ತುವಂಥ ಉಗ್ರರ ಹುಟ್ಟಡಗಿಸಲು ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇವರನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಲು ಸಿಕ್ಕಿದ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಸಶಸ್ತ್ರ ಪೊಲೀಸ್ ಪಡೆಯನ್ನು ನೆರೆಯ ಮದ್ರಾಸಿನಿಂದ, ಕೇಂದ್ರೀಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಂದ, ಬಾಂಬೆಯಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡೆವು. ಸತತ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಹಾಕಿದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನಾವು ಇವರ ಉಪಟಳವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ನಿರಾತಂಕವಾದ ಸಮುದಾಯದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ನಾವು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರ ಮುಂದೆ ಆಗಲಿರುವ ಪ್ರಮಾದಗಳನ್ನು ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಊಹಿಸಬಹುದಿತ್ತು.

ಸಾ.ಶ.1951ರ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದ ಮೇಲಿನ ನಿಷೇಧವನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವಂತೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಬಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಅವರು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಶರಣಾಗದ ಹೊರತು ಅದರ ರದ್ದತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸದೆಂದು ಖಡಾಖಂಡಿತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಶಾಂತಿಯುತ ಮಾರ್ಗ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲು ಆಗದು. ಆದರೆ ಅದು ಹಾದಿಯಿಂದಿಳಿದು ಯಾವಾಗ ಬಲ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೋ, ಆಗ ಅದನ್ನು ಸುಸಲು ಅರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ, ಕಡೆಗೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ನಿಷೇಧವನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡಿ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಕೂಡ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿತು.

ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ದಮನ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಚಾರ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅದರ ಅರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಥಮ ಹೆಜ್ಜೆ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ

ರದ್ದತಿ ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರತರ ಬೇಗುದಿಯನ್ನು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರು ಉಂಟು ಮಾಡಿದರೂ ಸಹ ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನಂಶ ನಿಷ್ಪಾಣಾಮಗೊಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು ಜಾಗೀರದಾರರ ಜೊತೆಗೆ ಕೈ ಹೊಂದಿಸಿ.

ಜಾಗೀರ್‌ನೆಂದರೆ ನಿಜಾಮ ನೇಮಿಸಿದ ಭೂಮಾಲೀಕರು. ಇವರನ್ನು ಸರ್ದಾರ್-ಉಮ್ರಾಸ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಜಾಮನಿಗೆ ನಿತ್ಯ ಆರಿಕ ಆದಾಯ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಇವರಿಂದ ಅಡಕತ ವೆಚ್ಚ ಕಳೆದ ಬಳಕವೂ ಈತನ ಆದಾಯ 124 ಲಕ್ಷ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟಿತ್ತು. ನಿಜಾಮ ತನ್ನ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಸರ್ವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಈತನಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ 25 ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಅವನ ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ನೀಡಲು ಒಪ್ಪಿತು.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜಾಗೀರ್‌ಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿದ್ದವು. ಹಲವು ಬಗೆಯ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರರು ಈ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದರು. ಸಾ.ಶ.1949 ಆಗಸ್ಟ್ 15ರಂದು ಜಾಗೀರ್ ರದ್ದತಿ ಏರ್ಪಾಟನ್ನು ಪಾಸು ಮಾಡಲಾಯಿತು ಇವರನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ. ಸಾ.ಶ.1949ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾಗೀರ್‌ರು ಅಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಯ ಸ್ವಾಮ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟರು. ಸಾ.ಶ.1950 ಮಾರ್ಚ್ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಅವರುಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಂತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೂವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. 12.5ರಷ್ಟು ಒಟ್ಟಾರೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಗೇಣಿದಾರರುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಜಾಗೀರ್‌ದಾರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ನೀಡಿದವು. ಈ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಜಾಗೀರ್ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬಡ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜನತೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು. ಬಹು ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿತು.

ಜಾಗೀರುದಾರರು ಮತ್ತವರ ಪಾಲುದಾರರು ಜಾಗೂ ಅವರ ಅವಲಂಬಿತರನ್ನು ನ್ಯಾಯೋಚಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಜಾಗೀರ್‌ನಿಂದ ಬರುವ ವಾರ್ಷಿಕ ವರಮಾನ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ ಶೇಕಡ 4100ರಿಂದ ಶೇ. 75ರವರೆಗೆ ಮೊದಲು ಆದು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಮಧ್ಯಾಂತರ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಕಾಯಮಾಯಿ, ಜಾಗೀರದಾರರಿಗೆ ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿ (Commutation Sum) ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಕಡಿಮೆ ವರಮಾನವುಳ್ಳ ಮಂದಿಗೆ ಇದು ವರದಾನವೆನಿಸಿತು. ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರರು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ದೀರ್ಘ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಬಳಿಕ ಸೂತ್ರವೊಂದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿತು. ಅದರಂತೆ (ಎ) ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿಯಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ತೀರಾ ಹೊರೆಯಾಗಬಾರದು (ಬಿ) ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತವನ್ನು ಒಂದೇ ಕಂತಿನಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ

ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು (ಸಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರ ಸಾಲದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರರಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ನೆವದಲ್ಲಿ. ಸಾಲ ಪಡೆದು ಬಡ್ಡಿಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹೊರಕೂಡದು! ಜಾಗೀರದಾರರ ಸಂದಾಯದ ಮೊತ್ತ ಚುಕ್ತ ಮಾಡಲು ತಡವಾದರೆ ಅವರ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡಕೂಡದು. ಯಾವ ಗೇಣಿದಾರ (ಜಾಗೀರ್‌ದಾರನಿಗೆ ರೂ. 10,000 ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ನೊತ್ತ ಸಂದಾಯವಾಗಲಿದೆಯೋ ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿ) ಅಂತಹವರಿಗೆ ಹತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಜಾಗೀರ್‌ದಾರರ ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿ ರೂ. 25 ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದವರಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಚುಕ್ತಾ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. ಈ ಎರಡು ಗುಂಪಿನ ನಡುವೆ ಬರುವವರಿಗೆ ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿ ಕಂತನ್ನು ಹದಿನೈದಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಜಾಗೀರ್‌ನಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ರೂ. 3–5 ಕೋಟಿ ಆದಾಯ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭೂಕಂದಾಯ, ಒಳ ಸುಂಕದ ಆದಾಯ, ಅರಣ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ಸಂಸ್ಥಾನ ಕೊಡಬೇಕಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ವಿನಿಮಯ ಪಾವತಿ ರೂ. 18 ಕೋಟಿಗಳಷ್ಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಾರ್ಷಿಕ ರೂ. 114– 115 ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಹೊರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನ ಜಾಗೀರ್‌ಗಳ ಅಡಳಿತದ ವಿಚ್ಛೇದ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಜಾಗೀರ್ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು.

ಜಾಗೀರ್‌ಗಳ ನೌಕರರಿಗೆ ಪಿಂಚಣಿ ಹೊಣೆ ಸಹ ಹೊರಬೇಕಾಯಿತು ಸಂಸ್ಥಾನ. ಈ ನೌಕರರನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸೇವೆಗೆ ಐಕ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ತರಹದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಪರಿಹಾರ ಕಾಣದೆ ಇತರೆ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಇನ್ನೂ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದೇ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿತ್ತು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸುಧಾರಣೆಯಲ್ಲಿ. ಈ ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ವಿವಾದಾತ್ಮಕ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಂಡ ರೀತಿ ಮತ್ತು ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಸರ್ದಾರರು ಭಾರಿ ಖುಷಿಪಟ್ಟರು. ಸರ್ದಾರ್ ಪ್ರತಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಈ ತರಹದ ಸಮಸ್ಯೆ ಇದೆಯೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದೇ ತರಹದ ಇತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ಸಂಧಾನದ ಮೂಲಕ ಬಗೆಹರಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದರು.

ಮಿಲಿಟರಿ ಗವರ್ನರ್ ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಂಡೊಡನೆ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸೇರ್ಪಡೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರೆ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ದಾರಿಯನ್ನು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕೂಡ ತುಳಿದಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಣೆ ಹೊರಡಿಸಿದ. ನಿಜಾಮ 1949 ನವೆಂಬರ್ 23ರಂದು ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ

ಮಂಡಳಿ ರಚಿಸಿದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ಫರ್ಮಾನ್ ಸಹ ಹೊರಡಿಸಿದ.

ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಪೊಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದ ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲೆ ಹೋದಲೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಿಸಿಸಮಯ. ಬಹಳಷ್ಟು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತವನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿಸಿದವು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಹೌಸ್ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಲ್ಲದೇ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ವಿದೇಶಾಂಗ ಸಚಿವ; ಅರ್ನೆಸ್ಟ್ ಬೆವಿನ್, ಭಾರತವು ಯುದ್ಧ ಮನಸ್ಥಿತಿಯ ಕಾಲ್ಕೆರೆದು ನಿಲ್ಲುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ವಿರುದ್ಧ ಆರೋಪ ಮಾಡಿದ. ಈ ಎಲ್ಲ ಆರೋಪದಾರರಿಗೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಶಾಂತಿಯುತ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮದ ಅರಿವು ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಮೇಲೆ ಸಾ.ಶ1798ರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗುವ ಮೈತ್ರಿ (Subsidiary alliance) ಪತ್ರವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಎಂದೂ ನಿಜಾಮನನ್ನು ಭಾರತದ ಇತರ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗೇನೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಎಲ್ಲ ವಿದೇಶಾಂಗ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಶತಪ್ರತಿಶತ ಪರಮಾಧಿಕಾರ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ ಏಕಮಾತ್ರ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಆಂತರಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ನಿಜಾಮರ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆಯನ್ನು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬದಿಗೊತ್ತುತ್ತಾ ಬಂದಿತ್ತು. ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಅಲ್ಲದೇ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ನಿರುದಂಕೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು ಪರಮಾಧಿಕಾರ! ಹೈದರಾಬಾದ್, ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಗಡಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಬೇಲಿ ಭಾರತದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲಿನ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಜನತೆಯೊಂದಿಗೆ ಅದರ ಜನತೆಯ ಜಾತಿಯೂ ಸಹ ಏಕರೀತಿಯಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥಾನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ರೈಲ್ವೆ, ಅಂಚೆ, ತಂತಿ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ವಾಯು ಸಂವಹನಕ್ಕೆ ಭಾರತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತು. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿಯೂ ಸಹ ಇದು ತನ್ನ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಾನು ನಿಲ್ಲುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸದಾ ಭಾರತದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದು ಬಂದಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಒಂದು, ಒಂದೂವರೆ ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದು ಬಂದಿತ್ತು. ಇಂತಹದನ್ನು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟ್ ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ ಕಂಡಿತ್ತೆಂಬ ಏಕೈಕ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅದರದೊಂದು ಕೇವಲ ಘೋಷಣೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ಅಳಿಸಿ ಹಾಕುವಂತದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಪುನಃ ಹಳೆಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಜನರು ಮೇಲುಗೈಸಾದಿಸಿದ್ದರು. ಇವುಗಳ ವಿಜಯ ಹೈದರಾಬಾದನ್ನು ಕಗ್ಗಂ

ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗಲೇ ಮೂರು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಧಾರ್ಮ ಪ್ರಚಾರದ ದಂಡಯಾತ್ರೆ ಶುರುವಾಗಿತ್ತು. ಕಳೆದ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿಜಾಮನ ವರ್ತನೆ ವಿಷಾದದಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಸುಕಾದ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ನಿರಂಕುಶತ್ವದ ಕನಸನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆಂತರಿಕ ಸಾರ್ವಭೌಮತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಹೇರಿದ್ದು ಅದು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಇನ್ನಿತರೆ ಕಡೆ ಇದ್ದಂತೆ ಇಲ್ಲೂ ಸಹ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಈಗಿನ ರಾಜ 1798ರ ಗತಕಾಲದ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮರಳಲು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರ ಪೂರ್ವಿಕರು ಬ್ರಿಟೀಷರ ಸೇನೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸೇನೆಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ರಾಜ ಹೊಂದಿರುವನೊ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಅಂತಹ ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಶೀಘ್ರವೇ ಹಿಂದೂ ಬಂಡಾಯಗಾರರು ಮುಸ್ಲಿಂ ಅಡಳಿತವನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ಬಿಸಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ನಿಜಾಮನಿಗೆ ಕೂಲಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಹಾಗೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟರು. ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಸಹಯೋಗಿಗಳು ಬಾಂದೆಯಿಲ್ಲ. ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕುಲಬಾಂಧವರ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಕೈಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರೆ. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದೆ. ನಿಜಕ್ಕೂ ಹೈದರಾಬಾದಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರಂಕುಶತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದು ಸಂಧಾನವಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು.

ಸಾ.ಶ1947ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಆತ ಜನರ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಈ ಎರಡು ಕ್ರಮಗಳು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸೈನಿಕ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ನಡೆದ ಕಾರಣ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಜನಗಳು ಈತನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಇದೂ ಒಂದು ಅಂಶ. ಸರ್ ವಿಲಿಯಮ್ ಬರ್ಟನ್ ಪ್ರವಾದಿಯಂತೆ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಿಭಜಿಸಲು ಒಂದು ವರ್ಗದ ಜನರು ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ರಭಸದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಲು. ತನ್ನ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಹಾನಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಉದಾರವಾಗಿರದು ಎಂಬುದು ಸ್ವಯಂ ವೇದ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಭಾರತ ತನ್ನದೇ ಆದ ಛಾಯೆಗೆ ಹೆದರುವ ಕಾರಣಗಳು ಯಾವೂವೂ ಇಲ್ಲ.

ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ :

ಸಾ.ಶ1846ರಲ್ಲಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಸ್ಥಾನವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಂಡಿದ್ದು. ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು 14ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಬೌದ್ಧರು ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಆಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಇವುಗಳ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಾಜತರಂಗಿಣಿಯ ಖ್ಯಾತ ಕವಿ ಬಿಲ್ಹಣ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲೇ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅನಂತನಾಗ್, ಬಿಜ್‌ಬಿಹರಾ, ಪಂಡ್ರತ್ತಾನ್, ಶಂಕರಾಚಾರ್, ವಿಜ್ರಾಪ್ ಹಾಗೂ ಮಾರ್ತಾಂಡ್‌ಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡವು. ಆಗಲೇ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಂಶವೊಂದು ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡು ಅದು ಸಾ.ಶ1587ರವರೆಗೂ ಅಡಳಿತ ನಡೆಸಿತು. ಅಕ್ಬರ್ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಮೊಗಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಉಂಬಳಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ. ತದನಂತರ ಮುಂದಿನ ಎರಡುನೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಇದು ಮೊಗಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಬೇಸಿಗೆಯ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಧಾಮವಾಯಿತು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮನಃಪ್ರಾಸ್ಥಕೆಯಾ ಉದ್ಯಾನಗಳಾದ ಹರಿಪರ್ಬತ್ ಕೋಟೆ, ಶಾಲಿಮಾರ್ ನಿಶಾಂತ್, ಅಚಲದಾಗ ಹಾಗೂ ವೆರಿನಾಗ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗಾಢವಾದ ಪಳಿಯುಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿದವರು. ನಿಜಕ್ಕೂ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಯಿತೇಚ್ಛವಾಗಿರುವ ಚಿನಾರ್ ವೃಕ್ಷ ಸಂಪತ್ತಿಂದ ಆವರಿಸಿ ಶೋಭಾಯಮಾನ ಉದ್ಯಾನವನಗಳೆನಿಸಿವೆ. ಸಾ.ಶ1752ರಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರವೂ ಅಶಕ್ತ ಮೊಗಲ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಕೈತಪ್ಪಿ ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದ ಅಹಮದ್ ಶಾ ಅಬ್ದಾಲಿ ವಶಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅಮೇಲೆ 67 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಹಲವು ಪಠಾಣಿಗ ಮೊಲ್ ಗವರ್ನರ್ ಅಡಳಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಕಾಯಮಾಯಿ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕಪ್ಪ ಕಪ್ಪಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪಾಳೆಪಟ್ಟಿಗಳಂತೆ ಮೆರೆದರು ತಮ್ಮ ರಾಜರನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಿ ಕೆಲಮೊಳ್ಳದೆ. ಸಾ.ಶ1819ರಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ಸಿಖ್‌ರ ದೊರೆ ಮಹಾರಾಜ ರಣಜಿತ್ ಸಿಂಗ್ ಜಯಿಸಿದ. ಸಾ.ಶ1846ರ ವರೆಗೂ ಇದು ಸಿಖ್‌ರ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಗವರ್ನರ್‌ಗಳಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು.

18ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಜಮ್ಮು ರಜಪೂತ ಮನೆತನದ ದೋಗ್ರ ಪಾಳೇಗಾರ ರಣಜಿತ್ ದೇವ್‌ನಿಂದ ಆಳಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈತ ಸಾ.ಶ1780ರಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಕೈಕೊಳ ನಡೆಯಿತು. ಇದು ಸಿಖ್‌ರಿಗೆ ಒಂದು ಸದಾವಕಾಶ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ನೆರೆಯ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಸಾಮಂತ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು. ರಣಜಿತ್ ಜೀವನ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಾದ ಗುಲಾಬ್ ಸಿಂಗ್, ಧ್ಯಾನ್ ಸಿಂಗ್ ಹಾಗೂ ಸುಚೇತ್ ಸಿಂಗ್. ಮಹಾರಾಜ ರಣಜಿತ್ ಸಿಂಗ್‌ನ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆದರು. ಇವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಸೇವೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ರಣಜಿತ್ ಸಿಂಗ್ ಸಾ.ಶ1818ರಲ್ಲಿ ಗುಲಾಬ್ ಸಿಂಗ್‌ನಿಗೆ ಜಮ್ಮು ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು, ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತ 'ರಾಜ' ಎಂಬ ಪದವಿ ನೀಡಿದ. ಧ್ಯಾನ್ ಸಿಂಗ್‌ನಿಗೆ

ಬೆಂಬರ್, ಚೇಬಾಲ್ ಹಾಗೂ ಪೂಂಚ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು, ಸುಚೆತ್ ಸಿಂಗ್‌ನಿಗೆ ರಾಮ್ ನಗರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಧ್ಯಾನ್ ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಸುಚೆತ್ ಸಿಂಗ್ ಈರ್ವರು ತದನಂತರ ಹತರಾದರು.

ಸಾ.ಶ1839ರಲ್ಲಿ ವಿಧಿವಶನಾದ ರಣಜಿತ್ ಸಿಂಗ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಸಿಖ್ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಓರ್ವ ಲೇಖಕ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸ್ಫೋಟಿಸಿತು, ತೀವ್ರವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ಆದರೆ ಜ್ವಾಲೆ ಮಸುಕಾಯಿತು' ಸಾ.ಶ1846ರಲ್ಲಿ ಸಿಖ್ ಪ್ರಥಮ ಯುದ್ಧದ ಪರ್ಯಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ರಂಗಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಗುಲಾಬ್ ಸಿಂಗ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಲಾಹೋರ್ ದರ್ಬಾರಿಗೂ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟೀಷರಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆ ವಹಿಸಿದ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ನಡೆದ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿಗೆ ರೂ. 1 ಕೋಟಿ ಯುದ್ಧ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಿಖ್ ಮಹಾರಾಜ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಜೊತೆಗೆ ಪಂಜಾಬ್‌ನಲ್ಲಿನ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ತುಂಬಿಕೊಡುವುದು ಅವನ ಅಳತೆಗೆ ಮೀರಿದ ಕಾರಣ ಬಿಯಾಸ್ ನದಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಿಂಧೂ ನದಿವರೆಗಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದ ಜೊತೆಗೆ ಜಮ್ಮು, ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕಂಪನಿ ವಶಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಲಾರ್ಡ್ ಹಾರ್ಡಿಂಜ್ ಈ ವಿಶಾಲ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಇದು ವೃಥಾ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಗಡಿನಾಡನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದೆಂದು ಇದನ್ನು ಕಾದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಅಪಾರ ಸೇನಾ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚ ತಗಲುವುದೆಂದು ಹಾಗೂ ಇದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ತಿಕ್ಕಾಟದ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವುದೆಂದು, ಕಾಶ್ಮೀರ ಕಣಿವೆಯೊಂದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಬಹುಭಾಗ ಅನುತ್ಪಾದಕದವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ, ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟ ಇಡೀ ಭೂಭಾಗ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್‌ನ ವಂಶಪಾರಂಪಯ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾಗಿತ್ತು. ಗುಲಾಬ್ ಸಿಂಗ್ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅನಪಹಾರ್ಯವಾದ ಬಿರುದು ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಯುದ್ಧದ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುವೆನೆಂದು. ಹೀಗೆ ಬಂದವನು. ತನ್ನನ್ನು ಜಮ್ಮು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತು ಹಾಕಿದ. ಸಾ.ಶ1846ರ ಮಾರ್ಚ್ 16ರಂದು ಅಮೃತಸರ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಪ್ಪಲಾಯಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ. ಈ ಪಾರಮ್ಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ವಾರ್ಷಿಕ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಒಂದು ಕುದುರೆ, ಒಳ್ಳೆ ಜಾತಿಯ ಮೇಕೆಗಳ 12 ಶಾಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮೂರು ಜೊತೆ ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಶಾಲುಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತದನಂತರ ಮಾರ್ಪಾಡುಗೊಂಡು ಎರಡು ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಶಾಲುಗಳು ಮೂರು ರುಮಾಲುಗಳಿಗೆ ಇಳಿಯಿತು.

ಅಮೃತಸರದ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂಸ್ಥಾನವು ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಈ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಮಹಾರಾಜನಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜೊತೆಗೆ ಸಿಂಧೂ ನದಿಯಿಂದ ರಾವಿನದಿಯವರೆಗಿನ ವಿಶಾಲ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಪ್ರದೇಶವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಜಮ್ಮು, ಕಾಶ್ಮೀರ, ಲಡಾಕ್, ಗಿಲ್‌ಗಿಟ್ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅವನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಲಾಹೋಲ್, ಕುಲು, ಮತ್ತಿತರ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಚಂಬಲ್ ಸೇರಿದಂತೆ, ಇವು ಯುದ್ಧೋಪಾಯದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗುಲಾಬ್ ಸಿಂಗ್‌ನಿಗೆ ಧಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಅವನು ಕೊಡಬೇಕಿದ್ದ ರೂ. ಒಂದು ಕೋಟಿ ಪರಿಹಾರ ಹಣದಲ್ಲಿ ರೂ. 25 ಲಕ್ಷ ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ ಬಾಕಿ ರೂ. 75 ಲಕ್ಷ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಣಯದೊಂದಿಗೆ ಆದರೆ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ವಶಕ್ಕೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್‌ನಿಗೆ ತುಸು ಅಡಚಣೆ ಎದುರಾಯಿತು. ಸಿಖ್‌ರು ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡಿದ ಕೊನೆಯ ಗವರ್ನರ್ ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಒಡ್ಡಿದ ಅಂತೂ ಸಾ.ಶ1846ರ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೂ ಮಹಾರಾಜ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸೇನಾ ಪಡೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್‌ನ ಮೇಲೆ ಬ್ರಿಟೀಷರು ಯಾವುದೇ ನಿರವಾಗುವ ಸೇನೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಿಲ. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥಾನದ ನಡುವೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧ ಸಾ.ಶ1849ರಲ್ಲಿ ಶುರುವಾಯಿತು. ಇದು ಪಂಜಾಬ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮಹಾರಾಜನ ಏಜೆಂಟ್ ಮೂಲಕ ಲಾಹೋರ್‌ನಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಇವನ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನೇಮಕವಾಗಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಸಾ.ಶ1852ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸಲ 'Officer on special duty' ಎಂಬ ಪದನಾಮ ಹೊತ್ತ ಓರ್ವನ ನೇಮಕವಾಯಿತು ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟೀಷರಿಂದ! ಈ ಅಧಿಕಾರಿ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಸಾ.ಶ1857ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ಗುಲಾಬ್‌ಸಿಂಗ್ ದೈವಾಧೀನನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗ ರಣಬೀರ್‌ಸಿಂಗ್ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಇದುವರೆಗೂ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟೀಷರೊಂದಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಪರ್ಕದ ನಾಲೆ ಸಾ.ಶ1877ರವರೆಗೂ ನಡೆದು ಬಂದಿತು. ಇದೇ ವರ್ಷ Officer on special dutyಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಆದೇಶ ನೀಡುತ್ತ ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದು ಆದೇಶ ನೀಡಿತು. ಸಾ.ಶ1885ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ ರಣಬೀರ್ ಸಿಂಗ್‌ನ ಸಾವಿನೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಮಗ ಮಹಾರಾಜ Officer on special duty, 'Resident in Kashmir' ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದರು. ಈತ ಶ್ರೀನಗರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಉಳಿಯುವಂತಾದ. ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲಿದ್ದವನು ಮಹಾರಾಜ ಹರಿಸಿಂಗ್

ಜನರಲ್ ಹರಿಸಿಂಗ್: ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜನಾಗಿದ್ದು ಸಾ.ಶ1925ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 23ರಂದು ಪಟ್ಟವೇರಿದ್ದ.

ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಮುಖ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸೀಮಾರೇಖೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಟಿಬೇಟ್, ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಚೀನಾದ ಸಿಂಕಿಯಾಂಗ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಮತ್ತು ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನವಿತ್ತು. ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನದ ನಾಲಿಗೆಯಾಕಾರದ ಒಂದು ಚೂರು ಭೂಭಾಗ: ವಾಖಾನ್, ಗಿಲ್‌ಗಿಟ್‌ನ ಉತ್ತರಕ್ಕಿತ್ತು. ಗಿಲ್‌ಗಿಟ್‌ನಿಂದ ಕಫರ್‌ವರೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಮಿಂಟಿಕ್ ಘಟ್ಟದವರೆಗಿನ ಪ್ರಮುಖ ದಾರಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿದಿತ್ತು. ಅದರಾಚೆಗೆ ಕೆಲವೇ ಮೈಲಿಗಳಾಚೆಗೆ ರಶಿಯಾದ ತರ್ಕಿಸ್ತಾನವಿತ್ತು. ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಸಂಸ್ಥಾನ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಜಮ್ಮು, ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸ್ವರ್ಗದ ಕಣಿವೆ ಎನಿಸಿದ ಬೇಸಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಧಾಮ, ಶ್ರೀನಗರವಿದ್ದರೆ. ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಗಿಲ್‌ಗಿಟ್, ಕಾಶ್ಮೀರ್ ಕಣಿವೆ ಮತ್ತು ಟಿಬೇಟ್ ನಡುವೆ ಲಡಾಕ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯವಿದೆ.

ಜಮ್ಮು ಕಾಶ್ಮೀರ್ ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಾಹುಳ್ಯವುಳ್ಳ ಪ್ರಾಂತ್ಯ. ಆದರೆ ವಿಭಜನೆಯ ಬಳಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವಷ್ಟಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೊಳಗಾಯಿತು. ಅದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಮ್ಮುವಿನಲ್ಲಿ. ವಲಸೆ ಕಾರಣದಿಂದ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಬಂದವರು– ಹೋದವರಿಂದ. ಲಡಾಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರು ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿ ಉಳಿದರು.

ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂರು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸೇನೆಯಲ್ಲಿರುವವರೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಂದೂಗಳೆಂಬ ಅಪಾದನೆಗಳಿದ್ದವು. ಸಾ.ಶ1932ರಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಮುಸ್ಲಿಂರ ಸಮ್ಮೇಳನವೊಂದನ್ನು ಜರುಗಿಸಿದ ಶೇಖ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲ, ಮುಸ್ಲಿಂರ ಹಕ್ಕು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಟಕ್ಕಿದೆ. ಸಾ.ಶ1939ರ ವೇಳೆಗೆ ಇದು ತನ್ನ ಕೋಮು ಛಾಯೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂಘಟನೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'National Conference' ಎಂದು ಬದಲಾಯಿತು. ತರುವಾಯ ಇದು ಅಖಿಲ ಭಾರತ States People Conference ಆಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಜನ ವಿರುದ್ಧ ಪದೇ ಪದೇ ಆಂದೋಲನ ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದ ಶೇಖ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರೆವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿದ. 1946ರಲ್ಲಿ ಈತ ಮಹಾರಾಜನ ವಿರುದ್ಧ (Quit Kashmir) ಆಂದೋಲನ ಆರಂಭಿಸಿದ ತತ್ಪರಿಣಾಮ, ದೀರ್ಘಕಾಲ ಸೆರೆವಾಸ ಅನುಭವಿಸಿದ. ಆದರೆ ಈ ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಜನತೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ.

ಸಾ.ಶ1947ರ ಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಮರುಳುವ ಮುನ್ನ ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ಏಜೆನ್ಸಿ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದು ಉಚಿತ. ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಒಂದು ಭಾಗ

ಸಾ.ಶ1877ರಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ರಾಜಕೀಯ ಏಜೆಂಟ್‌ನನ್ನು ಗಿಲ್ಗಿಟ್‌ನಲ್ಲಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈತನನ್ನು ಸಾ.ಶ1881ರಲ್ಲಿ ಹಿಂಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1889ರಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಸಿಡೆಂಟರ ನಿಯಂತ್ರಣದಡಿಯಲ್ಲಿ ಏಜೆನ್ಸಿಯನ್ನು ಪುನರ್‌ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ (1) ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ವಜರತ್, (2) ಹುಂಜ ಮತ್ತು ನಗೀರ್ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು, (3) ಪುನಿಯಲ್ ಜಾಗೀರ್, (4) ಯಾಸಿನ್, ಮತ್ತು ಇಸ್ಕೋಮನ್, (5) ಛೀತಾಸ್ ಸೇರಿದ್ದವು. ಸಾ.ಶ1935ರಲ್ಲಿ ಸೋವಿಯತ್ ರಷ್ಯಾ ವಸ್ತುತಃ ಚೀನಾದ ತುರ್ಕಿ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸಿಂಕಿಯಾಂಗ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ತನ್ನ ಸುಪರ್ದಿಗೆ ಪಡೆಯಿತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಿಂದ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಜಮ್ಮು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ಸಬ್ ಡಿವಿಷನ್ನಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೇರ ತನ್ನ ಅಂಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇದನ್ನು 60 ವರ್ಷಗಳ ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಡಳಿತ ಹಾಗೂ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ರಕ್ಷಣಾ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿತು. ಸಾ.ಶ1935ರ ನಂತರ, ಸಾ.ಶ1942–46ರ ಯುದ್ಧದ ಸಮಯ ಬಿಟ್ಟು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ಸಬ್ ಡಿವಿಷನ್ ಈ ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಏಜೆಂಟ್‌ನೋರ್ವ ಇದರ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡಿದ. ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ಸ್ಕೌಟ್ಸ್ ಎಂಬ ಪಡೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮದ ಕಾರಭಾರವನ್ನು ಹೊರಿಸಲಾಯಿತು. ಜೂನ್ 3ರ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಈ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಗಿಲ್ಡಿಟ್ ಸೈಟ್ ಪಡೆಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜನ ವಶಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಗಿಲ್ಡಿಟ್‌ನ ಮರು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಮಹಾರಾಜ ಆನಂದದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದನು.

ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವಂತೆ ಹೇಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಪರಿಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಮಾತುಕತೆಗಳನ್ನು ರಾಜರು ಮತ್ತವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದೊಂದಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಮ್ಮು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಆಂದಿನ ಪ್ರಧಾನಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಕಾಕ್ ಆಂದು ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಪಾಟಿಯಾಲದ ಮಹಾರಾಜರ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಮಾತುಕತೆಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದೆವು. ಆದರೆ ಅವರು ಓಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಅವರು ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ರ ಭವನದಲ್ಲಿ ಭೇಟಿಯಾದರು.

ಜೂನ್ 3ರ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಮೇಲೆ ಭಾರತೀಯ ದೇಶಿ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಎರಡು ಒಕ್ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರೊಂದಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಆಗುವ ರಾಜಕೀಯ ನೀತಿಯನ್ನು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಗಮನವೆಲ್ಲ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮೇಲೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲೊಂದು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಬಹು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಭೂಭಾಗವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶ.

ಮುಸ್ಲಿಂರೇ ಅಧಿಕ್ಯವಿರುವ ಇದನ್ನು ಹಿಂದೂ ಮಹಾರಾಜ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ. ಮಹಾರಾಜ ಹರಿಸಿಂಗ್‌ನನ್ನು ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲರು. ಸಾ.ಶ1921-22ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈತ ಅವರೊಟ್ಟಿಗೆ ವೇಲ್ಸ ರಾಜಕುವರರ ಜೊತೆ ರಾಯಲ್ ಹೈನೆಸ್ ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಜೊತೆಗೂಡಿದ್ದ. ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಮಹಾರಾಜರು ನೀಡಿದ್ದ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಈಗ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಜೂನ್ ಮಾಹೆಯ ಮೂರನೇ ವಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಮಹಾರಾಜರೊಂದಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕಿಳಿಯುತ್ತ ದಿನ ಕಳೆದರು ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್. ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ, ಇದನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಇಚ್ಛಿಸರು. ಭಾರತದ ಹಿತಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿದ್ದು ಅವರು ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು, ಭಾರತ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪೆಸಗಿದೆ ಎಂದರು. ದ್ವಿರಾಷ್ಟ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡ ಮೇಲೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಮುಸ್ಲಿಂ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಅವರ ವಾದ.

ವಿಭಜನೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ನಾಯಕರು ದೇಶ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಯೂ ದ್ವಿರಾಷ್ಟ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಿಭಜನೆಯು ಮುಸ್ಲಿಂರು, ಹಿಂದೂಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರ ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಮುಸ್ಲಿಂರು ಆಗ ಅನ್ಯಲೋಕದ ಜೀವಿಗಳಾಗಬೇಕಿತ್ತು ಈ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಲೂ ಸಹ ಆಗದು. ಮುಂದುವರಿದು, ದೇಶವು ದ್ವಿರಾಷ್ಟ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೇಲೆ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡಿದ್ದೇಯಾದರೆ ಆಗ ವಾಯವ್ಯ ಮುಂಚೂಣಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶೇಕಡ 90ರಷ್ಟು ಮುಸ್ಲಿಂ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನಮತ ಸಂಗ್ರಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಏನಿತ್ತು ದೇಶದ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮುಸ್ಲಿಂ ಬಾಹುಳ್ಯವಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವಿಕೆಯು ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಜನೆಯ ನೀತಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕು ಭಾರತ ಅದೇ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಂರ ಪರ ಮಾಡುತ್ತದೆ. 35 ಮಿಲಿಯನ್ ಮುಸ್ಲಿಂರು ಭಾರತದ ನಾಗರೀಕರಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಮತ್ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಜಿನ್ನ ದ್ವಿರಾಷ್ಟ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದರೆ ಹಿಂದು ಬಾಹುಳ್ಯವಿರುವ ಜೋದ್‌ಪುರ ಮತ್ತು ಜೈರ್‌ಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊರಟ ಆತ ತನ್ನ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೊಡಬಲ್ಲ ಅವುಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಯತ್ನಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಆದು ಕೊನೆ ಪಕ್ಷ, ಈ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆತ ಅವು ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಮೀಪವಿವೆ

ಎಂಬ ಕಾರಣವನ್ನಾದರೂ ಮುಂದಿಡಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜುನಾಗಡ್ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅದೂ ಸಹ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜುನಾಗಡ್ ಸೇರ್ಪಡೆಯನ್ನು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 85ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ಆತನ ದ್ವಿರಾಷ್ಟ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ.

ಜುನಾಗಡ್‌ನ್ನು ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆನೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜನಿಗೆ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರವಿರುತ್ತದೆ ತನ್ನ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಭುತ್ವ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ನಮಗೆ ಪಾಕ್ ಆಗ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿತು. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮಹಾರಾಜ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡನೋ ಆಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರ ಅದೇ ಪಕ್ಕನ್ನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಲು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಸೇರ್ಪಡೆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ನಿಲುವು ಸದಾ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೇ ಪಾಕ್ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಏನೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ರಾಜ ಮತ್ತು ಜನರ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷವಿರುತ್ತದೋ ಅಲ್ಲಿ, ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಜನರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಜುನಾಗಡ್ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ, ಜುನಾಗಡ್‌ಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಳ್ಳುವ ರಾಜರ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಥಮ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘಟನೆ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್ ಬೆಂಬಲಿಸಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಜನತೆ ಅವರ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಅವರೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ನೀತಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿ, ಕಾಶ್ಮೀರದ ಜನತೆಗೆ ಭಾರತದ ಕೊಡುಗೆ ಇದು. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಹಮದ್ ಘಜ್ನಿಯ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸರಿಸುಮಾರು ಎಂಟು ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಮೊಗಲ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ತುಸು ಸಮಯ ನಡುವೆ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಪದೇ ಪದೇ ವಾಯುವ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದೆ. ಮಹಮದ್ ಘಜ್ನಿ ಇಂತಹ ಹದಿನೇಳು ದಾಳಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿದ. ಹೊಸ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡ ಹತ್ತು ವಾರಗಳಲ್ಲೇ ಅದು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ ಕಣ್ಣು ಪೊರೆ ಕಳಚಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಛೂ ಬಿಟ್ಟತು ವಾಯವ್ಯದ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ. ಇವತ್ತು ಶ್ರೀನಗರ, ನಾಳೆ ದಿಲ್ಲಿ. ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರ ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತದೊ ಅದಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರ ಕಾದಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಭೂಪ್ರದೇಶದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದಾಳಕೋರರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಆಕ್ರಮಣ ಆಗದಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ವಿರೋಧೋಕ್ತಿಗೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದಂತೆ, ಭಾರತ ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ಅದರಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅದು ಇರಲು ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು. ನಿಜಕ್ಕೂ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಾ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ದತ್ತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕಾಶ್ಮೀರದ

ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ನಿಮಗೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರುವ ಇಚ್ಚೆ ಇದ್ದರೆ ನೀವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರರಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ ಎಂದಿದ್ದರು.

ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮೇಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರ ಆಕ್ರಮಣ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಸಾಧಿಸಲು ಹೊರಟಿರುವ ನಡ ಮಾನವನ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಘಟಣೆ. ಅದೊಂದು ಸುಸಜ್ಜಿತ, ಪೂರ್ವನಿಯೋಜಿತ, ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಇಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಪಾಕಿಸ್ಥಾನ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ಭದ್ರತಾ ಮಂಡಳಿಯ (Security council) ಆಯೋಗವು ಪಾಕಿಸ್ಥಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಸೇನಾಪಡ ಈ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದೆ ಎಂದು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿದೆ. ಪಾಕಿಸ್ಥಾನದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉನ್ನತ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಈ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಗಳ, ತಯಾರಿಕೆಗಳ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ಇದ್ದು ಈ ಕಾರಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ತದನಂತರ ನಮಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದದ್ದೆನೆಂದರೆ ಜೂನ್ 3ರ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಕಾಶ್ಮೀರದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಿಲಿಟರಿ ವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಗರಿಗೆದರಿಕೊಂಡವು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಭೂಪಟ ರಚನೆಗೆ ಸತ್ವ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲದ ಒತ್ತಡ ಬಿದ್ದಿತು. ರಹಸ್ಯಗರ್ಭಿತ 'ಗುಲ್‌ಮಾರ್ಗ ಕಾರಾಚರಣೆ' ಎಂದರೆ ಏನದು. ಅದರ ಆದೇಶದ ಪ್ರತಿಗಳು ಆವುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯಾರು ಅನರ್ಹರಿದ್ದರೋ ಅವರ ಕೈಗೆ ಅವು ಸಿಗುವುದೆಂದರೆ ಏನರ್ಥ?'

ವಾಯವ್ಯ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಗವರ್ನರ್ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ ಜಾರ್ಜ್ ಕನ್ನಿಂಗ್ ಹ್ಯಾಮ್ ಈ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನರ ಚಲನವಲನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಭಾರತ ಸೇನೆಯ C-in-Cಆಗಿದ್ದ ಜನರಲ್ ಲಾಕ್ ಹಾರ್ಟ್‌ರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಸಂದೇಶ ರವಾನಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಳು ಕರಾರುವಾಕ್ಕಲ್ಲದವೆಂದು ಭಾವಿಸಿತು ಭಾರತ. ಏನೇ ಆದರೂ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೋತವು.

ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸೇನಾಪಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಇಡೀ ಮುಸ್ಲಿಂರು ಸೇನೆ ತೊರೆದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಶ್ರೀನಗರದಲ್ಲಿ ಜಿನ್ನನ ಆಪ್ತಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ದಿಢೀರ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೆ, ಲಾಹೋರಿನಲ್ಲಿ ಖಿದ್ದು ಜಿನ್ನನ ಹಾಜರಿ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲದೇ ಕೇವಲ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಘಟನೆಗಳ ಸಂಯೋಗವೆಂದು ಆರೋಪಿಸಲಾಗದು.

ಗಿಲ್ಗಿಟ್‌ನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ವಿಷಯಾಂತರ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈಡುಜೋಡಾಗಿದೆ. ಖೈಬರ್ ಅಥವಾ ಮಾಲ್‌ಖಂಡನಂತೆಯೇ ಗಿಲ್ಗಿಟ್ ಸಹ ಮುಂಚೂಣಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಅದೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಭೂಪಾಲ್ ಯಾ ಸಿಮ್ಲಾದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಕಾರ್ಯಾಲಯವಲ್ಲ. ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಓರ್ವ ಹಿರಿಯ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಆತ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಕಾಶ್ಮೀರ ಗಿಲ್ಗಿಟ್‌ನ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ವಾತ್ ಮತ್ತು ಚಿಶ್ರಾಲ್ ವಿರುದ್ಧ ಒಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾರದು. ಕಾಶ್ಮೀರ ಆಂತರಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾರದು. ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಹ ನೀಡಲು ಶಕ್ತವಿಲ್ಲದ್ದು, ಹೋಗಲಿಂದರೆ ಸೇನಾಪಡೆಗೆ ಸರಬರಾಜು ಸಹ ವಾಡಲು ಅಶಕ್ತವಿದೆ. ವಿಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಪ್ಯಾರಾಚೂಟ್‌ಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅದು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರ ಕಣಿವೆಯಿಂದಾಚೆಗೆ ವರ್ಷದ ಆರು ತಿಂಗಳು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಲಾರದು. ಗಿಲ್ಗಿಟ್ ಏಜೆನ್ಸಿಯ ರಾಜರನ್ನು ಅಥವಾ ಸೈಟ್ಸ್‌ರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಆಗದು. ಮುಂಚೂಣಿ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆಯ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರ ಹೋರಲಾರದು. ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಆದಾಗ್ಯೂ ಮಹಾರಾಜರ ಕಲಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಈ ಏಜೆನ್ಸಿಯನ್ನು, ಪರಮಾಧಿಕಾರದ ರದ್ದತಿಯಿಂದ, ಗಿಲ್ಗಿಟ್ ವಾಪಸಾತಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಅನಿವಾರ್ಯವಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಜರ ಕೈಗೆ ಗಿಲ್ಗಿಟ್ ಬಂದ ಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಅದು ಪಾಕಿಸ್ಥಾನದ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟತು.

ದಾಳಿಕೋರರ ನಾಯಕ 'ಜನರಲ್ ತಾರೀಪ್' ಓರ್ವ ನಿಗೂಢ ಅಧಿಕಾರಿ. ತರುವಾಯ ಈತ ಮತ್ಯಾರು ಆಗಿರದೆ ಪಾಕಿಸ್ಥಾನದ ಮಿಲಿಟರಿಯ ಮೇಜರ್ ಜನರಲ್ ಶೇರ್‌ಖಾನ್‌ನ ನಂತರ ಬಂದವನು. ಇವರಿಗೆ ಮೊಹಮದ್ ಜಮಾನ್ ಕಿಯಾನಿ, ಬಹರುದ್ದೀನ್ ಮತ್ತು INAದ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಮರ್ಥ ಬೆಂಬಲ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು.

ಈ ದುರಂತ ಯಜ್ಞದ ಯೋಜಕರು ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭಾಜನರಾದರು. 'ದಾಳಿಕೋರ'ರ ಮೂಲಭೂತ ಗುಣಗಳ ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಈ ಮೂರ್ಖರು ಸೋತರು. ಲೂಟಿ ಮೇಲಿನ ಅವರ ಅಮರಪ್ರೇಮ ಹಾಗೂ ದಾರಾಮುಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರವಾನಗಿಯ ದಿನಗಳ ಬಳಕ ಮಾರಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದವು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಈ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತತೆಯ ಹಿಂದಿರುವ ಮೆದುಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಿಮಾನ ಸಾಗಾಣಿಕೆ, ನಷ್ಟ ಅಹ್ವಾನ್ಸ್, ಮಿಲಿಟರಿ ಹಾಗೂ ನಾಗರೀಕ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ತೋರಿದ ವೇಗ ಮತ್ತು ಚಾಕಚಕ್ಯತೆ ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣವೂ ಅಮೂಲ್ಯವೆನಿಸಿತು ಆಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿದ ನಮ್ಮ ಸೇನಾಪಡೆಯ ದಕ್ಷತೆ, ಪಾಕಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ :

1. ಅವಿಭಜಿತ ಪಂಜಾಬ್ ಹೈಕೋರ್ಟಿನ ಪ್ರಮುಖ ನ್ಯಾಯವಾದಿ. ತರುವಾಯ ಪೂರ್ವ ಪಂಜಾಬ್ ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ನ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ನಿವೃತ್ತರಾದರು.

2. ಆಗಸ್ಟ್ 15ರಂದು ದೇಶ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡಾಗ ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆ, ರಾಯಲ್ ಇಂಡಿಯನ್ ನೇವಿ ಹಾಗೂ ರಾಯಲ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಏರ್ ಫೋರ್ಸ್ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷಿಪ್ರವಾಗಿ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡವು. ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ (ಎಲ್ಲ ಆರು C-in-C ಸೇನೆ, ನೌಕದಳ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಮ್ಯಾಂಡರ್ಸ್ ಗಳು ಬ್ರಿಟೀಷರು) ವಿಭಜಿತ ಇಂಡಿಯಾದ ಕೊನೆಯ C-in-C ಫೀಲ್ಡ್ ಮಾರ್ಷಲ್ ಔಚಿನ್‌ಲೆಕ್, ಸೇನೆಯ ವಿಭಜನೆ ಕಾರಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತ ಕಾರಣ ಇವರನ್ನು ಸುಪ್ರೀಮ್ ಕಮ್ಯಾಂಡರ್ ಹುದ್ದೆಗೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಇವರ ಕರ್ತವ್ಯ ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಚಲನವಲನಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಎರಡು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಬೇಕಿತ್ತು ಸಮಾನವಾಗಿ. ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಸೇನಾ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇವರಿಗೆ ದಾಳಿಕೋರರ ಆಕ್ರಮಣದ ಸಂದೇಶ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಅದನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ನೇರ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರು.

3. ಆಗಸ್ಟ್ 15ರ ಬಳಿಕ ಮೇಜರ್–ಜನರಲ್ ಸ್ಕಾಟ್‌ರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಗೇಡಿಯರ್ ರಾಜೇಂಧರ್ ಸಿಂಗ್ ಅವರು Chief of Staff ಆಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು.

4. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದವರಿಂದ ಆಕ್ರಮಣ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಬಾನುಲಿ 'ಆಜಾದ್ ಕಾಶ್ಮೀರ್ ಸರ್ಕಾರ' ಪೂಂಚ್‌ನ ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಕಡೆ ಸರ್ದಾರ ಮಹಮದ್– ಇಬ್ರಾಹಿಂರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ ಸುದ್ದಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿತು.

5. ಸುಭಾಷ್ ಚಂದ್ರ ಬೋಸರು ಮಲಯದಲ್ಲಿ ಜಪಾನಿನ ಮಿಲಿಟರಿ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಧಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜಪಾನಿಯರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾರತೀಯ ಯುದ್ಧ ಕೈದಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ INAಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು ಒಕ್ಕೂಟದವರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಲು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ –5

ಕಾನೂನು ಕ್ರೂಡೀಕರಣ: ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಬ್ರಿಟೀಷರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಿಂದೂ 'ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾನೂನಿನ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಕ್ರೂಢೀಕರಣ' ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು 1947ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರವಾದ ಮೇಲೆ, ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ನಂತರದ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತು. ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮಾಡದಿಯವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನೀತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾನೂನಿನ ಸುಧಾರಣೆಯು ಹಿಂದೂ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತಹ ಬೇಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಆಗಿನ ವಿಷಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಮಹತ್ವವಾದ ವಿರೋಧವು ವಿವಿಧ ಹಿಂದೂ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು, ಸಂಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಭಕ್ತರುಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ, ಅನ್ಯಾಯಯುತವಾದದ್ದೆಂದು ಅವರು ಹಿಂದೂ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ದೇರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಆದ ಕಾರಣ ಕಾನೂನುಗಳ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಹೇಗಾದರೂ ಸರಿ ವಿಕಸೂಪತೆ ಎಂಬುದು ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ. ಹೀಗಾಗಿ 'ಕ್ರೂಡೀಕರಣವು' ಹಿಂದೂ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾದದ್ದು ಎಂದು ನೆಹರು ಆಡಳಿತವು ಅರಿವಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1955–56ರಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾಲ್ಕು ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ಸ್ ಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ

1. ಹಿಂದೂ ವಿವಾಹ ಕಾಯ್ದೆ
2. ಹಿಂದೂ ಅನುಪೂರ್ವಿ ಅಥವಾ ಅನುಕ್ರಮ ಕಾಯ್ದೆ
3. ಹಿಂದೂ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಕಾಯ್ದೆ
4. ಹಿಂದೂ ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ ಮತ್ತು ಜೀವನಾಂಶ ಕಾಯ್ದೆ

ಈ ಕಾಯ್ದೆಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದಿ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ವಿವಾದಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ.

ಡಾ. ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ :
ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಕುರಿತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಚರ್ಚೆಗಳು

ಡಾ. ಭೀಮರಾವ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ (1891–1956) ಅವರು ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು, ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರತಿಪಾದಕರು, ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ದೇಶದ ಮೊದಲ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಿ, ಸಾ.ಶ1976 ರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಡಾ. ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಮೂಲ ವಸ್ತು ಪ್ರಕಾಶನ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಸಮಿತಿಯು ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವರು ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಸಾ.ಶ1978 ರಲ್ಲಿ, ವಸಂತ್ ಮೂನ್ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಸೇರಿದಾಗ, ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಬರಹಗಳನ್ನು ಸಹ ಖರೀದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಸಾ.ಶ1979 ರಲ್ಲಿ ಡಾ. ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್: ಬರಹಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳು ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ 22 ಸಂಪುಟಗಳ ಸರಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ 1995 ರಲ್ಲಿ 14 ನೇ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಹೊರತಂದಿತು. ಈ ಸರಣಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವು ಮರುಮುದ್ರಿಸಿತು. ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ತರ ಕೊಡುಗೆ ಸಭೆ, ಇದು ಸಾ.ಶ1946–1950 ರಿಂದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಕರಡು ಮಾಡಲು ಸೇರಿತು. ಈ 14 ನೇ ಸಂಪುಟವು ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನನ್ನು 'ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಢೀಕರಣ' ಹೊಂದಿದೆ. ಅವರ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಏಪ್ರಿಲ್ 11, 1947 ರಂದು ಬಾಬಾಸಾಹೇಬ್ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್‌ಬಿಲ್‌ನ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಸರಣಿಯ ಸಂಪಾದಕ ವಸಂತ್ ಮೂನ್, ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯ ನಡುವಿನ ಸಮಾನತೆಯ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಖಾತರಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿರುವ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಸೂದೆಯು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಿತು. ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ವಿಳಂಬಗಳ ವಿರುದ್ಧ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲು ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 27, 1951 ರಂದು ಮಂಡಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಭಾಗ–II ಪರತ್ತುವಾರು ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. 786 ಪುಟಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸೆಕ್ಷನ್ I ನವೆಂಬರ್ 17, 1947 ರಿಂದ ಏಪ್ರಿಲ್ 9, 1948 ರವರೆಗೆ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಯಿತು, ನಂತರ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ

ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಸೂಚಿಸಿದ ವರ್ಧನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಧೇಯಕ ವಿಭಾಗ II ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಭಾಗ III ಫೆಬ್ರವರಿ 11, 1949 ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ 14, 1950 ರ ನಡುವಿನ ಹಿಂದೂ ಸಂಹಿತೆಯ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ವಿಭಾಗ I :

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್‌ನ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಈ ವಿಭಾಗವು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ, ನಿರ್ವಹಣೆ, ಮದುವೆ, ವಿಚ್ಛೇದನ, ದತ್ತು, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಪಾಲಕತ್ವದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ, ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನಿನ ನಿಯಮಗಳು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಹಲವಾರು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಹಾಗೂ ಖಾಸಗಿ ಮಂಡಳಿಗಳ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಬಲವರ್ಧನೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಮಸೂದೆಯನ್ನು 19 ಸದಸ್ಯರ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಮಸೂದೆಯ ವಿವಿಧ ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು, ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಅವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗೆ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹಿಂದೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾನೂನಿನ ಎರಡು ಶಾಲೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು: ಮಿತಾಕ್ಷರ ಮತ್ತು ದಯಾಭಾಗ್. ದಯಾಭಾಗ್ ನಿಯಮವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸ್ತಿ ಎಷ್ಟು ಬಿಲ್ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಅವರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರವರು ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ : 'ವಿಧವೆ, ಮಗಳು, ಪೂರ್ವ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಮಗನ ವಿಧವೆ' ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಧನ್ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಪುತ್ರರ ಹಕ್ಕು. ವರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಮಹಿಳೆಗೆ 'ಟ್ರಸ್ಟ್ಟೀ' ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪತಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಂಬಂಧಗಳು ಯಾವುದೇ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬಿಲ್ ವಿಚಿತಪಡಿಸಿದೆ.

ಮೃತ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅವಲಂಬಿತರು ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾಗಿ ಪಡೆದವರಿಂದ ಜೀವನಾಂಶವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು, ತ್ಯಜಿಸುವಿಕೆ, ಕ್ರೌರ್ಯ ಅಥವಾ ಪತಿ ಬೇರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜೀವನಾಂಶವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹೆಂಡತಿ ಅರ್ಹಳಾಗಿದ್ದಳು. ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪಕ್ಷಗಳ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಉಪಜಾತಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಮಾನ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಚ್ಛೇದನ

ಮತ್ತು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರದ ನಿರ್ಷ್ಪತೆಗಳು. ವಿಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಕೋರುವಿಕೆಯ ನಿಯಮಗಳು. ದತ್ತು ವಡೆಯಲು ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಹಲವಾರು ಸದಸ್ಯರು, ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು 'ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಗತಿಪರ ಅಳಿವು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಜ್ಜೆ' ಎಂದು ಕರೆದರು.

ವಿಭಾಗ II :

ಎರಡನೇ ವಿಭಾಗವು ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕರಡನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಮಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಏಪ್ರಿಲ್ 1947 ರಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾದ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಬಗ್ಗೆ ದೇಶಿಯರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಹಿಂದೂ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ

ಭಾಗ I : ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಬಂಧನೆಗಳು.

ಭಾಗ 2 : ದತ್ತು ವಡೆಯಲು ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳು.

ಭಾಗ 3 : ಅಪ್ರಾಪ್ತತೆ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಕತ್ವ

ಭಾಗ 4 : ಆಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ.

ಭಾಗ 5 : ಮಿಟಕಿಯರ ಆಸ್ತಿಯ ಸ್ವಾಧೀನ ಮತ್ತು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ.

ಭಾಗ 6 : ಗಂಡ ಮತ್ತು ಪತ್ನಿಯ ಆಸ್ತಿಯ ಅನುಕ್ರಮ.

ಭಾಗ 7 : ಅವಿಭಜಿತ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ

ಭಾಗ 8 : ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಮಾಹಿತಿ.

ವಿಭಾಗ III :

ಈ ವಿಭಾಗವು ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ನಂತರ ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್‌ನ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಫೆಬ್ರವರಿ 11, 1949 ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ 14, 1950 ರ ನಡುವೆ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಚರ್ಚೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ವಿಚ್ಛೇದನ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಪಾಲು ಸಮಾನವಾಗಿಸ್ಪ ಮತ ಅಂತರ ಜಾತಿ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಕಳವಳ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ.ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಅನುಮತಿಸದ

ನಾವು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ಪಾಲನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅತ್ಯಾಧಿಕಾರದ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಆಗ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದ ಬಾಬೂಜಿ ರಾವ್ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ಮಸೂದೆಯ ಪರವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪೀಠಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂಧ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸದಸ್ಯರು ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೀಠಾಧಿಪತಿ ಮತ್ತು ಸಂಸದರಾದ ಶ್ರೀ ನಿರಂಜನ್ ವರ್ಮಾ ಮೊದಲಾದವರು ಮಸೂದೆಯು ಹಿಂದೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ 'ಹಿಂದೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಪ್ರಬಲರಿಂದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರನ್ನು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ' ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಪೂರ್ವದ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನೀತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಧರ್ಮಸ್ಥ ಕಾಯಿದೆಯ ಸಂಘಟನೆಯು ಹಿಂದೂ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 7 ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

1. ಆಸ್ತಿಯ ಹಂಚಿಕೆ.
2. ಆಸ್ತಿಗೆ ವಾರಸುದಾರರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದು.
3. ಜೀವನಾಂಶ.
4. ಮದುವೆ.
5. ವಿಚ್ಛೇದನ.
6. ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ.
7. ಅಪ್ರಾಪ್ತ ವಯಸ್ಕರ ಮದುವೆ.

'ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್'ಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸರಣಿಯನ್ನು 1950 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಮಸ್ತ ಕಾನೂನು ಕೋಡ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾನೂನನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ನೇತೃತ್ವದ ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರವು 1947 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೊದಲ ಸಂಸತ್ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಇತಿಹಾಸ :

ಡಾ. ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರನ್ನು 1948 ರಲ್ಲಿ ನೆಹರು ಅವರು ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಅನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಆರೋಪ ಹೊತ್ತಿರುವ ಉಪಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ವಿವಿಧ ಆಸ್ತಿ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಿಗೆ ಹೊಸ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಹೊಂದಿದೆ.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ನಿರ್ಮೂಲನೆ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅರ್ಧ ಪಾಲು, ಮಹಿಳೆಯರ ಸೀಮಿತ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು, ಮದುವೆ ಮತ್ತು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮತ್ತು ಏಕಪತ್ನಿತ್ವ ಮತ್ತು ವಿಚ್ಛೇದನ ತತ್ವಗಳಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಮಸೂದೆಯ ಮುಖ್ಯ ನಿಬಂಧನೆಗಳು.

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಟೀಕೆ :

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಭಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಅನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ವಿವಾಹ, ವಿಚ್ಛೇದನ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಏಕಪತ್ನಿತ್ವ, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವಾದವು ಉದ್ಭವಿಸಿದವು.

ಆಗಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ್, "ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದ ಮಹಿಳೆಯರು" ಮಾತ್ರ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಪತ್ನಿ ವಿಚ್ಛೇದನದ ಷರತ್ತನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬೆಂಬಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಅದಾಗ್ಯೂ ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ ಮತ್ತು ವಿವಾಹದ ಮೇಲಿನ ಜಾತಿ ನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು. ಜಾತಿಯೊಳಗೆ ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂಬಿದ್ದರು. ವಿಧೇಯಕವು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಕ್ಕನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸದೆ. ಜಾತಿ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಲು ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದುವರೆಗೆ ಜಾತಿ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತಸಂಬಂಧ ಅಥವಾ ಪಾಲುದಾರ ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರದ ವಿಷಯವನ್ನು ತೊರೆಯುವುದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಇದರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವದ ತನ್ನ ಸಮರ್ಥನೆಯು ತುಂಬಾ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಬಿಲ್ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು. ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವವನ್ನು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ವಿಚ್ಛೇದನದ ಷರತ್ತಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವಿರೋಧಿಸಲಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಾಸನದ ಸತತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಸೆಳೆದಾಗ ಅದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶೇ.90ರಷ್ಟಿರುವ ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪದ್ಧತಿ ಅಥವಾ ಕಾಯ್ದಿಗಿರುವ ಕಾರಣ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಅಧಿಕಾರ ಹೇರುವುದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗದ, ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಛಿದ್ರಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿರುವ ವಿಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಲಾಬಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮಸೂದೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮ ಸಂಘ್ (ಧರ್ಮ ಸಂಘದ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್) ಎಂಬ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಂಘಟನೆಯು ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ವಿರುದ್ಧ ಅನೇಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿತು. ಇದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದರೆ ಅವರ ಆಡಳಿತ ಪತನವಾಗಲಿದೆ ಎಂದು ನೆಹರೂ ಅವರ ಆರಂಭಿಕ ಪೆದರಿಕೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಮಸೂದೆಯ ಮಂಡನೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡಲಾಯಿತು.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 17, 1951 ರಂದು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಮನವೊಲಿಸಿದರು. ಮೊದಲು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ ನಂತರವೇ ವಿರೋಧವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಶಾಸನವು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಶಾಸಕಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸೋತ ನಂತರ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದರು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್‌ಗೆ ನೀಡಿದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ವೈಫಲ್ಯವು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಭಾರತವು ತನ್ನ ಮೊದಲ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು 1951-1952 ರಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿತು. ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ನೆಹರೂರವರ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಚಾರದ ಆದ್ಯತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಗೆದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಗಿಸುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅದ್ಭುತ ವಿಜಯದ ನಂತರ ನೆಹರು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಪುನಃಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವರು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದಾದ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಹಿಂದೂ ವಿವಾಹ ಕಾಯಿದೆ, ಹಿಂದೂ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಕಾಯಿದೆ, ಹಿಂದೂ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಮತ್ತು ಪಾಲಕತ್ವ ಕಾಯಿದೆ, ಹಿಂದೂ ದತ್ತು ಸ್ವೀಕಾರ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಾಯಿದೆಗಳು ನೆಹರೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಅನ್ನು ಏಂಗಡಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಮಸೂದೆಗಳಾಗಿವೆ. 1952 ಮತ್ತು 1956 ರ ನಡುವೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತರಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಕಿಯವರ ಅವುಗಳು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದವು.

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮತ್ತು ಆಂಬೇಡ್ಕರ್ :

ಏಪ್ರಿಲ್ 1, 1947ರಂದು, ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಅನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ವರ್ಷದ ನಂತರ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಆವರು ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಆಗಸ್ಟ್ 31, 1948ರಂದು ಒಂದು ಕ್ರಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಫೆಬ್ರವರಿ 1948ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಮಧ್ಯಂತರ ಚರ್ಚೆಯ ನಂತರ, ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ವರದಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ 19, 1949ರಂದು ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು ಎಂಬ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಸದನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. 1950ರಲ್ಲಿ, ಸಮಯವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಮಸೂದೆಯ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ. ಆದರ ನಂತರ, ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಫೆಬ್ರವರಿ 1951ರಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಷರತ್ತುಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಯಿತು.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಆವರು ನೆಹರೂರನ್ನು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಹಿಂದೂ ಸಂಹಿತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಮದುವೆ, ವಿಚ್ಛೇದನ ಹಾಗೂ ವಿಕಪತ್ನಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷವು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ :

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಹಲವಾರು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಆ ಮೂಲಕ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಸೂದೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳಿದರು. ಏಷಿಯಾ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯವು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ವಾದಿ ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಳೆತವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಅಖಿಲ ಭಾರತ ವಿನ್ನತೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳಾ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಚ್ಛೇದನ ಶಾಸನವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದನ್ನು ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್, ಪ್ರಮುಖ ಮಹಿಳಾ ನಾಯಕಿಯರು

ಮಸೂದೆಯನ್ನು ದಿಂಬರಿಸಲು ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರು 1952 ರಲ್ಲಿ ಲಕ್ನೋದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನೀಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಏಕ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿತು ಮತ್ತು ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ವಿಚ್ಛೇದನ, ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಕತ್ವದ ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಪುರುಷ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿತು. ಎಲ್ಲಾ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಜೀವನ ಮಾಡಲು, ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸಲು ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಏತ್ರಪ್ರಭುತ್ವದ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಮರುರೂಪಿಸಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶವೊದಗಿಸಲು ಮಸೂದೆ ಬದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಜಾತಿ ಶ್ರೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿರುವ ಪುರುಷರು ಲಿಂಗ, ಜಾತಿಯ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವದ ವಿಶೇಷ ಜಾತಿ ಪುರುಷರ ಅಧ್ಯಾಸವನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಿದರು.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಡಾ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ರಾಜೀನಾಮೆಯು ಭಾರತದ ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕುಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ತಿರುವು ನೀಡಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಏತ್ರಪ್ರಭುತ್ವದ ಕ್ರಮಾನುಗತದ ವಿರುದ್ಧ ಮಹಿಳಾ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೂ ಕೋಡ್ ಬಿಲ್ ಪರವಾಗಿ ಡಾ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ವಾದಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್‌ನಿಂದ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದ ಅವರ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ–6

ರಾಜ್ಯಗಳ ಭಾಷಾ ಸಂಘಟನೆ – ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಭಾಷಾವಾರು ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯು ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮಧುಸೂದನ್ ದಾಸ್ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಾ.ಶ1936ರಲ್ಲಿ ಒಡಿಶಾ ರಾಜ್ಯ ಭಾಷಾವಾರು ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪುಗೊಂಡ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತವಾಯಿತು. ಒಡಿಶಾದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಚಳುವಳಿ ಸಾ.ಶ1895ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಬಿಹಾರ, ಒಡಿಶಾ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಬೇಡಿಕೆ ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ಹೊಸ, ಭಾಷಾ ಆಧಾರಿತ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಭಾಗವು ತೆಲುಗು ಮಾತನಾಡುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಚಳುವಳಿಯು ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಸಾ.ಶ1953ರಲ್ಲಿ, ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ, ತೆಲುಗು ಮಾತನಾಡುವ 16 ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸೇರಿ ಹೊಸ ಆಂಧ್ರ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು.

ಇತರೆ ಸಣ್ಣ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸಾ.ಶ1950–1956 ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಬಿಲಾಸ್ಪುರ ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯವು 1 ಜುಲೈ 1954 ರಂದು ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಗರ್, ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾರತದ ಮಾಜಿ ಎನ್ಕ್ಲೇವ್, 1955ರಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಯಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣಾ ಆಯೋಗ :

ಸಾ.ಶ1953ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು. ನಿವೃತ್ತ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಫಸಲ್ ಅಲಿ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಆಯೋಗಕ್ಕೂ ಕೂಡ 'ಫಜಲ್ ಅಲಿ ಸಮಿತಿ'ಯೆಂದು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಆಯೋಗದ ಇತರ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಹೃದಯನಾಥ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕೆ. ಎಂ. ಪಣಿಕ್ಕರ್. ಈ ಆಯೋಗ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿಗಳನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ ಸಾ.ಶ1954ರಲ್ಲಿ ಗೃಹ ಸಚಿವ ಗೋವಿಂದ ವಲ್ಲಭ್ ಪಂತ್ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 30, 1955ರಂದು ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂತಿಮವಾಗಿ, ಮಸೂದೆಯು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಸಂಘಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಂಗೀಕರಿಸಿ ಹಾಗೂ ನವೆಂಬರ್1, 1956ರಂದ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರಲಾಯಿತು.

ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳು :

- **ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ:** ಆಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಸಾ.ಶ1956ರಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಚಿಸಿ (ತೆಲಂಗಾಣ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ) ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯದ ತೆಲುಗು ಮಾತನಾಡುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.
- **ಅಸ್ಸಾಂ:** 1956 ರಲ್ಲಿ ಗಡಿ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲ.
- **ಬಿಹಾರ:** ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಸಣ್ಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆ.
- **ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯ:** ರಾಜ್ಯದ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಕಚ್, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಮರಾಠವಾಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ನಾಗ್ಪುರ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ವಿಭಾಗ ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಮಾತನಾಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು. (1960 ರಲ್ಲಿ, ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.)
- **ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ:** 1956 ರಲ್ಲಿ ಗಡಿ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲ.
- **ಕೇರಳ:** ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯದ ಮಲಬಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಂದಿಗೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಕೆನರಾ ಕಾಸರಗೋಡು (ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ) ಜೊತೆ ತಿರುವಾಂಕೂರು ಕೊಚ್ಚಿನ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಲೀನವಾಯಿತು. ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ಕೊಚ್ಚಿನ್ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರ್ಪಡೆಸಲಾಯಿತು.
- **ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ:** ಮಧ್ಯ ಭಾರತ, ವಿಂಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶ, ಮತ್ತು ಭೋಪಾಲ್ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಂಡವು; ನಾಗ್ಪುರ ವಿಭಾಗದ ಮರಾಠಿ ಮಾತನಾಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಸೇರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು.
- **ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯ:** ಮಲಬಾರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕೇರಳದ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶ ಲಕ್ಕಾಡಿವ್, ಮಿನಿಕೊಯ್ ಮತ್ತು Amindivi ದ್ವೀಪಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ–ಕೊಚ್ಚಿನ್ (ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ) ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ

ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ 1968 ರಲ್ಲಿ ತಮಿಳುನಾಡು ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು).

- **ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ :** ಕೊಡಗು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಮುಂಬಯಿ ರಾಜ್ಯ, ಪಶ್ಚಿಮ ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯದ ಕನ್ನಡ ಮಾತನಾಡುವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. (1973 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ' ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು).
- **ಒಡಿಶಾ :** 1956 ರಲ್ಲಿ ಗಡಿ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲ.
- **ಪಂಜಾಬ್ :** ಪಟಿಯಾಲ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪಂಜಾಬ್ ಗಳನ್ನು ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಯೂನಿಯನ್ ಜೊತೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು.
- **ರಾಜಸ್ಥಾನ :** ಅಜ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ, ಮುಂಬಯಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಮಧ್ಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು.
- **ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ :** 1956 ರಲ್ಲಿ ಗಡಿ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲ.
- **ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ :** ಬಿಹಾರದ ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು:

ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಎಂದರೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ತೋರಿಸುವ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೀತಿ. ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಜನರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಒಬ್ಬರ ಸ್ವಂತ ಪ್ರದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಲು ಅನುಮತಿಸದಿರುವಂತಹ ವಿಕೃತ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಸ್ವತಃ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಗುರುತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಿವಿಧ ಗುಂಪುಗಳು ಒಂದೇ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿಯೊಳಗೆ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ನಡೆಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಾಮೂಹಿಕ ಗುರುತಿನ ಬಲವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರೀತಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಜನಾಂಗೀಯ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ರೂಪ:

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ:

1. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ಬೇಡಿಕೆ ಇತ್ತು.
2. ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ರಾಜ್ಯತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ಬೇಡಿಕೆ ಇತ್ತು.
3. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವಿವಾದಗಳ ಅನುಕೂಲಕರ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಜನರ ಬೇಡಿಕೆ.
4. ಭಾರತೀಯ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ಬೇಡಿಕೆ.

ಆದಾಗ್ಯೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಉದಯ ಮತ್ತು ವಿಳವಣಿಗೆಯು ಜನರ ಆಶೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವೈಫಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಇವುಗಳು ಒಂಸಾತ್ಮಕ ಚಳುವಳಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಇದು ಜನಪ್ರಿಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವಿವರಿಸಬಹುದು:-

1. ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ : ಇದು ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟದೊಳಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಸ್ವಂತ ರಾಜ್ಯದ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿಯ ತೆಲುಗು ಮಾತನಾಡುವ ನಿವಾಸಿಗಳು ಇದನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು. ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಸ್ವರೂಪಗಳೆಂದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಆಸ್ತಿ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಸಿವು ಉಪವಾಸ. ಸಾ.ಶ1952 ರಲ್ಲಿ 52 ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆಹಾರ ಸೇವಿಸದ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ ಪೊಟ್ಟಿ ಶ್ರೀರಾಮುಲು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸಾವು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ನಂತರ ಭಾಷಾವಾರು ರೇಖೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರತದ ಭೂಪಟವನ್ನು ಪುನರ್ ರಚಿಸಲಾಯಿತು.

ಆದೇ ಟೋಕನ್‌ನೊಂದಿಗೆ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯ ರಚನೆಗಾಗಿ ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ದ್ರಾವಿಡ ಮುನ್ನೇತ್ರ ಕಳಗಂ, ಪಂಜಾಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಕಾಲಿದಳ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು ದೇಶಂ ಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ಅಸೋಮ್ ಗಣ ಪರಿಷತ್‌ನಂತಹ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಅಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಪಕ್ಷಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ತಾವು ನಿಂತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವು. ಈ ಪಕ್ಷಗಳು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡವು. ಈ ವರ್ಗವು ಉಪ-ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯನ್ನು ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಭಾಷೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಗಳೊಳಗೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿರುವ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಅವರು ಈ ರಾಜ್ಯಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಜನಾಂಗೀಯತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಮುಖ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದರೆ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ನೇಪಾಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ಬೋಡೋ-ಮಾತನಾಡುವವರು. ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದರು. ಯಶಸ್ವಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನರು ಬೆಳೆಸಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಸೇರಿವೆ, ಇದು ಉತ್ತರಾಖಂಡ ಎಂಬ ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕತು ಮತ್ತು ಬಿಹಾರದಿಂದ ಜಾರ್ಖಂಡ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಛೋಟಾನಾಗ್‌ಪುರ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯ ಬುಡಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಇತರ ನಿವಾಸಿಗಳು.

2. ಸಂಕುಚಿತತೆ : ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವನ್ನು ಸಂಕುಚಿತತೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಉಡುಗೆ ಮತ್ತು ಪಾಕಪದ್ಧತಿಗಳು ಭಾರತದ ಇತರರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಬಂಗಾಳಿ ಭದ್ರಲೋಕದ ರೂಪ ಅಥವಾ ತೋರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಹಿತಕರವಾಗಿರಬಹುದು.

ಅದಾಗ್ಯೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇದು ರಕ್ತದ ಛಾಯೆಯ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ಉಲ್ಫಾ ಕೇಡರ್‌ನಿಂದ ಬಿಹಾರಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮೇಲಿನ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಮಿ ಮಾತನಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಸ್ಸಾಂನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಅರವತ್ತರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿವಸೇನೆಯ ಗೂಂಡಾಗಳು ಈ ರೀತಿಯ ರಕ್ತದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು, ಅವರು ಬಾಂಬೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ನಗರಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನವರು ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಮೂಲಕ ದಾಳಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ರೆಸ್ಟೋರೆಂಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಕಚೇರಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿದವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಿವಸೇನೆ ತನ್ನ ಗುರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಾಲಿ ಮತ್ತು ಬಿಹಾರಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ MNS ಉತ್ತರ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಯುನೈಟೆಡ್ ಲಿಬರೇಶನ್ ಫ್ರಂಟ್ ಆಫ್ ಅಸ್ಸಾಂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಿಹಾರಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಿದ ದಾಳಿಗಳು ಅಪರಾಧ ಕೃತ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ಗಣರಾಜ್ಯದ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮತ್ತು ಆ ಗಣರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರೂಪಿಸಿದ ಮತ್ತು ಮರುರೂಪಿಸಿದ ಜನಪ್ರಿಯ ಭಾವನೆಯ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ತಪ್ಪು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಒಬ್ಬರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯತೆಯ ಮೇಲಿನ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ.

3. ಭಾರತೀಯ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾವಾದ: ಇದು ಭಾರತೀಯ ಗಣರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಭಜಿಸಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಬಯಕೆ, ಅಥವಾ ಭರವಸೆ ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು

ಅಪಾಯಕಾರಿ ರೂಪ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಈ ರೂಪವು AZ ಫಿಜೋ ಅವರ ನಾಗಾ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಮತ್ತು ಪಿ. ಮುಯಿವಾ ಅವರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಾಜವಾದಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಆಫ್ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ನೊಂದಿಗೆ ವಿಕಸನಗೊಂಡಿತು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಗಾಮಿಗಳು ಸಹ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರಾಜ್ಯದ ಕನಸನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ನಿರಂತರವಾಗಿ ರಕ್ತಪಾತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಾ.ಶ1980 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಿಖ್ ಉಗ್ರಗಾಮಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದ ಖಲಿಸ್ತಾನ್ ಚಳುವಳಿಯು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರಾಷ್ಟ್ರ-ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಆಕಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆಯ ಅಂತಪ ರೂಪದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು: ತಮಿಳುನಾಡಿಗೆ ದೇಡಿಕ: ಸಾ.ಶ1960 ರಲ್ಲಿ ಡಿಎಂಕೆ ಮತ್ತು ತಮಿಳು ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಜಂಟಿ ಅಭಿಯಾನವನ್ನು ಆಯೋಜಿಸಿ ಭಾರತದಿಂದ ದೇರ್ಘಡುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಜ್ಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಮಾಡಲು. ಸಾ.ಶ1961 ರಲ್ಲಿ, ತಮಿಳು ಅರಸು ಕಳಗಂ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಘಟನೆಯು ಮದ್ರಾಸ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ತಮಿಳುನಾಡು ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲು ಆಂದೋಲನವನ್ನು ನಡೆಸಿತು.

ಸಾ.ಶ1950 ರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅನೇಕ ಜನರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾರತೀಯ ಏಕತೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅದು ಕಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಲು, ಅದು ಏನೆಂದು ಮೊದಲು ನಮೂದಿಸಬೇಕು. ಸ್ಥಳೀಯ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ, ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿ, ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕತೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ದೇಶಭಕ್ತಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆ :

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯು ಆದಾಯ, ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಂತಹ ಸಾಧನೆಗಳ ವಿತರಣೆಯ ಅಂಶವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ; ಇದರ ವ್ಯಾಪಕತೆಯು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೃತಿಗಳ ವಿಸ್ತಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಭಾಗವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಉಪ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ ಸಂಭವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ಮೂರು ದಶಕಗಳಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರವು

ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ: ನಗರ ವಿರುದ್ಧ ಗ್ರಾಮಾಂತರ; ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ್ಯಂತ; ಮತ್ತು ವರ್ಗ ರೇಖೆಗಳ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಉಪ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ. ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ವಿತರಣೆ, ಬಡತನ ಮತ್ತು ಅಡಚಣೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ವಿಭಿನ್ನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ. ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅಂತರವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ್ಯಂತ ಮೂಲಭೂತ ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಸುರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಮತ್ತು ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಂತಹ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಸೇವೆಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಅಸಮಾನತೆಗಳಿವೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಿನ್ನತೆಯ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮೂಹಗಳ ತೀವ್ರತೆ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹಲವಾರು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಭೌತಿಕ ಸಮೃದ್ಧಿ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಇದು ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯಿಂದ ವಿಮೋಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದೆ. ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಯಾವುದೇ ರೂಢಿಗತ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ, ಜನರು ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಈ ಆಯ್ಕೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದನ್ನು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂದು ನೋಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೂಚ್ಯಂಕ(HDI) ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಬಳಸಲಾಗುವ ಅತ್ಯಂತ ಯಶಸ್ವಿ ಬಹು ಆಯಾಮದ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ; ಇದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಮಾಣಿತ ಅಳತೆಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ತಲಾ ಆದಾಯದೊಂದಿಗಿನ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ನಡುವೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸಲಾಗಿದೆ ಇದು ಮೂರು ಮೂಲಭೂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಕರ ಜೀವನ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯ ಜೀವನ ಮಟ್ಟ; ಮೂರು ಮೂಲಭೂತ ಮಾನವ ಆಯಾಮಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಸೂಚಕಗಳು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಿವೆ.

ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಳಾದ್ಯಂತ ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆದಾಯದಲ್ಲಿನ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿನ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿನ ಕಳಪೆ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಳಾದ್ಯಂತ ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳಂತಹ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಇಕ್ವಿಟಿ ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಿಭಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಧಾನವು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿರುವ ಗಮನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸುವ ಗಮನವು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಬೇಕು. ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆ ಹೊಂದಿದೆ: ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಇದು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಂಶಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ, ಅಧ್ಯಯನವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚ್ಯಂಕವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾದರಿಗಳು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅವಲಂಬಿತ ಅಂಶಗಳಿಂದ ನಿಯಮಾಧೀನವಾಗಿದೆಯೇ, ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ದಾಹ್ಯಾಕಾಶವನ್ನು ನೋಡುವ ಮೂಲಕ ಈ ಕಾಗದವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮೂಹಗಳ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಮತ್ತು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುವ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. 1990, 2012ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದ ಮೊರಾನ್ನ I ಮೌಲ್ಯದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ಸಾ.ಶ2000 ರ ನಂತರದ Moran's I ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಇದು ಬಲವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಂದಗತಿಯ ಮಾದರಿಯ ML ಅಂದಾಜಿನ ಫಲಿತಾಂಶವು HDI ಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಂದಗತಿಯ ಗುಣಾಂಕ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಬಲವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ HDI ಮೌಲ್ಯವು ನೆರೆಯ ಅವಲೋಕನಗಳಿಂದ ದೃಢವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು

ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಎಲ್ಲಾ ರೂಪ ಮತ್ತು ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ :

ಬಲವಾದ ಸಾರಿಗೆ ಜಾಲಗಳಿಗೆ (ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು, ರೈಲ್ವೇಗಳು, ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಸೇರಿದಂತೆ) ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬಾಹ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಸಾರಿಗೆ ವೆಚ್ಚಗಳು ಮತ್ತು ಲಾಜಿಸ್ಟಿಕ್ಸ್ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದೊಳಗಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ಲಸ್ಟರಿಂಗ್ ಅನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಭೌಗೋಳಿಕ ಸಾಂದ್ರತೆಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೌತಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾನದಂಡಗಳ ಮೇಲೆ (ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಶಾಲೆಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ) ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಘಟಕಗಳು ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ವಾಸಿಸಲು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರ ಆಯ್ಕೆಗಳು ಅದರಂತೆ. ನಗರ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನಗರೀಕರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನೀತಿ ಪರಿಗಣನೆಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಕಳಪೆ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಕಳಪೆ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಅಪಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆ, ಹಾಗೂ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸೀಮಿತ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಅಂತಹ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ, ಭವಿಷ್ಯದ ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಅನಾರೋಗ್ಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ : ಅಂತಹ ಪರಿಸರದ ಅಂಶಗಳು ಮತ್ತು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಪ್ರವೇಶ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಾದರಿಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯದ ಫಲಿತಾಂಶಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಹುದು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ : COVID-19 ಸೋಂಕು ಹರಡುವಿಕೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗೆ ಮರಣ ಪ್ರಮಾಣಗಳು.

ಇದಲ್ಲದೆ, ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಆದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕ್ಲಸ್ಟರ್‌ಗೆ ಒಲವು ತೋರುವುದರಿಂದ, ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯು ಶಾಪ

ಪರಿಸರದಿಂದ ಪ್ರಚಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಅವಕಾಶಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಡತನದ ಬಲೆ ಮತ್ತು ಪೀಳಿಗೆಯ ಬಡತನದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಲನಶೀಲತೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿನ ಈ ವಿದ್ಯಮಾನದ ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದರೆ ರೆಡ್‌ಲೈನಿಂಗ್ ಜಾಂಗೀಯ ತಾರತಮ್ಯದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಭ್ಯಾಸ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸದ್ಪೈಮ್ ಅಡಮಾನಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನೆರೆಹೊರೆಗಳು ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ.

ಹೂಡಿಕೆ ಆಯ್ಕೆಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಲಸೆ :

ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಂದಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ತುಲನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಕ್ಷಿಪ್ರ ವ್ಯಾಪಾರ ಉದಾರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕತೆಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬಡತನದ ದರಗಳು ಮತ್ತು ಆದಾಯದ ಅಸಮಾನತೆಯ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಪ್ರಯೋಜನಗಳ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ನಗರ-ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಂತರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆಯ ಮಾದರಿಗಳು ಕೃಷಿಯಿಂದ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರ್ಮಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಮಾಪನ :

ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಆದಾಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರದೇಶ-ಆಧಾರಿತ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಭೌಗೋಳಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು, ನಗರೀಕರಣ, ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಪ್ರವೇಶದ ನಡುವಿನ ಸಂಕೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸಂಬಂಧಗಳು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸಂಕೀರ್ಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸವಾಲುಗಳು :

ಸ್ಥಳೀಯ ದತ್ತಾಂಶದ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆಯು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾದ ಅಂದಾಜಿಗೆ ತಡೆಗೋಡೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಆರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಿತಿಗಳು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಮತ್ತು ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಸದೃಢತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾರಣ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಆರ್ಥಿಕ ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯೊಳಗೆ ಯಾವುದೇ ಏಕೀಕೃತ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಉಳಿದಿಲ್ಲ.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಂತರ್ಗತ ತೊಂದರೆಯೆಂದರೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿನ ಅಗಾಧ ಅಸಮಾನತೆಯಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಅಲಕ್ಷಿತ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ತುಲನಾತ್ಮಕ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ : 07

ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು: ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ನೆಹರುವೀಯನ್ ಪರಂಪರೆ– ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಜಮೀನ್ದಾರಿ – ಬಾಡಿಗೆ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ರದ್ದತಿ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೌಲ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವನ್ನು GDP ಅಥವಾ ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನದಲ್ಲಿ % ಹೆಚ್ಚಳದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಣದುಬ್ಬರದ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಮೌಲ್ಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಹ ಲೆಕ್ಕಾಕಾಯ ನೈಜ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಾಕಾಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಅಂಶಗಳು :

❖**ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ**– ಇದು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದೆ. ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಕೌಶಲ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳ ಹೆಚ್ಚಳದ ದರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

❖**ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ**– ರಸ್ತೆಮಾರ್ಗಗಳು, ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಂತಹ ಭೌತಿಕ ಬಂಡವಾಳದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿದ ಹೂಡಿಕೆ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ದಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

❖**ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಯೋಜಿತ ಬಳಕೆ**– ಖನಿಜ ನಿಕ್ಷೇಪಗಳಂತಹ ಲಭ್ಯವಿರುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸರಿಯಾದ ಬಳಕೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

❖**ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ**– ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿನ ಹೆಚ್ಚಳವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಲಭ್ಯತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಗತಿ- ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿನ ಸುಧಾರಣೆಯು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಸುಧಾರಿತ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅನ್ವಯವು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

ಜವಾಹರ್ ಲಾಲ್ ನೆಹರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆ :

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಭಾರತವು ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಆಳವಾದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದೆ. ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಯುಗದವರೆಗೆ, ಅದರ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಯಂತ್ರಿತ "ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸಮಾಜವಾದ" ದಿಂದ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಮುಕ್ತ-ಉದ್ಯಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ, ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರ, ರಕ್ಷಣಾ ನೀತಿಯಿಂದ ಉದಾರೀಕರಣದವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ, ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ "ಕಡಿಮೆ" ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳು ಮತ್ತು ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುವ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾನತೆಯ ನೀತಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆದಾಗ್ಯೂ, ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಇತಿಹಾಸದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ; ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ನಾಯಕರ ಕೊಡುಗೆಯ ಸುತ್ತಲಿನ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿ ಜವಾಹರ್ ಲಾಲ್ ನೆಹರು.

ಭಾರತಕ್ಕೆ ನೆಹರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆಯ ಐದು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ತಂಭಗಳು :

ರಾಷ್ಟ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ, ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಥೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜಾತ್ಯತೀತತೆ, ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಮಾಜವಾದಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಾಂಗ ನೀತಿ (ಅಲಿಪ್ತತೆ, ಪಂಚಶೀಲ) ಇಂದಿಗೂ ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಕೆಲವು ವಿಭಾಗಗಳು ನೆಹರೂ ಅವರ ನೀತಿಗಳು ಭಾರತದ ಕಾರ್ಯತಂತ್ರದ ವೈಫಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ವಿವಾದದಂತಹ ದೇಶೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಟೀಕಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ನೆಹರೂ ಅವರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅದರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ನೆಹರೂ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳು :

ಆಮದು ರಫ್ತು ಸರಿತೂಗಿಸುವ ಕೈಗಾರೀಕರಣದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೆಹರು ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಂತ್ರಣವುಳ್ಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಮತ್ತು ಪಾಸಗಿ ನಿಯಂತ್ರಣ ವಲಯವುಳ್ಳ ಮಿಶ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಆಧುನೀಕರಣಕ್ಕೆ ಮೂಲಭೂತ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರೀ ಉದ್ಯಮದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ

ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಉದ್ಯಮಗಳಾದ ಉಕ್ಕು, ಕಬ್ಬಿಣ, ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು, ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ (ವಿದ್ಯುತ್) ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಲು ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡಿತು. ಸಬ್ಸಿಡಿಗಳು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ನೀತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿತು. ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲ ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಕೊರತೆ ನೀಗಲು ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ನೀರಾವರಿ ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆ ನಿರ್ಮಿಸುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಜಾರಿಯಾದವು. ನಿರಕ್ಷರತೆ ನೀಗಲು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಅನೇಕ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ, ತಾಂತ್ರಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಶೀತಲ ಸಮರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಲಿಪ್ತ ನೀತಿಯ ನೀತಿ ಆರ್ಥಾತ್ ನೆಹರೂ ಅವರು ಭಾರತದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ತಳಹದಿಯ ಮೂಲವನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲು ವಿದ್ಯುತ್ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವದ ಎರಡೂ ಬಣಗಳಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಪಡೆದರು. (ಅಮೇರಿಕಾ ಮತ್ತು ರಷ್ಯಾ ಎರಡು ಶಕ್ತಿ ಬಣ ಶೀತಲ ಸಮರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವು) ಸೋವಿಯೆತ್ ಯೂನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಜರ್ಮನಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ದೊಕೊರೋ ಮತ್ತು ರೂರ್ಕೆಲಾದಲ್ಲಿ ಸ್ಟೀಲ್ ಗಿರಣಿ ಸಂಕೀರ್ಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇತ್ತು. ಸಾ.ಶ1950 ರಿಂದ 1965ರ ನಡುವೆ ಉದ್ಯಮವು ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ 7.0% ರಷ್ಟು ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿದೆ. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ 21ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ವಿಶ್ವದ ವಿಳನೇ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕಾ ದೇಶವೆನಿಸಿದೆ. ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾ.ಶ1947ರಲ್ಲಿ 35 ಕೋಟಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದು ಆಹಾರದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಾರತ ಸಾ.ಶ2011 ರ ಸಮಯಕ್ಕೆ 131 ಕೋಟಿಗೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಏರಿದರೂ ಆಧವ್ಯದ್ಧಿ ದರವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ರಫ್ತುಮಾಡವ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿದೆ ಆದಾಗ್ಯೂ, ನೆಹರು ಯುಗದ ನಂತರ ಭಾರತವು ಆಮದು ಬದಲಿ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದೆ ಎಂದು ನೆಹರು ವಿಮರ್ಶಕರು ವಾದಿಸಿದರು. ಇದು ಅದರ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸಿದೆ ಎಂಬುದು ವಾದ. ಸಾ.ಶ1990 ರ ವರೆಗೂ ಭಾರತ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕತೆಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ನೀಡದೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಅರ್ಥನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿತು (ನೆಹರೂ ಅವರ "ಹತೋಟಿಯ ಆರ್ಥಿಕತೆ : ('ಸಂಮಿಶ್ರ ಅರ್ಥನೀತಿ'). ನಂತರ ಬಂದ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಾದ ಪಿ.ವಿ.ನರಸಿಂಹರಾವ್ ಮತ್ತು ಮನಮೋಹನ್ ಸಿಂಗ್ ಭಾರತವನ್ನು ಮುಕ್ತ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ತೆರೆದರು. ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಭಾರತದ ಪಾಲು ಸಾ.ಶ1951-1960ರಲ್ಲಿ 1.4 ಶೇಕಡದಿಂದ ಸಾ.ಶ1981-1990 ಕ್ಕಿಂತ 0.5 ಪ್ರತಿಶತಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ.

ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಭಾರತದ ರಫ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾದ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ ಎಂದು ವಾದಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಫ್ತುಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಸಾ.ಶ1951–1960ರಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕ 2.9 ಶೇಕಡ ಇದ್ದುದು ಸಾ.ಶ1971–1980ರಲ್ಲಿ 7.6 ಶೇಕಡಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆಯಾಯಿತು.

ಈ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಉಲ್ಬಣತೆ ಮೂರನೆಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಮುನ್ನಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಧ್ರುವೀಕರಣದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ದೇಶದ ಪ್ರಧಾನ ರಾಜಕೀಯ ಪಾರ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಂತರಿಕ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಲ್ಬಣಗೊಳಿಸಿತು. ಜವಾಹರಲಾಲ ನೆಹರೂರವರ ನಿಧನದೊಂದಿಗೇ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ದೃಢವಾಗಿದ್ದ ಆಂತರಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿ ಕೊನೆಗಂಡಿತು ಮತ್ತು ದೇಶವು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬಿಗಡಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

ಬೆಳವಣಿಗೆ:

ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನದ (ಜಿಡಿಪಿ) ಹೆಚ್ಚಳದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಜಿಡಿಪಿ ಎಂದರೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ವಿಧಾನ. ಜಿಡಿಪಿ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯಬಹುದು.

ಈ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸರಕು ಅಥವಾ ಅದರ ಸೇವೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಬಂಡವಾಳದ ಒಳಹರಿವಿನಿಂದ ಕೂಡಿರಬಹುದು. ಯಾವ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದೂ ಮುಖ್ಯ. ಮೂರು ಮೂಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳವ ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೇವೆ . ಅವರ ಕೊಡುಗೆಗಳು GDPಯ ರಚನಾತ್ಮಕ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಗಮನ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ನಮ್ಮ ಜಿಡಿಪಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ಇದು ಕೆಲವು ಆರಂಭಿಕ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರವನ್ನು ಕಂಡಿತು.

ಆಧುನೀಕರಣ :

ಆಧುನೀಕರಣವು ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವೀನ್ಯತೆ, ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಗತಿಯು ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ನವೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯವು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ಆಧುನೀಕರಣದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಐಟಿ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಕಂಡಿತು.

ಆಧುನೀಕರಣದ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಕವೆಂದರೆ ಸಮಾಜವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿ. ಭಾರತಮ್ಯದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಮಾನ, ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದ ಕಡೆಗೆ ತಳ್ಳುವುದು.

ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ :

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರದ ಭಾರತದಂತಹ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಅಮದುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಲಂಬಿತವಾಗಬಹುದು. ಇದ್ದರಿಂದ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಏಳು ಆವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು. ಇದರರ್ಥ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ನಾವು ದೇಶೀಯವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ನಾವು ಅಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಕಾಲ ಅಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಇದು ನಾವು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ನಾವು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ನಂತರ ಸಾ.ಶ1991ರ ನಂತರ, ನಾವು ಈಗಾಗಲೇ ದೇಶೀಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ತೆರೆಯಿತು.

ನ್ಯಾಯೋಚಿತ :

ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ಗುರಿಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಒತ್ತು ನೀಡಬೇಕು. ಆರ್ಥಿಕತೆಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ.

ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ನಾಗರಿಕರು ಆಹಾರ, ವಸತಿ, ಬಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಅವರ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಂತರ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ನೋಡುತ್ತದೆ.

ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು :

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ 12 ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ದೇಶಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿರುತ್ತದೆ.

1951 ರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಇತಿಹಾಸ:

ಮೊದಲ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿನ್ನ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು

ಮೊದಲ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ – ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ
ಗುಲ್ಜಾರಿಲಾಲ್ ನಂದಾ – ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ
ಮೊರಾರ್ಜಿ ಆರ್ ದೇಸಾಯಿ – ಸದಸ್ಯ
ವಿ ಕೆ ಕೃಷ್ಣ ಮೆನನ್ – ಸದಸ್ಯ
ಸಿ ಎಂ ತ್ರಿವೇದಿ– ಸದಸ್ಯ
ಶ್ರೀರಾಮ್ ನಾರಾಯಣ – ಸದಸ್ಯ
ಬಿ.ಬಿ. ಸಿಂಗ್ – ಸದಸ್ಯ
ಎಎನ್ ಜೋಸ್ಲಾ – ಸದಸ್ಯ
ಪಿ.ಸಿ. ಮಹಲ್ನೋಬಿಸ್ – ಸದಸ್ಯ
ವಿಷ್ಣು ಸಹಾಯ್ – ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ತ್ರಿಲೋಕ್ ಸಿಂಗ್– ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ.

ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು :

1947 ರಿಂದ, ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕನೀತಿಯನ್ನು ಯೋಜನಾ ವಿಧಾನದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇವನ್ನು, ಐದು ವರ್ಷದ ಯೋಜನೆಗಳು ಮೂಲಕ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು; ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಯಿತು.. ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗವು ಪದನಿಮಿತ್ತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಪ್ರಧಾನಿಯನ್ನೂ, ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಸಚಿವರ ಸ್ಥಾನ ಕ್ಕೆ ಸರಿಸಮಾನ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನೂ ಹೊಂದಿದೆ. ಮೊಂಟೆಕ್ ಸಿಂಗ್ ಅಹ್ಲುವಾಲಿಯಾ ಅವರು ಕಳೆದ ಆಯೋಗದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು (2014 ಮೇ 26 ರಂದು ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡಿದರು.). ಹನ್ನೊಂದನೇ ಯೋಜನೆ ಮಾರ್ಚ್ 2012 ರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅವಧಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಹನ್ನೆರಡನೇ ಯೋಜನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಯೋಜನೆಗೆ ಮೊದಲು, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗಿಂತ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ನೀಲನಕ್ಷೆಯ (ನೀತಿ) ಮಾದರಿಗಳನ್ನು, ಆಧರಿಸಿತ್ತು. ಇದರ ಬದಲಿಗೆ 1969 ರಿಂದ ಒಂದು ಪಾರದರ್ಶಕ ಮತ್ತು ಸೂತ್ರಬದ್ಧ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾದ ಗಾಡ್ಗೀಳ್ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ, ಕೇಂದ್ರದ ನೆರವು ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ನಂತರ ಇದೇ ಕ್ರಮ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ

ಒಂದನೇಯ ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ (1951–1956) :

ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ, ಪಂಡಿತ್ ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂ ಅವರು ಭಾರತದ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಐದು ವರ್ಷದ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಾ, ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ತುರ್ತು ಗಮನ ಕೊಡಬಾಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ ಎಂದಿದ್ದರು. ಮೊದಲ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಯೋಜನೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಗಮನ ಕೊಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು

1951 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ 'ಹರೋಡ್ ಡೋಮರ್' ಮಾದರಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ.
ರೂ.2069 ಕೋಟಿಯ ಒಟ್ಟು ಯೋಜನೆ: ಬಜೆಟ್ (ನಂತರ 237% ಕೋಟಿ)ನಾದನ್ನು ಏಳು ವಿಶಾಲ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಯಿತು:
ಗುರಿ – ಸಮಾಜವಾದಿ ಮಾದರಿಯ ಸಮಾಜದ ನಿರ್ಮಾಣ.

1. ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ (27.2%).
2. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ (17.4%).
3. ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ (24%).
4. ಉದ್ಯಮ (8.4%)
5. ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವೆಗಳು (2.5%) ಮತ್ತು.
6. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳು (16.64%),
7. ಭೂಮಿ ಪುನರ್ವಸತಿ (4.1%).

ಈ ಪಂತದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣ :

ಎಲ್ಲಾ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು, ಅದರ ಕೊರತೆ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾರಣ ಮತ್ತು ಉಳಿತಾಯಕ್ಕೆ ಇರುವ ಅಲ್ಪ ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಕಾರಣ ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನೀಯವೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿ :– ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ 2.1% – ವಾರ್ಷಿಕ ನಿವ್ವಳ ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನ (ಜಿಡಿಪಿ) ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗಿತ್ತು; ಸಾಧಿಸಿದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ 3..6% ನಿವ್ವಳ ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪನ್ನ 15% ಏರಿಕೆ ಆಗಿತ್ತು ಉತ್ತಮ. ಮಳೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆ ಇಳುವರಿ, ವಿನಿಮಯ ಮೀಸಲು ಮತ್ತು ತಲಾ ಆದಾಯ 8% ಹೆಚ್ಚಳ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯದ ಕಾರಣ, ತಲಾ ಆದಾಯ ಕೂಡಾ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಭಾಕ್ರಾ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಹಿರಾಕುಡ್ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ನೀರಾವರಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆ (WHO), ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ, ಸಹಕಾರವು . ಶಿಶು ಮರಣ, ಮಕ್ಕಳ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಗಮನಗಿವು, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1956 ರ ಯೋಜನೆ ಅವಧಿಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಐದು ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ಆಫ್ ಟೆಕ್ನಾಲೊಜಿ (ಐಐಟಿ) –ಪ್ರಮುಖ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಬಲವಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಹಣ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧನಸಹಾಯ ಆಯೋಗ (ಯುಜಿಸಿ) ದೇಶದಲ್ಲಿ

ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಐದು ಉಕ್ಕಿನ ಸ್ಥಾವರಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಂದಗಳಿಗೆ ಸಹಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

- ಭಿಲ್ಲೈನ್ ಗಡದ –ಬಿಲಾಯ್ ನಲ್ಲಿ – ರಷ್ಯಾದ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ.
- ಓಡಿಸ್ಸಾದ – ರೂರಕ್ಕೆಲಾ – ಪ. ಜರ್ಮನಿಯ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ.
- ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದ – ದುರ್ಗಾಪುರ – ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನ ಸಹಯೋಗದೊಂದಿಗೆ.
- ಚಿತ್ತರಂಜನ್‌ನಲ್ಲಿ – ಲೋಕೋಮೋಟಿವ್ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿ ಪೆಂಬೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೋಚ್ ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿ ಆರಂಭ.

ಎರಡನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಯೋಜನೆಯು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾಗಶಃ ಯಶಸ್ವಿ ಆಗಿತ್ತು.

ಎರಡನೇ ಯೋಜನೆ (1956–1961) :

ಎರಡನೇ ಯೋಜನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ. ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಹಲ್ ನೋಬಿಸ್ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾಯಿತು. ಯೋಜನೆ ದೀರ್ಘ–ಕಾಲದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಲುವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕ ವಲಯಗಳ ನಡುವಿನ ಹೂಡಿಕೆಯ ಅಕ್ಕುತ್ತಮ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಸಾ.ಶ1953 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ಪ್ರಶಾಂತ್ ಚಂದ್ರ ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಇದು ಕಲಾತ್ಮಕ ಸಂಶೋಧನೆ ಕಾರ್ಯಾಚರಣಾ ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವಿಕೆ. ಜೊತೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ಸ್ಟಾಟಿಸ್ಟಿಕಲ್ ಇನ್ಸ್ಟಿಟ್ಯೂಟ್ ನಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ಅನ್ವಯ; ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯೋಜನೆಯು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮುಚ್ಚಿದ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ಬಂಡವಾಳ ಉತ್ಪಾದಕ (ಪ್ರಚಲಿತ–ನವೀನ) ವಸ್ತು ಅಥವಾ ಸರಕುಗಳ ಆಮದು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಿಲಾಯಿ, ದುರ್ಗಾಪುರ, ಮತ್ತು ರೂರ್ಕೆಲಾ ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಐದು ಉಕ್ಕು ಸ್ಥಾವರಗಳ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಹೆಚ್ಚು ರೈಲ್ವೆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಈಶಾನ್ಯ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ರೈಲ್ವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಒಂದು ಟಾಟಾ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1957 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾ ಶೋಧ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಣುಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಯುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹುಡುಕಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರು ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ರೂ .48 ಬಿಲಿಯನ್. ಈ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ನಡುವೆ

ಹಂಚಲಾಯಿತು:

1. ವಿದ್ಯುತ್ ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ,
2. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳು,
3. ಸಂವಹನಗಳು ಮತ್ತು
4. ಸಾರಿಗೆ,
5. ಇತರೆ .

ಗುರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ 4.5% ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ 4.27% ಆಗಿತ್ತು. [6] (1956 ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೀತಿ)

ಮೂರನೇ ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ (1961–1966) :

ಮೂರನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗೋಧಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಒತ್ತು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸಾ.ಶ1962 ರ ಚೀನಾ–ಭಾರತ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೇ ದುರ್ಬಲತೆ ಕಂಡಿತು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ರಕ್ಷಣಾ ಉದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿತು. ಸಾ.ಶ1965–1966 ರಲ್ಲಿ, ಭಾರತವು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಯುದ್ಧ ಹಣದುಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1965 ರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಬರ ಕೂಡ ಉಂಟಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಯ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ದೇಶೀಕರಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ಅಣೆಕಟ್ಟು ನಿರ್ಮಾಣಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಅನೇಕ ಸಿಮೆಂಟ್ ಮತ್ತು ಗೊಬ್ಬರ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಪಂಜಾಬ್‌ನಲ್ಲಿ ಗೋಧಿಯ ಬೆಳೆ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿವೆ. ತಳ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ತರವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಚುನಾವಣೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯ ವಿದ್ಯುತ್ ಮಂಡಳಿಗಳ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವೃತ್ತಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನೀಡಲಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ನಿಗಮಗಳು ಆರಂಭಗೊಂಡು ಸ್ಥಳೀಯ ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಯಿತು.

ಗುರಿ :

ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ 5.6%, ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ 2.4% ಆಗಿತ್ತು. ಮೂರನೇ ಯೋಜನೆಯ ಶೋಚನೀಯ ವೈಫಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ; ಸರ್ಕಾರ (1966–67, 1967–68, ಮತ್ತು 1968–69 ರಿಂದ) "ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಜಾ" ಕಾಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಲು ಒತ್ತಡ ಉಂಟಾಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರು

ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾ.ಶ1966–67 ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬರಗಾಲದ ಸಮಸ್ಯೆ ಎದುರಾಯಿತು. ಸಮಾನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೃಷಿಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಲಯಕ್ಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಯೋಜನೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಯುದ್ಧ, ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಕೊರತೆ, ಮತ್ತು ಹಣದುಬ್ಬರ ಹೆಚ್ಚಳ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ (1969–1974) :

ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಸರ್ಕಾರದ 14 ಪ್ರಮುಖ ಭಾರತೀಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಮಾಡಿದರು, ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕೃಷಿಯ ಉತ್ತೇಜನ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಸಾ.ಶ 1971ರ ಭಾರತ–ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಮರದ (ಇಂದಿನ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ) ಪರಿಸ್ಥಿತಿ . ಭಾರತದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮೀಸಲಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.

ಭಾರತ ಭಾಗಶಃ ಬಂಗಾಳ ಕೊಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ನ ಏಳನೇ ತುಕಡಿಯ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ, ಸಾ.ಶ1974 ರಲ್ಲಿ "ನಗುತ್ತಿರುವ ಬುದ್ಧ" ಭೂಗತ ಅಣು ಪರೀಕ್ಷೆ ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ತನ್ನ ಪಡೆಯನ್ನು ಪಶ್ಚಿಮ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ವಿರುದ್ಧ ದಾಳಿ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಲು ನಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಗುರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ 5.6%, ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ 3.3% ಆಗಿತ್ತು.

ಐದನೇ ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ (1974–1979) :

ನಾಲ್ಕನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ ಮುಗಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾರತವು ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯ ಹೊಂದುವಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿತ್ತು.

ಐದನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿ , ಬಡತನ ನಿವಾರಣೆ (ಗರೀಬಿ ಹಟಾವೊ) ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಡ ಹಾಕಿತು. ಯೋಜನೆಯು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ರಕ್ಷಣಾ ಸ್ವಾಲಂಬನೆಯ ಕಡೆಗೂ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಸಾ.ಶ1975 ರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುಶ್ ಸರಬರಾಜು ಆಕ್ಟ್ ನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1978 ರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು. ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪೆದ್ದಾರಿ

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತರಲಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಸಂಚಾರ ದಟ್ಟಣೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಅಗಲ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮವನ್ನು ಸಪ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಸಾ.ಶ1974 ರಿಂದ 1979 ರ ತನಕ ನಡೆಯಿತು. ಗುರಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರ 4.4% ಮತ್ತು ನಿಜವಾದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರ 5.0% ಆಗಿತ್ತು.

ಪರಿವರ್ತನ ಯೋಜನೆ (1978–1980) :

ಸಾ.ಶ1978ರಲ್ಲಿ ಬಂದ ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಸರ್ಕಾರವು ಐದನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿತು, ಮತ್ತು ಹೊಸ ಆರನೇ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯನ್ನು (1978–1983) ಜಾರಿಮಾಡಿತು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ 1980 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ನಿರಾಕರಿಸಿತು, ಮತ್ತು ಹೊಸ ಆರನೇ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನ (ರೋಲಿಂಗ್) ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಮೂರು ರೀತಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲ ಯೋಜನೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಬಜೆಟ್ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಯೋಜನೆ 3, 4 ಅಥವಾ 5 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು. ಇದು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಯೋಜನೆ .ಇದು ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಹೊಂದಿರುವುದು.

ಮೂರನೇ ಯೋಜನೆ 10, 15 ಅಥವಾ 20 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಂದರೆ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಗೆ ಯೋಜಿಸಿರುವುದು; ಇದು ದೀರ್ಘ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಹೊಂದಿರ ಯೋಜನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ರೋಲಿಂಗ್ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶುರುವಾದ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಯ ಮುಕ್ತಾಯ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿರೀಕರಣ ಇಲ್ಲ.

ರೋಲಿಂಗ್ ಯೋಜನೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಅನುಕೂಲವೇನೆಂದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ತಿದ್ದುಪಾಟು ಮಾಡಿ ಗುರಿಗಳನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಗುರಿಯ ಬಿಗಿತವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲ ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದು. ಯೋಜನೆಗಳು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ನಿಯಮಗಳಂತೆ, ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುವುದು . ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅನುಕೂಲವೆಂದರೆ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಪರಿಷ್ಕೃತ ಮಾಡಬಹುದು. ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಾದವಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣ ಯೋಜನೆಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಒಳಪಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸಮತೋಲ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿರತೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.

ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆ :

ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯು ಕೃಷಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ರದ್ದತಿಯನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಚೋದನೆಯು ಪರಾವಲಂಬಿ ವರ್ಗದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಭೂ ಸ್ವಾಧೀನದ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಯಾವುದೇ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಕೃಷಿಕರಾಗಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಬೃಹತ್ ಸಮೂಹವನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಅಸಮಾನತೆಯು ನಿರಂತರ ಪರ್ತುಸ್ಥಿತಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಚಾಲಕನಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಾಧನೆಯ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಭಾರತೀಯ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಳಸಿದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯಾಗಿ ಉಳಿಯಿತು. ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿದವುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು, ಭೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಆರಂಭಿಕ ಹಂತವು ಜಮೀನ್ದಾರಿಗಳು, ಜಾಗೀರುಗಳು, ಇನಾಮ್‌ಗಳಂತಹ ಮಧ್ಯಮ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿವಾಸಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಇತ್ಯಾದಿ. ಜಮೀನ್ದಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರದ್ದತಿಯು ಮಧ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಹೊರಹಾಕುವುದು, ಭೂ ಮಾಲೀಕರಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಭೂ ಬಾಡಿಗೆಗಳ ಸಾಂಸ್ಥಿಕೀಕರಣವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು.

ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ನಂತರ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದ ನಂತರ ಗೋ-ಬಿಟ್ವೀನ್ಸ್‌ಗಳ ರದ್ದತಿಗೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವು 10 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿತು, ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಸಾ.ಶ1950 ರಿಂದ 1960 ರವರೆಗೆ. ಭೂ ಬದಲಾವಣೆಯು ರಾಜ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಮಧ್ಯಮ ಜನರನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ನಿಜವಾದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಕಾಯಿದೆಯ ರದ್ದತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ನಿಬಂಧನೆ :

ಜಮೀನ್ದಾರರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು 'ಖಿದ್ ಖಾಸ್ತ್ ಭೂಮಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರರಿಂದ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿದ್ದ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ದರದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮ. ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಹಿಡುವಳಿದಾರರನ್ನು 'ಭೂಮಿದಾರರು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊತ್ತವನ್ನು ಪಾವತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಪಾವತಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು 'ಸಿರ್ದಾರರು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಜಮೀನುಗಳು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಜಮೀನ್ದಾರರು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಆಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ 31 ನೇ ವಿಧಿಯ ನಿಬಂಧನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರವು ಗೋಲಕನಾಥ್ ವಿರುದ್ಧ ಪಂಜಾಬ್ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿತು, ಅಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬ್‌ನ ಜಮೀನ್ದಾರರು ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ತೀರ್ಪು ಗೋಲಕನಾಥ್ ಪರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೀರ್ಪು ನೀಡಿತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾಯಿದೆ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು, ಆರ್ಟಿಕಲ್ 31 ಅನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಂವಿಧಾನದ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವವು ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಜನರ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಉಳದವರು ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾಯಿದೆ, ಸಾ.ಶ1950 ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕಿಸಲು ಸರ್ಕಾರವು ಪರಿಚಯಿಸಿತು.

ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಕಾಯಿದೆ, ಸಾ.ಶ1950, 1947 ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮೊದಲ ಪ್ರಮುಖ ಕೃಷಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರವರ್ತಕ ಕಾಯಿದೆ. ಜಮೀನ್ದಾರರ ಆನುವಂಶಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೊಘಲರು ಬದಲಾಯಿಸಿದರು; ಬ್ರಿಟಿಷರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರು, ತಮ್ಮನ್ನು ಅಧೀನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

ಸಾ.ಶ1949 ರ ವೇಳೆಗೆ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ, ಮದ್ರಾಸ್, ಅಸ್ಸಾಂ ಮತ್ತು ಬಾಂಬೆ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಸೂದೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಮೊದಲು, ಸಂವಿಧಾನದ ಜಾರಿಗೆ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯಗಳು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಜಿಬಿ ಪಂತ್ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಜಮೀನ್ದಾರರು ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಎಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ.

ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಾಗ, ಆರ್ಟಿಕಲ್ 19 ಮತ್ತು 31 ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆಯ ನಂತರ, ಸಾ.ಶ1951 ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಗಳು ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ

ವಿನಾಯಿತಿ. ಇದು ದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿದ್ದ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿತು.

ಕಾಯಿದೆಯಿಂದ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಲಾಭ ಪಡೆದವರು ಆಕ್ಕುಪೆನ್ಸಿ ಟೆನೆಂಟ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ಸುಪೀರಿಯರ್ ಟೆನೆಂಟ್‌ಗಳು ಜಮೀನ್ದಾರರಿಂದ ನೇರ ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವ ಭೂಮಾಲೀಕರಾದರು. ದೇಶಾದ್ಯಂತ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು 1.700 ಲಕ್ಷ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ ಮತ್ತು ರೂ. ಪರಿಹಾರವಾಗಿ 670 ಕೋಟಿ ಜಮೀನ್ದಾರರು. ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವು ಮತ್ತು 10 ರಿಂದ 30 ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಭೂ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಬಾಂಡ್‌ಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು.

ನಂತರ ಜಮೀನ್ದಾರರು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತನೇ ಶೆಡ್ಯೂಲ್ ಜೊತೆಗೆ 31(ಎ) ಮತ್ತು 31(ಬಿ) ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ ಅಥವಾ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಅನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಜಮೀನ್ದಾರಿ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾಯಿದೆಯು ಬೀಗರಿ ಅಥವಾ ಬಲವಂತದ ಅಥವಾ ಬಂಧಿತ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಈಗ ಶಿಕ್ಷಾರ್ಹ ಅಪರಾಧವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದುಷ್ಟ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದೆ.

ಭೂದಾನ ಚಳುವಳಿ:

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಭೂಮಿಯ ಮರು ಹಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ಹೋದಾಟ "ಭೂದಾನ" ಎಂಬ ಚಳವಳಿಯ ಉಗಮಮಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವೋಪಾಧಿಯಾಯಿತು. ಜಮೀನುರಹಿತ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪ ಜಮೀನುಳ್ಳ ರೈತರ ಮಧ್ಯೆ ಹಂಚುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ಈ ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿಯ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗಾಂಧಿವಾದಿ ಆಚಾರ್ಯ ವಿನೋಬಾ ಭಾವೆ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಜಮೀನ್ದಾರರಿಂದ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಜಮೀನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಮರು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತೆಲಂಗಾಣದ ಬಂಡಾಯ ರೈತರ ಚರ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಚರ್ಯೆಯಾಗಿ ಅವರು ಈ ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸಾ.ಶ1951ರ ಏಪ್ರಿಲ್ 15ರಂದು ಆಚಾರ್ಯ ವಿನೋಬ ಭಾವೆ ಇದರ ಕುರಿತು ಮೊದಲ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಜಮಿನ್ದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ರದ್ದತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾಯಿದೆಯ ಸಿದ್ಧತೆ ಹಾಗೂ ಜಾರಿಯ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿ ತೌಲನಿಕವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾ.ಶ1955ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭೂಮಾಲೀಕರು ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಜಮೀನುಗಳ ಬಹುಭಾಗ – 43 ಲಕ್ಷ ಎಕರೆ ಭೂಮಿ –

ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಹಾಗೂ ಬೀಹಾರ್ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿತ್ತು. ಜಮೀನ್ದಾರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿಗೊಂಡುದರ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ ರೈತಾಪಿ ಜನರ ಹೋರಾಟ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು. ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿಯ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ಈ ಚಳವಳಿ ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ದಾನವಾಗಿ ದೊರೆತ ಭೂಮಿಯ ಬಹುಭಾಗ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾ.ಶ1955ರ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿ ತನ್ನ ಮುಂದಿನ ಹಂತವಾದ ಗ್ರಾಮದಾನ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸತೊಡಗಿತು. ಗ್ರಾಮದ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿ 'ಯಾರಿಗೂ ಸೇರಿರದ' "ದೇವರ" ಭೂಮಿಯೆಂದು ಗ್ರಾಮದ ಇಡೀ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭೂಮಿಯೆಂದು ಘೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿಯ ಈ ಹೊಸ ರೂಪದ ಸಾರವಾಗಿತ್ತು. ಆದಾಗ್ಯೂ ಇಂತಹ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ವರ್ಗೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಜರುಗಿದವು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಇದು ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿಯಷ್ಟು ಯಶಸ್ಸು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೇಸ್ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರ ಭೂದಾನ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮದಾನ ಚಳವಳಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿದವು. ಪ್ರಧಾನ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜವಿತಾನುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆಯನ್ನು ಆಡಳಿತ ಯಂತ್ರದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತರುವಂತಹ ಕಾಯಿದೆ ಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಚಳವಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಬಜೆಟ್‌ನಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹೆಗೆದಿಡಲಾಯಿತು. ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ಪಾರ್ಟಿ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಈ ಚಳವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಟೀಕಾತ್ಮಕವಾದುದಾದರೂ ಬೆಂಬಲದಾಯಕ ನಿಲುವು ತಳೆದವು. ಭೂದಾನ ಚಳವಳಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಸಲಾರದು ಎಂದು ರೈತರಿಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತ ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಅದೇ ಸಾವಿಜ್ಞಾ ಜಮೀನುಗಳ ವಿತರಣೆಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತ ದಾನವಾಗಿ ಬಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಗಿ ಭೂರಹಿತ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪ ಜಮಾನುಳ್ಳ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಾಕಬೇಕು ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದರು. ಭೂಸಂಬಂಧಗಳ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಭಾರತದ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತಶಾಹಿ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ" ಪುಟ್ಟ ರೈತ ಗೇಣಿಯು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ರೈತರ ಭೂಸಾಗುವಳಿಯ ಪ್ರಧಾನ ರೂಪವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ: ಸಾ.ಶ1961ರಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರ ಜಮೀನುಗಳು ಒಟ್ಟು ಜಮೀನುಗಳ ಶೇ. 7.7ರಷ್ಟು ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಸಾಗುವಳಿ ಭೂಮಿಯ ಶೇ. 4.22 ಆಗಿದ್ದವು. ಅದೇ ರೀತಿ ಆರೆ ಗೇಣಿ ರೈತರ ಜಮೀನುಗಳು ಶೇ. 15.46 ಮತ್ತು ಶೇ. 18.19ರಷ್ಟು ಆಗಿದ್ದವು. ಕೃಷಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಸರಕು ಹಾಗೂ ಬಂಡವಾಳವಾದಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಂಡವಾಳವಾದಿ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನುಕೂಲಕರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದವು.

ಉದ್ದೇಶಗಳು:

- ಶ್ರೀಮಂತ ಭೂಮಾಲೀಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಭೂರಹಿತ ರೈತರಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಲು ಮನವೊಲಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಇದು ಹೊಂದಿತ್ತು.
- ಭಾವೆಯವರು ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ನಡೆದು ಭೂಮಾಲೀಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡುವಂತೆ ವಿನಂತಿಸಿದಾಗ ಚಳುವಳಿ ವೇಗವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

ಭಾವೆ ಅವರ ವಿಧಾನವು ಅಹಿಂಸೆಯ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದೆ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಡವರ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಮತ್ತು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದೆ.

ಚಳುವಳಿಯ ಮಹತ್ವ :

ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಸಾವಿರಾರು ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂಮಾಲೀಕರು ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಭೂದಾನ-ಗ್ರಾಮದಾನ್ ಚಳವಳಿಯು ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು; ಇದು ಭೂರಹಿತತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು, ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾನವಾದ ಭೂಮಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಬಲೀಕರಣವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ.

ಇದು ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ಸ್ವ-ಆಡಳಿತದತ್ತ ಸಾಗಲು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಶಕ್ತಗೊಳಿಸಿತು.

ನ್ಯೂನತೆಗಳು :

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ, ದಾನ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿ ಫಲವತ್ತಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ದಾವೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದ, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು ಆದರೆ ಕಡಿಮೆ ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ವಿತರಿಸಲಾಯಿತು. ಭೂಹಿಡುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಚಳವಳಿಯು ತನ್ನ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ಭೂದಾನ ಆಂದೋಲನವು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಚಳುವಳಿಯು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು "ರಕ್ತರಹಿತ ಕ್ರಾಂತಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಆಕಾಂಕ್ಷಿಗಳು ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನ ಹೊಂದಿರಬೇಕು

ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ :

ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯು ಸಾ.ಶ1965ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳುವರಿ ತಳಿಗಳ (HYV) ಬೀಜಗಳ ಮೊದಲ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಇದು ಉತ್ತಮ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ರಸಗೊಬ್ಬರಗಳ ಸರಿಯಾದ ಬಳಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಂತಿಮ ಫಲಿತಾಂಶವೆಂದರೆ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಪಡಿಯಿದಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿಸುವುದು.

ಸಾ.ಶ1947ರ ನಂತರ ಭಾರತವು ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗದಷ್ಟು ಜನರು ಕೆಲವು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಕುಂಠಿತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಭಾರತವು ಇನ್ನೂ ಮಾನ್ಸೂನ್ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಕೊರತೆಯೂ ಇತ್ತು, ಮತ್ತು ಭಾರತವು ಹಿಂದೆ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ರಾಜ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಕ್ಷಾಮವನ್ನು ಎದುರಿಸಿತ್ತು, ಅವರು ಆಹಾರ ಬೆಳೆಗಳ ಬದಲಿಗೆ ನಗದು ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉತ್ತೇಜಿಸಿದರು. ಆಹಾರದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ದೇಶವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅವಲಂಬಿಸಬಾರದು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇತ್ತು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾ.ಶ1965 ರಲ್ಲಿ, 'ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪಿತಾಮಹ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಭಾರತೀಯ ತಳಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾದ ಎಂಎಸ್ ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್ ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಸಾ.ಶ1967 ರಿಂದ ಸಾ.ಶ1978 ರವರೆಗೆ ನಡೆದ ಈ ಚಳವಳಿಯು ಉತ್ತಮ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಕಂಡಿತು.

ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು :

- ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ HYV ಬೀಜಗಳ ಪರಿಚಯ . ಈ ಬೀಜಗಳು ಗೋಧಿ ಬೆಳೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ನೀರಾವರಿ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತವು ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡಿನಂತಹ ಉತ್ತಮ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು.
- ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ, HYV ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಗೋಧಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

❖ HYV ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಸರಿಯಾದ ನೀರಾವರಿಯಾಗಿದೆ. ಊಜಿಗಿ ಬೀಜಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಗಳು ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ಪ್ರಮಾಣದ ನೀರಿನ ಪೂರೈಕೆಯ ಅಗತ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಹೊಲಗಳ ಸುತ್ತಲಿನ ಒಳನಾಡು ನೀರಾವರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿತು.

❖ಯೋಜನೆಯ ಒತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೋಧಿ ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಿಯಂತಹ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಇತ್ತು. ನಗದು ಬೆಳೆಗಳು ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾದ ಹತ್ತಿ, ಸಿಣಬು, ಎಣ್ಣೆಬೀಜಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಯೋಜನೆಯ ಭಾಗವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

❖ತೋಟಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ರಸಗೊಬ್ಬರಗಳ ಲಭ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.

❖ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ನಷ್ಟ ಅಥವಾ ಹಾನಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಕೀಟನಾಶಕಗಳು ಮತ್ತು ಕಳೆನಾಶಕಗಳ ಬಳಕೆ.

❖ಅಂತಿಮವಾಗಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್‌ಗಳು, ಕೊಯ್ಲು ಯಂತ್ರಗಳು, ಡ್ರಿಲ್‌ಗಳಂತಹ ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳ ಪರಿಚಯ. ಇದು ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಅಪಾರವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪೆಚ್ಚುವರಿ :

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಗ್ಗುಲು ಇತ್ತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಲಾಭವನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ರವಾನಿಸುವುದನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ವಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ರೈತರು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಲಾಭವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಇದು ಸಂಭವಿಸಲಿಲ್ಲ. ತೋಟಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಳುವರಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕತೆಯಿಂದಾಗಿ, ರೈತರು ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಉತ್ಪನ್ನದ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಪೆಚ್ಚುವರಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಾಗಾಗಿ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನೀಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಧಾನ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಕೊರತೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಅನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಿಣಾಮ :

❖ **ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ :** ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿವೆ. ಇದು ಗಮನಾರ್ಹ ಏರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಯೋಜನೆಯ ದೊಡ್ಡ ಫಲಾನುಭವಿ ಗೋಧಿ ಧಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಾ.ಶ1960 ರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 11 ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್‌ಗಳಷ್ಟಿದ್ದ ಗೋಧಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಸಾ.ಶ1990 ರಲ್ಲಿ 55 ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್‌ಗಳಿಗೆ ಏರಿತು.

❖ಪ್ರತಿ ಎಕರೆ ಇಳುವರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ: ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯು ಒಟ್ಟು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಇಳುವರಿಯನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಗೋಧಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಸಾ.ಶ1990 ರ ವೇಳೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಇಳುವರಿಯು 850 ಕೆಜಿ/ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ನಿಂದ ನಂಬಲಾಗದ 2281 ಕೆಜಿ ಅಥವಾ ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗೆ ಏರಿತು.

❖ **ಆಮದಿನ ಮೇಲೆ ಕಡಿಮೆ ಅವಲಂಬನೆ:** ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಭಾರತವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಟಾಕ್ ಅನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಈಗ ಸಾಕಷ್ಟು ಉತ್ಪಾದನೆ ಇತ್ತು. ನಾವು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಆಹಾರ ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಇತರ ದೇಶಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ, ಭಾರತವು ತನ್ನ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ರಫ್ತು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

❖ **ಉದ್ಯೋಗ:** ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೃಷಿಯಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಕಾರ್ಮಿಕರು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಆತಂಕವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ನಾವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಪೋಷಕ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ನೀರಾವರಿ, ಸಾರಿಗೆ, ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಎಲ್ಲವೂ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು.

❖**ರೈತರಿಗೆ ಲಾಭ:** ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಅವರ ಆದಾಯ ಗಮನಾರ್ಹ ಏರಿಕೆ ಕಂಡಿತು. ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಏಳಿಗೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಇದು ಕೇವಲ ಪೋಷಕ ಕೃಷಿಯಿಂದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೃಷಿಗೆ ಬದಲಾಗಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಗಳು :

ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ನರೇಂದ್ರ ಮೋದಿಯವರು ಸಾ.ಶ2017 ರಿಂದ 2020 ರ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಕೃಷಿ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆಂಬ್ರೆಲಾ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡಿದರು. 33,269.976 ಕೋಟಿ ರೂ. ಆಂಬ್ರೆಲಾ ಯೋಜನೆ ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿ ಕೃಷೋನ್ನತಿ ಯೋಜನೆಯು ಅದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 11 ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು

ಸಂಬಂಧಿತ ವಲಯವನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ನೋಡುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ರೈತರ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ. ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ಆದಾಯ, ಉತ್ಪಾದನಾ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವುದು, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಿತ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು. ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಬ್ರೆಲಾ ಯೋಜನೆಗಳ ಭಾಗವಾಗಿರುವ 11 ಯೋಜನೆಗಳು:

MIDH ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮಿಷನ್ – ಇದು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸಮಗ್ರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು, ಕ್ಷೇತ್ರದ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಪೌಷ್ಟಿಕಾಂಶದ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ಮನೆಯ ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳಿಗೆ ಆದಾಯದ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಸುಗ್ಗಿಯ ನಂತರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ರಫ್ತಿಗೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ಲಸ್ಟರ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಹಬ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

NFSM ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಹಾರ ಭದ್ರತಾ ಮಿಷನ್ – ಇದು NMOOP ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ ತೈಲ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆ ತಾಳೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಿಷನ್. ಗೋಧಿ ಬೇಳೆಕಾಳುಗಳು, ಅಕ್ಕಿ, ಒರಟಾದ ಧಾನ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಉತ್ಪಾದಕತೆ ವರ್ಧನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು, ಕೃಷಿ ಮಟ್ಟದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೃಷಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಫಲವತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಮರುಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಮದುಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಜನ್ಯ ಎಣ್ಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಖಾದ್ಯ ತೈಲಗಳ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

NMSA ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಿಷನ್ – ಸಮಗ್ರ ಕೃಷಿ, ಸೂಕ್ತವಾದ ಮಣ್ಣಿನ ಆರೋಗ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕೃಷಿ–ಪರಿಸರಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಸುಸ್ಥಿರ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಸುಸ್ಥಿರ ಸಮಗ್ರ ಸಾವಯವ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ರೈತರ ಕೃಷಿ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ಯೂನಿಟ್ ಭೂಮಿಗೆ ರೈತರ ನಿವ್ವಳ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಬಳಕೆಗೆ ರಾಸಾಯನಿಕ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರವನ್ನು ಸಮರ್ಥನೀಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

SAME ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಸಲ್ಲಿಕೆ – ಈ ಯೋಜನೆಯು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು, ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವಿಸ್ತರಣಾ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ, HRD

ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವುದು, ಎಲೆಕ್ಟ್ರಾನಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಮಾಧ್ಯಮದ ವ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ನವೀನ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು, ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಹನ, ಮತ್ತು ICT ಉಪಕರಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.

SMSP ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ನೆಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಉಪ ಮಿಷನ್ – ಇದು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಬೀಜದ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಕೃಷಿ-ಉಳಿಸಿದ ಬೀಜಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮತ್ತು SRR ಅನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಬೀಜ ಗುಣಾಕಾರ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಬೀಜ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಂಸ್ಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಬೀಜ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಆಧುನೀಕರಿಸಲು, ಪರೀಕ್ಷೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

SMAM ಕೃಷಿ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣದ ಉಪ ಮಿಷನ್– ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅತಿ ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಶಕ್ತಿಯ ಲಭ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಕೃಷಿ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಭೂಹಿಡುವಳಿ ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೆಚ್ಚ, ಹೈಟೆಕ್ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ-ಮೌಲ್ಯದ ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವರ್ಧನೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಇರುವ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣವನ್ನು ವಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು.

SMPPQ ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಕ್ವಾರಂಟೈನ್ ಉಪ ಮಿಷನ್ – ಈ ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿ ಕೀಟಗಳು, ಕಳೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ಬೆಳೆಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಇಳುವರಿಗೆ ನಷ್ಟವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು, ಆಕ್ರಮಣಗಳು ಮತ್ತು ಹರಡುವಿಕೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೃಷಿ ಜೈವಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಅನ್ಯಲೋಕದ ಪ್ರಭೇದಗಳು, ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳಿಗೆ ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ ಸರಕುಗಳ ರವ್ತುಗಳನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯತಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ.

ISACES ಕೃಷಿ ಜನಗಣತಿ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆ: ಇದು ಕೃಷಿ ಗಣತಿಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ದೇಶದ ಕೃಷಿ–ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನಾ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು, ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳೆಗಳ ಕೃಷಿ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು, ನಿಧಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸೆಮಿನಾರ್‌ಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ತಜ್ಞರು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು, ಕೃಷಿ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ದಿತ್ತನೆಯಿಂದ ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಬೆಳೆ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಕುರಿತು ಕ್ರಮಾನುಗತ ಮಾಹಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪೇಪರ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು.

ISAC – ಕೃಷಿ ಸಹಕಾರದ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆ : ಸಹಕಾರಿಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮತೋಲನವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲು, ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಗಣಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲ ವಿಭಾಗದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ವೇಗಗೊಳಿಸಲು ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ಒದಗಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ; ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ನೇಕಾರರಿಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದ ದರವಲ್ಲಿ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನೂಲು ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿ ಬೆಳಗಾರರು ಮೌಲ್ಯವರ್ಧನೆಯ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಿಗೆ ಲಾಭದಾಯಕ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು.

ISAM ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಸಮಗ್ರ ಯೋಜನೆ – ಈ ಯೋಜನೆಯು ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ; ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ನವೀನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಪರ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು; ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಶ್ರೇಣೀಕರಣ, ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು; ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪಿ ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಮಾಹಿತಿ ಜಾಲವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು; ಕೃಷಿ ಸರಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾನ್–ಇಂಡಿಯಾ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸಲು ಸಾಮಾನ್ಯ ಆನ್‌ಲೈನ್ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವೇದಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಲು, ಇತ್ಯಾದಿ.

NeGP–A ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಇ–ಆಡಳಿತ ಯೋಜನೆಯು ರೈತ ಕೇಂದ್ರಿತ ಮತ್ತು ಸೇವಾ–ಆಧಾರಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತರುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ; ಬೆಳೆ–ಚಕ್ರದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ರೈತರ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತರಣೆ ಸೇವೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು; ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ICT ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು, ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜಿಸಲು; ರೈತರಿಗೆ ಅವರ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ–8:

ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ– 20 ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಎಮರ್ಜೆನ್ಸ್ಸಿ ಘೋಷಣೆ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಭಾರತೀಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾ.ಶ1960 ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1980 ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ. ಸಾ.ಶ1969 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಮೊದಲ ಪ್ರಮುಖ ಅಲೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1980 ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಎರಡನೇ ತರಂಗವು ನಡೆಯಿತು. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು, ನಂತರದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚುವು ಆರು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು. ಇವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಶಾಖೆ ಜಾಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಸರಳವಾಗಿ ಆರ್‌ಬಿಐ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣದ ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವು ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅದು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸೇರ್ಪಡೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಏರಿಕೆಯಾಗಬೇಕು, ಇದು ಭಾರತವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆರ್ಥಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ.

ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ :

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವು ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯಮ, ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾಲೀಕತ್ವಕ್ಕೆ, ಅಂದರೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಾಲೀಕತ್ವಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನ, ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಇದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು. ಬಹಳಷ್ಟು ಸಮಾಜವಾದಿ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಯಿಂದ ಸಮಾಜವಾದಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಲು ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿವೆ.

ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ಸಚಿವಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆದ್ಯತಾ ವಲಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಪಾತ್ರಿಪಡಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನಂತರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಕಾನೂನು ಬೆಂಬಲವನ್ನು ನೀಡಲು ಶಾಸನ ಅಥವಾ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು, ವರ್ಗಾವಣೆಯ ವಿಧಾನಗಳು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ T ಮತ್ತು Cಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಅನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ RBI (ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, 1 ಜನವರಿ 1949 ರಂದು RBI ಅನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳ್ಳುವ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ಯಾಂಕ್‌ನ ನಿವ್ವಳ ಮೌಲ್ಯ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮೌಲ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಷೇರುದಾರರಿಗೆ ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ಪರಿಹಾರ ಪ್ಯಾಕೇಜ್ ಅನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಷೇರುದಾರರು ಹೊಂದಿರುವ ಷೇರುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ, ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯಮ (ಪಿಎಸ್‌ಯು). ಮಾಲೀಕತ್ವದ ವರ್ಗಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ, ಸರ್ಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತದೆ, ಅಂದರೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ (RBI) ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ.

ಸಾ.ಶ1955ರಲ್ಲಿ, ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು ಮತ್ತು ನಂತರ ಇದನ್ನು ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಯಿತು , ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಆಕ್ಟ್ ಸಾ.ಶ1955 ರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು RBIನ ಪ್ರಧಾನ ಏಜೆಂಟ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಬ್ಯಾಂಕ್ ವಹಿವಾಟುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಈ ಹತ್ತಾತ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ, ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ತೀವ್ರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1969, ಜುಲೈ 19 ರಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ 14 ಪ್ರಮುಖ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1980 ರಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ 6 ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು, ಇದು ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 20 ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸ :

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸಾ.ಶ1947 ರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು, ಇದನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದ ಅವಧಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಸಾ.ಶ1770 ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನ್ ಸ್ಥಾಪನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು ಮತ್ತು ಅಲಹಾಬಾದ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಇನ್ನೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ಅವಧಿಯನ್ನು ವಿಲೀನದ ಅವಧಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ, ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ವಿಲೀನಗೊಂಡವು. ಆ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ, ಇದು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮದ್ರಾಸ್, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬಾಂಬೆ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬೆಂಗಾಲ್‌ಗಳ ವಿಲೀನವಾಗಿದೆ, ಅದು ನಂತರ ನಾವು 'ಸ್ಟೇಟ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ' ಎಂದು ಬದಲಾಯಿತು.

ಅದರ ನಂತರ, ಎರಡನೇ ಹಂತವು ಸಾ.ಶ1947 ರಿಂದ ಸಾ.ಶ1991 ರವರೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು, ಇದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಅವಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಆಗ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಅವರು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಇದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರು. ನಂತರ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾ.ಶ1969 ರಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪನಿಗಳಿಗೆ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿದ 14 ದಿನಗಳ ನಂತರ, ಸಂಸತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪನಿಗಳ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಅಲಹಾಬಾದ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬರೋಡಾ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಯುಕೋ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಯೂನಿಯನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಕೆಲವು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1980 ರಲ್ಲಿ, ಪಂಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಸಿಂಧ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಓರಿಯಂಟಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕಾಮರ್ಸ್, ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಆಂಧ್ರ ಬ್ಯಾಂಕ್, ನ್ಯೂ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮತ್ತು ವಿಜಯಾ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಎಂಬ 6 ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಂಡಾಗ ಎರಡನೇ ಸುತ್ತಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಲ ವಿತರಣೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ. ಎರಡನೇ ಸುತ್ತಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ, ಸರ್ಕಾರ-ನಿಯಂತ್ರಿತ ಅಂದಾಜು. ದೇಶದ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರದ 91%.

ಮೂರನೇ ಹಂತವು ಸಾ.ಶ1991 ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉದಾರೀಕರಣದ ನೀತಿಯನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯವು ಪರವಾನಗಿ ಪಡೆದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯ ಟೆಕ್-ಬುದ್ಧಿವಂತ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ನಂತರ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಕಾಮರ್ಸ್, ಇಂಡಸ್‌ಇಂಡ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, UTI ಬ್ಯಾಂಕ್, ICICI ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು HDFC ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು. ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಮೂರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು, ಅಂದರೆ ಸರ್ಕಾರ, ಖಾಸಗಿ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ, ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಮ್ಮ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿವೆ. ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ನೀತಿಗಳ ಉದಾರೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಬಹಳಷ್ಟು ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ಸಹ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು.

ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಪಾತ್ರ :

ಭಾರತದ ಮಾಜಿ ಪ್ರಧಾನಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದರು. ಸಾ.ಶ1969 ರಲ್ಲಿ, ಅವರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ದೇಶದ 14 ಪ್ರಮುಖ ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಗತ್ಯತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಗುರಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಗುರಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಿಂದ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಸಾಲದ ಹರಿವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸರ್ಕಾರ ನಂಬಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಂಡ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಜಾಬ್ ನ್ಯಾಷನಲ್ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬರೋಡಾ, ಕೆನರಾ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಮುಖ ಹೆಸರುಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಪಾಲನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಂದಿತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ನಂತರ, ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು (PSBs). ಭಾರತೀಯ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ (RBI) ಮೂಲಕ, ಸರ್ಕಾರವು PSB ಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತ, ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳು ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ, ಸಣ್ಣ-ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ರಫ್ತು ಸೇರಿದಂತೆ ಆದ್ಯತೆಯ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿವೆ. ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ನಿರ್ಧಾರವು ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಟೀಕೆ ಎರಡನ್ನೂ ಎದುರಿಸಿತು. ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಆಂತರ್ಗತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಬೆಂಬಲಿಗರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ವಿಮರ್ಶಕರು ಸರ್ಕಾರದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ, ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ವಲಯದಲ್ಲಿನ ಅಸಮರ್ಥತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲ ನೀಡುವ ನಿರ್ಧಾರಗಳ ಸಂಭಾವ್ಯ ರಾಜಕೀಯೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಕಳವಳ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ, ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣವು ಭಾರತೀಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿತು.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಅಗತ್ಯ :

ದೇಶದ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದಿಮೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸಹಾಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವು ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ನಂತರ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ, ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುವ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ, ರಫ್ತು ವಲಯ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ-ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ವೇಗಗೊಳಿಸಲು ಆರ್ಥಿಕ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸಹ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೇ, ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ವಸತಿ ಮತ್ತು ದೇಶದ ಕೃಷಿ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಬಾರ್ಡ್, SIDBI, EXIM, ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ :

ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಾ.ಶ1975ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು ಮತ್ತು ನಂತರ ಸಾ.ಶ1982ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ಸಾ.ಶ1986ರಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಹೊಸ ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು

ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ಇದನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಸಾ.ಶ2006ರಲ್ಲಿ ಪುನರ್ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. TPP–2006ರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನಿಷ್ಠ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಗುರಿಗಳು ಮತ್ತು SAARC ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಾರ್ಟರ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಆದ್ಯತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ 2006 (TPP–2006) ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಪುನರ್ರಚನೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ 5ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್, 2006 ರಂದು ಅನುಮೋದಿಸಿತು ಮತ್ತು 1. 4. 2007 ರಂದು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿತು.

ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉದ್ದೇಶ :

20 ಅಂಶಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವು ಬಡತನವನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ದೇಶದ ಬಡವರ ಮತ್ತು ಕಡಿಮೆ ಸವಲತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಜನರ ಜೀವನದ ಗುಣಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವು ಬಡತನ, ಉದ್ಯೋಗ, ಶಿಕ್ಷಣ, ವಸತಿ, ಆರೋಗ್ಯ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು, ನೀರಾವರಿ, ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣ, ಗ್ರಾಹಕ ರಕ್ಷಣೆ, ಪರಿಸರ ಮುಂತಾದ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಂಶಗಳು :

1. ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯನ್ನು ಸರಳಗೊಳಿಸುವುದು.
2. ಸರ್ಕಾರದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಆರ್ಥಿಕಗೊಳಿಸುವುದು.
3. ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ಸಂಕಲನವನ್ನು ವೇಗಗೊಳಿಸುವುದು.
4. ಭೂರಹಿತ ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮೆದುಗೊಳವೆ ಸೈಟ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.
5. ಬಂಧಿತ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು.
6. ಗ್ರಾಮೀಣ ಋಣಭಾರದ ದಿವಾಳಿಗಾಗಿ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಭೂರಹಿತರು, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳಿಂದ ಸಾಲ ವಸೂಲಾತಿಗೆ ನಿಷೇಧ.
7. ಕನಿಷ್ಠ ಕೃಷಿ ವೇತನದ ಮೇಲಿನ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು.
8. ಇನ್ನೂ ಐದು ಮಿಲಿಯನ್ ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನೀರಾವರಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಜಲ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು.
9. ವಿದ್ಯುತ್ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.

10. ಕೈಮಗ್ಗ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಜನರ ಬಟ್ಟೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಪೂರೈಕೆಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು.
11. ನಗರ ಮತ್ತು ನಗರೀಕರಣಗೊಳಿಸಬಹುದಾದ ಭೂಮಿಯ "ಸಾಮಾಜಿಕೀಕರಣ"ವನ್ನು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದು ಮತ್ತು ಖಾಲಿ ಭೂಮಿಯ ಸೀಲಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು.
12. ತೆರಿಗೆ ವಂಚನೆ ಮತ್ತು ಸಾರಾಂಶ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಪರಾಧಿಗಳಿಗೆ ನಿರೋಧಕ ಶಿಕ್ಷೆಗಳ ಗಮನಾರ್ಹ ಮತ್ತು ಬಳಕೆಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ತಂಡಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು.
13. ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಿಕೆದಾರರ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿಶೇಷ ಕಾನೂನು.
14. ಹೂಡಿಕೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಉದಾರಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆಮದು ಪರವಾನಗಿಯ ದುರುಪಯೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು.
15. ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು.
16. ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅನುಮತಿ ಯೋಜನೆಗಳು.
17. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ– ರೂ 8,000 ಮೇಲೆ ಅಸಾಧಾರಣ ಮಿತಿಯನ್ನು ಇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
18. ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಸರಕುಗಳು.
19. ನಿಯಂತ್ರಿತ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು.
20. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಹೊಸ ಯೋಜನೆ.

2006 ರಲ್ಲಿ TPP ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದಂತೆ 20 ಅಂಶಗಳು:

1. ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ
2. ಜನರಿಗೆ ಶಕ್ತಿ
3. ರೈತರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ
4. ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಲ್ಯಾಣ
5. ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ
6. ಶುದ್ಧ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು
7. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಸತಿ
8. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆರೋಗ್ಯ
9. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ
10. SC, ST, OBC ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಕಲ್ಯಾಣ
11. ಮಹಿಳಾ ಕಲ್ಯಾಣ

12. ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ
13. ಯುವ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
14. ಕೊಳೆಗೇರಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆ
15. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯೀಕರಣ
16. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ
17. ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆಗಳು
18. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿ ತುಂಬುವುದು
19. ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
20. ಐಟಿ ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಇ-ಆಡಳಿತ.

ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಂಕಿಅಂಶ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸಚಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಚಿವಾಲಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ 20 ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಾಹಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮಾಸಿಕ ಪ್ರಗತಿ ವರದಿ (MPR) ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ವಾರ್ಷಿಕ ಪರಿಶೀಲನೆ, ಪಾಯಿಂಟ್-ವೈಸ್, ಐಟಂ-ವಾರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವಾರು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮಾಸಿಕ ವರದಿಯು ಪೂರ್ವ ನಿಗದಿತ ಭೌತಿಕ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ 20 ನಿರ್ಣಾಯಕ ಅಂಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಐಟಂಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣಾತ್ಮಕ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಹಿಂದೆ ತಿಳಿಸಲಾದ 20 ಅಂಶಗಳು ಮತ್ತು 66 ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ, 25 ಐಟಂಗಳನ್ನು ಮಾಸಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇಂದ್ರ ನೋಡಲ್ ಇಲಾಖೆಯು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮಾಸಿಕ ಪ್ರಗತಿ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ, 20 ಶ್ರೇಯಾಂಕದ ಗುರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಧನೆಗಳ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಶ್ರೇಯಾಂಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಈ ಇಲಾಖೆಯು ಜನವರಿ ಸಾ.ಶ2008ಕ್ಕೆ ನಿಗದಿತ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೀಕೃತ MPR ಅನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಒದಗಿಸಿದೆ. ವಿಷಯದ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಹಿಕೆಗಾಗಿ ಶ್ರೇಯಾಂಕದ ಐಟಂಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಗುರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅವುಗಳ ಭೌತಿಕ ಪ್ರಗತಿ ವರದಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶ್ರೇಯಾಂಕದ 20 ಐಟಂಗಳು ಅಥವಾ ಪ್ಯಾರಾಮೀಟರ್‌ಗಳ ಪೈಕಿ ಮೂರು ಅಂಶಗಳ ಮಾಸಿಕ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನುಷ್ಠಾನ ಇಲಾಖೆಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ನೋಡಲ್ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ರಾಜ್ಯ ನೋಡಲ್ ಇಲಾಖೆಯು ಈ ಕೆಳಗಿನ 17 ನಿಯತಾಂಕಗಳಿಗೆ ವರದಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ :

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತುರ್ತು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಸರ್ಕಾರದ ಅವಧಿಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಜನರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನೇಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟದ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು. ಇಡೀ ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಘೋಷಿಸಬಹುದು. ಸಾ.ಶ1976ರ 42ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ XVIII ಭಾಗ, ಕಲಂ 352 ರಿಂದ 360 ರವರೆಗೆ, ತುರ್ತು ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ

ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ :

1. ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು :

ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಂಡಿತ್ ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಅವರು "ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ನಾಲ್ಕು ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ" ಒಂದು ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದರು. ಆದರೆ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲೂ ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1975ರ ಜೂನ್ 25ರ ರಾತ್ರಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಘೋಷಣೆಯಾದ ಕೆಲವೇ ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಂಪರ್ಕ ಕಡಿತಗೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಆರಂಭವಷ್ಟೇ. ಮುಂಬರುವ ತಿಂಗಳುಗಳ ಸಂವೇದನಾಶೀಲತೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಕಟಣೆಯು ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಗಳಲು ಮತ್ತು ಟೀಕೆಗಳಿಂದ ದೂರವಿರಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಲಾಯಿತು. ದಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪ್ರೆಸ್‌ನಂತಹ ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಇತರ ಭೂಗತ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದವು. ಸರ್ಕಾರವು ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ನರಕವಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು.

2. ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು :

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಘೋಷಣೆಯಾದ ಕೆಲವೇ ಗಂಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿಯವರ ರಾಜಕೀಯ ವಿರೋಧಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದರು. ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ರೀತಿಯ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಮೇಲಿನ ದಮನವು ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್, ಜಾರ್ಜ್ ಫರ್ನಾಂಡಿಸ್, ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ, ನಾನಾಜಿ ದೇಶಮುಖ್, ಸುಬ್ರಮಣಿಯನ್ ಸ್ವಾಮಿ, ಅಟಲ್ ಬಿಹಾರಿ ವಾಜಪೇಯಿ, ಎಲ್‌ಕೆ ಆಡ್ವಾಣಿ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ,

ಎಚ್‌ಡಿ ದೇವೇಗೌಡ, ಎಂ ಕರುಣಾನಿಧಿ, ಜೆಬಿ ಪಟ್ನಾಯಕ್, ಜ್ಯೋತಿ ಬಸು ಮುಂತಾದ ನಾಯಕರು ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಹತ್ತಿಕ್ಕಲಾಯಿತು. ಮಧು ದಂಡವತೆ, ಲಾಲುಪ್ರಸಾದ್ ಯಾದವ್, ಮುಲಾಯಂ ಸಿಂಗ್ ಯಾದವ್, ಶರದ್ ಯಾದವ್ ಮತ್ತು ಅನೇಕರು ಜೈಲು ಪಾಲಾದರು ಮತ್ತು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂಸೇವಕ ಸಂಘದಂತಹ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಯಿತು.

3. ಬಲವಂತದ ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕ :

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಟ್ಟ ನೆನಪುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದರೆ, ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ಪಕ್ಷವು ನಡೆಸಿದ ಕಡ್ಡಾಯ ಜನನ ನಿಯಂತ್ರಣ. ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕಿರಿಯ ಮಗ, ಸಂಜಯ್ ಗಾಂಧಿ. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿಗಳಿಗೆ 'ಗುರಿ'ಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಯಿತು, ಅಂದರೆ ಅವರು ಸಂತಾನಹರಣ ಮಾಡುವಂತೆ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆ. ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕವನ್ನು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೆಂದು ಸರ್ಕಾರವು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಹಲವಾರು ಭಾರತೀಯರು ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ನೀತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅನೇಕ ವರದಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕಲು ಕ್ರಿಮಿನಾಶಕವನ್ನು ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ವರದಿಗಳಿವೆ.

4. ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಕ್ತಿ :

ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಅಕ್ಷರಶಃ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ನಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿತು. ಸಂಸತ್ತಿನ ಬಹುಮತವನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಲು, ಆಗಿನ ಪ್ರಧಾನಿಯ ಆಂತರಿಕ ವಲಯಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ವಿರೋಧಿಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ, ನ್ಯಾಯಯುತ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೀಡದೆ ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭದ್ರತೆಯ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿದರು.

5. ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ, ನಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದಮನ :

ಆಗಿನ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯವರು ಅಧಿಕಾರದ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ದುರುಪಯೋಗವು ಸರ್ಕಾರದ ಒಳಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಅವರ ಬೆಂಬಲಿಗರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೀಡಿತು. ಮಾಹಿತಿಯ ಚಾನೆಲ್‌ಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರದ ಹಿಡಿತ ಎಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ನಿಗ್ರಹ ಘಟನೆಗಳು ವರದಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂಧಿತ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟನಾಕಾರರ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು

ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅವರ ಮನೆಗಳಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲಾಯಿತು, ಅರೋಪಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದೊಂದಿಗಿನ ಯಾವುದೇ ಒಡನಾಟವು ಪ್ರತಿ ಅಮಾಯಕ ನಾಗರಿಕನ ಮೇಲೆ ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಕೋಪಗಳ ನಿರಂತರ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

6. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು :

ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ವಿರುದ್ಧ ಅಲಹಾಬಾದ್ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪು ಆಗಿತ್ತು, ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಯಂತ್ರವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಫ್ರೋಟೋಕಾಲ್ಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಸುಪ್ರೀಂ ಕೋರ್ಟ್ ತೀರ್ಪನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಅವರು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಲು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅನೇಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಗಳು ಮತ್ತು ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತು.

"ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಂಗದ ವಿಚ್ಛೇದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಾರ್ಂಗವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ರಚಿಸಲಾದ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ತಪಾಸಣೆ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಮೂರು ಅಂಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಮತೋಲನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೊಂದರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಬಿಪಿನ್ ಚಂದ್ರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕ ಜೆಪಿ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್ ಮತ್ತು ದಿ. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ.

ತುರ್ತುಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂತ್ಯ :

ಸಾ.ಶ1977 ರ ಜನವರಿ ರಾತ್ರಿ, ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿಯವರು ಆಲ್ ಇಂಡಿಯಾ ರೇಡಿಯೊದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಯಲಿದೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಜನರು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡರು ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಇದನ್ನು ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಬೀಸಿದ ಬಲೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು, ಆದರೆ ನಂತರ ಅವರು ಸ್ವತಃ ಇಳದುಕೊಂಡಿರುವ ಬಲೆಯಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅವಳು ಈಗಿರುವ ಕಾರಣ ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಗೋಡೆಗೆ ಒಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು ಜನರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಟೀಕೆ, ಪ್ರತಿರೋಧ ಮತ್ತು ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯಗಳು ಕೈ ಮೀರದಂತೆ ತಡೆಯುವ ಏಕೈಕ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಅವಳು ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ, ಅವಳು ಸಂಜಯ್‌ನೊಂದಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಚರ್ಚಿಸದ ಒಂದು

ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ, ಅವರು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯುಕ್ತರಾದ ಟಿ. ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್ ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಗೆ ತಯಾರಿ ಆರಂಭಿಸಲು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಲು ಧರ್ ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿದರು. ಚುನಾವಣೆಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಮೊದಲು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದಾಗ ಜನರು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾದರು. ನಿರೀಕ್ಷೆಯಂತೆ, ಚುನಾವಣೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವು ಶ್ರೀಮತಿ ಗಾಂಧಿಗೆ ವಿನಾಶಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು, ಏಕೆಂದರೆ ಜನರು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಉರುಳಿಸುವವರಾಗಿ ನೋಡಿದರು. ಅವರು ಒಂಬತ್ತು ಉತ್ತರದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 8 ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದರು, ಸಂಜಯ್ ಗಾಂಧಿಯವರಂತೆ ಅವಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅವಳು ದಕ್ಷಿಣದ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದಳು. ಜನತಾ ಪಕ್ಷದ ಸರ್ಕಾರದ ನಡುವಿನ ಆಂತರಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಾಗಿ ಸಾ.ಶ1980 ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಲು ಗಾಂಧಿಯವರು ಸೋಲನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ಮೊದಲೇ ಚರ್ಚಿಸಿದಂತೆ, ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಉದಾರೀಕರಣವು ಹೆಚ್ಚು ಖಾಸಗಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಬದಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲು, ಅವರ ಪಾಲು 8% ವರೆಗೆ ಇತ್ತು, ಅದು ಈಗ 66% ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ, ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವು ಕೊನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಲಾಭವನ್ನು ಸಹ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಸಹ ಸುಧಾರಿಸಿವೆ; ಆದ್ದರಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅನುಭವವು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನೀಡಿದೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ – 9

1993ರಿಂದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಯ ಅವಲೋಕನ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಸಾ.ಶ1992 ರಿಂದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು (ಗ್ರಾಮ ಸಮಿತಿ ನಿಯಮ), ಗ್ರಾಮ, ತಾಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತ ಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಮೂರು ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧ್ಯುಕ್ತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಆಡಳಿತವು ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿತು. ಅತಿಯಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಳಿಸಿ ಕೆಳ ಹಂತದ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿವಿಧ ಸಮಿತಿಗಳು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವುದು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪಂಚಾಯತ್ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಭಾಗಶಃ ಆಧರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಗದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆದರೂ ಸಾ.ಶ2015 ರಲ್ಲೂ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಅನುಷ್ಠಾನ ಉದ್ದೇಶಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಗುಂಪು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಒಂದು ತಹಸಿಲ್ ಮಟ್ಟದ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿಲ್ಲ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ :

ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಡಲು 73 ಮತ್ತು 74 ನೇ ಸಂವಿಧಾನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆಗಳು ಮತ್ತು ನಂತರದ ಸಾ.ಶ1992 ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿ, ಪುನಃ 73 ನೇ ಮತ್ತು 74 ನೆಯ ಕಲಂಗಳಿಗೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಅನುಮೋದಿಸಿತು.

73ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ 74ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ನಗರ ಸಭೆ ಅಥವಾ ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ (ನಗರಪಾಲಿಕೆಗಳು)ಇವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. 73ನೇ ಮತ್ತು 74 ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಮತ್ತು ನಗರಾಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ತರಲು ರಚಿಸಿದೆ. 73ನೇ ಮತ್ತು 74 ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಸಾ.ಶ1993 ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಭಾರತ ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿತವಾಗಿದೆ:

ಸುಮಾರು ಶೇಕಡಾ 65 ರಷ್ಟು ಜನರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರಕ, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವೇಗಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಜನರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಚಾಲನೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೆಳಕ್ಕೆ. ಮತ್ತು ಮೇಲಿನ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಇವೆ. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜನರ ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇಲ್ಲದೇ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹೆಚ್ಚು ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ತುರ್ತು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಇತಿಹಾಸ:

ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗ್ರಾಮಗಳುಇದ್ದವು ಎನ್ನಲು 'ಸಭೆ' ಎಂಬ ಪದ ಸಾಕ್ಷಾಧಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಭಾ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳೆಂಬ ಈ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು ಪಂಚಾಯತ್ (ಐದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಮಿತಿ)ಆಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಆಡಳಿತದ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಚುನಾಯಿತ ಸಭೆ ಅಥವಾ ಪಂಚರು ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಎರಡೂ ಜಮೀನು ಹಂಚಿಕೆ, ತೆರಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮದ ಪರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪಾಲು ಹಣ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು, ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಲವಾರು ಪಂಚಾಯತ್, ಗ್ರಾಮ ಮಂಡಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪಂಚಾಯತ್ ಅಥವಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅನಗತ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜಾತೀಯತೆ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಮೊಘಲ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ

ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕ್ರಮೇಣ ಕ್ಷೀಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಆದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು (ಜಮೀನ್ದಾರರು) ಎಂಬ ಒಂದು ಹೊಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಡಳಿತಗಾರರ ಮತ್ತು ಜನರ ನಡುವೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತದ ಕ್ರಮ ಅವನತಿಹೊಂದಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಳ್ವಿಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪಂಚಾಯತ್ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯು ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು. ಸ್ಥಳೀಯ ನಾಗರಿಕ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಸ್ಥಾಪನೆ, ಆದಾಯ ಕರ ಸಂಗ್ರಹ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಪೊಲೀಸ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಭೂ ಮಾಲಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದರಿಂದ ಪಂಚಾಯತ್ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು.

ಪೂರ್ವ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ :

ಪಂಚಾಯತ್ ಪದ ಪಂಚ (ಪಂಚಾಸ್ವನುಷ್ಠಿತಃ)ದಿಂದ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ. "ಐದು ಜನರ ಸಭೆ" ಇದು ಪಂಚಾಯತಿ. ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಯಷ್ಟೇ ಪುರಾತನವಾದದ್ದು. ಋಗ್ವೇದ, ಮನುಸಂಹಿತೆ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಜಾತಕ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ, ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಜಯ ಮನುಸ್ಮತಿ ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತದ ಶಾಂತಿಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಂಘಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅನೇಕ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಇವೆ ಆ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಖ್ಯಿಕ (ಅಕೌಂಟೆಂಟ್), ಪಶುವೈದ್ಯರು, ಜಂಘ್‌ಕಾರ್ಮಿಕ, ಚಿಕಿತ್ಸಕ ಮುಂತಾದವರು ಇದ್ದರು. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಜಸ್ವ ಸಂಗ್ರಹ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಾಜ್ಯದ ಬಾಕಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಿಗಳ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿಷಯ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಇವೆ ಗೋಪದ ಬಹುಶಃ ಗ್ರಾಮ ಒಕ್ಕೂಟದ ಉಲ್ಲೇಖದ ಸಾಧ್ಯತೆಯಾಗಿದೆ. ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಸುಮಾರು ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ 200 ಬಾರಿ ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ.ದಲ್ಲೇ–ವೇದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತದ ಮೂಲ ಘಟಕವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆಡಳಿತ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಭೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದು ವೇದ ಕಾಲದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗಮನಾರ್ಹ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು– 'ಸಭಾ', ಮತ್ತು 'ಸಮಿತಿ' ಗಳು ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಸಮಿತಿ ಆಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ವೈದಿಕ ಜಾನಪದ ಸಭಾ ಒಟ್ಟಿ ರಾಜನನ್ನು ಆರಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕೆಲವು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಸಭಾ ಎರಡೂ, ಈಗಿನ ಜನರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಚರ್ಚೆಮಾಡುವ ಸವಲತ್ತು

ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ಜನರ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಭೆಗಳು. ಗ್ರಾಮದ ಕಚೇರಿ. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ಗ್ರಾಮಿಣಿಯ ಹುಟ್ಟು ಆಡಳಿತ ಗ್ರಾಮವು ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದಗಳ ಕಾಲದ, ಸಮಿತಿ ನಂತರ ಮುಳುಗಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ಸಭಾ ಒಂದು ಕಿರಿದಾದ ರಾಜರ ಮಂಡಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಂದಿತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ, ಈ ಗ್ರಾಮ ಮಂಡಳಿಗಳು ಪಂಚಾಯತ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆದವು. ಜೊತೆಗೆ ಜಾತಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಮಾದರಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಸಹ ಇತ್ತು. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ಗ್ರಾಮಿಣಿಯ ಆಡಳಿತವು ಗ್ರಾಮವು ಒಂದು ಆಡಳಿತ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದಗಳ ಕಾಲದ, ಸಮಿತಿ ನಂತರ ಮುಳುಗಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಯೋಜನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು ಸಭಾ ಒಂದು ಕಿರಿದಾದ ರಾಜರ ಮಂಡಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿತ್ತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ, ಈ ಗ್ರಾಮ ಮಂಡಳಿಗಳು ಪಂಚಾಯತ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಡೆದವು. ಜೊತೆಗೆ ಜಾತಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಮಾದರಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಸಹ ಇತ್ತು.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಎಂಬ ಪಂಚಾಯತ್‌ನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇವು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರ ವಿವಿಧ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಜಾತಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಗ್ರಾಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ, ಎರಡೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಮೌರ್ಯರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮವು ಆಡಳಿತದ ಮೂಲ ಘಟಕವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇವು ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಮನರಂಜನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು, ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಪ್ತರ ಟ್ರಸ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಇವು ಇದ್ದವು. ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಜನಪದಗಳು ವಿಕಸನಗೊಂಡಿತು. ಮಧ್ಯ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಜನಪದಗಳು: ಪಂಚಮಂಡಲಗಳು ಇದ್ದವು. ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ಮತ್ತು ರಿಯಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಮರುಪಾವತಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಇದ್ದವು.

ದಕ್ಷಿಣದ ಚೋಳರ ಶಾಸನ:

ಈ ರಾಜವಂಶದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಮಿತಿಗಳು. ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ಮೊಗಲ್ ಅವಧಿಗಳಲ್ಲಿ, ಗ್ರಾಮದ ಆಡಳಿತವು ಜನರು ಆರಿಸಿದ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧೀನವಿತ್ತು. ಮೊಗಲ್ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶೇರ್ ಶಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಿರಿಯರು ಪಂಚಾಯತ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಜನರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯದ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ

ಮನುಷ್ಯ ಅರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. . ಅಕ್ಬರ್'ನು ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾಗರಿಕ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಅನಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮವೂ ಹಿರಿಯರ ತನ್ನದೇ ಪಂಚಾಯತ್ ಆಡಳಿತ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇದು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಆಗಿತ್ತು. ಸ್ಥಳೀಯ ತೆರಿಗೆ, ನಿರ್ವಾಹಕರ ನಿಯಂತ್ರಣ, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ದಂಡನೆ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊಗಲರು ಒಂದು ಕ್ರಮಾನುಗತ (ತಳಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲಿನವರೆಗೆ) ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಯಂತ್ರವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ಮೊಗಲ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಡೆಯಿತು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಪಡೆದ ನಂತರ, ಮೊಗಲ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಒಡಿತ ಕುಸಿತ ಕಂಡಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆ

ದೇಶವು ಸಾ.ಶ1947ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಪಡೆಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮದ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ, ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಅವರ ಆಡಳಿತ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮೊದಲಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು, ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರಾ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದರು.. ಬ್ರಿಟಿಷರು ಆಗಮಿಸುವ ತನಕ ರೂಪುತಳೆದ ಭಾರತದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಗಣರಾಜ್ಯ, ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನೆಡೆ ಪಡೆಯಿತು. ಸ್ವಯಂ ಯಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಹೊಂದಿದ್ದ ಪಂಚಾಯತ್'ಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಆದಾಯ ಸಿಗುವುದು ನಿಂತಿತು. ಗ್ರಾಮದ ಆಡಳಿತದ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಇದ್ದಿತು. ಅದರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡವು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ರೂಪುಗೊಂಡ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಭಾರತ ಹಳ್ಳಿಗಳ ದೇಶ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಬಲಪಡಿಸಲು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಆಡಳಿತ ಬಲಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್‌ದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದರು. (ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗಾವಣೆ). ಅವರ ಪ್ರಕಾರ ಹಳ್ಳಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ವಾಯಿತ್ತವಾಗಲು, ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮಗಳು ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಕರಡು ಸಂವಿಧಾನ ಸಾ.ಶ1948 ರಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವೆಂದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿಚಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಇದಕ್ಕೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿ ಟೀಕೆ ಮಾಡಿದರು. ತಕ್ಷಣ ಗಮನ ಸೆಳೆದ ಅವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಇದು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯದ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪಡೆದಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಅನುಚ್ಛೇದ 40 ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ, "ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಹೊಂದಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ನಿಯಮ ರೂಪಿಸುವುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗಳ್ಳ ಬೇಕು"ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಬಲವಂತರಾವ್ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿ 1957 :

ತಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಬಲಪಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ನೀತಿ ನಿರ್ದೇಶಕ ಸೂತ್ರಗಳು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಬಳಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಕಾರರು ಅರಿತಿದ್ದೂ, ವಿಷಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾರತದ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ಮೊದಲ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿತ್ತು. ಸಾ.ಶ1952 ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1953ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಸ್ತರಣೆ ಸೇವೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಹಳ್ಳಿಗರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಗುರಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲು, ಹಾಗೂ ಸ್ವ-ಸಹಾಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಲು, ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಕಾರ್ಯಗತ ಗೊಳಿಸಲು ಬ್ಲಾಕ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಆಧರಿಸಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನೇಮಕ ಆಡಳೀತಗಾರರಲ್ಲಿತ್ತು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಹಾಯಕರನ್ನು (ವಿಲೇಜ್' ಲೆವಲ್'ವರ್ಕರ್) ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ತರಲು ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜನರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಪರಿಣಾಮೀ ಯೋಜನೆ ವಿಫಲವಾಯಿತು. (ಬಲವಂತರಾವ್ ಮೆಹ್ತಾ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿ 1957ರಲ್ಲಿ). ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಜನರಿಗೆ ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯಶಸ್ವಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಲ್ಲ ಎಂದಿತು. ಅದು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಉಪಕ್ರಮವು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯರ ಅನುಪಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ

ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವುದು ವಿಫಲವಾದದ್ದೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಸಮಿತಿಯವರು ಐದು ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು:

1. ಇಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಮಾಡಳಿತ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ರಚನಿಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಸಮಿತಿ ಅಥವಾ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಜೋಡಿಸಬೇಕು.
2. ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಈ ದೇಹಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸಾಚಾ ವರ್ಗಾವಣೆ ಇರಬೇಕು.
3. ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಈ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಿಯಗೊಳಿಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದು ಎಲ್ಲಾ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು.
4. ಎಲ್ಲಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯಬೇಕು.
5. ಈ ಮೂರು ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಶಕ್ತಿ ಯುತಗೋಲಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತ್ ಸಮಿತಿ ಮೂಲಕ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುವುದು. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್, (ತಾಲ್ಲೂಕು) ಪಂಚಾಯತ್ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸ್ಪಾರೆ. ಇವು (1)ಸಮುದಾಯ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಜನರ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು ಉದ್ದೇಶ. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಮಿತಿಯು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೆಲಸದ ಆಸಕ್ತಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿತ್ತು, ಎರಡು, ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸಹ ಸಮಿತಿಗೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲು ಸಹ-ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು.

ಸರ್. ಬಲವಂತರಾವ್ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿ ಶಿಫಾರಸುಗಳು 1 ನೇ ಏಪ್ರಿಲ್ 1958 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ರಾಜಸ್ಥಾನವು 2 ನೇ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1959 ರಂದು ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿತು. ಅದು ಅದನ್ನು(ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು) ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರಥಮ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. 1960 ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್' ರಾಜ್'ವ್ಯವಸ್ಥೆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಪಂಚಾಯತ್' ರಾಜ್'ವ್ಯವಸ್ಥೆ, 5,79,000 ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದವು. 2,17,300 ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು 96% ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ 92% ರಷ್ಟು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಧಾರತದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹ ಇತ್ತು. ಸಚಿವಾಲಯ ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ 1964-1965 ರ ವರದಿಯು, ಕಿರಿಯರ ಉತ್ತಮ

ನಾಯಕತ್ವ, ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ವರ್ಗದ ಜನರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪರಿಣಾಮಬೀರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇಳಿತ್ತು. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಭಾರತದ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಭರವಸೆಯ ದಿನಗಳು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಡೆ :

ಬಲವಂತರಾವ್ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸು ದೇಶ ಅನೇಕ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅರವತ್ತರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತರ ನಂತರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕಳೆಗುಂದಿದವು. ಚುನಾವಣೆಗಳು ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿ ನಡೆದು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ದುರ್ಬಲಗೊಂಡವು. ಅದಕ್ಷತೆ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ಪಕ್ಷಪಾತ, ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಮತ್ತು ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಅದರ ದಕ್ಷತೆ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಜನರ ಮುನ್ನೋಟದ ಹೊರಗೆ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಾಯೋಜಿತ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು; ಸಮಾನಾಂತರ ಆಡಳಿತ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಹಣ–ಕೊಡಿಗೆಯನ್ನು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಕಡಿತಗೋಳಿಸಲಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತುರ್ತು ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಗೆ ಮೇಲುಗೈ ಸಿಕ್ಕಿತು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್‌ಗೆ ಅದರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಅವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನ ಘಟಕಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. (ಅಶೋಕ್ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿ (1977).

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಸರಕಾರ ಅಶೋಕ್ ಮೆಹ್ತಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರುವ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿತು. ಅದು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಸಮರ್ಪಕ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಅವರು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಕೇಳಲಾಯಿತು. ಬಲವಂತರಾವ್' ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿಯ ಮೂರು ಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಲಹೆ ವಿರುದ್ಧ ಈ ಸಮಿತಿಯು ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್‌ದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎರಡು ಸಮಿತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಮಚಾಯತ್ ಮತ್ತು ಬೇರು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ್ ಪಂಚಾಯತ್ ಒಳಗೊಂಡಿರವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಲಹೆ ಮಾಡಿತು. ಸಮಿತಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರದ ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಶಿಪಾರಸುಮಾಡಿತು.

ಜನತಾ ಸರ್ಕಾರದ ಕುಸಿತದ ಕಾರಣ ಅಶೋಕ್ ಮೆಹ್ತಾ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಸೇರಿ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

1985 ರಲ್ಲಿ ಜಿ.ವಿ.ಕೆ.ರಾವ್ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು 1986ರಲ್ಲಿ ಡಾ.ಎಲ್.ಎಂ.ಸಿಂಘ್ವಿ ಸಮಿತಿ :

1985 ರಲ್ಲಿ .ಜಿ.ವಿ.ಕೆ ರಾವ್ ಸಮಿತಿ ಮತ್ತು 1986 ರಲ್ಲಿ ಡಾ ಎಲ್.ಎಂ. ಸಿಂಘ್ವಿ ಸಮಿತಿಗಳು: ದಿ ಜಿ.ವಿ.ಕೆ ವಿ ರಾವ್ ಸಮಿತಿಗಳು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜಿವನಗೊಳಿಸಲು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದವು. ಅಂಶಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಲು. ಸಿಂಘ್ವಿ ಸಮಿತಿಯು ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್‌ಗೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕವಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡಲು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತು. ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ನಿಯಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೆಕು. ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಸಮಿತಿ ರಚಿಸಲು ನ್ಯಾಯಯುತ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಬೇಕು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ : 73 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯಿದೆ, 1992 :

ಈ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಂತರ ರಾಜೀವ್ ಗಾಂಧಿ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾದಾಗ, 15 ಮೇ, 1989 ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ವತಿಯಿಂದ 64 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಸೂದೆ ತರಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆಯಲು ವಿಫಲವಾಯಿತು. ನಂತರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಪಿ. ವಿ. ನರಸಿಂಹ ರಾವ್' ಅದರಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ 73 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ, ಸಾ.ಶ1992 ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿತು. ಅದು ಎಪ್ರಿಲ್ 24, 1993ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡಿತು.

1993 ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳು :

- ಈ ಕಾಯಿದೆಯಂತೆ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಸಭಾ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಪಂಚಾಯತ್ ಧಾಗದ ಎಲ್ಲಾ ನೋಂದಾಯಿತ ವಯಸ್ಕ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.
- ಮೂರು ಹಂತದ ಆಡಳಿತ: 1ಗ್ರಾಮ, 2.ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು 3.ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಂಚಾಯಿತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಹೀಗೆ ಮೂರು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಸಣ್ಣ ರಾಜ್ಯಗಳು 20 ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇದ್ದರೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಪಂಚಾಯತ್ ಮಟ್ಟದ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಡ್ಡಾಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.
- ಎಲ್ಲಾ ಹಂತದ ಮೂರು ಪಂಚಾಯತ್ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ತುಂಬಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುವರಿಯಾಗಿ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದವರನ್ನು ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಸಂಸದ, ಶಾಸಕ, ಎಂಎಲ್ಸಿ, ಸಹ ಮಧ್ಯಮ ಹಂತದ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಂಚಾಯತ್ ಸದಸ್ಯ ಆಗಿರಬಹುದು.

❖ ಎಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಲಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ 1/3 ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಮೀಸಲಾಗಿವೆ.ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಸೀಟುಗಳು 1/3 ಅನುಪಾತದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪಂಚಾಯತ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗ (ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ) ಮೀಸಲಾತಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

❖ ರಾಜ್ಯದ ಶಾಸನಸಭೆಯ ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತ್ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೀಸಲಾತಿ ಒದಗಿಸಿದೆ.

❖ ಪಂಚಾಯತ್ ಏಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಇರುವುದು. ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆರು ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು. ಪುನಾರಚಿತ ಪಂಚಾಯತ್ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಕಾಲ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಕಾಯಿದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತ್'ನ್ನು ವಿಸರ್ಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

❖ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸಕಾಂಗಕ್ಕೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ನಿಯಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಯಗಲು ಅನರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾನೆ/ಳೆ.

❖ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ, ನಿರ್ದೇಶನ, ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮತ್ತು ಮತದಾರರ ಅಧಿಕೃತ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗುವುದು.

❖ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು 'ಪಂಚಾಯತ್'ಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

•11ನೇ ಪಟ್ಟಿ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳ ವೇಳಾಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸುವುದು.

•ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ, ಪಂಚಾಯತ್ 'ಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಪಂಚಾಯತ್ ತಮ್ಮ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಧನಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವುವು.

•ರಾಜ್ಯದ ಕೊಡಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಹಣದ ಮೂಲವಾಗಿದೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು

ಪಂಚಾಯತ್ಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ತೆರಿಗೆ ಆದಾಯ ಹೊಂದಲು ಸಹ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು.

•ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಪಂಚಾಯತ್ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆದಾಯ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಲಾಗುವುದು.

•ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವನ್ನು ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು.

•ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಹೊಂದಲು ಕ್ರಮಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲು. ಪ್ರತಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಅದರ ಪುನರ್ಸ್ಥಾಪನೆ.

24 ಏಪ್ರಿಲ್, 1993 ರಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತ್ ಅವರು ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಅವಧಿಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಅನುಮತಿಸಲಾಗುವುದು. ಸಭೆಯ ತೀರ್ಮಾನವಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.

❖ನಿಯಮ: 243 ಜಿ : ಈ ಕೆಳಗಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

❖ಕೃಷಿ : ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆ . ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನ ಸೇರಿದಂತೆ ಭೂಮಿ ಬಲವರ್ಧನೆ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣು ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ, ನೀರು ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲಾನಯನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಪಾದಿ, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಗುಡಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ . ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ರೂಪ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ವಸತಿ . ಇಂಧನ ಮತ್ತು ಮೇವು ರಸ್ತೆಗಳು, ಸುರಂಗ, ಸೇತುವೆಗಳು, ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಸಂವಹನ, ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯುದೀಕರಣ ಬೇರೆ ವಿಧದ ವಿದ್ಯುತ್ ಹಂಚಿಕೆಯ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಗಳು 113 ಸಂವಿಧಾನ (ಎಪ್ಪತ್ತು –ಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಕಾಯಿದೆ, 19 92, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ 96) ಬಡತನ ಎತ್ತರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಶಿಕ್ಷಣ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಶಾಲೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ; ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿವರ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಯಸ್ಕ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಮೇಳಗಳು ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಕುಟುಂಬ ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾನಸಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಮತ್ತು ಅಂಗವಿಕಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಸೇರಿದಂತೆ, ದುರ್ಬಲ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

1993ರ ಸಂವಿಧಾನದ 73ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಜಾರಿ:

73 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾಯ್ದೆ ತಳಮಟ್ಟ ತಲುಪಲು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಪುನರಚನೆಯು ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬಿಲ್ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನೀಡಿತು ಮತ್ತು ಇದು

ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಆಯಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ರಚನೆ, ಸಂಯೋಜನೆ, ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತ್ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು ತಂದಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾರತದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ನೀಡಿತು.

ಈ ನಿಯಮ ವಿರುದ್ಧ ಎದ್ದಿರುವ ಮುಖ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಅಥವಾ ಟೀಕೆ ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರಾಜಕೀಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು. ಈ ಟೀಕೆ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಕನಸು ನನಸಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಹೊಸ ಕಾಯಿದೆಯಡಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಹೊಸ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಮೂಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದೆ– ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ, ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ.

ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ 50% ಮೀಸಲಾತಿ :

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವ ಸಂಪುಟವು 27 ಆಗಸ್ಟ್ 2009 ರಲ್ಲಿ ಅನುಮೋದನೆ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ 50% ಮೀಸಲಾತಿನೀಡಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ, ಉತ್ತರಾಖಂಡ್, ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, [11] ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ, ಛತ್ತೀಸಡ, ಜಾರ್ಖಂಡ್, ಕೇರಳ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಒಡಿಶಾ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ತ್ರಿಪುರ ಇವು ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ 50% ಮೀಸಲಾತಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ 50% ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡುತ್ತಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1973 ರಿಂದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಗಳು ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರೋತ್ತರ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ತಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ, ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ–10

ಜಾಗತೀಕರಣ: ಜಾಗತೀಕರಣ, ಉದಾರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಖಾಸಗೀಕರಣ GATT ಒಪ್ಪಂದ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಜಾಗತೀಕರಣವು ವಿಭಿನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನರ ನಡುವೆ ವಿಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣವು ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ ಅದು ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಏರಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. MNCಗಳು ತಮ್ಮ ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತವೆ, ಮಣ್ಣು ಹಾನಿಕಾರಕ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಶೀಲ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತವೆ ಆದರೆ ನಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತವೆ.

ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಉದಯೋನ್ಮುಖ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಹಸಿರು ಮನೆ ಅನಿಲಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಹೊರಸೂಸುವಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯು ಹಸಿರುಮನೆ ಅನಿಲ ಹೊರಸೂಸುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. MNC ಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ; ಒಓಆ ಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು CSR– ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನು ಕಾರಣವಾಯಿತು CSR ನ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ಪೊರೇಟ್ ಪರಿಸರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ (ಸಿಇಆರ್) ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ಇಂಗಾಲದ ಹೆಜ್ಜೆಗುರುತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವುದು.

"ಜಾಗತೀಕರಣ ಎಂದರೆ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಾಡುವಂತೆ, ಶ್ರೀಮಂತರು ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಗಳು ಈಗ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ದುರ್ಬಲರ ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣಗೊಳಿಸಲು ಹೊಸ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ, ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಮ್ಮ ಮೇಲಿದೆ."

ಜಾಗತೀಕರಣವು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಪಾರ, ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಜನರು, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ರೋಗ, ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜೀವನಮಟ್ಟ ಬದಲಾಯಿತು; ದೇಶಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬಿತವಾದವು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ ದೇಶಗಳು ಜನರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಯುಗವನ್ನು ತಂದವು.

ವಿಶ್ವ ಯುದ್ಧದ ನಂತರ –I, ವಿಶ್ವ ಸಮರ II, ಮಹಾ ಆರ್ಥಿಕ ಕುಸಿತ, ಮತ್ತು ನಾಜಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿತು. ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆ, NATO, ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಣಕಾಸು ನಿಧಿ, ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಜಾಗತಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು. ಜಗತ್ತಿಗೆ ಶಾಂತಿ, ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ತರಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ IMF ಮೂಲಕ, ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಡಿಯಾಚೆಗಿನ ವಹಿವಾಟುಗಳಲ್ಲಿ WB ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು, ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳದ ಹರಿವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ವಿಶ್ವಾದ್ಯಂತ ದೇಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬನೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಜಾಗತೀಕರಣವು ಹಿಂತಿರುಗಿಸಲಾಗದು ನಾವು ಅದರ ಋಣಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತೇವೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ಪರಿಸರ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಮಾನವಕುಲದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ತೊಡೆದುಹಾಕಲು ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂತೋಷ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧ ಸ್ಥಳವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮ :

ಜಾಗತೀಕರಣ :

ಜಾಗತೀಕರಣದ ಕಾಯಿದೆ ನಾಮಪದದಿಂದ "ಗ್ಲೋಬಲ್" ಅಂದರೆ "ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ", "ವಿಶ್ವದಾದ್ಯಂತ"; "ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ" WHO ಗ್ಲೋಬಲೈಸೇಶನ್ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಚ್ಚಿದ ಅಂತರ್ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಜನರು ಮತ್ತು ದೇಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬನೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧಿತ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ: ಸರಕುಗಳು, ಸೇವೆಗಳು, ಹಣಕಾಸು, ಜನರು ಮತ್ತು ಆಲೋಚನೆಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೇಗದ ಹರಿವುಗಳಿಗೆ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗಡಿಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು; ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಹರಿವುಗಳನ್ನು

ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಬದಲಾವಣೆಗಳು".

ಜನರು ಇರುವವರೆಗೂ ಸರಕುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 1 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಐಷಾರಾಮಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ವ್ಯಾಪಾರವು ಚೀನಾದಿಂದ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರೋಮ್, ಅವರು ರೇಷ್ಮೆ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಮೈಲುಗಳಷ್ಟು ಪ್ರಯಾಣಿಸಿದರು, ವ್ಯಾಪಾರವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗ ಅದು ಜಾಗತಿಕವಾಗಿದೆ. ರೇಷ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ಐಷಾರಾಮಿ ವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು, ನಂತರ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಏಷ್ಯಾ ಮತ್ತು ಯುರೋಪ್ ನಡುವಿನ ಖಂಡಾಂತರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳು ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ತಮ್ಮ ಗಮ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು.ಸಿಲ್ಕ್ ರಸ್ತೆಗಳು ಇಬ್ಬರು ಮಹಾನ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದವು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ರೋಮ್ ಅಥವಾ ಚೀನಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಶತ್ರುಗಳು ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸಿದರು.ಅವರು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಪತನದ ಕಾರಣ ಸಿಲ್ಕ್ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಂತರ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಗೋಲರು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಏರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕುಸಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು.

ನಿರ್ದೇಶನ, ಇಸ್ಲಾಂ ಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಪ್ರವಾದಿ ಮೊಹಮ್ಮದ್, ಪ್ರಬುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರಿ. ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಲವಂಗ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಮತ್ತು ರೇಷ್ಮೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮಸಾಲೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲಾಯಿತು, ಅವು ಐಷಾರಾಮಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಯೂ ಉಳಿದಿವೆ.

15–18 ನೇ ಶತಮಾನ– ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯುರೋಪ್ ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ಚಾಕೊಲೇಟ್, ಕಾಫಿ ಮತ್ತು ಟೊಮೆಟೊಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿತು. ಜಾತಿಯ ಬೆಲೆಗಳು ಕುಸಿದವು. 18ನೇ ಶತಮಾನದ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ, ಗ್ರೇಟ್ ಬ್ರಿಟನ್ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಟೀಮ್ ಇಂಜಿನ್, ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೇಯ್ಗೆ ಯಂತ್ರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಅವರ ನಾವೀನ್ಯತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಪಂಚದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಮೊದಲ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1914ರ ಮೊದಲನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾಯಿತು. ಯುದ್ಧವು ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಬದಲಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ದೇಶಗಳು ತಮ್ಮ ಗಡಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದವು. ನೂರಾರು ಸಾವಿರ ನಾಗರಿಕರು ಮೇಲಾಧಾರ ಹಾನಿಯಾಗಿ ಸತ್ತರು.

ವಿತ್ತೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಕುಸಿತ. ಜಾಗತಿಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. ಸಾ.ಶ1939–1945ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶ್ವಯುದ್ಧ. ವಿಶ್ವ ಸಮರ IIರ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ, ವಿಶ್ವ GDPಯ ಶೇಕಡಾವಾರು ವ್ಯಾಪಾರವು 5% ಕ್ಕೆ ಕುಸಿದಿದೆ.

19 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದಿಂದ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಸರಿಸಲು ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು ಅದು ಸಂವಹನವನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನದ ಲಭ್ಯತೆ. ಸೇವೆಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗದ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶಕ್ಕೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಜಾಗತೀಕರಣವು ದೇಶದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಅದರ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಉದಾರೀಕರಣ, ಖಾಸಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪರಿಣಾಮ :

ಸಾ.ಶ1990 ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಭಾರತವು ದೊಡ್ಡ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಎದುರಿಸಿತು, ನಂತರ ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ಕೊರತೆಯು ಅದರ ಆರ್ಥಿಕ ಕುಸಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು, ಸರ್ಕಾರವು ಹೊಸ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಗೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಪರಿಚಯಿಸಲಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು 'ರಚನಾತ್ಮಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು ಮತ್ತು 'ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿ (NEP)' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಾ.ಶ1991 ರಲ್ಲಿ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು. ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ಮೂರು ವಿಶಾಲ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಿವೆ: ಉದಾರೀಕರಣ, ಖಾಸಗೀಕರಣ ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣ, ಅಥವಾ LPG ಮಾದರಿ. LQP ಮಾದರಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಲು LPG ಮಾದರಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲಾಯಿತು, ಅಂದರೆ, ಪರವಾನಗಿ, ಕೋಟಾಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಮತಿಗಳು. ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ದರವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು, ಹಣದುಬ್ಬರದ ದರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು, ಹಣಕಾಸಿನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು BoP (ಪಾವತಿಯ ಸಮತೋಲನ) ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು.

ಉದಾರೀಕರಣ :

ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಉದಾರೀಕರಣವನ್ನು NEP ಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾ.ಶ1991 ರ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ಮೊದಲು, ಖಾಸಗಿ ವಲಯವು ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಸರ್ಕಾರದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಉದ್ಯಮದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು

ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ದೇಶೀಯ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಪರತೆಯ ಕುಸಿತ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮದೊಳಗಿನ ಕೆಲಸದ ಅಸಮರ್ಥತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಉದಾರೀಕರಣ ನೀತಿಯ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ, ಈ ವಲಯವು ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

ಪರವಾನಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆ. ಸಾ.ಶ1991ರ ಮೊದಲು, ಯಾವುದೇ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ವ್ಯಾಪಾರವು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಪರವಾನಿಗೆ ಪಡೆಯಲು ಅನುಮತಿ ಕೋರಿ ಸರಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ ಕಚೇರಿ ಎದುರು ಜನ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದರಿಂದ ಪರವಾನಗಿ ಪಡೆಯಲು ವಿಳಂಬವಾಯಿತು. ಇದು ಕೂಡ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಲಂಚ ಪಡೆಯಲು ಆರಂಭಿಸಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಲು, ಸರ್ಕಾರವು ಪರವಾನಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿತು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿತು (ಆದಾಗ್ಯೂ ಔಷಧ, ರಕ್ಷಣಾ ಉಪಕರಣಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನುಮತಿ ಅಗತ್ಯವಿದೆ).

ಖಾಸಗೀಕರಣ :

ಖಾಸಗೀಕರಣವು ಖಾಸಗಿ ವಲಯದಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯಮಗಳ ಭಾಗಶಃ ಅಥವಾ ಪೂರ್ಣ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದಿಂದ ಸರ್ಕಾರದ ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಎರಡು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು: ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯಮಗಳ (ಪಿಎಸ್‌ಯು) ಇಕ್ವಿಟಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ (ಇದನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ) ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾರಾಟ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಕಂಪನಿಗಳ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಖಾಸಗಿ ವಲಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಖಾಸಗೀಕರಣದ ಅಗತ್ಯವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯಮಗಳು, PSU ಗಳ ಕಳಪೆ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯಿಂದಾಗಿ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಗ್ರಾಹಕರು ದೊಡ್ಡ ನಷ್ಟವನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಗುಣಮಟ್ಟದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವೆಗಳು, ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತುಂಬಾ ಕಳಪೆಯಾಗಿತ್ತು. ಖಾಸಗೀಕರಣ ನೀತಿಯ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ, ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಯಿತು:

PSUಗಳಂತಲ್ಲದೆ, ಖಾಸಗೀಕರಣವು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವೈವಿಧ್ಯೀಕರಣವನ್ನು

ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು. PSUಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಉದ್ಯಮಗಳ ಖಾಸಗೀಕರಣವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. ಇದು ಗ್ರಾಹಕರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು. ಪಿಎಸ್‌ಯುಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಖಾಸಗೀಕರಣವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಪಿಎಸ್‌ಯುಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ಖಾಸಗೀಕರಣವು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು.

ಜಾಗತೀಕರಣ :

ಜಾಗತೀಕರಣವು ಇತರ ದೇಶಗಳ ಆರ್ಥಿಕತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಏಕೀಕರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ವ್ಯಾಪಾರದ ಮುಕ್ತ ಹರಿವು, ಗಡಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಬಂಡವಾಳ, ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಮುಕ್ತತೆ, ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಏಕೀಕರಣದ ಆಳದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ಆರ್ಥಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಮಾಹಿತಿ, ಸರಕು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳು, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳು ಮತ್ತು ದೇಶಾದ್ಯಂತದ ಜನರ ಅನಿಯಂತ್ರಿತ ಹರಿವು ಇರುತ್ತದೆ, ಇದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ದೇಶದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸಹಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಕಂಪನಿಗಳು ಭಾರತೀಯ ಕಂಪನಿಗಳ 51 ಪ್ರತಿಶತ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲನ್ನು ಹೊಂದಲು ಸರ್ಕಾರವು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು, ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಾಲೀಕರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು. ಇದು ಒಓಆ ಗಳ ಸಹಯೋಗದಿಂದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಿತು. ಸುಂಕ ಮತ್ತು ಸುಂಕ ರಹಿತ ಅಡೆತಡೆಗಳ ಕಡಿತ, ರಫ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ನೀತಿಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ, ವಿದೇಶಿ ಹೂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಕರೆನ್ಸಿಯ ಹೆಚ್ಚಳ (ಫಾರೆಕ್ಸ್), ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಐಟಿ ಉದ್ಯಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಲವಾರು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಜಾಗತೀಕರಣದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದವು.

LPG ಯ ಪರಿಣಾಮ :

ಧನಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು :

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಿಡಿಪಿ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ. ಸಾ.ಶ1991ರ ನಂತರ, ಭಾರತದ ಉಆಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರವು ವರ್ಷದಿಂದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ2015–16 ರಲ್ಲಿ ಇದು 7.5% ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾ.ಶ1990–91 ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇದು ಕೇವಲ 1.1% ಆಗಿತ್ತು. ಖಾಸಗೀಕರಣ, ಸುಧಾರಿತ ವಿದೇಶಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ತೆರಿಗೆ ಕಡಿತ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪರವಾನಗಿ

ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ದೇಶದ GDP ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ನಿರುದ್ಯೋಗ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಸಾ.ಶ1991 ರಲ್ಲಿ, MNC ಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಉದ್ಯೋಗದ ದರವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು, ಇದು ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕಾ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಅನೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ದೇಶದ ತಲಾ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ. ತಲಾ ಆದಾಯವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಗಳಿಸಿದ ಸರಾಸರಿ ಆದಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 1991ರಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ತಲಾ ಆದಾಯವು11,235 ಆಗಿತ್ತು, ಆದರೆ 2014–15ರಲ್ಲಿ ತಲಾ ಆದಾಯವು 85,533 ತಲುಪಿತು. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ ನಂತರ ಸಾ.ಶ1991 ರಲ್ಲಿ, 408 ಕೋಟಿಗಳಿಂದ ಸಾ.ಶ2015 ರಲ್ಲಿ, 106,693 ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ವಿದೇಶಿ ನೇರ ಹೂಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಳ.

ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ. ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯು ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ವೆಚ್ಚಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಮೀರಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾ.ಶ1991 ರ ಮೊದಲು ಭಾರತದ ವಿತ್ತೀಯ ಕೊರತೆಯು ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಲಾಭದ 8.5% ಆಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಇದು ಸಾ.ಶ2015 ರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಲಾಭದ 4% ಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದೆ.

ಋಣಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು :

ಕೃಷಿಯು ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿದೆ ಆದರೆ, NEP ಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದರದಲ್ಲಿ ಇಳಿಕೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರವು 72% ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ನೀಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಬಂದಿತು ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1991 ರಲ್ಲಿ GDP ಗೆ 29.02% ರಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದು, ಸಾ.ಶ2014 ರಲ್ಲಿ GDP ಗೆ ಕೇವಲ 17.9% ಕೊಡುಗೆಯ ತೀವ್ರ ಕುಸಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಉದ್ಯೋಗ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಡಿತ. ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರೀಕರಣದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಹೇರಲಾದ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದಾಗಿ, ದೇಶದ ಉದ್ಯೋಗ ಮಟ್ಟವು ಕುಸಿಯಿತು. ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಜಾಗತೀಕರಣವು ಸ್ಥಳೀಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಗಳಿಗೆ ಬೆದರಿಕೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿತು. MNC ಗಳ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಿ, ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಮಟ್ಟವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯು ಸೀಮಿತ ಹಣಕಾಸು, ಸಾಕಷ್ಟು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಕಂಪನಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಿಂದ ಹಾನಿಕಾರಕ ಅನಿಲಗಳು ಮತ್ತು ರಾಸಾಯನಿಕಗಳ ಹೊರಸೂಸುವಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ, ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಇದು ಮಾಲಿನ್ಯ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯವರ್ಗದ ಹೊದಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆರವುಗೊಳಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಔಪಚಾರಿಕ ವಲಯದ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿದವು, ಹೀಗಾಗಿ ನಗರ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ವಲಯ, ಕೃಷಿ ವಲಯ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ-ಅವಲಂಬಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಂತಹ ಇತರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸುಧಾರಣೆಯಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಒಪ್ಪಂದ (GATT) :

ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಒಪ್ಪಂದ (GATT) ಅನೇಕ ದೇಶಗಳ ನಡುವಿನ ಕಾನೂನು ಒಪ್ಪಂದವಾಗಿದೆ, ಇದರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಉದ್ದೇಶವು ಸುಂಕಗಳು ಅಥವಾ ಕೋಟಾಗಳಂತಹ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಮೂಲಕ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು. ಅದರ ಪೀಠಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಅದರ ಉದ್ದೇಶವು "ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆದ್ಯತೆಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆ, ಪರಸ್ಪರ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಅನುಕೂಲಕರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ."

GATT ಅನ್ನು ಮೊದಲು ಯುನೈಟೆಡ್ ನೇಷನ್ಸ್ ಕಾನ್ಫರೆನ್ಸ್ ಆನ್ ಟ್ರೇಡ್ ಅಂಡ್ ಎಂಪ್ಲಾಯ್ಮೆಂಟ್ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಇಂಟರ್ನ್ಯಾಷನಲ್ ಟ್ರೇಡ್ ಆರ್ಗನೈಸೇಶನ್‌ಅನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸರ್ಕಾರಗಳ ಮಾತುಕತೆಯ ವಿಫಲತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು 23 ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು 30 ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1947ರಂದು ಜಿನೀವಾದಲ್ಲಿ ಸಹಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ 1 ಜನವರಿ 1948 ರಂದು ಅನ್ವಯಿಸಲಾಯಿತು. ಇದು 1 ಜನವರಿ 1995ರವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು, ನಂತರ ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಉರುಗ್ವೆ ಸುತ್ತಿನ ಒಪ್ಪಂದಗಳ ಭಾಗವಾಗಿ 15 ಏಪ್ರಿಲ್ 1994ರಂದು 123 ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಮರ್ರಾಕೇಶ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದ. WTO GATT ಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಮೂಲ GATT ಪಠ್ಯವು (GATT1947) ಇನ್ನೂ WTO ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. GATT ಸಾ.ಶ1994ರ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸಾ.ಶ1995ರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷವಾಗದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು GATT ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲಾದ ಕನಿಷ್ಠ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ; ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಸಾ.ಶ2019ರಲ್ಲಿ, ಪಟ್ಟಿಯು 36 ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

GATT ಮತ್ತು ಅದರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾದ WTO, ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಮುಖ GATT ಭಾಗವಹಿಸುವವರ ಸರಾಸರಿ ಸುಂಕದ ಮಟ್ಟಗಳು 1947ರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 22% ಆಗಿತ್ತು, ಆದರೆ 1999ರಲ್ಲಿ ಉರುಗ್ವೆ ಸುತ್ತಿನ ನಂತರ 5% ಆಗಿತ್ತು. ತಜ್ಞರು ಈ ಸುಂಕದ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಭಾಗವನ್ನು GATT ಮತ್ತು WTO ಗೆ ಆರೋಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತಿಹಾಸ :

ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಒಪ್ಪಂದವು ಬಹು-ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಒಪ್ಪಂದವಾಗಿದೆ. ಸಾ.ಶ1947 ಮತ್ತು 1995ರ ನಡುವೆ ಒಂಬತ್ತು ಸುತ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾತುಕತೆಗಳ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ನವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಪಾತ್ರವು ಸಾ.ಶ1995ರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1940 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ, ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ಯುದ್ಧಾನಂತರದ ಬಹುಪಕ್ಷೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಯಿತು. ಸಾ.ಶ1945 ಮತ್ತು 1946ರಲ್ಲಿ, USಅಂತಹ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ತರಲು ಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಚಾರ್ಟರ್ ಅನ್ನು ಮಾತುಕತೆ ಮಾಡಲು ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿತು. GATT ಅನ್ನು ಮೊದಲು ಸಾ.ಶ1947ರ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದ ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ (ಯುಎನ್‌ಸಿಟಿಇ) ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ (ಐಟಿಒ) ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಣಕಾಸು ನಿಧಿ (IMF) ಜೊತೆಗೆ ITO ನಡೆಸಲಾಗುವುದು ಎಂದು ಆಶಿಸಲಾಗಿದೆ. 50 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ITO ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಚಾರ್ಟರ್ ಅನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿದವು. ಆದರೆ ಯುನೈಟೆಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ಸ್ ವಾಪಸಾತಿ ನಂತರ ಈ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಕುಸಿದವು.

GATT ಮತ್ತು ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ :

ಸಾ.ಶ1993ರಲ್ಲಿ, ಅದರ ಸಹಿದಾರರ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು GATTಅನ್ನು ನವೀಕರಿಸಲಾಯಿತು(GATT 1994). ವಿಶ್ವ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಸ್ಥೆ (WTO) ರಚನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. 76 ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ GATT ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಯುರೋಪಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಗಳು 1 ಜನವರಿ 1995ರಂದು WTOದ ಸ್ಥಾಪಕ ಸದಸ್ಯರಾದರು. ಇತರ 51 GATT ಸದಸ್ಯರು ಮುಂದಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ WTO ಗೆ ಮರುಸೇರ್ಪಡೆಯಾದರು (ಕೊನೆಯದು 1997ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗೋ). WTO ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದಾಗಿನಿಂದ, 33 ಹೊಸ

GATT ಅಲ್ಲದ ಸದಸ್ಯರು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು 22 ಸದಸ್ಯರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸದಸ್ಯತ್ವದ ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. WTO ನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 164 ಸದಸ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿವೆ, ಸಾ.ಶ2018 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಲೈಬೀರಿಯಾ ಮತ್ತು ಅಫ್ಘಾನಿಸ್ತಾನ್ ಹೊಸ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂಲ GATT ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ, ಸಿರಿಯಾ, ಲೆಬನಾನ್ ಮತ್ತು SFR ಯುಗೊಸ್ಲಾವಿಯಾ WTOಗೆ ಮರುಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಈವಿಯುಗೊಸ್ಲಾವಿಯಾ (ಸರ್ಬಿಯಾ ಮತ್ತು ಮಾಂಟೆನೆಗ್ರೊ ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯತ್ವ ಮಾತುಕತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ನಂತರ ಎರಡಾಗಿ ವಿಭಜನೆಯಾಯಿತು), ನೇರ SFRY ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ, ಅದರ ಅಪ್ಲಿಕೇಶನ್ ಅನ್ನು ಹೊಸ (GATTಅಲ್ಲದ) ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. 4 ಮೇ 2010ರಂದು WTOನ ಜನರಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್, WTO ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಸಿರಿಯಾದ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. WTO ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು "GATT 1947" ನಿಯಮಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಒಪ್ಪಂದವನ್ನು 31 ಡಿಸೆಂಬರ್ 1995ರಂದು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿದರು. ಮಾಂಟೆನೆಗ್ರೊ 2012 ರಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಾದರು, ಆದರೆ ಸೆರ್ಬಿಯಾ ಮಾತುಕತೆಗಳ ನಿರ್ಧಾರದ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಆಗುವ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿದೆ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ WTO ಸದಸ್ಯ. GATT ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿಯಮಗಳ ಒಂದು ಸೆಟ್ ಆಗಿದ್ದರೂ, WTO ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಧಾನ ಕಛೇರಿ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಂತರಸರ್ಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ವ್ಯಾಪಾರದ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸೇವಾ ವಲಯದೊಳಗಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಬಹುಪಕ್ಷೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಇದನ್ನು ವಿನ್ಯಾಸಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ, ಹಲವಾರು ಸುತ್ತಿನ GATT ಮಾತುಕತೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಟೋಕಿಯೊ ರೌಂಡ್) ಬಹುಪಕ್ಷೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಆಯ್ದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವು ಮತ್ತು ಸದಸ್ಯರ ನಡುವೆ ವಿಭಜನೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದವು. WTO ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ GATT ಯ ಬಹುಪಕ್ಷೀಯ ಒಪ್ಪಂದದ ಇತ್ಯರ್ಥ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವಾಗಿದೆ.

■■

ಅಧ್ಯಾಯ–11

ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿ – OBC–ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗ, ಅರ್ಹತೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾತಿ, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ :

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ(OBC) ಎಂಬುದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಬಳಸುವ ಒಂದು ಸಾಮೂಹಿಕ ಪದವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಜೊತೆಗೆ ಭಾರತದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಲವಾರು ಅಧಿಕೃತ ವರ್ಗೀಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಸಾ.ಶ1980ರ ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ OBCಗಳು ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ 52% ಅನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ2006ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ನಡೆದಾಗ 41% ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ OBCಗಳ ನಿಖರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳಿವೆ; ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಣನೀಯ ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಇದು ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ, OBCಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು ಎಂದು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ : OBCಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ 27% ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಅರ್ಹರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣ. ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣ ಸಚಿವಾಲಯವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ OBCಗಳ ಪಟ್ಟಿಯು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ

ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವ ಜಿತೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಅವರು ಜನವರಿ 2016ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ OBCಗಳ ಶೇಕಡಾವಾರು ಶೇಕಡಾ 21.57% ಮತ್ತು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ಸಾ.ಶ1993ರಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಅಂತೆಯೇ, ಸಾ.ಶ2015ರಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ OBC ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಹಣವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನವೀಕರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 49% ಮೀಸಲಾತಿ ನೀತಿಯ ಪ್ರಕಾರ OBCಗಳ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿಲ್ಲ.

ಸಾ.ಶ1985ರವರೆಗೆ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಗೃಹ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕೋಶವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳು ಮತ್ತು OBC ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಚಿವಾಲಯವನ್ನು ಸಾ.ಶ1985ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. (ಸಾ.ಶ1998ರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣ ಸಚಿವಾಲಯ ಎಂದು ಮರುನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು). ಸಚಿವಾಲಯದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವಿಭಾಗವು OBCಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ನೀತಿ, ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು OBCಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ಎರಡು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಹಣಕಾಸು ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನಿಗಮ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ.

ಸರ್ಕಾರದ ಬಾಧ್ಯತೆ :

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ 340ನೇ ವಿಧಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರವು ಒಬಿಸಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಬೇಕು. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗಿನ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತನಿಖೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸಬಹುದು. ಅಂತಹ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಮತ್ತು ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಮತ್ತು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಆದೇಶವು ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗವು ಅವರಿಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ನಡೆಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸತ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ವರದಿಯನ್ನು

ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸುವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ 340ನೇ ವಿಧಿ :

ಸಾ.ಶ1992 ರ ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 27% ರಷ್ಟು ನಾಗರಿಕ ಸೇವಾ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು OBC ಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸಿದ ಕೇಂದ್ರ ಸಚಿವ ಜಿತೇಂದ್ರ ಸಿಂಗ್ ಅವರು ಜನವರಿ ಸಾ.ಶ2016 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ OBC ಗಳ ಶೇಕಡಾವಾರು ಪ್ರಮಾಣವು 21.57% ರಷ್ಟಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಇತರ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಒಬಿಸಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಜಾನುವಾರು ಸಾಕಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಮಾಲೀಕ ಕೃಷಿಕರು, ಭೂಮಾಲೀಕರ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅತಿಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ನಂತರದವರೊಂದಿಗಿನ ನಿಯಮಿತ ಹೋರಾಟವು ಅವರ ಉಳಿವಿಗೆ ಸವಾಲಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ವಿಳಿಗೆಗಾಗಿ ಇತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಗಣನೀಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ, ಆದರೂ, ಬಿಹಾರದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಯಾವುದೇ ಚಳುವಳಿ ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವೀಕ್ಷಕರು ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ OBCಗಳು ಅಂದರೆ. ಕೊಯೆರಿ, ಕುರ್ಮಿ ಮತ್ತು ಯಾದವ್ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ವಿಳಿಗೆಯು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೈಜೋಡಿಸಿತು, ಈ ಮೂರು ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಲಾಭವಾಯಿತು. ಈ ಚಳುವಳಿಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರೊಫೈಲ್ ಅನ್ನು ಸಹ ಬದಲಾಯಿಸಿದವು. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಂತಹ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಚಳುವಳಿಗಳು ನಡೆಯದಂತೆ ತಡೆಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಕೀಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದವು.

ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗ :

ಎರಡನೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು 1, ಜನವರಿ, 1979ರಂದು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದರು. ಆಯೋಗವು 'ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗ' ಎಂದು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ, ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಬಿಪಿ ಮಂಡಲ್ ಅವರು

ಡಿಸೆಂಬರ್ ಸಾ.ಶ1980ರಲ್ಲಿ ವರದಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅದು ಒಬಿಸಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸುಮಾರು 52 ಪ್ರತಿಶತದಷ್ಟು ಹಿಂದೂಗಳು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಗಳಲ್ಲದವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಸಾ.ಶ1979–80ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾದ ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗದ ಆರಂಭಿಕ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ 3,743 ಆಗಿತ್ತು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗದ ಪ್ರಕಾರ ಸಾ.ಶ2006ರಲ್ಲಿ OBCಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದುಳಿದ ಜಾತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಈಗ 5,013ಕ್ಕೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗವು ಒಬಿಸಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು 11 ಸೂಚಕಗಳು ಅಥವಾ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಅಂಕಿಅಂಶವನ್ನು 41% ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ OBCಗಳ ನಿಖರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಜನಗಣತಿಯ ಮಾಹಿತಿಯು ಪಕ್ಷಪಾತದ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಣನೀಯ ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮಂಡಲ್ ಆಯೋಗ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾದರಿ ಸಮೀಕ್ಷೆಯು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ.

ಮೀಸಲಾತಿಯ ಒಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣವು 50 ಪ್ರತಿಶತವನ್ನು ಮೀರಬಾರದು ಎಂಬ ಕಾನೂನು ನಿರ್ಬಂಧದ ಕಾರಣದಿಂದ 27 ಪ್ರತಿಶತ ಮೀಸಲಾತಿಗಳನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. OBC ಗಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ 27 ಶೇಕಡಾಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಈ ಶಿಫಾರಸಿನಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಫಾರಸಿನೊಂದಿಗೆ, ಆಯೋಗವು ಒಬಿಸಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಒಟ್ಟಾರೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ:

- ಮುಕ್ತ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ OBC ಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಅವರ ಮೀಸಲಾತಿ ಕೋಟಾದ 27 ಪ್ರತಿಶತಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಬಾರದು.
- ಮೇಲಿನ ಮೀಸಲಾತಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿನ ಬಡ್ತಿ ಕೋಟಾಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.
- ಭರ್ತಿ ಮಾಡದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಕೋಟಾವನ್ನು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ನಂತರ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಬಾರದು.
- ನೇರ ನೇಮಕಾತಿಗಾಗಿ ಗರಿಷ್ಠ ವಯೋಮಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಸಡಿಲಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ OBC ಯ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು.
- ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತಿ ವರ್ಗದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ರೋಸ್ಟರ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಈ ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಕೃತ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯಮಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ನೇಮಕಾತಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸಿನ ನೆರವು ಪಡೆದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಕೂಡ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಯೋಜಿತ ಕಾಲೇಜುಗಳು ಸಹ ಮೇಲಿನ ಮೀಸಲಾತಿ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಬೇಕು. ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರುವಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ, 'ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸುಧಾರಣೆ' ಈ ಆಯೋಗದ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ನಿಯಮಗಳೊಳಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ:

- OBC ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಆಯ್ದ ಪಾಕೆಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತೀವ್ರವಾದ ಸಮಯ-ಮಿತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.
- ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಂಭೀರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ವಸತಿ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಬಡ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಮನೆಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಊಟ ಮತ್ತು ವಸತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸಬೇಕು.
- ಮೇಲಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಬಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಾಸ್ಟೆಲ್‌ಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.
- ವೃತ್ತಿಪರ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು ನಡೆಸುವ ಎಲ್ಲಾ ವೈದ್ಯಕೀಯ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಬಿಸಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸೀಟುಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿರಬೇಕು, ಅಂದರೆ 27 ಪ್ರತಿಶತ.

ಉಪ-ವರ್ಗೀಕರಣ :

ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಸಾ.ಶ2017 ರಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ರಾಮ್ ನಾಥ್ ಕೋವಿಂದ್ ಅವರು ದೆಹಲಿ ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ನ ಮಾಜಿ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ಜಿ. ರೋಹಿಣಿ ನೇತೃತ್ವದ ಐದು ಸದಸ್ಯರ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನದ

340 ನೇ ವಿಧಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ, OBCಉಪ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ವರ್ಗೀಕರಣ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗವು ಸಾ.ಶ2011 ರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿತ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಯು ಸಹ ಇದನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿತು. ಸಮಿತಿಯು ಮೂರು ಅಂಶಗಳ ಆದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ:

- ❖ಕೇಂದ್ರ OBC ಪಟ್ಟಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವೆ "ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು" ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು.
- ❖ನಿಜವಾದ ಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ, ಮಾನದಂಡಗಳು ಮತ್ತು ನಿಯತಾಂಕಗಳನ್ನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು. ನಿಜವಾದ ಒಬಿಸಿ ಮೀಸಲಾತಿಯು 27% ಆಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇದರೊಳಗೆ, ಸಮಿತಿಯು ಮರು–ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ❖ಯಾವುದೇ ಪುನರಾವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಮೂಲಕ OBC ಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಕ್ರಮವನ್ನು ತರುವುದು.

ಸಮಿತಿಯು ತನ್ನ ಸಂವಿಧಾನದ 12 ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ವರದಿಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ OBCಗಳು ಸುಮಾರು 35% ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. OBCಉಪ–ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ 11 ರಾಜ್ಯಗಳು ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿವೆ: ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತೆಲಂಗಾಣ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಜಾರ್ಖಂಡ್, ಬಿಹಾರ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಪುದುಚೇರಿ. ಆಯೋಗದ ಅವಧಿಯನ್ನು 31 ಮೇ 2019ಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ವರದಿಯು 97% OBC ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಫಲಾನುಭವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾದವ್, ಕುರ್ಮಿ, ಜಾಟ್ (ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಭರತ್‌ಪುರ ಮತ್ತು ಧೋಲ್‌ಪುರ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ಜಾಟ್‌ಗಳು ಕೇಂದ್ರ OBC ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ), ಸೈನಿ, ತೇವರ್, ಈಜವ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಜಾತಿಗಳು. ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಗೆ 13 ವಿಸ್ತರಣೆಗಳ ನಂತರ, ರೋಹಿಣಿ ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ದ್ರೌಪದಿ ಮುರ್ಮು ಅವರಿಗೆ 31 ಜುಲೈ 2023ರಂದು ಸಲ್ಲಿಸಿತು ವರದಿಯು 1,000 ಪುಟಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ದವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲ ಭಾಗವು ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತದೆ ಒಬಿಸಿ ಕೋಟಾ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಭಾಗವು ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಎಲ್ಲಾ 2,633 OBC ಜಾತಿಗಳ ನವೀಕರಿಸಿದ ಪಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ :

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಬಲೀಕರಣದ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹಂತವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಈ

ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಸಾಮಾಜಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಭೂದೃಶ್ಯ ಜಾತಿ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆಗಳು ಮತ್ತು ಘನತೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ವಿಶಾಲ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ :

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬೇರುಗಳು :

ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ನಡೆದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಶಾರತಮ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು.

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಪರಂಪರೆ:

ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಭಾರತೀಯ ಸಂವಿಧಾನ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಅವರ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ, ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳು, ದೃಢೀಕರಣದ ಕ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ವಕಾಲತ್ತು ವಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಕ್ರಮಗಳು:

ಗುರುತಿನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ದಲಿತ ಗುರುತು, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹೆಮ್ಮೆ ಮತ್ತು ಒಗ್ಗಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳಿತು, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿತು ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯತೆ ಮತ್ತು ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಜಕೀಯ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಿಕೆ: ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ವಕಾಲತ್ತುಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ದಲಿತ ನಾಯಕರು, ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ತಾರತಮ್ಯ ಮತ್ತು ದಲಿತರ ವಿರುದ್ಧ ಹಿಂಸಾಚಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಬಲೀಕರಣ: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಸಬಲೀಕರಣದ ಸಾಧನವಾಗಿ ಒತ್ತಿಹೇಳಿತು, ದಲಿತ ಯುವಕರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ನಿರ್ಮಾಣ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ನ್ಯಾಯ: ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಜೀವನೋಪಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಉಪಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಭೂಕುಸಿತ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವುದು ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸವಾಲುಗಳು:

ಶಾಸಕಾಂಗ ಸುಧಾರಣೆಗಳು: ದೃಢೀಕರಣದ ಕ್ರಿಯಾ ನೀತಿಗಳು, ತಾರತಮ್ಯ ವಿರೋಧಿ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೇರಿದಂತೆ ದಲಿತರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಶಾಸಕಾಂಗ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನೀತಿ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಂದುವರಿದ ಹೋರಾಟಗಳು: ಪ್ರಗತಿಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ತಾರತಮ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಂಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯಗಳು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಸವಾಲುಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ: ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭ, ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಚಲನಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ವಿಕಸಿಸುತ್ತಿರುವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಸಾಧನೆಗಳು, ಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತರ ಚಳುವಳಿ: ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ನ್ಯಾಯದ ಚಳುವಳಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಚಳುವಳಿಗಳ ನಡುವಿನ ಛೇದಕಗಳನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅನ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಂಚಿಕೆಯ ಗುರಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಿನ್ನ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಾರೆ, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಲು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇರ್ಪಡೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸಲು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ಸಮಾನವಾದ ಸಮಾಜದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಂತರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ನಂತರದ ದಲಿತ ಚಳುವಳಿ ಘನತೆ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟಗಳು ಮತ್ತು ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ, ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮತ್ತು ಅರ್ಥೈಸುವಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ, ಅದರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವ, ಸವಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರ ಪ್ರಭಾವದ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ, ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಜಾತಿ ಚಲನಶೀಲತೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

■■

[illegible] 12

[illegible] and [illegible]

[illegible]

[illegible]

ವಾಯು ಮತ್ತು ನೀರಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಾಳಿ ಮತ್ತು ನೀರಿನಿಂದ ಹರಡುವ ರೋಗಗಳು ಮತ್ತು ಅನಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಓಝೋನ್ ಪದರದ ಸವಕಳಿ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನವು ಅಂತಹ ಅವನತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಇತರ ತೀವ್ರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾಗಿವೆ.

ನಮ್ಮ ಪರಿಸರವು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪರಿಸರವು ಬದಲಾದಂತೆ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಪತ್ತುಗಳು, ತಾಪಮಾನ ಮತ್ತು ತಂಪಾಗಿಸುವ ಅವಧಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಹವಾಮಾನ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರಿ ಹೆಚ್ಚಳದೊಂದಿಗೆ, ಜನರು ನಮ್ಮ ಗ್ರಹವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು.

ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು :

ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಮಾನವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಹಾನಿಕಾರಕ ಪರಿಣಾಮಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲಿನ್ಯ, ಅಧಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಿಲೇವಾರಿ, ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆ, ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ, ಹಸಿರುಮನೆ ಪರಿಣಾಮ, ಇತ್ಯಾದಿ. ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ನಡುವೆ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಅರಿವು ಅಗತ್ಯ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೆಂದರೆ :

ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆ :

ಇಂದಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಯು ಬಹಳ ಆತಂಕಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಕೆಲವು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಸಿರುಮನೆ ಅನಿಲಗಳು ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ. ಪರಿಸರದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹಿಮನದಿಗಳ ಕರಗುವಿಕೆ, ಋತುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ, ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತಹ ಹಲವಾರು ವಿನಾಶಕಾರಿ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ :

ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನಗಳ ದಹನ, ವಾಹನಗಳಿಂದ ಹೊರಸೂಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಕ್ಲೋರೊಫ್ಲೋರೋಕಾರ್ಬನ್‌ಗಳು ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹಸಿರುಮನೆ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಭೂಮಿಯ ತಾಪಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ಪರಿಸರ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚದಾದ್ಯಂತ ತಾಪಮಾನದಲ್ಲಿನ ಈ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ .

ಓಝೋನ್ ಪದರ ಸವಕಳಿ :

ಓಝೋನ್ ಪದರವು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಓಝೋನ್ ಅನಿಲದ ಪದರವಾಗಿದೆ. ಇದು ಸೂರ್ಯನ ಹಾನಿಕಾರಕ ನೇರಳಾತೀತ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದ ಈ ಪದರವನ್ನು CFCಗಳು (ಕ್ಲೋರೋಫ್ಲೋರೋಕಾರ್ಬನ್‌ಗಳು) ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಶೈತ್ಯಾಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ (ಉದಾಹರಣೆಗೆ : ಏರೋಸಾಲ್ ಕ್ಯಾನ್‌ಗಳು). ಈ ಸಂಯುಕ್ತಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕ್ಲೋರಿನ್ ಓಝೋನ್ ಪದರವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಓಝೋನ್ ಪದರದಲ್ಲಿನ ರಂಧ್ರವು ಮಾನವರು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳನ್ನು ಹಾನಿಕಾರಕ ಯುವಿ ಕಿರಣಗಳಿಗೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಚರ್ಮ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಲ ಮಾಲಿನ್ಯ :

ನೀರಿನ ಭೌತಿಕ, ರಾಸಾಯನಿಕ ಅಥವಾ ಜೈವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ನದಿಗಳು, ಸಾಗರಗಳು, ಸರೋವರಗಳು ಮತ್ತು ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾನಿಕಾರಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕಲುಷಿತ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲಜನಕದ ಕೊರತೆಯಿದೆ ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತವೆ. ನೀರು ಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಧಾನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ವಾಯು ಮಾಲಿನ್ಯ :

ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು, ಆಟೋಮೊಬೈಲ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಇಂಧನಗಳ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಹೊರ ಸೂಸುವಿಕೆಯಿಂದ ವಾಯು ಮಾಲಿನ್ಯವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅನಿಲ ಹೊರ ಸೂಸುವಿಕೆಯು ಭೂಮಿಯ ಉಷ್ಣತೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗಗಳ ಅಪಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ.

ಘನ ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ :

ಘನತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯು ಪರಿಸರದ ಮೇಲೆ ಹಾನಿಕಾರಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಘನ ತ್ಯಾಜ್ಯದ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ವರ್ಗಾವಣೆ ಮತ್ತು ಸಾಗಣೆ, ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಮತ್ತು ವಿಲೇವಾರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಸ್ತು ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅರಣ್ಯನಾಶ :

ಅರಣ್ಯನಾಶವು ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮರಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳ ಸವಕಳಿಯಾಗಿದೆ. ಮರಗಳು ನಮಗೆ ಆಮ್ಲಜನಕ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು

ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ತಾಪಮಾನವನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮರಗಳು ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಹವಾಮಾನದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಡುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ವಾಸಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಕಾಡುಗಳ ನಾಶವು ಜೀವವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಭೇದಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಅಧಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆ :

ಭೂಮಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಏಳು ಬಿಲಿಯನ್‌ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಅಂದಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಕೊರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇದು ಮುಂದುವರಿದರೆ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಲಿನ್ಯ, ತ್ಯಾಜ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಅರಣ್ಯನಾಶ, ಹವಾಮಾನ ಬದಲಾವಣೆ ಮತ್ತು ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಸೇರಿದಂತೆ ಇತರ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಅಧಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿವೆ.

ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರಗಳು :

- ವಿಲೇವಾರಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮರುಬಳಕೆ ಮಾಡಬಹುದಾದ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುವುದು.
- ಕಾಗದದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು.
- ನೀರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಉಳಿಸಿ.
- ಪರಿಸರ ಸ್ನೇಹಿ ಅಭ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸಿ.
- ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ತ್ಯಾಜ್ಯವನ್ನು ಮರುಬಳಕೆ ಮಾಡಿ.

ಹೆಚ್ಚಿದ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೂಲಕ ಉಳಿದ ಬದಲಾವಣೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬರಬಹುದು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಮುಂಬರುವ ಪೀಳಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನೈತಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಕರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳು :

ಪರಿಸರ ಆಂದೋಲನವು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಂದೋಲನವಾಗಿದ್ದು, ಇದು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ಒಂದು

ಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪುಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳು ಸೇರಿವೆ.

ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳ ಕಾರಣ :

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅವನತಿ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಪತ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಮುಖಾಮುಖಿಯು ಜೈವಿಕ-ಗೋಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮತೋಲನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳ ಹೊರಹೊಮ್ಮುವಿಕೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

- ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ
- ಸರ್ಕಾರದ ಸುಳ್ಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ನೀತಿಗಳು
- ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಪ್ರವೇಶದ ಹಕ್ಕು
- ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವಾಣಿಜ್ಯೇತರ ಬಳಕೆ
- ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಅಥವಾ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು
- ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳು
- ಪರಿಸರದ ಅವನತಿ ಅಥವಾ ವಿನಾಶ ಮತ್ತು
- ಪರಿಸರ ಜಾಗೃತಿ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮದ ಹರಡುವಿಕೆ.

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳು :

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾ.ಶ1970ರ ನಂತರ ಅನೇಕ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಚಳುವಳಿಗಳು ವಿವಿಧ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸರಣಿಯಿಂದ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ:

ಸೈಲೆಂಟ್ ವ್ಯಾಲಿ ಚಳುವಳಿ :

ವರ್ಷ –1978, ಸ್ಥಳ– ಕೇರಳ.

ನಾಯಕರು ಕೇರಳ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು (KSSP) ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರು

ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಗುರಿ – ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾದ ಜಲವಿದ್ಯುತ್ ಅಣೆಕಟ್ಟು ಯೋಜನೆಯಿಂದ ಮೂಕ ಕಣಿವೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಶ್ರೀಮಂತ ಜೀವವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಲು.

❖ಮೂಕ ಕಣಿವೆಯು ಕೇರಳದ ಪಾಲ್ಘಾಟ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.

❖ಇದು ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಆವೃತ್ತವಾಗಿದೆ.

❖ಈ ಬೆಟ್ಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂತಿಪುಳ ನದಿಗೆ ಆಣೆಕಟ್ಟಿನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಾ.ಶ1929 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಕಲ್ಪಿಸಿದರು.

❖ತಾಂತ್ರಿಕ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯತೆಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸಾ.ಶ1958 ರಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು 1973 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಲಾಯಿತು.

❖ಸಾ.ಶ1978 ರಲ್ಲಿ, ಯೋಜನೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಎಲ್ಲಾ ಮೂಲೆಗಳಿಂದ ಚಳುವಳಿಯು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು.

❖ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಮೊದಲು ಸ್ಥಳೀಯ ಜನರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ನಂತರ ಕೇರಳ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು (KSSP) ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿತು .

❖ನರ್ಮದಾ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ (NBA), ಬಾಂಬೆ ನ್ಯಾಚುರಲ್ ಹಿಸ್ಟರಿ ಸೊಸೈಟಿ (BNHS) ಮತ್ತು ಸೈಲೆಂಟ್ ವ್ಯಾಲಿ ಆಕ್ಷನ್ ಫೋರಮ್‌ನಂತಹ ಅನೇಕ ಪರಿಸರ ಗುಂಪುಗಳು ಅಭಿಯಾನದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದವು.

ಚಿಪ್ಕೋ ಚಳುವಳಿ :

ಚಳುವಳಿಯ ವರ್ಷ– 1973, ಸ್ಥಳ– ಉತ್ತರಾಖಂಡ.

ನಾಯಕರು– ಚಂಡಿ ಪ್ರಸಾದ್ ಭಟ್, ಸುಂದರಲಾಲ್ ಭೌಗುಣ ಮತ್ತಿತರರಿದ್ದರು

ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಗುರಿ– ಹಿಮಾಲಯದ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ವಿನಾಶದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು

❖ಚಿಪ್ಕೋ ಚಳುವಳಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 24, 1973 ರಂದು ಉತ್ತರಾಖಂಡದ ಫರ್ವಾಲ್ ವಿಭಾಗದ ಚಮೋಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

❖ಚಿಪ್ಕೋ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

❖ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಅಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದ ಚಳುವಳಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು.

❖ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಕುಸಿತವು ಗುಡ್ಡಗಾಡು ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು, ಇದು ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿದೆ.

❖ಅರಣ್ಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಶೋಷಣೆಯು ಪ್ರವಾಹಗಳು ಮತ್ತು ಭೂ ಕುಸಿತಗಳಂತಹ ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಕೋಪಗಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾರಣವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

❖1973ರ ಮಾರ್ಚ್ 27 ರಂದು 'ಚಿಪ್ಕೋ' ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು, ಅಂದರೆ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಮರಗಳನ್ನು 'ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವುದು'

ಮತ್ತು ಚಿಪ್ಕೋ ಆಂದೋಲನ (ಚಳುವಳಿ) ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು.

❖ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ಬೂದಿ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದರಿಂದ ಪಾಸಿಗಿ ಕಂಪನಿಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತು.

ಬಿಷ್ಣೋಯ್ ಚಳುವಳಿ :

ಸ್ಥಳ– ರಾಜಸ್ಥಾನ. ನಾಯಕರು– ಅಮೃತಾ ದೇವಿ ಬಿಷ್ಣೋಯಿ.

ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಗುರಿ– ರಾಜನಿಗೆ ಹೊಸ ಅರಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಗ್ರಾಮದ ಪವಿತ್ರ ಮರಗಳ ನಾಶವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು.

❖ ಈ ಆಂದೋಲನವನ್ನು ಅಮೃತಾ ದೇವಿ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 363 ಜನರು ತಮ್ಮ ಕಾಡುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು.

❖ ಈ ಆಂದೋಲನವು ಮರಗಳನ್ನು ಸ್ವಯಂಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದ ರೀತಿಯ ಮೊದಲನೆಯದು.

ಅಪ್ಪಿಕೋ ಚಳುವಳಿ :

ಚಳುವಳಿಯ ವರ್ಷ–1983, ಸ್ಥಳ– ಕರ್ನಾಟಕ

ನಾಯಕರು– ಪಾಂಡುರಂಗ ಹೆಗಡೆ, ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು; ಸಕ್ಲಾನಿ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಯುವಕರು

ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಗುರಿ– ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಮತ್ತು ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಹಸಿರು ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಜನರು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು.

❖ ಇದು ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಂದ ಚಿಪ್ಕೋ ಚಳವಳಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿದೆ.

❖ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ – ನವೆಂಬರ್ 1983 ರಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಿಕೋ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

❖ ಇಲ್ಲಿ ಮರ ತೆಗೆಯಲು ವಾಣಿಜ್ಯಿಕವಾಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದರಿಂದ ಅರಣ್ಯ ನಾಶವಾಗಿದೆ.

❖ ಪ್ರದೇಶದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಕಡಿಯಲಾಯಿತು. ಇದು ಮಣ್ಣಿನ ಸವೆತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಕಾಲಿಕ ನೀರಿನ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಒಣಗುತ್ತವೆ.

- ಸಿರ್ಸಿಯ ಸಕ್ಕಾನಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ, ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳು ಇಂಧನ, ಮೇವು, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೊಂಬೆಗಳು ಮತ್ತು ಒಣಗಿದ ಕೊಂಬೆಗಳು ಮತ್ತು ಮರದೇತರ ಅರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳಂತಹ ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲಾಯಿತು.
- ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 1983 ರಲ್ಲಿ, ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ಯುವಕರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚಿಪ್ಕೋದಂತೆಯೇ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.
- 38 ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆಂದೋಲನ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದು, ಇದರಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯಲು ಮತ್ತು ಮರಗಳ ಕಡಿಯುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಹಿಂಪಡೆಯಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು.

ನರ್ಮದಾ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ :

ಚಳುವಳಿಯ ವರ್ಷ 1985, ಸ್ಥಳ–ಗುಜರಾತ್, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ

ನಾಯಕರು– ಮೇಧಾ ಪಾಟ್ಕರ್ ಮತ್ತಿತರ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಇದ್ದರು

ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಗುರಿ– ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳ ಹಿಂದಿನ ತಾರ್ಕಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಅಣೆಕಟ್ಟು ನಿರ್ಮಾಣ.

- ನರ್ಮದಾ ಭಾರತೀಯ ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪದ ಪ್ರಮುಖ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.
- ಸರ್ದಾರ್ ಸರೋವರ ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಗುಜರಾತಿನ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ಟರ್ಮಿನಲ್ ಜಲಾಶಯವು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ನರ್ಮದಾ ಜಲ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಜಂಗಲ್ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನ :

ಚಳುವಳಿಯ ವರ್ಷ– 1982. ಸ್ಥಳ– ಬಿಹಾರದ ಸಿಂಗ್ಭೂಮ್ ಜಿಲ್ಲೆ (ಈಗ ಜಾರ್ಖಂಡ್)

ನಾಯಕರು– ಸಿಂಗ್ಭೂಮ್‌ನ ಆದಿವಾಸಿಗಳು.

ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ಅಥವಾ ಗುರಿ– ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಾಲ್ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ವಾಣಿಜ್ಯ ತೇಗದ ತೋಟಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದಲಾಯಿಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಲು.

- ಜಂಗಲ್ ಬಚಾವೋ ಆಂದೋಲನವು 1980 ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರದ ಸಿಂಗ್ಭೂಮ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ (ಪ್ರಸ್ತುತ ಜಾರ್ಖಂಡ್‌ನಲ್ಲಿದೆ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.
- ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಾಲ್ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ವಾಣಿಜ್ಯ ತೇಗವನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ಧಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಇದು ಚಳುವಳಿಯಾಗಿತ್ತು.

- ಈ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತದೆ.
- ಈ ಆಂದೋಲನವು ಬಿಹಾರ, ಜಾರ್ಖಂಡ್ ಮತ್ತು ಒಡಿಶಾದಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿತು.

ಉಪಸಂಹಾರ :

ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬೇರುಗಳು, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂವಾದವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಚಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದ ಆಳವಾದ ಧುಮುಕುವಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಯ ಛೇದಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಭಾರತೀಯರ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೋರಾಟದ ಮೌಲ್ಯಯುತ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿ :

ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ, ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿ, ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಛೇದಕವು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅನ್ವೇಷಿಸುವ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಬೇರುಗಳು, ವಿಕಸನ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಚಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂದರ್ಭ :

ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರಿಂದ ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವವರೆಗೆ ಅದರ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಿಸರ ಸ್ತ್ರೀವಾದ :

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಆಂದೋಲನದೊಳಗಿನ ಪರಿಸರ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಮಹಿಳೆಯರ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಅವನತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ, ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಅಸಮಾನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಒತ್ತಿಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳವಳಿಯು ಪರಿಸರ ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ, ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು, ಪರಿಸರ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸವಾಲು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಲಿಂಗದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಗಳು:

ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಯ್ಯಾಕ್ಟ್ (1926) ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ. ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಲೇಬರ್ ಬ್ಯೂರೋ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾ.ಶ2012 ಕ್ಕೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಮಾಹಿತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, 16,154 ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಒಟ್ಟು 9.18 ಮಿಲಿಯನ್ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು (15 ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಆದಾಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಟ್ಟು 28 ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು 9 ಕೇಂದ್ರಾಡಳಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ). ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ರಾಜಕೀಯ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವಿನ ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿವ್ವಳ ಫಲಿತಾಂಶವು ಚರ್ಚೆಯಾಗಿದೆ ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಅನುಕೂಲಗಳು ಮತ್ತು ಅನಾನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ಸಚಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ವಿವಿಧ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಐಎನ್‌ಟಿಯುಸಿ 33.3 ಮಿಲಿಯನ್ ಸಂಯೋಜಿತ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಸಾ.ಶ2013 ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಆಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ.

ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಉದ್ಯಮ ಮಟ್ಟದ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಒಕ್ಕೂಟಗಳಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ದೇಶದ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರೀಯ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (CTUO) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾ.ಶ2002ರಂತೆ, ಕೊನೆಯ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಗ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಚಿವಾಲಯದಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ 12 CTUOಗಳು ಇವೆ.

ಇತಿಹಾಸ :

19 ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈ, ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ), ಚೆನ್ನೈ ಮತ್ತು ಸೂರತ್‌ನ ಬಂದರು ನಗರಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಜವಳಿ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ ಗಿರಣಿಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಆರಂಭಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮುಷ್ಕರ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳ ಹಲವಾರು ಘಟನೆಗಳು ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮೊದಲ ಸಂಘದ ಶ್ರೇಯವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾ.ಶ1890ರಲ್ಲಿ ಎನ್‌ಎಂ ಲೋಖಂಡೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಾಂಬೆ ಮಿಲ್ ಹ್ಯಾಂಡ್ಸ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್‌ಗೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾ.ಶ1881 ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು 'ಮೊದಲ' ಫ್ಯಾಕ್ಟರಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಯ. ಮುಂದಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ರಚನೆಯಾದವು. ಮೊದಲ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿತ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಅನ್ನು ಸಾ.ಶ1918 ರಲ್ಲಿ ಬಿಪಿ ವಾಡಿಯಾ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮದ್ರಾಸ್ ಲೇಬರ್ ಯೂನಿಯನ್ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾ.ಶ1920 ರಲ್ಲಿ ಅಖಿಲ ಭಾರತ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಮೊದಲ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಫೆಡರೇಶನ್ .

ಮೊದಲನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧ, ರಷ್ಯಾದ ಕ್ರಾಂತಿ ಮತ್ತು ILO ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ತ್ವರಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ನಂತರ , ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಘರ್ಷವು ಹೆಚ್ಚಾಗತೊಡಗಿತು ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1920 ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1924ರ ನಡುವೆ 1,000 ಸ್ಟ್ರೈಕ್‌ಗಳು ದಾಖಲಾಗಿವೆ. ಮುಷ್ಕರಗಳ ಅಲೆಗಳು ಸಾ.ಶ1924ರಲ್ಲಿ ಕುಖ್ಯಾತ 'ಕಾನ್‌ಪೋರ್ ಏತೂರಿ ಪ್ರಕರಣ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ನಾಯಕರು ಮತ್ತು ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಸ್ಟ್‌ಗಳ ಬಂಧನ, ಯೂನಿಯನ್ ನಾಯಕರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾರೂಢ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಉರುಳಿಸಲು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಯತ್ನದ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಲಾಯಿತು. ತರುವಾಯ, ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಆಕ್ಟ್ (1926) ಅನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು, ಇದು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ನಿಕಟ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಕಾನೂನಿನ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೊದಲ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, 28 ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ಒಟ್ಟು 100,619 ಸದಸ್ಯತ್ವದೊಂದಿಗೆ ನೋಂದಣಿ ಮತ್ತು ರಿಟರ್ನ್ಸ್ ಸಲ್ಲಿಸಿವೆ. ಆದರ ನಂತರ ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1947 ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ, 2,766 ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಅವುಗಳು 1.66 ದಶಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಇದು ಒಕ್ಕೂಟಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಘಟನೆಗಳ ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೊದಲ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಗಣನೀಯವಾಗಿ ಅನುಕೂಲಕರವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶಾಸನವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಮಿಕ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಲಾಯಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಉದಾರೀಕರಣಕ್ಕೆ (1991) :

ಸಾ.ಶ1947 ರಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1950 ರಲ್ಲಿ ಗಣರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ನಂತರ, ಭಾರತವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪರವಾದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಸಮಾಜವಾದಿ ಆರ್ಥಿಕ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನುಸರಿಸಿತು. ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಮತ್ತು ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜನೆಯಾಯಿತು. ನಂತರದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ 1970ರ ದಶಕ ಮತ್ತು 1980ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅದರ ಉತ್ತುಂಗವನ್ನು ತಲುಪಿದ ಸಕ್ರಿಯ ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೊಂದಿಗೆ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಸದಸ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಕಂಡಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ 1970 ರ ದಶಕವು ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ಥಿರತೆಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅವಧಿಯಾಗಿದ್ದು, 1980 ರ ದಶಕವು ಹೆಚ್ಚು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸ್ನೇಹಿ ನೀತಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ತಿರುವು, ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಸೂಚ್ಯವಾದ ವಿರೋಧದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳೆಂದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಸಾ.ಶ1974ರ ರೈಲ್ವೇ ಮುಷ್ಕರ ಮತ್ತು ಸಾ.ಶ1982 ರ ಗ್ರೇಟ್ ಬಾಂಬೆ ಜವಳಿ ಮುಷ್ಕರ, ನಂತರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಸ್ಥಗಿತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಉದಾರೀಕರಣ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು :

ಸಾ.ಶ1991 ರಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರೀಕರಣದ ನಂತರದ ಅವಧಿಯು ಆರ್ಥಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪದ ಕ್ಷೀಣಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಲಯದ ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕುಸಿತ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ವಲಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ. ಖಾಸಗಿ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟೀಕರಣದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸಿದವು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರ ಚೌಕಾಶಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸಿತು. ಈ ನೀತಿಗಳು ಸಂಘಟಿತ ಔಪಚಾರಿಕ ವಲಯದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಸಾ.ಶ1990ರ ದಶಕದ ಅಂತ್ಯದಿಂದ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ವಲಯದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಮತ್ತು 'ಔಪಚಾರಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಉದ್ಯೋಗ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಹರಿಸುವ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಯು ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ಸಹ ಈ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಇದು ಈ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಖಲಾತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಮತ್ತು ತರುವಾಯ ಯೂನಿಯನ್ ಸದಸ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕೇಂದ್ರೀಯ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು (CTU's) ತಮ್ಮ ಸಂಯೋಜಿತ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸಾ.ಶ1989 ರಲ್ಲಿ 13.21 ಮಿಲಿಯನ್‌ನಿಂದ ಸಾ.ಶ2002 ರಲ್ಲಿ 24.85 ಮಿಲಿಯನ್‌ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿವೆ. ಬಹುಶೇಕ ಎಲ್ಲಾ CTUO ಗಳು ಈಗ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕೃತ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ 20 ಪ್ರತಿಶತದಷ್ಟು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ವಲಯದಿಂದ ಬರುತ್ತಿವೆ.

ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು :

ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು ನಡೆದದ್ದು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು. ಈ ಸಂಖ್ಯಾಧಾರದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತರನ್ನು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರು, ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು, ಬಲಾಢ್ಯ ಹೀನರು, ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹಿಂಜರಿಯುವವರು ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಕರೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರೈತರ ಕೋಪಗಳು ಏಕಮುಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೂಲತಃವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಹಳೆಯ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಹಾಸನ, ಮಂಡ್ಯ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಸೇರಿದ್ದರೆ; ಮಂಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳೂ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ (ಈಗಿನ ಕಿತ್ತೂರು ಕರ್ನಾಟಕ)ಸೇರಿದ್ದವು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ, ಬೀದರ್, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ಬಿಜಾಪುರ, ಹೈದರಾಬಾದ್ (ಈಗಿನ ಕಲ್ಯಾಣ ಕರ್ನಾಟಕ) ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಸೇರಿತ್ತು.

ಇಲ್ಲಿ ರೈತರು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಎರಡು ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ಶೋಷಿತರಾಗಿದ್ದರು: ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಾಜ್ಯ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೇ, ಪ್ರಾಂತ್ಯದೊಳಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ಶೋಷಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ ಮಾತ್ರ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಗಳು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಈ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಂತೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುವ ಅರಸರು ಬದಲಾದಂತೆಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಂಬಂಧಗಳು ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವಾಗಿದ್ದವು. ಆದರೆ ವಸಾಹತು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ವಸಾಹತು ರಾಜ್ಯ ತನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ಪುನರುತ್ಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದದ್ದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಆದು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ 'ರೈತವಾರಿ', 'ಜಮೀನ್ದಾರಿ' ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ 'ರೈತವಾರಿ' ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೂ ಅದನ್ನು ಕೂಡಲೇ, ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಎಂದರೆ 40 ವರ್ಷಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ, ರೈತವಾರಿ

ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವಾಗ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ 'ನಿಜವಾದ' ರೈತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಭೂಮಾಲೀಕರನ್ನು (ಅಥವಾ ವರ್ಗದಾರ) ಮಾತ್ರ ರೈತರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿತ್ತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೈತ–ಭೂಮಾಲೀಕ ಹಾಗೂ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಇದು ಪ್ರಾಂತ್ಯ: ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಶೋಷಣೆಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೂ ವಿಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತಂದಿತ್ತು. ಇದೇ ರೀತಿಯ ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾವು ಹೈದರಾಬಾದ್, ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದ ಕಾರಣವೇ ವಿವಿಧ ಗೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಮದ್ರಾಸ್ ಅಥವಾ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಚಾಲಗೇಣಿ, ವಾಯಿದೆಗೇಣಿ, ನಾಡಗೇಣಿ ಇದ್ದರೆ, ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಳಕಂದಾಯ, ಗುತ್ತಿಗೆ, ಅರೆಕಂದಾಯ, ಮುಕಪ್ಪ, ವಾರಂ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಹೈದಾರಾಬಾದ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಕಿದಾರಿ, ಅಸಮಿಶಿಕ್ಷಿ, ಪಾನ್ ಮಸ್ತ, ತಾಹೀದ್ ಅಥವಾ ಸರ್ ಬಸ್ತಾಗಳನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಗೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶೋಷಣೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೈತಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ.ಶ1950ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ರೈತ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೋರಾಟ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ಆಗಿತ್ತು. ಇದು ಕೂಡ ಬಹಳ ಕಾಲ ಬಾಳಲಿಲ್ಲ. ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟರು ಕೂಡ ರೈತ ಹೋರಾಟದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಂಟವಾಳ, ಕುಂದಾಪುರ, ಸುಳ್ಯ, ಧಾರವಾಡ, ಹಳಿಯಾಳ, ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಸಂಡೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರದ ಬಾಗೇಪಲ್ಲಿ, ಶಿಡ್ಲಘಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಂತೀಯ ರೈತ ಸಂಘಗಳು ಗೇಣಿದಾರರ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದವು. ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಬೇಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಗೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಡಿತ, ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವದ ನಾಶ, ಚಿಕ್ಕ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಡಿತ ಅಥವಾ ಮಾಫಿ, ಬಡರೈತರಿಗೆ ಬರಡು ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆ, ಹಾಗೂ 'ಉಳುವವನೆ ಭೂಒಡೆಯ' ಎಂಬುವುದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಕೂಲಿ, ಸಾಲ ಮಾಫಿ, ನೀರಿನ ಕರದಲ್ಲಿ ಕಡಿತ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕ ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಂತೀಯ ರೈತ ಸಂಘಗಳು ಸಾ.ಶ1968, 79ರಲ್ಲಿ ಹಳಿಯಾಳದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬು ಬೆಳೆಗಾರರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಖಾನೆಗೆ ಕಬ್ಬು ಸಾಗಿಸುವುದರ ವಿರುದ್ಧ; ಸಾ.ಶ1972ರಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರದಲ್ಲಿ ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ ಚಳವಳಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ಚಳವಳಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ಸಾ.ಶ1980ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ತೇಜತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ,

1. ಊಳುವವನೆ ಭೂ ಒಡೆಯ ಘೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಪಾಲಿಸಿ ರೈತ ಸಂಘಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆತ ಬಿತ್ತು.

2. ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ರೈತ ಸಂಘಗಳು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಗೇಣಿದಾರರಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದರು.
3. ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಧೋರಣೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಕಾರಣ ರೈತಾಪಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.
4. ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಧೋರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.
5. ರೈತ ಸಂಘಗಳ ರಾಜ್ಯ ಕೆಲವೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಇದೇ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪಕ್ಷಾತೀತ (ಪಕ್ಷ ರಹಿತ) ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ವರ್ಗದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಇದನ್ನು ಮೂಲತಃ ಸಾ.ಶ1960ರ ದಶಕದ ಅಂತಿಮ ಹಾಗೂ ಸಾ.ಶ1970ರ ದಶಕ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾ.ಶ1960 ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಬ್ಬು ಬೆಳಗಾರರ ಸಂಘಟನೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಬೆಲೆಗಳಿಗಾಗಿ ಆಗಾಗ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿತ್ತು. ಈ ಬೇಡಿಕೆ ಬೆಳಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಶಾಲವಾದ ತಳಹದಿ ದೊರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾ.ಶ1980ರಲ್ಲಿ ಇದರ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಯಿತು. ಅದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಸಣ್ಣ ಬೆಳಗಾರರ ದಕ್ಷಿಣ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇದರ ಹೋರಾಟ ಹಾಗೂ ಬೇಡಿಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆಗಳಾಗಿತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಕಾಫಿ, ಏಲಕ್ಕಿ ಹಾಗೂ ಭತ್ತ ಅಲ್ಲದೇ ಲೇವಿ ತಾಪದ, ಭೂ ಸ್ಥಿರ ಆಸ್ತಿಯ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು, ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾರುವ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೋರಾಟದ ರೀತಿ ಶಾಂತಿಯುತವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಕೆಲವೇ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಇದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತ್ತಲ್ಲಿ.

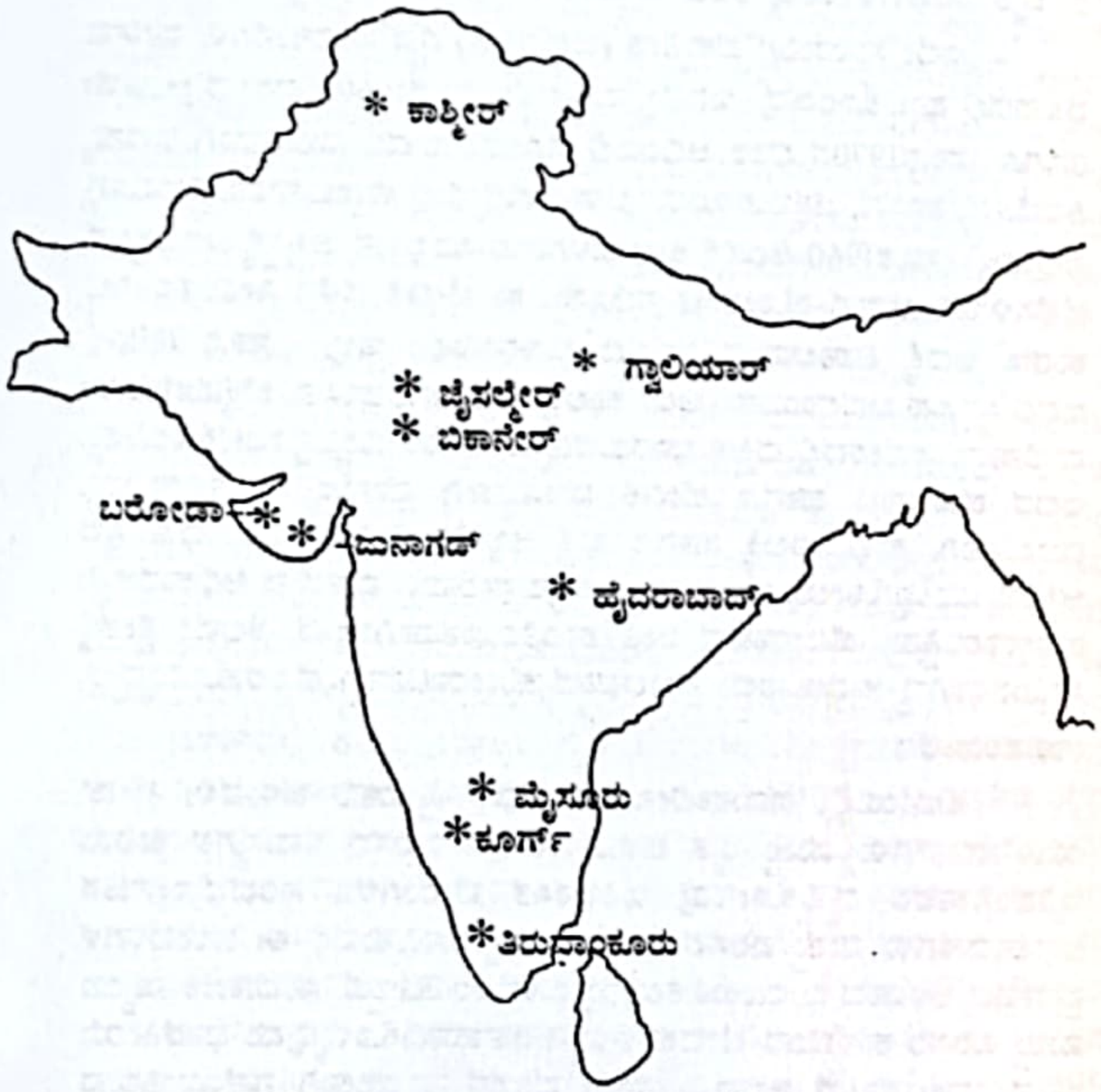
ಉಪಸಂಹಾರ :

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿ, ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಪರಿಸರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಇತಿಹಾಸಕಾರರ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವೇರುಗಳು, ಸಂದರ್ಭೋಚಿತ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂವಾದವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಚಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದ ಆಳವಾದ ಧುಮುಕುವಿಕೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಯ ಛೇದಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಭಾರತೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಥಿರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಹೋರಾಟದ ಮೌಲ್ಯಯುತ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ

■■

–: ನಕ್ಷಾ ಕಾರ್ಯ:–

೧. ಭಾರತದ ಏಕೀಕೃತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು

* ಸರ್ದಾರ್ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ ಪಟೇಲರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಮೂಲಕ ಸುಮಾರು ೫೬೨ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಭುತ್ವದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡವು.

೧. ಭಾರತದ ಏಕೀಕೃತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು

೧. ಕಾಶ್ಮೀರ್ : ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾಯಿದೆ ೧೯೪೭ ರ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇನ್ಸ್ಟ್ರುಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ಅಕ್ಸೆಶನ್ ಅನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಮಹಾರಾಜ ಹರಿ ಸಿಂಗ್ ಅವರು ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭಾರತದ ಡೊಮಿನಿಯನ್ಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ೨೭ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೪೭ ರಂದು, ಆಗಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಲಾರ್ಡ್ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಅವರು ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು.

೨. ಜುನಾಗಢ : ೨೦ ಫೆಬ್ರುವರಿ ೧೯೪೮ ರಂದು ಜುನಾಗಢದಲ್ಲಿ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲಾಯಿತು, ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ಧರಿಸಿದಂತೆ ೯೧ % ಮತದಾರರು ಭಾರತವನ್ನು ಸೇರುವ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು . ಆದ್ದರಿಂದ ಜುನಾಗಢವನ್ನು ಸೇರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಭಾರತೀಯ ಒಕ್ಕೂಟಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು.

೩.ಹೈದರಾಬಾದ್ : ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೩, ೧೯೪೮ ರಂದು, 'ಆಪರೇಷನ್ ಪೋಲೋ' ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಹೈದರಾಬಾದ್ಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದ ಸಶಸ್ತ್ರ ಎನ್ಕೌಂಟರ್ನಲ್ಲಿ, ಭಾರತೀಯ ಸೇನೆಯು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಭಾರತದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಯಿತು.

೪. ಗ್ವಾಲಿಯರ್ : ಗ್ವಾಲಿಯರ್ ಹಲವಾರು ಇತರ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ರಾಜ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡು ಮಧ್ಯಭಾರತದ ಹೊಸ ಭಾರತೀಯ ರಾಜ್ಯವಾಯಿತು . ಮಧ್ಯ ಭಾರತವನ್ನು ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಿದಾಗ ೨೪ ಮೇ ೧೯೪೯ ರಿಂದ ೩೧ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೫೬ ರವರೆಗೆ ಜಿವಾಜಿರಾವ್ ಸಿಂಧಿಯಾ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪ್ರಮುಖ್ ಅಥವಾ ನೇಮಕಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

೫. ಬಿಕಾನೇರ್ : ಬಿಕಾನೇರ್ ಪ್ರದೇಶವು ಜಂಗ್ಲಾದೇಶ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಬಂಜರು ಅರಣ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ೧೯೪೭ ರ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ ಪಟೇಲ್ ಅವರ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಿಲೀಕರಿಸುವ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು , ಬಿಕಾನೇರ್ನ ಕೊನೆಯ ರಾಜ ಮಹಾರಾಜ ಸಾದುಲ್ ಸಿಂಗ್, ಗೌರವಾನ್ವಿತ ಇತಿಹಾಸಕಾರರಾದ ಅವರ ದಿವಾನ್ ಕೆ.ಎಂ. ಪಣಿಕ್ಕರ್ ಅವರಿಂದ ಸಲಹೆ ಪಡೆದ ರಾಜರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮೊದಲ ಆಡಳಿತಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು.

೬. ಬರೋದಾ : ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಅತಿದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯವಾದ ಬರೋದಾ ರಾಜ್ಯವು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಡೊಮಿನಿಯನ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ಬರೋದಾವು ಬಾಂಬೆ ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಂಡಿತು ಮತ್ತು ನಂತರ, ೧ ಮೇ ೧೯೬೦ ರಂದು, ಎರಡು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯಗಳು ಗುಜರಾತ್ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಚನೆಯಾಯಿತು, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ೧ ಮೇ ೧೯೬೯ ರಂದು ಗುಜರಾತ್ನ ಭಾಗವಾಯಿತು.

೭. ಮೈಸೂರು : ಮೈಸೂರು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಬ್ರಿಟಿಷ್ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಮೂರು ದೊಡ್ಡ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ೧೯೪೭ ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟನ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ, ಮಹಾರಾಜ ಜಯಚಾಮರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ೧೫ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೪೭ ರಂದು ತಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಿದರು.

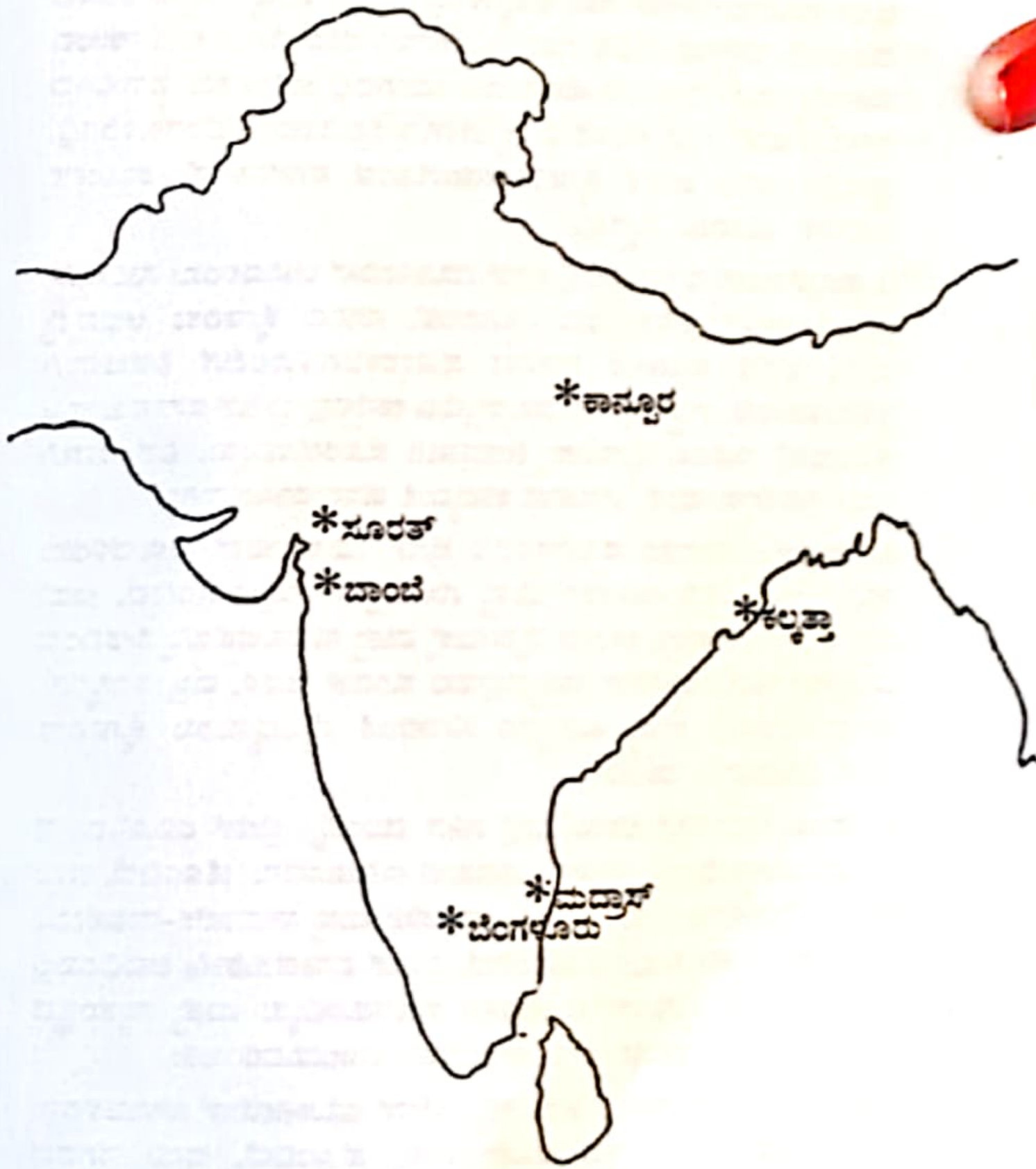
೮. ತಿರುವಾಂಕೂರು: ತಿರುವಾಂಕೂರು (ಕೇರಳ) ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಉತ್ತಮ ಮೀಸಲು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ, ಅದು ತನ್ನದೇ ಆದ ಮೇಲೆ ಬದುಕಬಲ್ಲದು ಮತ್ತು ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಬಯಸಿತು. ತಿರುವಾಂಕೂರಿನ ದಿವಾನ್, ಸಿಪಿ ರಾಮಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರನ್ನು ಜವಾಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು ಅವರು ದೆಹಲಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು, ಅವರನ್ನು ಮನವೊಲಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರವೇಶ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಸಿಪಿಯು ತನ್ನ ಕಮ್ಯುನಿಸಂ-ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಿಂಗ್ಡಮ್ನ ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟರೊಂದಿಗೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ೨೫ ಜುಲೈ ೧೯೪೭ ರಂದು ಅಕಿ ಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅವರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ, ಅವರು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರಲು ತಿರುವಾಂಕೂರ್ ರಾಜನಿಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು ಮತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರವೇಶದ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು.

೯. ಕೂರ್ಗ್ : ಕೂರ್ಗ್ ರಾಜ್ಯವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೧೯೫೦ ರಿಂದ ೧೯೫೬ ರವರೆಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಭಾಗ-ಸಿ ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕೂರ್ಗ್ ರಾಜ್ಯವು ಮರ್ಕಾರವನ್ನು ಅದರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಕಮಿಷನರ್ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯಗಳ ಮರುಸಂಘಟನೆ ಕಾಯಿದೆ, ೧೯೫೬ರ ಪ್ರಕಾರ ಕೂರ್ಗ್ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ೧ ನವೆಂಬರ್ ೧೯೫೬ ರಂದು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗೆ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಸ್ತುತ, ಕೊಡಗು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ

೧೦. ಜೈಸಲ್ಮೇರ್ : ಜೈಸಲ್ಮೇರ್ ರಾಜ್ಯವು ಭಾರತದ ಇಂದಿನ ರಾಜಸ್ಥಾನದ ದೂರದ-ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಿಂದ ೧೯೪೭ ರವರೆಗೆ ಭಾಟಿ ರಜಪೂತ ರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ೧೧೫೬ರಲ್ಲಿ, ರಾವಲ್ ಜೈಸಲ್ ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಲುದರ್ವಾದಿಂದ ಜೈಸಲ್ಮೇರ್‌ಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದನು ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದಿನದು ದುರ್ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ತುರ್ಕೊ-ಆಫ್ಘಾನ್ ಮತ್ತು ಬಲೂಚ್ ಬಿಡಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ ದಾಳಿಗಳು. ಜೈಸಲ್‌ನ ವಂಶಸ್ಥರು ೧೮೧೮ರವರೆಗೆ ಜೈಸಲ್ಮೇರ್‌ನ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದೊಂದಿಗಿನ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಪ್ಪಂದವು ಅದನ್ನು ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವದ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು.

■■

೨. ಕಾರ್ಗಿಕಾ ಸಂಘಟನಾ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು

೨. ಕಾರ್ಮಿಕಾ ಸಂಘಟನಾ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು

೧. ಬೆಂಗಳೂರು : ಭಾರತದ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ೨೦ ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಮಂತ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್‌ಗಳು ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಕೆಲಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು, ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಜನಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿವೆ. ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಎದುರಿಸಿದ ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳಪೆ ಕೆಲಸದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಇತರ ಅನೇಕ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣಗೊಂಡ ನಗರಗಳಂತೆ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದವು.

೨. ಕಾನ್ಪುರ :ಭಾರತದ ಕಾನ್ಪುರದಲ್ಲಿ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ಸುದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಅಂತಸ್ತಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ, ನಗರದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದ ಹೋರಾಟಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನ್ಪುರವು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜವಳಿ ಗಿರಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಚರ್ಮದ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ.

೩. ಸೂರತ್ : ಭಾರತದ ಸೂರತ್‌ನಲ್ಲಿನ ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ, ಇದು ನಗರದ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಆರ್ಥಿಕ ಡೈನಾಮಿಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸೂರತ್ ಜವಳಿ, ವಜ್ರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ, ರಾಸಾಯನಿಕಗಳು ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ಸೇರಿದಂತೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೈಗಾರಿಕಾ ನೆಲೆಗೆ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿದೆ

೪. ಬಾಂಬೆ : ಭಾರತದ ಬಾಂಬೆಯಲ್ಲಿ (ಈಗ ಮುಂಬೈ) ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ಸುದೀರ್ಘ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ, ಇದು ನಗರದ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಹೋರಾಟಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಡೈನಾಮಿಕ್ಸ್‌ಗೆ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಂಬೆ ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

೫. ಮದ್ರಾಸ್ :ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ (ಈಗ ಚೆನ್ನೈ) ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳುವಳಿಯು ಶ್ರೀಮಂತ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ, ಇದು ನಗರದ ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಹೋರಾಟಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ–ರಾಜಕೀಯ ಡೈನಾಮಿಕ್ಸ್ ಅನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್

ಪ್ರಮುಖ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

೬.ಕಲ್ಕತ್ತಾ : ಭಾರತದ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ (ಈಗ ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ) ಟ್ರೇಡ್ ಯೂನಿಯನ್ ಚಳವಳಿಯು ಕೈಗಾರಿಕೀಕರಣ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಹೋರಾಟಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿರುವ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕಲ್ಕತ್ತಾವು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಮೊದಲ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ, ಇದು ಜವಳಿ, ಸೆಣಬು, ಎಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಮತ್ತು ಹಡಗುಗಳಂತಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಯಿತು.

■■